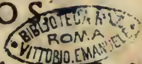

NAZIONALE
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
13
10 K
M 38

ANTONIVS DE BVRGOS aliàs DE SALAMANCA

IVRIS VTRIVSQVE DOCTOR.

SVPER VTILI, ET QVOTIDIANO TITVLO DE EMPTIONE, ET VENDITIONE

dum in antiquo, & florenti Gymnasio Bononiēsi iura Ciuilia, & Canonica interpretaretur.

Cum Summarijs, & Indice ad flores totius operis in promptu inueniendos.

Nuper accuratè recognitus, & emendatus.

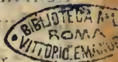
Cum licentia Superiorum.

PARMAE.
Ex Typographia Seth Vioti.
1574.

REVERENDISS. IN CHRISTO P. D.D. BERNARDINO DE CARVAIAL S. CRVCIS IN HIERVSALEM PRESBYT.

Cardinali, Patriarchæ Hierosolymitano, Episcopo Saguntino, Hispanorumque omnium citra montes defensori accuratissimo.

Antonius de Burgos Hispanus, humilime F. D.

HAEREDITAS populos olim tempestate Lysimachi regis tanto, & tam ingenti morbo laborasse, Græci scriptores memorant. R. P. vt non nisi è naribus longo fluente sanguine, aut è corpore toto immenso quodam sudore manante, sanari potuerint. Nec sic tamen adhuc incolumes, nec pristinæ mentis compotes factos esse, quin & desiperentur adhuc, & quodam velut furore commoti raperentur, ac quodam quasi entusiasmo, ac veluti furore poetico pleni passim omnes tragicum quoddam tota vr-

be, per fora, per compita canerent. Causamque morbi huius fuisse referunt Achelaum quendam tragedum, illo seculo clarum, ac memorabilem, qui dum Andromadem insignẽ, & ipsam Euripidis poetæ fabulã acturus esset, æstate media ferme sub ipso Syrio atque canicula populum fabulæ audiẽdæ imprimis auidũ, in scenam coegerit. Quare ego maximopere vereor P. R. ne hic quoque morbus, & tragicus furor multos nostrorum hominum animos, ac mentes inuaserit, qui sic vbique passim, ac temerè ad scribendum precipites abeunt, vt nulla, nec temporum, nec locorum, nec rerum denique, nec sui ipsorum habita ratione, nullo, nec famæ, nec ingenij periculo territi, vana quædam atque ridicula in vulgus effundant, quibus neque iam mercedem vllam, aut premium, neque, quod multo miserius mihi videri solet, apud posteros vllam ingenij laudem comparent; sed velut commune quoddam, & publicum suæ dementiæ testimonium colligentes, sese cum suis,

tum

tum & poſteris ipſis fabulam, ac ridiculum præbeant. Magna hæc, & ingens vbique ferè, & in omni literarum genere calamitas viſitur. Verum neſcio quo fato multo maior in hac noſtra ciuili pontificijque iuris diſciplina ſentitur. In quibus iam multos annos, ſic liberè, ac paſſim, ſicque, & temerè, ac ſolutè nonnunquam multa hominum ingenia ſcribendo ſudauerint, vt non tàm ſcribere quàm aut corrumpere, aut craſſari, voluiſſe videantur. In qua re vna tametſi paulò ante noſtram etatem; ſed & noſtra quoque nonnulli clariſſimi viri, & opem ferre, & huic iam latè patenti morbo medicinam adhibere conati ſunt. Tamen non vſquequaque mihi adhuc quod petebant aſſecuti videntur; namque ſic aut implicita adhuc, aut inuoluta, dubiaque; & ancipitia ab his multa relicta ſunt, vt multò magis hominibus laborem, quàm auxilium: rebus ipſis difficultatem, quam lucem attulerint. Neque ſanè negauerim locis compluribus vtilem illorum operam præfuiſſe

 magnam-

magnamque, & ingentem illis deberi gratiam, quorum ingenio, cura, labore, studio, ac diligentia multis, ac varijs erroribus in quibus mortalium ingenia (veluti in tenebris, cæca captaque ferebantur) soluta, ac libera facta sint. Cæterum partem adhuc maximã superesse laboris video, cui nisi cura magna, ac studio succursum erit, sane non multum nos in his adhuc tenebris agitantes veterum maiorumque nostrorum scripta, ac monumenta iuuerant. Itaque hanc ipsi nostram esse pruuinciam duximus. P. R. vt si quid a maiorum opera, ac labore reliquum factum esset, id ipsi qualicunque nostra industria supplere conaremur, & si quid ab illis aliquando (vt sæpe sunt imbecilla mortalium ingenia) minus, aut accuratè, ut diligenter scriptum esset, nostro labore, ac studio, id emendatum posteris traderetur. Nec sane nobis committendum id visum est, vt cũ iam tot annos in hoc vno docendi munere, in hacque tam graui, & sæpe molesta iuris pontificii palestra versatus fuerim.

Ne

Ne mihi tàm negotiosus, quàm otiosus fuisse videar, si in tot annos nullus tot laborum, & ingenij fructus appareat. Et quoniam siue in otio, siue in negotio vixerimus temporis vtriusque rationẽ, Cato ille sapientissimus senex, reddendam existimat, idque velut publicus quidam humanæ vitæ censor imperiose exigit. Sane tu mihi quoq;, velut Cato alter, aut etiam paulo illo maior, in tanto clarissimorum hominum numero eligendus visus es, cui huius vtriusque, & otiosè, & negotiosæ vitæ rationem redderem. Nam cui quæso quam tibi vni potius? cuius ea ingenij, ac literarum gloria, ea grauitas, & integritas morum, ea velut perpetua quædam sanctissimæ vitæ cõstantia, is tenor rigidus, ea in immortalem Deum, ac superos obseruantia, ea pietas, is timor, vt nemini mirum videri debeat si te Catone illo, quo nihil vnquam maius natura perperit, paulo esse maiorem dixerim. Itaque tibi P. R. non hos meos labores tantum, non has meas diuturnas nocturnasque vigilias, non hunc pusillũ

& tenuem ingenij mei fructũ; sed memetipsũm, meamque vitã totam dico, ac de manu (quod aiunt) in tuam manumt rado, tunc me doctum, tunc me eruditum, tunc me felicẽ, ac beatum putabo, si tu purissimæ tuæ sententiæ huic nostro labori album calculum adieceris. Vale.

TABVLA CONTENTORVM
IN PRAECEDENTIBVS REPETITIONIBVS.

Bene-

Eleemo-

Pęniten-

Proba-

Vsus

FINIS TABVLAE.

D. ANTONIVS DE BVRGOS IN TIT. DE EMPTIONE, ET VENDITIONE RVBRICA.

SVMMARIVM.

1 *Venditor transfert in emptorem dominium rei per traditionem si ipse vēditor sit dominus rei. & quid si non sit dominus. nu. 8.*

2 *Venditor licet obligetur non ad dandum: sed ad rem tradendam, tamen si est dominus transfert dominium tradendo. Et quid in eo qui est obligatus tradere ex contractu venditionis. num. 3.*

4 *Obligatus ad factum, vel ad rem tradendam ex quocunque cōtractu si implere potest: an possit compelli precisè ad id faciendum, vel tradendum.*

5 *Iuramentum sortitur naturam contractus cui adijcitur. & nu. 7.*

6 *Intereſſe ſoluere an ſufficiat in obligatione facti cauſata ex conuentione partiū.*

9 *Mala fides impedit præſcriptionem de iure canonico.*

10 *Publiciana actio ad hoc vt competat alicui ſufficit ꝗ potuerit à principio præſcribere, vel vſucapere.*

11 *Argumentum à maiori ad minus negatiuè non valet.*

12 *Contractus emptionis, & vēditionis vnde ortum habuerit.*

13 *Pecunia fieri non potest sine authoritatē principis.*
14 *Pecunia fuit introducta à iuregentium.*
15 *Testamentum an sit iuris ciuilis: vel iurisgentium.*
16 *Imperator non potest auferre sine causa rem acquisitā vsucapione, vel præscriptione.*
17 *Rescriptum principis an valeat contra latam sñiam.*
18 *Papa an possit sine cā priuare aliquem beneficio suo.*
19 *Emptionis, & venditionis appellatione quid veniat. & nu. 20. & 21.*

N nomine indiuiduę trinitatis. Ex Abbatis continuatione ad titulos pręcedentes talis incidenter elicitur cō-
1 clusio. Venditor† si dominus est, transfert in emptorem dominium per traditionem. Si verò non est dominus, transfert in emptorem vsucapiendi conditionem. Ex qua cōclusione
2 noto, quòd licet vēditor† obligetur non ad dandum: sed ad rem tradendam. l. j. ff. de actio. empt. l. ex empto. cod. tit. §. precium. Insti. de empt. & vend. tā si est dominus tradendo, transfert dominium. Si verò non est dominus transfert vsucapiendi conditionem: l. clauibus. ff. de contrahen. empt. Et sic est notandum, q̄ ista traditio non dicitur nuda, vel meri facti. Sed habet in se causam proprietatis annexam postq̄ transfert dominium, vel vsucapiendi conditionem. ita Pau. de Cast. magistraliter in. d. l. ex empto. quod est speciale in obligato ad tradendum ex isto cōtractu actionis, & venditionis. quod secus esset, quando rem tradi esset in obligatione ex alio contractu: quia tūc talis traditio esset meri facti, neq; transferretur dominium, etiam si tradens esset dominus, nec præcisè compelleretur tradere: sed liberaretur præstando interesse. ita Bart. & Pau. de Cast. in d. l. j. de actio. emp. & in. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verb. obliga. per. l. si fundum. eod. tit. ita Io. And. & post eum Abb. & sequētes in. c. cum Ioānes heremita. de fide instru. in. 3. col. Sed in
3 †eo qui est obligat⁹ tradere ex contractu vēditionis, secus, q̄a talis obligatio habet similitudinem cum obligatione dandi: quia sicut qui tenetur dare cogitur præcisè ad dādum. vt. l. vbi autem. §. fi. ff de verb. ob. ita & iste compellitur præcisè ad tradendum si habet facultatem tradēdi.

dendi. vt voluit glo. communiter approbata in d. l. j. de actio. emp. Aduertas tamen, quia nõ habet omnimodam similitudinem: quia obligatus dare indistincte compellitur, siue habeat facultatem, siue non, si possibilis est datio: quia cogitur redimere & dare. sed venditor non compellitur, neq; tenetur, nisi quando habet facultatem. nec compellitur redimere posito ꝙ redemptio sit sibi possibilis: sed ad interesse solum tenetur. ista sunt de mente Barto. & Pau. de Cast. in locis superius allegatis permaxime ĩ d. l. stipulationes non diuiduntur. in. viij. q. quæ no. tu canonista pp intelligentiam eorum, quę ponit Abb. in d. c. cũm Ioannes. & dum dixi, quòd si venditor habet facultatem tradendi compellitur tradere. intelligas etiam si vellet interesse præstare: quia compellitur ex isto contractu rem tradere. ita cõiter docto. firmant, vbi supra. & est glo. melior de iure in. §. pretium. in ver. tradatur. in fi. Insti. de empt. & ven. quã ibi not. Ange. de Are. licet aliqui voluerint contrarium. s. quòd præstando interesse liberetur, sequẽtes glo in. l. j. ff. de act. empt. sed vt dixi contraria opinio est verior, & cõmuniter approbatur. ideò sequenda in tantum, quòd si esset dominus tradens nisi dominium transferat, nõ esset liberatus. tex. est singularis in. l. cum manu sata. in fi. ff. de contrahen. empt. de quo exclamat Are. in. d. §. pretium. Insti. de act. & vendi. Et quæ prædicta sunt, dum habita est differentia de obligato ad rẽ tradendam ex contractu emptionis, vel ex alio contractu procedunt habita consideratione iuris ciuilis, quo iure inspecto etiam in obligationibus facti, succedit obligatio ad interesse, vulgata. l. si quis ab alio. ff. de re iudi. no. in. d. l. stipulationes non diuiduntur. Sed considerata æquitate canonica est pulchra dubitatio, an obliga-

4 tus† ad factum, vel ad rem tradendam ex quocunq; contractu si implere potest, possit cõpelli præcisè ad id faciendum, vel tradẽdum, in qua Lud. Ro. in. d. l. stipulationes non diuiduntur. vij. col. in. viij. conclus. fuit in noua opinione, firmando ꝙ de ęquitate canonica sit præcisè talis compellẽdus per c. qualiter. extra de pact. ponderando eum dum loquitur de promissione in genere, & in ver. operecompellatur. Secundo inducit, quòd inter simplicẽ loquelam, & iuramentum non sit differentia vulgato. c. iuramenti. xxij. q. v. Sed si ꝓmissio iurata esset, posset compelli præcisè. l. si quis maior. C. de transact. glo. in. l. si pecuniam. ff. de

ff.de condi.ob cau. Nec obstat secundum eum.c.dilecti. de arbit.vbi non existente compromisso iurato non cogitur quis precisè ad obseruantiam laudi: sed liberatur præstando pœnā. quia dicit, quòd hoc ibi ideò est:quia cum grauetur pars cōpromittens in hoc, quia arbiter sine timore retractationis potest arbitrium ferre, quamuis iniquum.l.diem proferre.§.sta re.ff.de arbit. ideò releuetur in hoc, q̄ si pœnam soluit, nō cōpellitur stare laudo. Contrariā tamen opinionem reprehenso Romano firmat do.Fel.in.c.j. de pac.in.v.col.dicendo,quòd promittens factum, promittit duo,vnum expresse, & aliud tacitè.s.interesse,preallegata.l.stipulationes.in.§.celsus.& est in electione promittentis, quòd velit dare.l.plerunque. ff.de iure do.ergo præstando interesse liberatur.Secundo contra eum dicit,quia secundum istam opinionem essent due specialitates de iure canonico. Vna,quòd agatur ex pacto nudo. Alia,q̄ q̄s compellatur præcisè ad factū contra.l.j.C.de do.promiss.dicendo vltimo,quòd non satisfacit responsio de.d.c.dilecti. & istam opin.Fel. sequitur de verbo ad verbum eo tacito do.Hierony. de Genitiuis in differentia sua.lxvj. inter ius canonicū & ciuile, quas reposuit in repe. c.j.de accusat. coadiuuatur ista opinio ex vulgata.l. fi na. C.de non nume.pe. Ex qua colligi-
5 tur,q̄ iuramētum † sortitur naturam cōtractus cui adijcitur. & voluit Innocē.in.c.per tuas. de arbit.cum ergo natura obligationis facti habeat ī se tacitā obligationem ad interesse, præallegata.l.stipulationes. &.d.l. si quis ab alio . de re iudi. ergo iuramētum adiectum sortietur eandem naturam, & multo fortius promissio. Quibus tamen non obstantibus puto opinionem Lud.de Ro.sustentabiliorem consideiata equitate canonica,& iure diuino per.d.c.j.& c.qualiter.de pac.iuncto.d.c.iuramenti.& per illud Psalmistæ, quæ processit de labijs meis nō faciam irrita.xxij.distinc.c. psalmista.Non obstat quod dicitur de natura obligationis facti,quæ est, vt sufficiat dari interesse: quia hoc primo posset negari etiam de iure ciuili. sunt enim in hoc multæ opiniones adeò quòd multi non paruæ authoritatis tenuerunt, q̄ si quis potest adimplere factum,teneatur id facere præcisè, vt refert Abb.singulariter in.c.veniens. in.iij.col.de iurciur. Sed tenendo aliam opinionem,quæ videtur magis communis,quam sequitur Barto. in dicta.l.stipu-
6 lationes. † quòd in obligatione facti causata ex conuentione

ac partium sufficiat soluere interesse, adhuc dico, quòd non procedet de iure canonico, vel diuino: quia fundamentum illius opinionis est: quoniam stipulatio fuit inuenta à iure ciuili, vt quis stipularetur quod sua interesset. satis est ergo, quòd habeat suum interesse. ita dicit Bart. in.d.l. stipulationes non diuiduntur. & sic illa opinio fundatur super natura stipulationis. Sed de iure canonico, & diuino alia est ratio, propter quam quis tenetur adimplere promissum, maxime iuratū, ne scilicet incurrat peccatum, veniendo contra promissionem suam, & decipiat sic proximum, vt in dicto.c.j. & d.c. qualiter. de pact. istam opinionem firmat singulariter D. Abb. de quo non meminit Fely. in.c. per tuas. colum. iiij. de arbitr. singularius & copiosius post Hostien. ibi in.c. veniens. de iureiuran. in penult. colum. vbi multas concludentes rationes facit, vbi singulariter tollit obiectum dicti.c. dilecti. & c. per tuas. de arbitr. dicendo, quòd ibi præcisè & determinatè se non obligauit ad certum quid. sed in genere vt staret laudo dicendo, vnde ne arbiter posset ad libitum lædere iura, statuerunt, vt soluere pœnam, vel interesse sufficiat. Vel secundo, & melius ego dicerem, quòd ibi non fuit simplex promissio, sed promissio sub pœna: vnde nimirum si soluendo pœnam expressè liberetur. argumento.d.l. plerunque. istud enim non repugnat allegationibus do. Abb. de quibus supra postquàm se obligauit ad vnum, vel aliud. Non obstant modo in contrarium inducta, primum dum dicit Felyn. quòd promittens factum duo promittit: quia respondeo illud verum considerato iure ciuili, secus considerato iure canonico, vel diuino, vt superius dixi secundum Abb. in dicto.c. veniens. Non obstat quod dicebatur de duabus specialitatibus, quia dico, quòd possunt concurrere quādo vna ab alia descēdit, vt ipsemet Fel. dicit in.c. cum I. & A. de re iudi. in antepenul. colum. in principio. & domi. Alexan. in.l. centurio. ff. de vulga. & pupilla. tertio folio. fi. colum. post Bartol. in.l. si is, qui emptore. ff. de vsucapio. ita est in quæstione nostra: quia propterea datur actio ex nudo pacto, vt adimpleatur quod promissum est, cum considerando ius diuinum quis præcisè teneatur ad id quod promisit. d. c. psalmista. Non obstat quod vltimo dixi, quòd 8
7 iuramentum assumit naturam contractus cui adijcitur:

quia fateor quod assumit naturam primordialem, sed non accidentalē. Aret. & Dec.xxij. col.in.c.j.de iudi. & Imo.in.l. stipulationes non diuiduntur. de verbo.obligationib. & ideo propterea non succedet obligatio ad interesse in obligationibus facti stante iuramento, cum interesse veniat ex accidenti non ex primordiali obligatione.l.si insulam. ff.de verbo. obligationib. l. item veniunt. .§. cum prædiximus. ff de peti. hære. Vel secundo dico, quod assumit naturam dispositionis cui adiungitur, quando verisimilitudo est pro iurante eum taliter sentiisse. ita debet intelligi tex.in.d.l.fi.C.de nō nume. pec.cum simili. Ita Io.de Imo. in.c.per tuas. de arbit. & in.d. c. j. de iudi. sed in proposito nostro nō est verisimile, ita sentiisse per d.c.j.&.c.qualiter. de pact. cum.d.c.psalmista. quicquid Io.de Ana.dixerit in.c.fi. in princ. ne prælati vices suas. dum voluit, quod non videtur verisimile, quod ille qui ad factum obligatur præcise velit teneri, & priuari facultate soluendi interesse: quia immò per supradicta videtur verisimile,

8 Vlterius† inquantum superius dixi, ꝙ quando non est dominus vendens, compellitur tradere, & tradēdo transferri vsucapiendi conditionem. quod est intelligendum duobus concurrentibus; videlicet bona fides ex parte tradentis. & bona fides ex parte accipientis. alias non procederet vsucapio. tex. est not. in authē.mala fidei.C. de long.temp.præscrip.glo.est multum not.in.c.abbate. de re iudi.lib.6.in gl.magna. ad quā in hoc me remitto, declarando & limitando multis modis secundum D.Philip.Fran.ibi, & melius secundum Ang.de Are. ad quem etiam me remitto in .§. sed istę quidem. Insti.de act. vbi.x.col.multas ponit limitationes ad illam auth. mala fidei: notandum tamen est, quod licet in rebus immobilibus nō vsucapiat regulariter quis propter malam fidem tradētis existente bona fide accipientis. tñ si cadat a possessione talis possidens habet publicianam actionem.tex.est in.l.sed si res.in.§. vlt.&.§.prætor ait. ff.de publi. & glo.not.in.d.c.abbate. de re iudi quæ cōmuniter ab oīb approbatur.

9 ¶ Sed† instat in hoc pulchra dubitatio præsupposito secundum glo. ordinarias, & scribentes in.d.c.abbate.&in d.§. sed istę quidem. qd ille agens publiciana actione, debet asserere in libello, quod non credit se esse dominum, an attento iure canonico locus sit huic actioni publicianæ cū hoc modo confitendo fateatur se esse

esse in mala fide, alte m de præsenti, quæ mala fides de iure canonico impedit præscriptionē vulgato.c.vigilanti. de præscr. regula possessor. de reg.iur.in sexto.ergo impedit publicianā. arg.l.eum qui. in prin.ff.de publicvbi tex. dicit, quod publiciana non datur nisi ei qui potest vsucapere, vel præscribere, propter quæ dixerūt aliqui publicianam hodie eē sublatā, vel correctam per ius canonicum. de quorum numero fuit Io.Faber.in.3.col.in.d.§. sed iste quidem. & Bar.expressè in.l.pomponius.in.§.iussu.in vlti.col. ff.de acqui.pos. & Ang.in.d.§. sed istę quidem.Contrariam tñ opinionem, quòd immò nō sit correcta publiciana. hodie etiā considerato iure canonico tenuit Bar. in.d.l.eum qui.§. prætorait.ff.de publicia. & multi alij relati per Ias.in.d.§. sed istę quidem. adeò quod istam asserit eē communem opinionem post Bar. in.l.ancillæ. in.v.opposi.C.de fur. vbi hunc articulum melius examinat, quàm alibi. & ibi firmat istam conclusionem per plura fundamēta, & præcipuum fundamentum istius comunis opinionis est: quia licet verum sit, quòd per iura canonica sit hodie correcta præscriptio cum mala fide. tamen illa iura correctoria nō sunt extendenda ad publicianam, maximè cum sit diuersa ratio inter præscriptionem, & publicianam: quia præscriptio est contra ęquitatem, & præiudicat domino cum sibi auferat dominium saltem vtile.l.si qs emptionis. C.de præscrip.xxx. vel.xl.anno. publiciana autem est secundum æquitatem: quia non præiudicat domino, neq; contra ipsum dominum datur. vt.l.penul.&.l.fin.ff.de publi. ergo bene concluditur, ꝙ quāuis sit correcta præscriptio, qđ tamen non dicatur correcta publiciana. tamē d. Ias.in.d.§. sed istę quidem.in antepen.col.dicit, quòd per istam rationē doctorum non euacuatur difficultas huius quęstionis, quæ est, ꝙ publiciana nō datur nisi ei qui potest vsucapere, vel prꝗscribere.d.l.eum qui. cum ergo per iura canonica prohibeatur præscriptio, vel vsucapio cum mala fide, ergo etiam erit prohibita publiciana huic arg. secundum eum. Ioan.Fab. nititur multis modis satisfacere, qui sibi nullo modo placent. Vnde et ipse pro resolutione firmando cōmunem facit vnum nouū fundamētum in materia publicianæ, quòd dixit non inuenisse ab alio positum, neque formatum; videlicet quòd ad hoc, vt alicui cōpetat publiciana, sufficit, quòd à principio potuit præscribere, vel vsucapere. vn-

de licet postea prohibeatur præscribere, vel vsucapere, ipse putat quòd nihilominus poterit publicianam intentare. quod ipse firmat per rationem quam dicit inconuincibilem, & ineuitabilem: quia clarum est, quòd si accepi rem bona fide & ti. & postea cadam à possessione rei, quòd mihi competit publiciana. immò aliàs non daretur publiciana, nisi cecidisset à possessione: & tamen clarum est, quòd si cado à possessione, quòd naturaliter interrumpitur vsucapio .l. naturaliter. ff. de vsucapio. Item clarum est, quòd cum ego nō habeam possessionem: quia ab ea cecidi, quòd non possum præscribere, & tamen competit publiciana. ergo secundum eū constat apertè, quòd ille qui non potest præscribere, potest agere publiciana. & hoc est, quia semel potuit præscribere. Sed salua reuerentia tanti doctoris, non credo rationem suā esse, vt dicit, inconuincibilem. immò facilè conuinci potest: postquàm omnia sua fundamenta tendunt ad demonstrandum illud, quod in iure ciuili notissimum est; videlicet, quòd sufficiat adesse bonam fidem in principio præscriptionis longi temporis: licet postea superueniat mala fides, vt tex. apertus in .§. potest. xvj. quæstio. iij. & probatur in .l. vna .§. hoc tantummodo. C. de vsucapio. trans. Ioan. de Imo. in repetitio. c. fin. de præscript. vij. car. ij. colum. ideò non immeritò si ille qui potuit à principio præscribere, possit publicianam intentare: quia si recuperat possessionem, potest complere præscriptionem, non obstante superuenientia malæ fidei. ideò considerato iure ciuili, bene quadrat dicta .l. cum qui. Sed considerato iure canonico q̄d in hoc necessario considerandum est, cum requiratur ex vtraque parte temporis bona fides. s. in principio, in medio, & in fine. glo. in dicto .§. potest. & tex. in reg. possessor. de reg. iur. lib. 6. & in. c. fi. de præscrip. Concluditur necessario, quòd cum iste præscribere non possit dicto iure canonico considerato, neque possit agere publiciana ex themate .l. cum q. sæpe allegata, postquàm non datur publiciana, nisi ei qui potest vsucapere, quicquid do. Ias. dixerit: quia plusquàm liquido constat considerato iure canonico sua dicta nihil facere, volendo tamen saluare communem opinionem, firmanda est ratio superius adducta pro eius confirmatione: pro qua adduco nouissime tex. apertum in c. abbate sane, de re iudi. lib. vj. in

in versi. iure dominij vel quasi. iuncta glo. magna ibi ab omnibus approbata, quæ exponit in illa petitione quasi dominij intentatam publicianam, & propter istum tex. negare possumus assumptum doctorum factum per. d. l. eum qui. supra de public. Postquàm videmus quòd de iure canonico, qui nō potest præscribere, potest publicianam intentare. vel melius dico, vt iura iuribus concordentur. quod bene dicit tex. in dicta l. eum qui. prout iacet, dum dicit, potest vsucapere. ergo potest agere publiciana. Sed negatiue non procederet non potest vsucapere: ergo non potest agere publiciana: quia à
11 maiori † ad minus negatiuè nō valet argumentum, iuxta not. in authen. multo magis. C. de sacrosan. eccle. & hoc satis sentit glo. in dicta. l. eum qui. allegando. l. si sponsus. §. in vectigalibus. ff. de publicia. vbi aperte constat competere publicianam ei qui vsucapere non po-
12 tuit. Subsequenter † quærit Abbas vnde habuerit ortum iste contractus emptionis, & venditionis, & remittit se ad l. j. & ibi not. ff. de contrahen. emptio. vbi Barto. in. §. fin. dicit, quòd à iuregentium, ius enim gentium est, quo omnes gentes vtuntur. licet emptio non inceperit ab initio, quo gentes inceperunt. & ibi dicit Barto. quòd credit, quòd à iuregentium nummus fuerit introductus, & non à iure ciuili. quæ ibi Bald. & Salyce. sequuntur, reprehendentes glo. in. l. eas causas. ff. de capi. diminut. quæ dicebat, quod erat iste contractus de iure naturali quantum ad æquitatem, de iure tamen ciuili introductione: & ita Bald. in rubrica. C. de contrahen. emptio. videtur illam glo. reprehendere, dicendo, quòd debet attendi principium, licet fuerit addita forma pecuniæ de iure ciuili. & in hoc differt à Barto. qui dicit nummum introductum fuisse de iuregentium. domi. Andr. hic forti ratione firmat glo. in dicta. l. eas causas. præsupponendo, quòd substantiale ipsius emptionis est pecunia vulgata. §. pretium. Institu. de emptio. & vendi-
13 tio. Sed pecunia † sine principis authoritate fieri non potest, secundum Barto. in. l. j. C. de veter. nu. potesta. lib. vndecimo. Igitur cum substantia ipsius contractus habeat originem à iure ciuili, ergo formaliter contractus dependet à iure ciuili. Aduertendum tamen puto in hac, quia credo, quòd quæstio aliter debeat formari, quàm Abbas faciat in ista rubrica: quia quòd habuerit or-

tum

tum à iuregentium. patet ex l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iure. & in.d.l.j. in fi. ff.de contrah.empt. Frustra ergo in hoc esset facienda dubitatio. vbi casus legis est apertissimus. Dubium ergo debet formari, an hodie iste contractus sit iurisgentium, vt melius querit Bal. in dicta rub.C.de cōtrah. emp. Et hoc ex ratione. Aduerte hic quàm satis ibi Bal. posuit pro ratione dubitandi.: quia postq̄ pecunia est iuris ciuilis, videtur dicendum, quòd eodem modo contractus eēt iuris ciuilis, & non iurisgētium, & sine dubio si verum eēt assumptum Bal. & And. quòd pecunia eēt iuris ciuilis, vera eēt gl. in d.l.eas causas. per tex. in.l.ius ciuile.ff.de iusti. & iu. vbi probatur, quòd quotiens additur, vel detrahitur aliquid iurigentium efficitur ius ciuile. ita effectualiter firmat Bal. si bene cōsideretur in dicta rub. de contrah.empt. Dum dicit, quòd quotiens prima principia querimus, ea, quæ de iure ciuili his accedunt. non consideramus quantum ad nominis impositionem: sed quantum ad nominis effectum. licet Bal. in aliam sententiam soleat allegari, & male iudicio meo. Ego autem audacter teneo & firmo oīa substantialia ipsius emptionis eē iurisgentium, & etiam pecuniæ formalitas, licet non cum forma hodierna, quæ loco illius antiquæ successit, probat tex. in.d.l.j. ff.de contrahē.empt. in fi. vbi constat eē emptionem, & vēditionem de iuregentium. & in.l.ex hoc iure.ff.de iusti. & iur. Igitur est præsupponendum necessario, quòd eodem iure pecunia fuit inuenta, quę distingueret rem à pretio: aliàs non emptio, & vēditio, sed pmutatio dicta fuisset, vt satis probatur in.d.l.j. sæpe allegata. quod inconuincibiliter demonstratur, iungēdo d.l.j. & l.ex hoc. ff.de iusti. & iur. cum.l.ius ciuile.ff.eod.tit. vbi vt supra dixi, probatur, ꝙ si aliquid additur, vel detrahitur iurigentium, ius ciuile est, ergo demonstratur, quòd cōtractui emptionis, & venditionis nihil à iure ciuili additum fuit postquàm iurisgentiū contractus, & non iuris ciuilis appellatur. Concludamus ergo, ꝙ
14 pecunia † fuit introducta à iure gentium, secundum quod voluit Bal. in.d.l.j. quia nulla gēs est, quæ non habuerit materiā forma publica signatam, quām nos monetam appellamus: alij pecuniam. licet alio & alio modo: quia quidam in corio: alij in charta eam habuerunt, secundum Bar. ibi. notandum est tñ, quando dicimus:, quòd est iurisgentium: quia debet intelligi de secundario; non autem de prime-

primeuo, vt sentit Bar. in.d.l.j. & in.l.ex hoc iure. supra allegata. ¶ Quis † autem sit effectus, quod iste contractus dicatur iuris ciuilis, vel dicatur iurisgentium. ostenditur manifestius ex notatis per docto. post Bal. & Pontan. in.l. in testamentum C. de testa. vbi dubitant an testamentum sit iuris ciuilis, vel iurisgentium: quia si iuris ciuilis, rescripto principis rescinderetur, etiam nulla causa praeexistente. & ita concludūt ibi scribentes. & Phil. Corne. quòd ꝑ rescriptum principis potest tolli testamentum quò ad effectus ciuiles, adeò ꝙ si rescriptum principis cum clausula nō obstante, impugnet testamentum sine causa, licet forte non tollat substantiam testamenti quò ad ea quae resultant de iuregentium: tamen tollit testamentū ad finem, vt sola additione postea non queratur dominium. Item ad finem vt actiones saltem passiuè non transeant in haeredem. Item ostenditur effectus clarius & singularius ex copiosè dictis per do. Fely. in c. quae in ecclesiarum. de const. in.v. folio.an.3.col. ibi quinta declaratio. vbi adducit doctrinam Ang. in.l. lucius. ff. de euictio. Vbi dicit, quòd imperator

16 † sine causa potest auferre rem acquisitam vsucapione, vel praescriptione: quia talis modus acquirendi ab ipso principe fuit acquisitus, & ab eo potest auferri etiam sine causa. facit quod singulariter voluit Bal. in.l.fi. in pen.col. ver. si immediate oppo. C. sen. rescin. non pos. Vbi dicit, quòd quaedam sunt iura quae quis potest acquirere etiā contra principis voluntatem, vt quae acquiruntur de iuregentium, sicut dominia. & ista nō possunt auferri sine causa secus in his quae sunt de iure ciuili, vt iudicia, & sententiae. Et ideo infert, quòd licet ex sententia

17 † sit translatum dominium, tñ valet rescriptum principis rescribentis, non obstante sententia. quod satis sentit do. Abb. in.c. qualiter & quādo.il.j. de accusa. & idem do. Abb. in cōsil.lxxxv. incip. illud ī summa. ad fin. facit ille tex. singularis quem soleo semper allegare in cle.j. vt lit pend. Vbi probatur

18 Pontificem † sine causa priuare posse quem beneficio suo, secundum Imo. ibi, quòd nō ob aliud procedit: nisi quia tituli beneficiales procedunt à iure positiuo. Ista & similia procedunt sine dubitatione antequā quis dominium acquisiuerit, quia lex modum quem dedit acquirendi, potest tollere sine causa. Sed quando dominium iam esset acquisitum quomodocunque sit acquisitum firmanda est conclusio, quòd sine

ne causa princeps illud tollere non potest: non quia modus acquirendi non sit à iure ciuili, sed quia ipsum dominium iam acquisitum est de iure naturali & gentium. ita Barto. in .l. ex hoc iure. in .ij. colum. ff. de iusti. & iur. Ita Bal. in .l. ij. ff. de iur. & fac. igno. quod nō solum in directo dominio procedit, verumetiā in vtili, quòd sine causa ab aliquo abdicari non potest. Nec obstat quòd id sit inductum à iure ciuili, & per consequens solo consensu principis tolli possit: quia respondeo cum Barto. in extrauaganti quoniam nuper. versi. rebellando. in .iiij. colum. versi. item quero. Vbi dicit, quòd effectus vtilis dominij, est etiam de iuregentium: licet ei natura orta sit a iure ciuili. facit quod not. singulariter do. Franc. de Are. in vlti. colum. in .l. testamenti factio. ff. de testa. vbi ibi reprehendit audacter Pau. de Cast. qui tenuerat dominium acquisitum vigore iuris ciuilis posse per principem sine causa tolli. cuius tamen contrarium ipsemet Pau. de Cast. tenuerat, licet do. Fran. non allegetin .l. gallius. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. & in suo cōsi. xxv. incip. super primo dubio. in penult. colum. quem ita refert, & sequitur Fely. in .d. c. quæ in ecclesiarum. & ista est veritas quā sequitur Fran. Are. in .c. ij. de probatio. in .iij. col. allegando Barto. in .l. iij. C. de fun. patrimon. lib. xj. vbi dicit principem sine causa non posse tollere dominium acquisitum de iure ciuili. & ita d. Frā. de Curte. consil. lxv. in iij. col. per quæ multa de dictis do. Fely. in dicta. v. declaratione corruere videntur; contra istam communem sententiam scribentium solum obstat præallegata clem. j. vt lit. penden. quæ mihi sæpius dubitationem intulit, cui aliter iudicio meo dici non potest, nisi quòd sit speciale in beneficialibus: quia quo ad ipsum Pontificem omnia dici debent manualia. i. ad nutum, & voluntatem reuocabilia, vt voluit Bald. in .l. rescripta. C. de preci. impe. offe. Licet do. Abb. in .c. fin. de confir. vti. vel inutil. & in .c. constitutus. de relig. domi. colum. iij. tentauerit concludere Papam sine causa non posse quem priuare beneficio suo, maxime episcopatu, & profecto non vidit .d. clem. j. quę apertè loquitur. ita vltimo not. Ioan. de Imo. dicendo not. per istam literam in fi. post Pau. de Leaza. quòd Papa potest quem nuda voluntate priuare beneficio suo: licet rem meam non possit à me auferre sine causa: quia in hoc nō habet liberam potestatem. & ita

& ita firmat eodem modo Do minic.in.c.si gratiosè.iij.colũ. in fi. de rescript.lib.vj. vbi dicit not. istam glo. quòd Papa in beneficialibus titulis habet pro ratione voluntatem. per quod infert, quòd ad libitum possit prælato auferre titulum in beneficialibus, in quo tamen subsisto: quia diffinitio prima facie rigida videtur.eam tamen firmat Anto.in dicto.c. constitutus.de religio.domi. Tene tamen semper menti dictum Abba.in repetitio.c.per tuas.de arbitr.in.xj.colum.dũ vult, quòd in dispositis à iure ciuili habentibus æquitatem naturalem, vt in actione, & in appellatione idem iuris est, sicut in dispositis à iuregentium, vel naturali: quia sine causa Pontifex disponere non posset. & hoc not. multum Fely.in.c.ad audientiam.el.ij. de rescriptis.in.iiij.columna.

¶ Vltimo pro complemento rubricę quero de notabili questione.Quid veniat appellatio-
19 ne † emptionis, & venditionis, an contineatur tantum ille contractus emptionis, & venditionis, & non alius.vel etiam sub illo vocabulo, alij comprehendentur. & videtur, quòd debeat considerari taliter, vt differat ab alijs contractibus donationis, permutationis, & similium, vt patet in sequentibus titulis. & probat tex.in.c.primo. de his quæ fi.à prælat. Vbi ponitur vt diuersus ab alijs contractibus. tex.est etiam in.c.fina. de accusatio. eo modo inducendo. & tex.in.c.primo. de excessib.prælato. libro sexto. qui idem probat, & est tex. in .l.prima.de re. decur. sine decret.non alien. & in.l.fina.C. de decre. decurio.lib.decimo. In contrarium tamen adducitur tex. notandus in.l.statuliberi.§.quintus.ff.de statulibe. vbi dicit, quòd verbum emptio, & venditio comprehendit in se omnem contractum, per quem transfertur dominium. idem probat tex. in.c. primo.de contro.inter do. & empt.in vsibus feudorum. plenè traditur, & nota.in .l. secunda.de vsucap.pro empto. Quapropter pro resolutione concludo, quòd regulariter appellatione istius contractus venit quicunque alius, per quem transfertur dominium iuribus supra proxime allegatis.quod declaratur primo non procedere, vbi fit commemoratio pretij: quia tunc solum de emptione debet intelligi, prout differt ab alijs contractibus, ita procedat tex. cum sua glo. in dicta.l.prima. de re. decurio. sine decret. ita dicit domi. Abbas in.c.primo. de his

quæ

quæ fi.à præla.in.j.col. & in.c. potuit.in.ij.col.de loca. Idem in.c.ij.de postu.in fi. & singulariter voluit Io.And.in addit. ad Spec.in tit.de empt. & ven. .§. nunc dicendum.il.ij.ver.sed
20 pone. ¶ † Secundo declaro regulam non procedere in materia pœnali, vel restringibili; quia emptionis verbo solū veniret contractus vulgaris differens ab alijs contractibus, ita Spec.singulariter in tit.de emptio. & vend.§. nunc videndū. versi.sed pone ita firmat Phil. Franc.in.d.c.i.de excess.prælat. lib.6.Ita declarando tex.ibi.& ita tenet Bar.de quo mentionē non facit in.l.qui duobus. ff. de fal. sentit do. Abb. in.d.c.j. dum dicit, secus in materia odiosa, seu restringibili, per quod posset inferri singula, ad decretum, vel sententiam iudicis, vbi vocabulum venditionis apposi tum fuisset: quia tunc strictè acciperetur, & non veniret alius contractus, eo quia verba sententiæ decreti, vel iudicis sunt strictè intelligenda, vt.l.j.C.si plu.vna sent.not.Bar in.l.j.qn prouoc. non est neces. tex. est notab.pro ista dilatione in.l.si pupillorum.§.si prætor. ff. de re.eo. infertur & secundo ad legem, vel statutum, in quibus prohibetur venditio, vel ad contrahentes, inter quos prohibetur venditio. cum istud sit odiosū, & per consequens restringibile per vulgatam.l.sed non vsq; adeò.ff.si quis a pa.fue. manu. In eis non comprehenderetur alius contractus. & ita firmat Bal.nota.in.l.voluntas.col.ii. C.de fideicom.clarius in cōsil. suo incipiē. in christi nomine. istud statutum terræ &c. quod intelligo, nisi legem, vel statutum venditionem prohibendo respiceret publicam vtilitatem: quia tunc ad impediendū alienationem fauore publico verba late accipiuntur, & amplian tur, vt omnem alienationem comprehendant. quod videtur probari in tex.singulari, & vnico in.l.hoc modo.ff.de condi. & demonst. vbi tex.dicit, quòd lex reipublicæ vtili, benignā, & lata interpretatione adiuuanda
21 est. ¶ † Tertio declaro dictā regulam non procedere considerato communi vsu loquendi; quia non omnibus contractib⁹, sed de sola emptione vulgari intelligeretur, ita Abb. in d.c.j. qui vsus loquendi præfertur in quacunq; materia propriæ significationi.l.librorum. .§. quod tamē cassius, de leg. 3. vbi glo.not.dicit, quòd derogat communis vsus omni dispositioni in exaudiendis sermonibus. quam commendat do.Alexan.consi.lx.in.ij.vol. incip.visa legitimatione. In reliquis autem spectantibus ad istam

istam quæst. me remitto ad copiosè dicta per do. Fab. de monte sancti Sauini, in suo tracta. emptionis, & venditionis. maxime in .2.q. princ. non omittendo vnam aliam declarationem ad prædictam regulā; quia non procedit in casu singulari l. item. §. idem interest. ff. de legat. 3. de quo exclamat Ludo. Roma. singulari. cccccccxvij. de testatore legante omnes res ab eo emptas: quia non venient res ad testatorem ex alio titulo pereūte. & hoc credo esse propter cōiecturatam mentē ipsius disponentis: ne omnia in legatis conuerterentur: quæ mens multum in proposito considerabilis est: vt voluit Bal. not. in d. l. voluntas. in .ij. col. de fideicom. licet de illa lex mentionē non fecerit. dixit enim quando prohibetur venditio à testatore, attenditur causa, secundū quam extendimus prohibitionem, vel large assumimus ex vi finalis causæ.

CAPITVLVM I.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest cogere vendentes, ne carius vendant transeuntibus, quàm vendatur in mercato.*

2 *Res an, & quando tantum valeat, quantum communiter vendi potest. & nu. 3. 4. & 6.*

5 *Onus impositum alicui dicitur esse pars pretij.*

7 *Emere bona conscientia quis potest actionem iam ortā tempore contractus: etiam pro minori pretio.*

8 *Testes quomodo debeāt deponere in contractu empt. & vendi. & nu. 9.*

10 *Testis debet deponere per sensum corporeum.*

11 *Testis an præsumatur scire conditionem coniuncti.*

12 *Episcopus habet iurisdictionem in laicos, præsertim in causis pietatis.*

13 *Episcopus an possit compellere sæculares ad seruandā pacem, quam fecerunt.*

14 *Episcopus compellit hæredes ad satisfaciendum pro defuncto contrito.*

15 *Episcopus potest se intromittere in notorijs excessibus criminum, licet crimina nō sint ecclesiastica.*

16 *Episcopus intromittit se per viam denuntiationis euangelicæ*

gelicæ in omnibus criminibus.

17 *Vendere rem suam, an, & quando quis compellatur. & nu.20.*

18 *Colonus partiarius volens vendere partem, cogitur vendere domino.*

19 *Ciues compelluntur emere frumentum superfluum ciuitatis.*

21 *Creditor ecclesiæ compellitur rem ecclesiæ insolutum recipere, quando res aliter vendi non potest.*

22 *Rustici compelluntur venire ad ciuitatem, & ibi victualia vendere.*

23 *Emptor compellitur vendere rem, ad quam minor habuit affectionem: quia maiorum suorum erat.*

24 *Vendere viam ad sepulchrũ quis compellitur.*

25 *Conductor rei fiscalis, qui vno, vel pluribus annis factus est diues, si postea nollit conducere: nec alius reperitur qui velit eam conducere: compellitur iterum conducere pro eodẽ ꝑtio.*

26 *Emptor cogitur filium, patri, vel alteri pro eodẽ pretio vendere.*

27 *Hospitale ad recipiendos peregrinos nunquid quis tenere compellatur.*

28 *Fructus male exponens obligatur ad restitutionem.*

29 *Alimenta alicui dare obligatus, an satisfaciat, si ponat eum in hospitali, quando ipse non potest dare.*

30 *Eleemosinam si quis facere teneatur, non cogitur iure actionis, sed iudicis officio. Et quid in patronis ecclesiarum? nu.31.*

32 *Frumentum antiquum corruptum, an liceat bono frumento commiscere.*

33 *Iura loquentia in fisco propter identitatis rationem, an habeant locum in priuatis.*

Quod hoc intẽdit.

1 In summa. Cogit † episcopus ne carius vendatur transeuntibus, quàm in mercato venderetur. h.d. secundum vnam lecturam, secundum quam est casus singularis, secundum do.

Cardi.

Card. hic, in quo episcopus iudicat de laicis, rationem cuius videbimus infra in vlt. nota. & secundum istum intellectum ꝓ ratione dubitandi, videbatur dicendum contra, quòd immò possent carius vendere. Primo, quia tantum valet res, quantũ vendi potest. de quo in. l. pretia rerum. ff. ad leg. fal. & dicã infra supra tertio not. Abb. Secundo & fortius, quia licitum est contrahentibus se adinuicẽ decipere. l. in causæ. ff. de min. l. item si pretio. §. fina. ff. loca. dico copiosè infra in. c. cum dilecti. ij. not. quibus tamen non obstantibus contra hoc disponitur, postquàm tex. vult, quòd non debet quis vendere plusq̃ res valeat, per quod videtur inferri plusquàm valuerit. ergo ĩ c. hoc ius porrectum. x. q. ij. q̃ voluit, quòd ecclesia non debet recipere, etiam si offeratur plus quàm res valeat: quia per istum tex. idem erit dicendum in qua cunque persona, per quem tex. etiam plus probatur quàm voluerit. glo. in. l. semper in contractibus, ff. de reg. iur. quæ in bono viro tenebat non licere recipere plus quàm res valeret: quia immò per istũ tex. in quacunque persona idem probatur quòd plusquàm valeat recipiẽdo, peccat mortaliter: patet qa episcopus potest cogere ad hoc per censuram, secundum Inn. prǽhabita monitione, ex quo constat eos peccare mortaliter cum certum sit, quòd ab homĩne excommunicatio nõ fertur, nisi pro peccato mortali. glo. in. c. episcopi. xj. q. iij. pro rõne tamen decidendi, & vt supra dicta conseruentur ab ista inductione istius tex. dicendum est, quòd iste tex. loquitur in exigẽte vltra verum valorem parte contradicente: quia compelleretur tunc vendere iusto pretio postquàm pars non permittit se decipi, quo casu non procedunt iura superius allegata: ꝓcedunt enim illa iura quotiens quis vellet emere, & cari⁹ emeret, quo casu iste tex. non dicit valeat, vel non talis venditio, vel an compellatur restituere, quod vltra iustum pretium recepit. & ideò meritò Abb. hic in princ. ij. nota. dicit istum tex. facere in argu. quòd ecclesia si vult vendere rem suam, & reperit aliquid plusquã valeat &c. facit enim in arg. postquã compelluntur vendentes non petere vltra quã res valeat ab ipsis transeuntibus. Vel secundo dico, quòd iste tex. procedit iure poli, hoc est in foro conscientiæ secũdum do. Card. hic post Archid. in. d. c. hoc ius. Iura autem in cõtrarium superius adducta iure fori, hoc est in foro iudiciali. quod primo tamen dixi verius credo, postquàm hic

not. compelluntur, vt dixi, resti tuere: sed solum non cari' vendere, & sic non loquitur tex. de venditione facta, prout loquuntur iura in cõtrarium adducta: sed loquitur de venditione fiẽda parte, vt dixi, nolente plus debito dare. An autem, & quando liceat contrahentibus se adinuicem decipere citra dimidiã iusti pretij, etiam iure poli cõsiderato; dico plenissimè infra. c. cum dilecti. ij. ver. not. me remitto pro intelligentia do. Archidia. in. d. §. hocius porrectũ. de quo credo, ibi non feci mentionem, ex ibi tamen plenè dictis satis declarabitur. ¶ Not. tertio loco do. Abb. hic ex isto
a cap. quod tantum † valet res, quantum communiter vẽdi potest, adducendo no. præalleg. l. pretia rerum. per illud quod dicit communiter limitant iura simpliciter dicentia, tantum valet res, quantum vendi potest. De quibus per glo. bo. in. c. in ciuitate. de vsu. in glo. ij. & pro simili tex. nostri, adduco tex. in. l. si seruum meũ. ff. ad leg. aql. ver. optima glo. & in. l. si seru'. ff. de condi. fur. facit. l. non intelligitur. §. diui. ff. de iur. fisc. istam conclusionem non ponderata ista dictione communiter, de qua supra limitat d. Fely. quatuor modis in. c cum causa. supra de testi. in. ij. colum. ex mente doct. Primo intelligendo regulam, quando venditio facta fuerit homini scienti conditionem rei, secus si ignoraret; secundum gl. pen. in. l. mortis causa capimus. ff. de donat. cã mor. quã in. d. c. cum causa. Io. de Imo. commẽdat, & multi alij, quos ibi refert do. Fely. Idem & secundo limitat, nisi ꝑ
3 † illo pretio vendita fuisset ab homine debitis implicito, & nõ bene securo, secundum Bart. in L. j. §. si hæres. ff. ad trebel. Item & tertio limitat, nisi esset res litigiosa, de qua factũ esset compromissum, secundum Bart. in. l. si quis cum aliter. ff. de verb. oblig. & in. l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc. quia tunc propterea minus valet. Item & quarto intelligit regulam quando fuisset res sæpius vendita, secus autem si semel, quia non propterea dicentur tantum valere, secundum Bar. in. d. l. si seruus. ff. de condi. furt. quæ limitationes licet ita communiter assignẽtur: tamen iudicio meo attenta dictione communiter, de quo supra dixi. & iste tex. facit mentionem non merentur dici limitationes, sed potius illationes conclusionis assumptæ ex isto tertio nota. Abba. patet assumendo primam fortius. ij. & iij. limitat. quia quando in conclusione dicitur communiter vendi potest, infertur à communiter accidentibus, ꝙ omẽs

emens scit conditionem rei.
Item eodem modo, quòd non
4 semel,† sed pluries venditio ce-
lebraretur postquàm non dici-
tur, quid communiter fieri,
quod ab vno dictum, vel factũ
fuerit, iuxta not. per Io. And. &
alios in.c.penul.de constit.cir-
ca communem opinionem ꝓ-
ban. per quod constat vltimam
limitationẽ confutatam. patet
etiam, vt dixi in ij. & iij. quia cer
tum est, quòd communiter ho-
mini debitis implicito, & non
bene securo. Item pro re liti-
5 giosa,† de qua compromissum
factum est non daretur tantum
quantum ipsa res valeret, si o-
nera proxime dicta non ines-
sent. igitur postquàm pro istis
rebus minus communiter da-
retur, debemus dicere, quòd tã-
tum istæ res valeant ex assum-
pto conclusionis suprapositæ.
onus enim impositum alicui
rei dicitur esse pars pretij eius-
dem rei. probat tex. & ibi do.
Abb. in.c.cum Ioannes heremi
ta. de fi. instru. vlti. colum. facit
tex. in.l. fundi partem. ff. de cõ-
trah. empt. ideò non immeritò
si dicamus tantum rem valere
postquàm cõmuniter sic eme-
retur ratione dicti oneris iniun
cti, licet dici posset rem talem
minus valere habito respectu
ad eandem rem, quando tale
onus non adesset: sed onere exi
stente, vt dixi, tantum dicetur
valere res, secundum contrariã
regulam superiorum, ad propo
positum mõ constat enim esse
onus iniunctum propter spem
futuræ litis in rebus illius, qui
est debitis implicitus, & nõ se-
curus. & constat esse onus rẽ
esse litigiosam, de qua compro
missum factũ est. vnde omnes
istas res propter periculum, cui
se subijcit, licet det minus, quã
alias dedisset sine dictis oneri-
bus satis dicetur pro isto pretio
emisse. possent tamẽ saluari. d.
6 ij. & iij. limita.† eo casu quo ali
quis vellet inferre rem aliquã
tantum valere, quia tantum va
luit empta à debitis implicito,
vel tantum valuit res litigiosa
vendita communiter: quia isto
casu talis illatio non valeret,
quia esset arguere de re, cui est
annexum onus ad rem omni-
no liberam, quòd esset ex diuer
sis inferre, quòd non licet vul-
gata.l.age cum geminiano. C.
de transactio. cum simi. caue tã
circa superiora, dum dixi in.iij.
limitatione. de re litig. de qua
compromissum factum est, ꝗa
sentit Barto. propter illa verba,
de qua compromissum factum
est, ꝙ si eẽt res litigiosa, de qua
nõ esset factum cõpromissum,
non propterea minus valeret:
sed tantum, ꝗ̃tum est in actio-
ne deductis expensis. & quæ
fuit pro re recuperanda, &
habito etiam respectu laboris

in recuperando quem sustinebit ille emptor, ita voluit Bart. in.l.penul.C.manda. & Bal.in .l.ij.C.ne lic. potē, & sic videntur communiter docto.sentire quòd non potest actio emi pro minori pretio, quàm sit in ea, nisi habito respectu ad prędicta do. Abb.tamen multum simpliciter in.c.fina.de alie.iudi.mu. in.iiij.col.firmat contrarium, quòd Innocē.vltra illa duo habeatur respectus ad dubium euentus litis cum posset perdere causam etiam iustam, ꝓpter iudicis defectum: tum quia debitor possit iterim effici inops. ideò.d.tex. not.in.l.minus.ff. de reg.iur. quòd minus est habere actionem, quàm rem. Et ideò cum quis emat quasi spē, & euentum iudicij futuri, ridiculum esset dicere, quòd pretiū de necessitate debeat esse tantum, quantum est in actione.ꝓ hoc adducit dictum Innocē. in c. in ciuitate, de vsu. vbi concludit ipse Inno. quòd cum bo
7 na † conscientia potest quis emere actionem iam ortam tempore contractus, etiam pro minori pretio, quia exponit se periculo, alia adducit etiam do. Abb.quæ videri possunt per eū in.d.c.fi, Ista sufficiant pro præsenti, quæ satis placet contra Bart.& Bal.vt supra. ¶ Stat modo pulchra dubitatio circa probationem istius valoris rei, in quo iudicio meo est difficultas propter scribentium inconsideratam varietatem super gl. c.cum causa.supra de testi.quæ sup hoc laborauit.Primo enim sciendum est, quòd quando aliqui deponunt de valore alicuius rei dicuntur deponere de re sensu corporeo non perceptibili, sed potius iudicio intellectus. ita firmat Bart.in præallegata.l.pretia rerum. & in.l.ij. C.de rescin.vend. & aliquid in tract.de teste. firmat Abb.in.d. c.cum causa.in.ij.col. & Fel.in c.cum causam.eod.titu. ex qua conclusione eliciuntur duo. Primum, quòd testis deponēs de valore rei, debet reddere causam, etiam non interrogatus, secundum Inno.singulariter in d.c.cum causam. communiter ab omnibus approbatus. vt ibi Fely.in.iij.col. Secundum quod elicitur ex supradicta conclusione est, quòd satis esset, si testis pro ratione diceret: quia sic mihi videtur.arg.l.ordinata.ff. de lib.cau.& quod ibi per Bart. istam cōclusionem firmat Cardi.in.d.c.cum causa. & do.Fel. in fi.c.quotiens. supra de testi. Idem tamen Fely n.ij.col.in fi. in.d.c.cum causa. Et firmat audacter contrarium, quòd Inn. percipitur ista depositio æstimationis sensu corporeo. ideò nō valeret dictum testis deponentis pro causa: quia sic mihi videtur

detur.&.d.ita dicere do.Cardi. ibi & falsum.d.c. quia contra. d.Cardi.& contra ipsemet Fel. dixerat in.d.c.cum causam. dū dixit,quòd deponēs de rei æstimatione, non deponit de re pceptibili sensu corporeo. Abb. verò in.d.c.cum causa. vt dixi, firmat, quòd iudicio intellect⁹ deponunt,& tamen nullo modo vult, quòd valeat ista ratio testis: quia tantum ego darem pro ea,quòd est idem, ac si diceretur tantum res valet, quia sic mihi videtur. vult ergo ipse Ab
8 bas, quòd deponere † debeant testes,dando rationem concludentem communem æstimationem, quæ cum variatur ex tempore,& loco, debent se restringere ad locum vbi res est, & ad tempus vēditionis, dicendo,quòd talis res tali loco, & tempore solebat communiter vendi pro tanto, vel communiter reputabatur, quòd valebat tantum, & pro tanto communiter vendita fuisset. & in hoc reprehendit Bart. in.d.l.si seruus.ff.de condi.furt.qui volebat,quòd testis diceret pro ratione tantum valet,quia ꝓ tanto potuisset vendi. Nam dicit Abbas, quòd non valet consequentia, poterat pro tanto vendi,ergo tantū valuit: quia multi in pretio decipiuntur. vides ergo ex supradictis contrarietatem scribentium, & cōfusionem ex eorum dictis, maxime
9 Abb. quia vnum † affirmat, & aliud apertè infert, si consideretur ista ratio eius in testibus præsupposita conclusione eius in principio, dum firmat æstimationem rerum, non sensu corporeo: sed iudicio intellectus percipi. iudicio autē meo firmandum videretur, ꝙ deponens de valore, vel æstimatione alicuius rei dicatur deponere de re sensu corporeo perceptibili, non autem de re perceptibili iudicio intellectus: & ꝑ consequens erit inferendum contrarium eius, quòd superi⁹ dixeramus secundum Abb. & alios, videlicet, quòd non sit obligatus testis reddere rationem non interrogatus,vt vnico verbo sensit Ioā.de Imo. & do.Cardi. in.d.c.cum causam. Secundum quod infertur est,ꝙ debet testis in depositione sua deponere per sensum corporeum,postquàm vt dixi, sunt sēsu corporeo ista perceptibilia, quòd hoc sit verum, pondero tex.nostrum in ver.communiter.& quòd proximè dixi super tertio not. Abb. vbi probatur, quòd tantum valet res, quantū communiter vēdi potest. inest enim in valore, vel in æstimatione istud, quod communiter ita fuerit,& constat quòd istud est sensu corporeo perceptibile:quia vel per visum, vel per

auditum: ergo necessario constat, quòd non percipiatur valor iudicio intellectus. procederent enim dicta in primo istius quæstionis, quando valor, vel æstimatio deberet probari sine illa qualitate erroris vsus, & tunc procederet doctrina Bart. in.d.l.si seruus. reprehensa per Abba. versi. supra. sed quia dixi probanda est æstimatio communis, ideò firmandum est, qđ dixi sensu corporeo æstimationem perceptibilem, & vt meis detur audientia verbis, adduco in simile. sing. docto. Bart. in. l. labeo. ff. de suppellec. lega. vbi ponit, quòd in probando com
10 muni vsu † loquēdi, requiritur, quòd testis deponat per sensū corporeum, aliàs non probaret, adeò quòd si diceret testis, quòd communiter sic dicitur, nisi subiungeret, quod ita audiuit non probaret, vt ibi singul. Barto. quem sequitur Bal. in fi. l. de quibus. ff. de legib. & Ant. de But. in commento. c. fina. de consuetu. in vlt. col. ex quo infertur, quòd exempla Abba. de quibus supra, corruunt; eodem modo sic dispositio illius qui dicebat quòd sic communiter dicebatur postquàm non attestatur per aliquem sensum corporis, dicendo, quòd pro tanto communiter vidit similem rē vendi, sicut dixit Barto. debere depoaere testem de communi vsu loquendi deponentem, videlicet quòd ita communiter audiuit dici, nec sufficeret, si diceret, ita communiter dicitur, quod dico diligenter notandū pro intelligentia, & declaratione supradictorum, postquàm non video quod in aliquo differant, quantum ad sensum corporeum probare communem valorem rei, vel communem vsum loquendi. qui vellet tamen defendere exemplum Ab. in quo explicite nulla mentio sēsus corporei habetur, esset opus, quòd destrueret illam doctrinam Bart. in. d. l. labeo. contra quam do. Fely. singulariter instat in princ. decre. vj. colum. in prin. vbi concludendo dicit, quòd valet dictum testis deponentis, non per sensum, sed per causam sensui propinquam, vt de teste qui dicit quòd scit: quia præsens fuit. facit quod dicitur in. l. j. ff. si cer. peta. de teste dicente scio, quia vicinus, de quo per Abb. in. c. quosdam. de præscrip. facit ēt qđ dicitur de teste dicente scio cōditionem talis:
11 † quia sum coniunctus suus, qui præsumitur scire qualitatem coniuncti. l. octaui. ff. vn. cognat. &. l. de tutela. de in integ. restitu. mino. Ita dicamus in proposito: quia dicendo, quod talis res tali loco, & tempore solebat communiter vendi pro tanto, satis diceretur

depo-

deponere testis per causam sen sui propinquam : quia iuris præscriptione quod communiter in ciuitate fit, vel dicitur : dicitur quis audiuisse, vt glo. not. in .l. si tutor. C. de peri. tuto. & in.c.fina. xvj.distinct. & probat tex.& ibi Innocen.in clemen.vni.de concess. præbē. eadem ergo ratione defenditur istud dictum testis ex ista præscriptione qua defenditur dictum testis asserentis quod scit, quia præsens, vel quia vicinus, vel quia cognatus, vt in iuribus superius allegatis. satis enim est per supradicta, quòd testis deponat per sensum corporeum iuris præscriptione, & sic implicite, licet non explicite, quicquid Bart. cum supportatione dixerit in præallegata.l.labeo. quod dico perpetuo menti tenendum pro intelligentia istius articuli melius hic, quàm alibi, quòd vi
12 derim discussi. ¶ † Vltimo not. Abb. casum notabilem, & generalem, in quo episcopus habet iurisdictionem in laicos, videlicet vbi versatur causa pietatis. nam causa pietatis est, vt peregrini, & transeuntes humaniter tractentur. quod iterum reassumpsit do. Abbas in fine istius cap. dicendo hoc etiā approbari per ius ciuile, adducendo tex. secundum vnam lecturam, quam sequitur ibi Bal. in.l.prima. C.de episcop. audi. quod no. & extende secundum Hostien. quem refert infra super glo.ij. Abb. etiam si consuetudine contra disponeretur, quia non valeret tanquam impediret correctionem pec-
13 cati. ¶ † Addo secundum casum singularem, & generalem, in quo etiam vendicat iurisdictionem ecclesiasticus in ecclesijs ratione pacis factæ seruandæ. ita probat tex. in.c.super quibusdam. de verbo. significa. vbi Abb. in fi. multum not. & probat etiam tex. & ibi Abb. in
14 c.nouit. de iudi. ¶ † Tertius fit casus, in quo eodem modo vendicat iurisdictionem iudex ecclesiasticus in sæculares compellendo hæredes ad satisfaciendum pro defuncto contrito, quantumcunque ipse expresse non mandauerit satisfactionem fieri : sufficit enim eum fuisse contritum : quia per hoc tacitè videtur mandasse hæredibus, vt satisfaciant. tex. est not. & ibi Abb. commendat in.c.à nobis.el.ij. de senten. excommunica. & caue, dum dixi, de contrito ; quia Hostien. quem in dicto.c. à nobis. sequuntur communiter doctores, idem firmat, etiā si defunctus non fuisset contritus, quia res transit ad hæredem cum onere suo, vt in c.ex literis. de pigno. Abbati

tamen ibidem nõ placuit ista conclusio optima ratione, quia ecclesia non se intromittit, ex quo desperatur de defuncto. vnde non versatur amplius pia causa, in qua pietate fundatur econtra iste, quia vt satisfiat animæ defuncti, ecclesia compellit hæredes ad satisfaciendum, pro quo in simili adduco quod voluit Bart. in. l. j. C. de sac. san. eccl. vbi voluit, quòd decedens in peccato mortali, cum sit extra vnitatem ecclesiæ, non potest pro anima relinquere, nec tali modo relicta per eos gaudent priuilegio tributo, relicto ad pias causas. multo ergo fortius id dicendum est, quando defunctus nihil disposuit pro anima, cum ibi fortius cesset pietas. circa istud dictum Bart. pro nunc vlterius non insisto, remitto me ad ea quę dixi in rub. de testa. in vlt. col. pro eius cõprobatione post, & contra Abba. ibi, qui in terminis, in quib9 loquitur Barto. allegat Bal. in d. l. j. contra tenere, cui assentit

15 do. Abb. ¶ Quartus casus est eodem modo notandus; in notorijs, vel manifestis excessibus quanquam crimina non sint ecclesiastica, potest iudex ecclesiasticus se intromittere. tex. est not. & ibi Abb. in. c. fi. de sepul. facit in simili tex. in. c. pen. in. §. notoria. de censib. lib vj.

¶ Quintus est casus similis supradictis, quando Papa dispõnit in finem salutis animarum, licet principaliter non dispõnat circa animas illorum, quos intendit constringere. tex. est optimus. & ibi do. Abb. extollit in. c. cum infirmitas. de pęn. & remiss. ¶ Sextus casus est, in quocunque crimine contra naturam, quia ibi exercet ecclesia iurisdictionem cõtra laicos. bonus est tex. secundum Abb. ibi in. c. clerici de excess. pręla. & propterea dicimus crimen vsurarum esse crimen ecclesiasticum, quasi sit peccatum contra naturam, vt ibi Abb. ij. col. post Io. Mo. in. c. ij. de vsu. ĩ vj. & idem firmat do. Abb. in rub. infra de vsu. ¶ Septimus casus est etiam notandus in crimine adulterij, quomodocunque agatur, vel ad thori separationem, vel ad trusionẽ in monasterium iudex ecclesiasticus ẽ competens inter ipsos laicos. ita firmat Abb. in. c. tuæ. de procura. fina. col. & Roma. xx. sol. j. col. suis sing. licet Io. And. in c. fin. de fo. compe. lib. vj. solũ hoc firmauerit quando agitur ad separatione thori. ¶ Octauus casus sit vbicunque interuenit iuramentum, vendicat sibi iurisdictionem iudex ecclesiasticus, vulgato. c. cum. C. laicus. de fo. compet. lib. vj. accumulat enim forum foro iuramentum, secũdum ibi not. Idẽ dici-

dicimus in omnibus criminibus mixtis vendicat sibi iurisdictionem iudex ecclesiasticus, inter quoscunque. tex. & ibi. d. Abb. in. c. cum sit generale. de
16 fo. compe. ¶ † Vltimo vendicat eandem iurisdictionem in omnibus quibuscunque criminibus intentatis, tamen per viã denuntiationis euangelicę, ista est glo. quæ sic debet intelligi in. d. c. cum sit generale, quã sic ibi do. Abb. intelligit, aliàs similiter, prout iacet intelligendo male loqueretur ex oppositione do. Abba. in isto. c. pen. talis elicitur conclusio. Rem expositam venalem, vel non expositam, si tamen necessitas subest vitæ humanæ in vtroque casu compellitur quis iusto pretio vendere. Infero ex ista conclusione, & ex ratione Abba. dum dixit, nam interest superioris prouidere necessitatibus subiectorum, & reipublicę &c. quòd propter publicam vtilitatẽ non debet quis simpliciter priuari re sua, nisi satisfacto de pretio. ita firmat Barto. in. l. fina. ff. de pign. act. per. l. item si verberatum. ff. de rei vendi. vnde licet propter publicam vtilitatẽ qs priuari possit re sua, vt ibidem probatur. ideò tamen valore eiusdem sing. Archid. in. c. per principalem. ix. q. iij. per tex. in. l. fi. C. ex qui. cau. ser. lib. acci. facit tex. in. l. si venditor. §. si constat. ff. commun. præd. glo. tamen in. l. si locus in. §. fin. ff. quemadmo. ser. amitt. dicit, ꝙ hoc de facto non seruatur, de qua meminit Abb. in vij. col. in
17 c. j. d ti. j. ¶ † Item & secundo infero ex supradicta conclusione duos casus, in quibus quis compellitur vendere rem suã, cuius contra regulare est, vt. l. inuitum. &. l. dudum. C. de cõtrahen. emp. multos alios ecõtra, & notandos posuit do. Fely. in. c. pen. ij. col. infra de iudę. & saira. inter quos ponit ca
18 sum nota. † de colono partiario, qui cogi potest, vt ꝙ venditurus est vendat domino, vt est tex. in. l. j. & ibi Bart. de meta.
19 lib. xj. † Item ponit alium valde notandum in ciuitate, vel communitate habente frumentum superfluum: quia poterũt compelli ciues emere per tex. in. l. penult. vt nemini liceat in compara. spec. se excusa. lib. x. eodem modo ponit casum de testatore mandante construi ecclesiam in loco suo, qui non est sufficiens propter adhærentiã vicini, quia ille poterit cogi vẽdere. Bal. in. l. pen. §. fin. per illum tex. C. de commu. ser. manu. quod no. pro declaratione tex. in. c. nos. quidem. de testa. facit in simili quod dicimus de eo qui vendidit maximum prædium, & recusat vendere particulam ei adhærentem: quia cõpellitur

pellitur vendere. tex. est. & ibi Bartol. in.l. sancimus.§. ne autem.C.de donatio. reliquos casus videas per te in dicto.c.ij. quibus addo, primo vnum singularem casum per Specul. in tit. de satisda.in.§. hoc quoque. in versi. circa hoc quæritur. vbi voluit, quòd nobilis habens amplum palatium, quod minatur ruinam, & propter eius paupertatem non potest reficere, cogi potest ad vendendum, ne ciuitas eius destructione deturpetur. allegat.l.ij. & fi.C.quib. cau. serui. pro pre. liber. accipi. commendat Lud. suis singula.
20 fi.fol.ij.col. ¶ † Addo secundum casum, in quo quis compellitur vendere in casu.l. venditor.§. si constat. ff. commu. prædio. vbi ratione consuetudinis cogitur quis vendere rem suam: puta lapides, quos habet in fundo proprio, & consue-
21 tus est vendere. ¶ † Addo tertium casum in authen. hoc ius porrectum.x. quæstio.ij. de creditore ecclesiæ, qui compellitur rem ecclesiæ insolutum recipere, quando aliter vendi nõ potest. facit in simili authẽ. hoc nisi. C. de solutio. vbi dicitur, quòd quando debitor non potest soluere, nec reperit ementem, creditor tenetur recipere insolutum rem meliorem sui debitoris: ecclesia tamen ad rẽ meliorem dandam non obligatur. & in hoc differt à priuato debitore, præallegata auth.
22 hoc ius porrectum. ¶ † Quarto addo casum not. in.l.ii.ff. de nundi. vbi probatur, quòd rustici compelluntur venire ad ciuitatem, & ibi victualia vendere: & esset ista optima limitatio conclusionis Abb. de qua supra aliter non distinguendo, vt ibi.
23 ¶ † Quinto addo casum singularem in.l. si in emptionem. ff. de mino. vbi probatur, quòd beneficio restitutionis emptor compellitur vendere rem, ad quam minor habuit affectionem, quia maiorum suorum erat, quod teneas perpetuo menti, quia est casus singularis, in quo minor restituitur ratione
24 affectionis. ¶ † Sexto addo casum in simili, in quo quis compellitur vendere in.l. si qs sepulchrum. ff. de religio. & sumptib. fune. vbi probatur de habente sepulchrum, qui non habet viam ad illud, nisi per fundum alicuius: quia ille compellitur iusto pretio sibi vende-
25 re viam. ¶ † Septimo addo casum singularem in.l. cotem ferro.§. finali. ff. de public. vbi probatur, quòd conductor rei fiscalis qui vno anno, vel pluribus factus est diues, si postea non vult conducere, nec alius reperitur: compellitur iterum conducere pro eodem pretio, commendat Pau. de Castro. in .l. si

.l.si merces.§.vis maior.ff.locati. dicens idem posse dici in conductore rei priuatæ. quod tene menti eadem ratione.

26 ¶ † Vltimo addo casum notandum in.l.secunda.C.de patrib.qui fili.distrax. vbi probatur, quòd filio vendito propter necessitatem famis, recuperata pecunia, compellitur emptor eum retro vendere pa

27 tri suo, vel alteri. ¶ † Capio glo. & expressè glo. coniuncta tex.not.domi.Abb. quòd quis potest compelli per excommunicationem, quòd sit hospitalis, idest, charitatiuus, & eleemosinarius, & ad recipiendos peregrinos in domo: quia Innocen. visus est sentire contrarium, nisi peccatum esset notorium. ideò pro concordia ex dictis Abb. eliciuntur istæ conclusiones. prima clerici beneficiati compelli possunt, vt iuxta facultates beneficiorum sint charitatiui, & eleemosinarij, & taliter non facientes, peccant.

28 ¶ † Secunda conclusio laici iudicis officio compelli possunt eleemosinam facere, maxime stante necessitate ex parte proximi. Circa primam conclusionem non est instandum, quia certum est beneficia principaliter esse instituta ad istud opus pietatis. xij. quæstio.j.c. videntes.c.fina. xvj. quæstio.j. & in.c.de monachis. de præbend. & aliter male exponens fructus, obligatur ad restitutionem secundum Archidiaco. & Domi.ibi in.§.j.xliiij.distin. quod not. contra clericos beneficiatos luxuriosè viuentes, seu etiam ludentes fructus beneficiorum: quia ad eorum restitutionem tenentur in foro conscientiæ, commendauit illud dictum Archidi.do.Fely.in .c.postulasti. de rescript. in.ix. colum.& in.c.de quarta.de præscript.in.xij.col. & circa ipsos episcopos no.tex in.c.primo. lxxxij. distinct. qui vult, quòd tenetur prouidere de omnibus indigentibus non valentibus suis manibus laborare, de quo tex.Abba. facit mentionem in

29 c.fina.de regu.in fi.verb. † Et not. quòd quando quis est obligatus alicui dare alimenta, & non potest, satisfacit ponendo eum in hospitali. tex. est, & ibi Bald.in.l.vnde.§.sed scimus. C. de lati. libert. tollen. glo.est, & ibi Ioan.de Anna.in .c.pen.de infant.& langui.cor. Circa secūdam conclusionem, quæ de laicis loquitur, communis est theorica scribentium vbique, vt videre potestis per Abba. & Do. & Felyn. post glo.ibi in.c.j. in distinct.j. iij.col. vbi concludunt, quòd quilibet tenetur ad opera misericordiæ, & sic ad eleemosinam dandā duobus concurren

tib⁹

tib⁹ necessitate maxima ex parte proximi: necessitatem intelligas instantem per.c.pasce famæ morientem. lxxxvj.distin. vel quæ verisimiliter instare in futurum crederetur.arg.c.ij.de verbo.signif. &.l.ij.§. quòd ait prætor. de incen.rui.& naufr, &.l.si quis fumo.ff.ad leg.aql. quod not. secundum quòd cō-
30 currendum † est facultas ex parte debentis facere eleemosinā, aliàs autem non obligaretur, quod etiam firmat do. Abb. in c.si verò. de iureiur. in.iij.col. Et not. quòd eo casu, quo tenetur quis ad eleemosinam faciēdam, non potest compelli iure actionis, sed solum iudicis officio. ita voluit glo.in.c.sicut.allegat. hic per Abb. Addo duas alias, vna in.c.domino sancto. ver.necesse.dist.l.arg.in.c.exigunt.j.q.vij.quas not. Abb. in c.pen.de cler.ægro.& in.c.no-
31 bis.de iure pat. ¶ † Limita tamen istas glo.in patronis ecclesiarum, quia quando necessitas instaret, possent iure actionis consequi alimenta ab ecclesijs, in quibus sunt patroni. ita do. Abb. not.in.c.nobis. supra allega. arg. tex.ibi, quòd est satis notandum. Quæ autem proxime dixi de eleemosina, intellige de eleemosina corporali, secus de eleemosina spirituali: quia illa indifferenter est in pࡿcepto tex. est notandus in.c. tuam.xlv.dist. qui dicit tria esse genera eleemosinarum, & spiritualis est, vt remittere iniurias, quo ad rācorem, saltem tex.est not.coniuncta glo.in.c.si quis contristatus.xc.dist. An autem obligetur quis ostendere signa rancoris dimissi.do. Bap.de sancto Blas.in prima rub.decre. in ix.opposi.firmauit ꝙ sic. Bart. tamen oppositum tenuit, de quo ipse mentionem non facit in.l.si tibi. in.§. quædam.ff.de pact. post magistrum sentētiarum, quem ibi allegat. Io.verò de Anna. multum solemniter ꝑ tres vltimas con.in.c.j. de male.istam quæstio. disputat, & in fi.concludit post theolo. non esse necessarium ostēdere signa rācoris dimissi, nisi petatur venia. pro quo facit quod habetur in simili.in c.si cui.de pœn. distin.j.post prin.vbi dicitur, ꝙ voluntas renūciatur, nō opus: voluntas autem est in cordis contritione opus in oris confessione, de quo latius per Anna.ver.proxi. in vlti.col. cuius opinio placet. Et ita potest cōcordari opin. dicti Bapt. de sancto Blas. videlicet offendente veniam petente, non alias; in quo tamen & similibus submitto me ecclesiæ determinationi, & correctioni Reuerendissimi domini mei.B.cui hoc opus obtuli. Alia est eleemosina spiritualis reuocare, videlicet erran-

rantem ab errore suo. c. iij. de hæret. Abb. in. c. nouit. de iudi. quod simpliciter etiam est in præcepto: quia seipsum errare demonstrat, qui alium cum potest ab errore non reuocat. c. dilecto. de sen. excom. præallega. c. iij.

32 ¶ † Vltimo arg. eorum quę Abb. antiquus in fi. isti⁹. c. dixit de eo qui mixturam faciebat farinæ fabarum cum cera venali. dubitatur an idem sit in eo qui mixturam facit boni frumenti cum antiquo corrupto, vt sicut illud de farina fabarũ, non licet ita, nec istud liceat. Pro parte affirmatiua, quòd liceat allegatur tex. notandus in .l. j. C. de condi. in hor. publi. lib. x. vbi Barto. & Ange. id firmant, quòd liceat istam mixturam frumenti facere, licet Ange. contradixerat in. l. annonã. ff. de extraord. crimi. tex. tamẽ in. d. l. j. satis videtur facere contra eum, licet do. And. hic in fi. per locum à speciali inducat illum tex. pro contraria opinione: & sic pro opinione Ang. in d. l. annonam. d. enim, quòd ẽ speciale in fisco, ponderando verba tex. dum dicit, cuius adiectione. s. boni frumenti corruptio velata non noceat, vel dãnum fisco non faciat: ergo in alijs à fisco contrarium dicendum est. arg. l. ius sui. ff. de legi. & c. præsenti. §. loca. de præbẽ. in vj. qua tamen inductione nõ obstante puto. Bar. opi. in præallega. l. j. veram esse, & primo eadem pondero verba præallegata. l. dum dixit, non noceat, vel damnum fisco non faciat, coniuncta. l. vnica. ad fin. C. de cad. tollen. vbi probatur, quòd subditorum damnum, vel vtilitas ipsius fisci. Satis ergo diceretur dãnum afferri fisco quotiens subditi in isto proposito paterentur. facit glo. in. c. cum ecclesiasticæ. de except. vbi dicit abundat fiscus cum subditis locupletibus. allegat tex. in auth. vt iudic. sine quo. suffra. §. pen. colla. ij.

33 † Et qui vellet dicere hoc esse peccatum, deberet eodem modo affirmare fisco nõ licere, quia constat quoq; nemo eum in peccato priuilegiare potuit, aut si sibi licet sine peccato, quod credo per illum tex. in. d. l. j. coniuncta aucto. prouerb. viij. vbi habetur ꝑ me reges regnant: & legum conditores iusta decernunt. Et eodẽ modo liceret cuicunq; ex eadẽ ratione quia habemus talẽ conclusionem, quòd iura loquentia in fisco propter identitatis rationem habent locum in priuatis, vt. l. item veniũt. §. in priua. ff. de peti. hæredi. ita Pau. de Ca. in. l. si merces. §. vis maior. ff. loca. de quo supra col. prox. & eodem modo liceret ecclesię per glo. vulgatam in. l. si procurator. ff. de iure fis. de qua dixi copio-

copiosè in.c.ij. supra de preca. Si ecclesiæ, ergo eodem modo dicamus, quòd liceat cuicunque, vt dixi, postquàm ipsa ecclesia esset cultrix iustitiæ. c.j. de alien.feud. in vsibus feudorum. item postquàm apertè in iure canonico contrarium non reperitur. intelligo tamen sanè conclusionem prædictam, quando adiectioni boni frumenti corruptio velatur, secus si corruptio appareret, quia tunc tex. ille talem mixturam reprobare videtur, dum dicit, cuius adiectione corruptio velata &c. Non obstat quod concluditur secundum Abba.antiquam hic de mixtura farinæ fabarum cum cera venali: quia procedit propter mixturam diuersarum specierum, quòd nullo modo licet, vt probatur in .c.eijciens.viij.distinct.dum de mixtura aquæ, & vini loquitur. nos autem loquimur in mixtura eiusdem speciei, per quod posset inferri de mixtura optimi vini cum corrupto, & optimæ ceræ cum corrupta, dum tamen adiectione bonitatis veletur corruptio, hoc est, quòd parum corruptionis misceatur, quia posset fieri. argu. optimo illius.l.j.de condi.in horre.publi, libro decimo.

CAPITVLVM II.

SVMMARIVM.

1 *Mensuras, & pondera fraudanti pœna imponi debet in foro conscientiæ.*

2 *Sacerdotis arbitrium multum operatur in mutatione, & diminutione pœnæ.*

3 *Sacerdos an habeat potestatem arbitrandi super pœnitentia imponenda.*

Et quomodo differant canonistæ à theologis in hac re, num.4.

5 *Sacerdos debet arbitrari discretè.*

6 *Puniri an quis possit dupliciter pro eodem peccato. & nu.7.*

8 *Pœnitentia publica ad quid fiat.*

9 *Delinquens, an sit liberatus à iurisdictione iudicis sæcularis per pœnitentiam publicam sibi impositam à sacerdote. & nu.10.*

Vt mensuræ. Quod intendit in suma-

summa fraudans mensuras, & pondera.xxx.dierum in pane, & aqua pœnitere debet. Not. primo pœnitentiam imponendam in foro animæ fraudanti pondera & iustas mensuras. &
1 dicit, † quòd iste est vnus de xlvj. canonibus pœnitentialibus imponentibus certam pœnam in foro animæ, quos collegit Hostien. in sum. in titu. de pęn. dicit tamen, quod sacerdos non tenetur præcisè istam pœnitentiam canonis imponere, sed potest eam ex causa mutare, & diminuere. Nam omnes pœnitentiæ hodie sunt arbitrariæ, vt in. c. deus qui. de pœniten. & remissio. & in. c. mensuram. de pęn. distinct. j. allegat glo. in. c. sunt plures. de pęnit. distin. iij. sed tamen dicit, quòd non debet sacerdos de facili recedere à pęnitentia per canonem determinata, vt not. in iuribus præallegatis. & sic restringit dictum Ioan. And. hic, qui videtur velle, quòd hodie isti canones de nihilo seruiant, quòd non est verum, vt doctores hic
2 dicunt. † & istam conclusionē do. Abb. hic, quòd arbitrium sacerdotis multum operetur in mutatione, & diminutione pęnæ aliàs debitæ pro peccato, sequuntur communiter canonistæ, neminem quoque vide discrepantem, propter iura superius allegata, & inferius etiam allegãda. videtur tamen circa istam conclusionem alium, & valde diuersum esse sensum theologorum; de quibus per cano. nullibi facta est mentio. dicit enim. S. Thom. in. iiij. distinct. xviij. quæstio. j. artic. iij. in sol. iiij. quæst. quòd quo ad pęnam temporalem non ratificatur pęnitentia iniuncta à sacerdote apud deum, nisi sit regulata, & conformis iudicio diuino. quod declarat Scotus, idest, nisi tantam imponat quòd secundum iustitiam diuinam peccatis respondeat, verbigratia, pone, quòd iste peccator secundum strictum rigorem teneatur pro suis peccatis ad pœnam decem dierum in purgatorio, ponamus quòd sacerdos virtute clauium possit sibi remittere pęnam trium dierum, & ponamus, quòd de thesauro ecclesiæ possit ipse dispensator vnum diem, vel duos remittere post totum hoc remanet obligatus peccator ad quinque, vel sex dies, de quibus si sacerdos aliquid remittit, non ratificatur apud Deum: quia tunc clauis potestatis errat in ligando, & soluendo. facit enim eum magis solutum à pęna temporali, quàm Deus iudicet illum esse solutum: & per cōsequens nisi ille hos. vj. dies hic soluat, residuum ab eo in purgatorio exigi-

exigitur, debet enim arbitrium sacerdotis diuino iudicio esse conforme, consideratis regulis patrum, & dispositione pœnitentis. hoc probat per Grego. dicentem falsam pęnitentiam dicimus, quę non secundum au thoritatem sanctorum patrum quo ad qualitatem criminis im ponitur. Sed contra istam opi nionem, S.Tho. arguit Scotus in iiij.distin.xviij.q.vnica.quia secundum illam opinionem sequeretur, quòd sacerdos nō haberet potestatē arbitrandi, consequens est falsum, ergo illud, ex quo sequitur, probatur consequētia, nulli committitur po testas arbitrandi in aliqua causa, cuius arbitrium nunquā erit rectum, propter quamcunque diligentiam possibilem adhibe
8 ri ab ipso. †Sed tantum à casu, vel per miraculum speciale, sed per quamcunque diligentiam possibilem adhiberi à sacerdote, non potest ipse pertingere ad illud indiuisibile penę quòd deus iudicat peccatorem eē dignum, & si contingat hoc erit à casu, vel per miraculum speciale: ergo non habet aliquam authoritatem arbitrandi. item dicit ipse nullus constituitur arbiter inter partes sub hac cōditione, quòd præcisè arbitretur ad voluntatem illius partis: & hoc maxime quando nō potest determinate, posse voluntatem illius partis; sed in iu dicio partes sunt deus, & pecca tor inter quos est sacerdos arbi ter: ergo nō ligatur præcisè ad arbitrādum illam penam, quā deus sibi infligit. Item & tertio dicit, quia si sacerdos impo nat pęnitentiam aliquantulum maiorem, quàm respōdeat peccatis, non est probabile quin pę nitens teneatur eam adimplere. ergo si aliquantulum pęna sit minor cōdigna, videtur suffi cere: concludit ergo ipse Scotus, ponendo suam opinionē; quòd sicut in alijs commutationibus iustitia commutatiua habet aliquam latitudinem. ita quòd non respicit in commuta tionibus indiuisibile: sed mediū rectę rationis, vt in simili dico infra.c.cum causa.ita iustitia pu nitiua, quæ est commutatiua pęnæ pro culpa, non respicit ne cessario gradum indiuisibilem penę correspondētem huic cul pæ: sed est ibi aliqua latitudo, infra quam pęna minor, & vltra quàm pęna maior non est imponenda, & extra totam istā latitudinem clauis citra, vel vltra ligans, errat, & tunc nō immeritò quòd soluitur in terris, idest non ratificatur, sed intra latitudinem non errat: & ideò arbitrium ratificatur in tantū, quòd quicquid imponitur vltra illam latitudinem hic opor tet implere, & si hic non imple

tur

tur residuum in purgatorio impletur: & si minus imponatur, & expleatur, nihil maius exigetur in purgatorio, dummodo sit intra latitudinem, vt latius p eundem Scotum, dicentē istud medium in ista latitudine possibile esse homini notum, per.l. dei cum adiutorio rationis naturalis, & iō obligatio ad hoc medium latum est possibile homini sine miraculo speciali, & sine casu, & fortuna, volens tamen tenere primam opinionē, videat pro sol. argumentorum Scoti Capreolum in quarto senten. distinct. xix. iuxta fi. quæst. quas non recenseo: quia iudicio meo licet Scotus, ita insurgat contra. S. Thom. tamen in nullo, vel minimo differt à cōclusione. S. Tho. postquàm nō constat. S. Thom. negasse illam latitudinem, de qua prædictum est, licet nullibi affirmauerit, & meritò postquàm de tali latitudine non constat, de qua si sibi constitisset, idem profectò affirmasset, in pęna autem, quæ præcisè debetur pro peccato, videlicet, quando essemus circa illā latitudinem, non differunt ipse S. Thom. & Sco. ambo firmantes errare sacerdotem, nisi se conformaret iudicio diuino, hoc est, nisi tantam pęnitentiā imponat, quòd correspondeat peccatis, secundum iudiciū diuinum, quod vt vides multum repugnat opinioni canonistarum, de qua ꝓxime dixi, quòd sentire videtur inconueniens maximum, vt dixit Io. de Imo. post Flor. penult. col. in. c. j. de concess. pręben. dicendo, quòd raro, vel nunquam reperta est differentia inter canonistas, & Theolog. cum etiam ius canonicum fundatum sit in iure diuino. c. qualiter & qñ. il. 2. de

4 accusa. † Ideò primo submittēdo me determinationi sanctæ matris ecclesię, & cuiuslibet boni theologi, maxime determinationi domini mei do. Cardinalis sanctæ Crucis, cui opus istud, & meipsū, diu est, obtuli, qui ista ætate nostra facile supra alios theologos principatum gerit. Dico si rectè theologorū sententia, de qua supra considcretur, nec differunt à canonistis, nec canonistæ ab ipsis: ipsi enim theologi, vt ex eorum relatione colligo, loquuntur de arbitrio sacerdotis libero non regulato ex aliqua causa, sed ex sola voluntate, patet dum Scotus intra latitudinem per eum consideratam, dat liberum arbitrium sacerdoti. quòd omnino denegat citra, & etiam satis ex mēte. S. Tho. colligitur, & isto casu certum est sacerdotem errare, nisi se conformet, vt supra diximus, iudicio diuino, ita ꝙ ipse sacerdos, vel peccator soluet in purgatorio residuum pœ

næ indiscretæ positæ ab ista opinione nullus canonistarum discrepat : patet postquàm ipsi quando loquuntur de arbitrio sacerdotis, loquuntur de arbitrio discreto, & regulato rõni, quòd probat per tex. in.c.deus qui.de pœnitē. & remissio. vbi
$ Abb.per tex.ibi dixit, quòd † nõ committitur voluntati liberæ ipsius sacerdotis, sed potius requiritur, quòd discretè arbitretur. & ibi dicit, quòd ex causa potest sacerdos recedere à canonibus pœnitentialibus minorē pœnitentiam imponēdo, sicut dicimus in foro iudiciali iudicem posse pœnam minuere ex causa iusta.l.hodie. ff. de pœn. &.l.quid ergo.§. pęna grauior. ff.de infami.idem etiam firmat Abb.in.c.significauit.de pœni. & remissio.per tex.ibi, vbi non committitur simpliciter voluntati sacerdotis, sed voluntati regulatæ arbitrio boni viri. idem in.c.& si clerici. de iudi.§.de adulterijs.iij.col.vbi dixit, ꝙ iura, quæ dicunt, quòd pœnitentiæ sunt arbitrariæ, debent intelligi arbitrio boni viri, & ꝓpterea dicimus, quòd accedens ad imperitum sacerdotem male arbitrantem, non releuatur pęnitentia illius, secus si peritè arbitratus fuisset, vt voluit gl. ab omnib' approbata in.c. mensuram.de pęniten. distinct.j. & glo.in.c.quem pęnitet. eadem distin.& in.c.de his. distinct.l. ita Abb. in.c.extirpandæ.§. qui vero.j.colum.in fi.de præben. in repeti.& in præd.c.si clerici. de iudi. & in.c.sicut nobis. de testi.in.ij.col.& in.c.si diligenti.de simon.ij.col. & in.c.sicut dignum.de homici.ij.col.Moderni in fi.c.accusasti. de accus. & in pręalleg.c deus qui. de pę niten.& remissio. vbi singularius dixit Abb.in quæstio. qua quæritur, quando sacerdos ponit pęnitentias minores debito, an peccator confessus sit tutus, quo ad deum, quòd si nulla culpa reperitur in confitente, vt quia probabiliter credebat confessorem peritum, & paratus erat recipere pęnitentiam etiam maiorem, tunc satis tutus est, & sacerdos ille indigne arbitrans se obligauit quo ad deum, & fortè propterea dixit tex. in.c.ipsi sacerdotes.ij. quæst.j.quòd sacerdotes dicuntur comedere peccata populi, si verò peccator fuit in aliqua culpa, quia sciebat confessorem nõ peritum, & tunc non est tutus, peccatum tamen est dimissum, & pęnitentiam condignam ꝑficiet in purgatorio, ex cuius dicto sing. & apertè colligitur, quòd quando non est quid imputetur confitenti, dato quòd minorem hic pœnitentiam acceperit, nullam postea in purgatorio pęnam perficiet, quanto

to ergo fortius dicere, & affirmare possumus, quando ipse peritus sacerdos motus ex causa considerando circunstantias peccati, & qualitatem peccatoris, mitigaret pęnam aliàs debitam eam minuendo, quòd ea peracta nullam in purgatorio aliam peragere debeat, & quòd possit ipse sacerdos mitigare talem pęnam aliàs debitam, tex. est optimus in. c. quem pœnitet. de pęnit. dist. j. vbi dicitur, ipsi enim sacerdotes plus possunt proficere, vel confitentibus parcere, quē tex. exclamat Abb. in. d. c. extirpandæ. & in d. c. deus qui. de pœnitē. & remissio. & in d. c. accusasti. moderni dicunt casum singularē, immò tantam posset contritionem peccatorum perpendere ipse sacerdos, quòd absoluendo nullam ei satisfactionem exteriorem pęnitentiæ imponeret, vt est glo. in. d. c. mensuram. in verbo dolorum. de pęni. dist. j. quem notat Abb. in. c. j. de his qui fili. occid. vbi Anna. j. col. quia in magna cōtritione inest magna pœna. allegant not. in. c. baptismi vicem. de consecra. dist. iiij. & per ista concludo, ꝙ quādo cum causa minuit sacerdos pœnam aliàs debitam, satis in hoc dicitur se conformare voluntati diuinæ. argu. tex. not. in. l. si hominem. ff. mand. & glo. sing in. c. tempora pleni 6 tudinis. xxvj. q. vij. & in. c. latorem. xxxiij. q. ij. qui argumento illius. l. si hominem. dicunt, ꝙ episcopus potest ex causa diminuere pœnitentiam, quam Papa iniunxit, quasi videatur ꝓpter illam causam inferior facere cum voluntate superioris, & illas glo. commendant moderni in præallega. c. accusasti. nec propter diminutionem pœnæ ex causa pœnitentia dicetur falsa, immò vera, quia dicetur imposita, secūdum authoritatem sanctorum patrum, postquàm secundum canones istæ pœnitentię sint arbitrio recti sacerdotis commissæ, & meritò hoc factum est, quia dicit tex. in. c. fraternitatis. xxxiiij. distin. ꝙ defectus nostri temporis, quibus non solum merita, sed corpora ipsa hominum defecerunt rigorem antiquorum canonum nō patiuntur. intellige tamen quæ supra dixi de mutatione pœnitentiæ ex causa consistente in quantitate, non autem in qualitate. vnde pro crimine publico nō posset imponere pnīam secretam, secūdum Ant. de Bu. in. c. j. de pę. & remis. ita Mod. in. d. c. accusasti. de accusa. post Archi. in. §. sed illud. xlv. di. qđ tene menti. & sic ꝓ supradicta constat consonantiā esse inter theologos, & can. o. licet prima facie maxima dissonantia videbatur. ¶ † Capio glo. & in. ij.

glo.in fin.not.secundum Abb. quòd pro eodem peccato quis punitur dupliciter in foro animę,& iudiciali.pęnitentia ergo in foro animæ imposita nõ impedit imponendam in foro iudiciali,nec econtra, quòd dicit bene notandum pro eis, quæ ipse dixit in.c.de his. de accusa. quod comprobat ratione, quia diuersus est finis fori iudicialis,& animæ. In foro enim animæ imponitur pęnitentia,quia læsit deum. in foro verò iudiciali imponitur pęna,quia læsit rempublicam. dicit tamen,ꝙ si sufficienter fuerit aliquis punitus in iudicio sæculari,non debet amplius puniri in foro animæ, per.c.quamuis. xxiij.q.v. vbi dicitur, quòd si sufficienter fuerit quis punitus per iudicẽ, puta decapitatus non punietur amplius pro illo delicto. pulchrum esset videre circa primã conclusionem Abba.an procedat quando pęnitentia fuisset publicè interposita, in qua glo. in præallega.c.de his. de accus. firmauit oppositum, quòd tũc non posset accusari coram iudice sęculari,eam laudat domi. Anto.& Imo.ibi post Hostien. in.c.tuæ.de procurato. & idem Host.& Io.And.in.c.j. de offi. ord.supra quos refert ibi,& ita residet Io.de Anna. in.ij.colũ. do.Abb. tamen non placuit illa glo. rationibus, de quibus

7 hic ibidem repetiris. † Item ꝓpter tex.in.c.felicis. de pęn. in sexto.in.§.fi.vbi secundum eũ singulariter probatur, quòd punitus per iudicem ecclesiasticũ de crimine ecclesiastico, potest iterum puniri per iudicem ciuilem,quatenus pęna excedit legalis,sed pęnitentia etiam si sit publica,leuior est,quàm pœna naturalis delicti,vt.xxxiij.q.ij. in.c.admonere. igitur &c. istã opinionem sequitur Marianus ibidem, adducendo eãdemmet rationem Abb.quia effectus pęnitentiæ publicæ,& pęnitentiæ temporalis sunt diuersi, vnus non cõfunditur per alium.l.an eadem,ff.de exceptio.rei iudi. D.verò Franc.ibi,licet voluerit pro duabus rationibus Hostiẽ. defendere, & per consequens glo.in.d.c.de his.pro inducendo tex.in.c.ad abolendam. de hæret. vt per ipsum, & secundum tex.in.c.ij.de maled. dum vocat pęnam pęnitentiam publicam, coniuncta.l.prætor edixit.§.si dicat. ff.de iniur. dum probatur, quòd impositio vniꝰ pœnę criminalis ad vindictam, tollit aliam,tamen postea propter dictum.c.ij.de male. quod dicit multum astringere, dum in fi. dicit,quòd vltra pęnitentiam publicam potestas sæcularis posset procedere ad pęnam pecuniariam,firmat opin.Abb. eius fundamenta approbando

excepta

excepta inductione.c.felicis.de qua infra, & allegando.c.in capite.I.distinctio. & præallega. c.admonere. per quæ patet, ꝙ
8 pęnitentia publica fit.† & finis eius videtur esse reconciliatio ad deum, & euitatio pęnæ æternæ: hoc principaliter licet per consequentiam multa fiant ibi, quæ sapiant pęnam. c.ad abolendam.respondit, quòd fauore fidei illud euenit, sicut multos alios fauores habet.c.in fidei fauorem.de hæret.lib.vj.& quòd.c.felicis.de quo supra nõ probet opinionem Abb. dicit ipse Fran.quòd non constat ibi quòd pro criminibus commissis iã fuerat recepta satisfactio, quasi secundum eum ille tex. potest intelligi, quòd per pœnas appositas in illo canone non videtur sublata potestas iudicis sæcularis puniendi crimẽ; intelligendo durantibus pęnis spiritualibus ante pęnitẽtiam, certè dico tibi, si.c.felicis. non probat istam conclusionẽ Abb. minus probabit.c.ij. de maled. in quo Fran. facit fundamentũ postquàm in.d.c.ij.nõ permittitur, quòd iudex sæcularis puniat pęna legali, eum secũdum leges crimen, de quo ibi vltimo supplicio debu t puniri, vt ibi ẽ glo. & tamen tex. solum vult, quòd iudex sæcularis puniat in pęna pecuniaria, & isto modo inducẽdo ille tex, probaret singulariter, ꝙ punitus per iudicẽ ecclesiasticum de crimine ꝑ publicam pęnitentiam, non potest per sæcularem de illo crimine puniri ordinariæ pęna. Ad c.ad abolendam, quod ipse induxerat pro alia parte, non respondeo, vt ipse dicit, quòd est speciale in crimine hæresis, qa multa alia specialia habet. Sed dico, quòd propterea est in illo crimine, quia est mere ecclesiasticum, & in eo non potest se intromittere sæcularis, nisi q̃tum sibi constat per processum iudicis ecclesiastici, vt in.c.inquisitionis.§.prohibemus. de hæret.lib.vj. vnde idem esset in crimine quocunque mere ecclesiastico. Pro intelligentia ergo & claritate dicendorum, præsuppono quòd aliqua sunt crimina mere ecclesiastica aliqua mere temporalia, aliqua mixta. in mere ecclesiasticis non procedit quæstio nostra, quia iudex sæcularis nullam habet cognitionem vnde absolutus à iudice ecclesiastico, debet absolutus simpliciter haberi à iudice sæculari, ita intelligendus est tex.in.d.c.ad abolendam. aut sunt crimina temporalia, in q̃bus nostra versatur dubitatio, præsupposito, quòd in omnibꝰ criminibus ipsa ecclesia habet iurisdictionem, quantum ad pęnitentiale forum, secundũ Ab. in.c. cum sit generale. de fo-

 compet-

compet. ita declarando gl. ibi.

9 ¶ †Modo quæritur, an iniungendo pęnitentiam publicam sit liberatus delinquens à iurisdictione iudicis sæcularis. & de hoc non reperitur tex. qui directè loquatur, non dictum. c. ij. de male. quòd potius loquitur de crimine blasphemiæ, quòd est ecclesiasticum, vel saltem mixtum, nec. c. felicis. de pęn. qđ loquitur de crimine sacrilegij, quòd constat esse mixtum; vt in. c. cum sit generale de fo. cõpeten. & ibi per omnes. vñ ego dico sententiam Abb. hic, & in d. c. de his. verissimam esse taliter, quòd non credo Anto. sensisse contrarium, nec Hostiẽ. vt statim demonstrabo, & pro ista opinione monstrãda vtor fundamento solo illius. c. felicis. inducendo eum inconuincibiliter, non curando somnia do. Franc. probat ibi tex. quòd in delictis mixtis pęnitentia publica imposita per ecclesiã, non tollit imponendam per sæcularem. ergo multo fortius, nec tollit in delictis mere temporalibus, consequentia nota est per authẽ. multo magis. de sac. sanc. eccle. quòd autem ibidem constet pęnitentiam fuisse impositam, demõstratur in. §. per hoc. in eod. c. cum Papa protestetur, quòd per ea, quæ ipse disposuit, non intendit adimere potestatem iudicibus sæcularibus vtendi legibus contra tales quas aduersus sacrilegos catholici principes ediderunt, & tamen illa constitutio iam disposuerat de pęnitentia publica iniungenda, immò quòd fortius est, iam dispositum erat de pœna grauissima, non dico de pœnitẽtia, ibi proxime ante. §. per hoc, vbi dixit, quòd propter illas pœnas non adimit potestatem iudici sæculari, iniungendi suas pęnas legales: si ergo ĩ pęnis, hoc est, quanto fortius in pœnitentia publica, & isto modo in criminibus mixtis, vt singulariter illum tex. allegauit Abb. ij. col. in. c. tuæ. de procur. in fi. dicens; quòd diuersæ pœnæ prouenientes diuersis foris vna non tollit aliam. idem in c. cum sit generale. de fo. compet. in princ. & ita do. Franc. in d. c. de his. in v. col. Alexã. in. c. fraternitatis. xxxiiij. dist. & ꝓbo etiam quod dixi, secundo ab ab euitatione absurdi; sequeretur enim ex contrario, ꝙ esset in potestate episcoporum, ad quos spectat pęnitentias publicas dare. c. accedentibus. de excess. prælat. vbi Abb. subuertere iurisdictionem iudicum sęcularium. quod tamen negat Papa se velle facere in. c. si duobus. de appellat. & in. c. per venerabilem. qui fil. sint legi. & in. c. nouit. de iudi. facile enim esset malefactoribus petere pœnitentiã publi-

publicam ab episcopis, & facilius eis esset concedere, & tene menti. Ad.c.ij.de maled. inducendo vt supra induxi in contrarium, posset dici, vel quòd ibi sit speciale propter commissionem ibi factam per Papam, cum sit crimen ecclesiasticum, ita Hostien.in titu.de maled.in sum. pen. colum. Abb.tamē, & alij in.d.c.ij.dicunt illud crimē esse mixtum, vel secundo dicas, quòd ille tex. non negat iudicem sæcularem posse vti legib' suis, vt sensit Franc. in.d.c.de his.iij.col. allegādo ibi glo. licet per hoc tex. videatur violari. Sed tamen iste intellectus potest defendi. arg.c.cum non ab homine.de iudi.in fi. ver.cogi-
10 tabis. ¶ † Aduertas modo dū dixi superius, quòd Anto. non fuit opinionis, cuius doct. opinantur, quòd probo, quia doctor est intelligendus secūdum legem, quem allegat, secundum Bart. in.l.non solum.§. liberationis verba. ff.de libe. lega. & Io. Andr. in.c.cum nuncius.de testib. sed ipse Anto. allegat.c. aliud.xj.quęst.j.qui tex.loquitur de perpetuo publice pœnitente, non autem de agente pœnitentiam publicam temporaneè, qui perpetuo pęnitens dicitur esse sub protectione ecclesiæ, secundum Anto.de But. in c.ij.de fo.compe.per illum met tex.in.d.c.aliud.quem sequitur Aret.in.d.c.ij. licet Abb.ibi cōtra, vnde videmus apertè, quòd do.Ant. loquitur in perpetuo pęnitente, vt dixi, non autem in eo, cui iniungitur rōne alicuius delicti publica pęnitētia, q̃ teneas perpetuo menti. ¶ Vltimo not.ex gl. secundum Abb. quòd fraudans pōdera, vel mensuras, punitur pœna.l.cornelię de falsis. & pęna illius.l.est bonorum publicatio cum deportatione. Sed aduerte quod tex. in.l.penul.ff.eo. non imponit tantam pęnam fraudanti mensuras, & pondera, sed dicit, ꝙ potest puniri, item relegari in insulam, & aliam pęnam videtur ponere.l.annonā. ff.de extraor.cri.nā iurisstator aliā videtur imponere fraudanti mensuras, & aliam fraudanti pondera, sed dicit, ꝙ potest puniri, itē relegari in insulam, sed do.Ab. dicit non videre rationem diuersitatis: sed tamen dicit, ꝙ credi posse dici, quòd cum iura variè hæc crimina puniunt, potest iudex imponere, quam pœnam vult de expressis in iure. arg.l.quotiens.ff.de act.& oblig.at.c.quoniam frequenter. vt lit.non conte. potest etiam ex causa, secundum eum illam pœnam mitigare, etiam si sit pęna statuti municipalis.l. quid ergo.§.pœna grauior. ff. de his qui not.infam.& quod bi per Barto. quod bene nota.

CAP. CVM DILECTI.

SVMMARIVM.

1 *Venditio si facta fuerit minus dimidia iusti pretij: est in arbitrio emptoris: vtrũ rem restituere velit recuperato pretio: vel iustum pretium supplere.*

2 *Venditio tenet, licet venditor sit deceptus vltra dimidiam iusti pretij: tamen potest venditor agere, vt restituatur sibi res, vel suppleatur iustum pretium.*

3 *Forma debet seruari in contractibus. & nu. 5. & 8.*

4 *Solemnitas extrinseca, an, et quando præsumatur, si non probetur.*

6 *Casus licitus potest interuenire dupliciter in alienatione rerum ecclesiæ.*

7 *Cõtractus factus seruata forma, valet, licet casus licitus seruatus non fuerit.*

9 *Alienatio rei ecclesiasticæ facta sine legitimo ecclesiasticarum personarum consensu non valet.*

10 *Casus liciti in alienatione, si seruata forma enuntientur statur enuntiationi, quæ iuris præsumptione iuuatur.*

11 *Ecclesiæ datur restitutio in integrũ, si contractus alienationis non fuit factus in casu licito, etiam si contractus valeat.*

12 *Libellus petens præcisè rem alienatam restitui, an sit ineptus.*

13 *Restitutio contra contractũ præsupponit contractũ validum.*

14 *Deceptio vltra dimidiam iusti pretij quantumcunque modica sufficit, ad hoc vt rescindatur contractus.*

15 *Contrahentibus se adinuicem decipere, licitum est vsq; ad dimidiam iusti pretij. Et quid in eo qui necessitate ductus uẽdidit. nu. 19. Et quid in prodigo vendente. nu. 20. Et quid si dolus det causam deceptioni. nu. 21. 22. 23. 24. & 25.*

16 *Præsumptio. l. merito. ff. pro soc. non potest allegari cõtra aliquem, quando sua inte-*

bonæ fidei dolo dante causam contractui est ipso iure nulla.

49 *Consensus nunquid impediatur propter dolum. & nume.53.*

50 *Contractus bonæ fidei sunt iurisgentium.*

51 *Contractus stricti iuris vltra stipulationem qui sint.*

54 *Lex ciuilis si foueat aliquem rigorem, licet expressè non reprobetur per canonem, tamen talis rigor non seruatur in foro canonico.*

55 *Contractus factus corā principe, dicitur habere naturam bonæ fidei.*

56 *Contractus matrimonij carnalis non vitiatur, licet dolus dederit causam ipsi contractui.*

57 *Consensus an possit esse vbi est error.*

58 *Dolus bonus dās causam institutioni, non vitiat institutionem.*

59 *Agere an quis possit contra dominum serui, qui damnum intulit, præcisè petendo restitutionem damni.*

60 *Vēditor deceptus vltra dimidiam iusti pretij, an habeat emptorem obligatum alternatiuè ad rem restituendam, vel iustum pretium supplendum? & nu. 61.62.63.& 64. Et quando vnum tantum est in obligatione, & aliud in facultate, procedere potest libellus alternatiuus: & eodem modo sententia. nu.65.*

Hoc intendit. † In sūma. Cū
1 res venditur minus dimidia iusti pretij, in arbitrio emptoris est, vtrum rem restituat recuperato pretio, vel iustum pretium
2 suppleat. vel aliter. † Tenet venditio, licet venditor sit deceptus vltra dimidiam iusti pretij: potest tamen venditor agere, vt restituatur res, vel iustum pretium suppleatur, & si alterum præcisè petit, succumbit, hoc dicit communiter. Diuiditur in duas partes. In prima parte ponit factum. In secunda diffinit. secūda ibi, quia verò. Pro vera intelligentia istius notandi cap. & vt eius intellectus clarius pateat more meo solito, adaptabo rationes dubitandi,

quibus

quibus mediãtibus cum rationibus decidendi, veritas apparebit. Videbatur primo dicendum pro ratione dubitandi, ꝙ sententia decani legitima fuerit, & sic non infirmanda, sed potius confirmanda fuisset, dũ pronuntiauit contractum nullum, & rem restituendam: quia
3 † forma non fuit seruata in rebus ecclesiæ alienandis, qui defectus manifestè demonstrat contractum nullum. vulga. c. si ne exceptione. xij. quæstio. ij. le gitur, & not. in. c. nulli. supra de reb. ecclesiæ. Quo tamen non obstante hic Papa determinauit contrarium, cassando dictam sententiam. Pro ratione decidendi, dicitur hic communiter per scribentes, maxime per do. Cardi. in iij. oppositione, post glo. j. & iiij. quod ideò fuit: q̃a non fuit probatum formam non fuisse seruatam. Vel secundo, quòd ad hoc principaliter non fuit actum, sed solum ad annullandum ratione illius enormis læsionis, sed neutra istarũ mihi placet, prima non, quia satis probatur formam non fuisse formatam, quando per aduersarium nõ probabatur eam fuisse seruatam. arg. eius quod dicit Bartol. in. l. si forte. ff. de
4 castren. pecu. † Item quia solemnitas extrinseca, qualis est, ista non præsumitur, nisi probetur. l. sciendum. ff. de verbo. obliga. l. quicunque. §. fina. de pub. no. infra. c. sequenti. Nec secunda placet, dum dicunt, ꝙ non agebatur principaliter ad hoc, quia immo constat contrarium, quia principaliter hoc fuit oppositum per canonicos, quapropter necessario fatendum est, quòd in capitulo nostro, ex parte fratrum, ostensum fuit instrumentum sigillo canonicorum signatum, per quod probabant formam interfuisse in alienatione: canonici verò negabant consensum capituli interuenisse. quod tamen cum non probauerint, sed solum de deceptione vltra dimidiam iusti pretij immeritò si exceptio defectus formæ non obstet. Istud enim ego verisimiliter supplendum puto in isto capitulo, vt sileat ista oppositio. argumento tex. not. in. c. tertio loco. de probatio. & propterea hic in fine cap. reseruatur illa exceptio defectus consensus capituli, quia licet instrumẽtum productum fuerit, vt proxime dixi. probari tamen potest capitulum non consensisse. argumento dicti. c. tertio loco. vnde præsupponimus in capitulo isto, quòd hic sententia fuerit retractata, quia pronuntiauit contractum nullum ratione prædictæ enormis læsionis, cuius

cuius ratione instar modo s.-cunda & fortior ratio dubitandi: quia ex ista enormi læsione constat casum licitum nõ fuisse seruatum in ista alienatione: q. ita necessario petitur, sicut alia formæ obseruatio, & sicut formæ omissio vitiat, ita & omissio casus liciti. probat tex.i.n.c. sine exceptione.xij.q.ij. ibi, vt meliora prospiciat. & tex. in c.ij.de reb.eccle.lib.vj.ibi, dum dixit, forma, & casibus à iure expressis. facit.c.quæ in ecclesiarum. de constitu. Et ita firmant communiter scribentes in.c.nulli.supra de reb.eccl.vbi do.Abb.in.ij.colũ.qui adducit vulgatam.l.non dubium.C.de legi. Vbi factum contra.l.non valet, licet in ea expresse non caueatur, quod non valeat. adducit etiam tex.in clemen j.de reb.eccle.& in.c.si quis presbyterorum.supra de reb.eccle.Cũ ergo constituit decano casum licitum in alienatione seruatũ non fuisse per supradicta iuste pronuntiasse videtur contractũ nullum pronuntiando. Ex isto capite casus liciti non interuenientis, propter quod primum notabile do. Abb. redditur dubitabile, dum dixit contractum venditionis non esse ipso iure nullum. deceptione etiam magna, vel enormi interueniente in pretio: quia immò deberet dici nulla per supradicta: quia ex ea constat vnum de requisitis necessario ĩ alienatione obseruatum non fuisse. Quod tamen non obstante hic determinat contrarium, quòd immò valet contractus: & pro ratione decidendi dici potest, quod dicit glo.singu.in summa. xij. q.ij.quæ per istum tex. voluit,

5 quod dum tamen forma requisita in alienatione rerum ecclesiæ seruata fuerit, licet casus nõ interuenerit, alienatio tenet. facit in simili glo.fin.in.c.quę in ecclesiarum. supra de constitu. quam glo. summæ scribentes communiter reprehendunt, ꝑ ea quæ supra proxime allegaui in ratione dubitandi. saluant tamen illam glo. in dicta summa, & per consequens capitulũ nostrum, ꝑ quod se fundat illa glo.licet de eo mentionem nõ faciat, dicendo, quòd interueni

6 re casum licitũ in alienatione rerum ecclesiæ stat dupliciter.s. existenter, vel apparenter: vnde dicunt, quòd satis est, quòd apparẽter existat casus.i.quod putent vtilitatem existere, licet in veritate non existat. Ita dicit Inno. singulariter in.c.cum in apostolica. iiij.col. de his quæ fi.à præla.& ibi do. Ant.de Bu. idem Inno.in.c.pen.ij.colum. de reb.ecclef. & idem in.c.j. de deposi. & Io. And. in fi.c.Raynaldus.de testa.in sua Ioãnina. pro quibus ego adduco gl.quæ hoc

hoc apertè voluit, licet non allegetur in.c.ad nostram. supra de reb.eccle.in ver.enorme. est glo.ij.quæ sic intellexit tex.nostrum,quòd hic interuenit forma, & credebant vtiliter contrahere dicti canonici Beluacenses.Est ergo attribuēda ista doctrina glo. prçalleg.non autem Imo.aut Antonino,vel cuicunque alteri. procedant ergo contraria superius adducta, quando forma seruata non apparebat de vtilitate ipsius ecclesiæ, et am apparēter. Ego vero admitto istam conclusionem illius glo. in.d.c.ad nostram. & communem aliorum scribentium sententiam, postquàm ita necessarium est pro intelligentia, & concordia capituli nostri.&.d.c.ad nostram.cū alijs iuribus superius adductis in ratione dubitandi. Qua conclusione admissa dico & singularius,quòd per eam constat veram esse simpliciter glo. supra allega. in summa.xij.q.ij. dum
7 vult, quòd† valet contractus factus seruata forma, licet casus licitus seruatus non fuerit, qđ probo præsupposita dicta concordia: quia iuris præsumptione seruata forma semper putatiue adest casus licitus, & sic vtilitas putatiua,seu apparens. ita firmat do.Abb.in.c. constitutus.de resti. in integ.in.iij.col. post glo.& Bart.in.l.j. de præ. decur.lib.x.& Specu.in titu. de emptio.& vend.§.nunc videndum.el.j.vel si.breuiter.de quo Alex.colum.v.in fi. in.l.sciendum.ff.de verbo.oblig. & hinc est, quòd electus in dubio præsumitur magis idoneus,vt dicit glo. nota.in.c.miramur.lxvj. dist.in ver.laboribus. quē commendat do.Abb.in.c.penul.de præsump.facit glo.in.c.vilissimus.j.q.j.& tex. in.l.j. C. qui & aduer. quos. & sic per hoc constat aliter non docto tempore contractus de vtilitate,saltem apparēte veram esse istam conclusionem iuris præsumptione super hoc stante:& propterea meritò iura loquentia in ista materia annullant alienationem, quando forma non fuit seruata de effectu casuum, nullam faciendo mentionem, licet vtrunque per.l.antea requireretur, vt ꝓbat tex. in.c.j. de his quæ fi. à præla. melior tex.in.c.ij.de reb. eccle. lib.vj. vbì solum irritat contractū nō seruata forma, licet de casibus licitis interueniendis ibi supra proxi. tex. dixerat, in quo non puto bene aduertendum, qu a notanda est inductio illius cap. pro qua eodem modo inducendo adduco tex. not.in.c.si sine exceptione.xij.quæst.ij.ibi, irrita &c. quæ inductiones demonstrant, quando forma est seruata præsumptiue casum esse

8 seruatum. Est † verum, quòd huic nouæ opinioni videtur repugnare tex. in clemen. j. de re. eccle. in. §. si quis autem contra hoc fecerit. tamen dico responderi posse, vt iura iuribus concordentur, referendam illam particulam ad proxime ibi dicta, videlicet de forma non seruata, postquàm ea seruata iuris presumptione casus seruatur, vt dixi, vel intelligo illum tex. & similes, quando constaret manifestè, quòd contractus celebraretur in damnum ipsius ecclesiæ, quia tunc forma non faceret aliquam præsumptionem, quia incertis, non autem certis locus est præsumptioni. argu. l. continuus. ff. de verbo. obligat. Vel tertio dico, euadēdo, quòd illa clemen. loquitur specialiter in religiosis, vt ibi in glo. in ver. religiosis. precedentes tamē solutiones magis placent. Non obstat secundo huic conclusioni tex. in. c. quæ in ec

9 clesiarum. quia dico, quòd † nō loquitur in defectu casus liciti, sed potius formæ non seruatæ, dum dixit non valere alienationem factam sine legitimo ecclesiasticarum personarum consensu, vt ibi clarè voluit gl. quæ præ cæteris melius intellexit. Non obstat inductio. l. non dubium. C. de legi. quia respondeo, quod quando seruatur forma iuris præsumptione in nullo fit contra legem, postquàm ipsa præsumit casum licitum interuenisse, diceretur bene cōtra legem fieri, quando dum seruaretur forma, constaret de inutilitate contractus, quasi forma tunc videretur potius in fraudem obseruata. Vel secundo dico, quòd prædicta. l. non dubium. habet multas fallentias, inter quas est vna ibi per doctores multum vulgata, hic tamen bene applicabilis, videlicet, quòd lex illa non habet locum, quando lex vltra procedit, prout in proposito nostro: quia prohibendo sine forma, & casibus fieri annultationem solum irritat factum, forma non seruata, & meritò postquā forma seruata casus præsumitur. Ideò contractus valet. Ita intelligas nouissime ista alias non gustata. Nec obstat tex. in. d. c. si quis presbyterorum, superi' adductus, quia dico cum suppositatione do. Abb. quòd non meretur allegari: quia loquitur in defectu formæ, non autem casus, vt glo. ibi apertè dicit in

10 ver. nullas. Ex † quibus infero ad vnum, in quo doctores alias solent dubitare: quod seruata forma, si enuntiantur casus liciti in alienatione statur enuntiationi, quæ iuris præsumptione iuuatur. ita procedat, quòd Franc. de Arc. voluit in. c. quoniam contra. de probat. in vlti. col.

col.vbi Felyn.vj.fol. colum.ij. Sed forma non seruata talis enuntiatio nihil valeret: idem quando vtrunque enuntiaretur. ita intelligo quod Dominicus dicit in dicto.c.j.de reb. eccle.per tex.ibi, vtrunque fuit probatum non interfuisse, solum ex eo ipso, quòd contrarium probatum non fuit, cum sint intrinsecæ solemnitates, vt in princip.c.j.dixi, vnde melior fuit inductio Dominici in.d. c.i. quàm Aretij in dicto.c.quoniam contra.d.fi.colum. & ita procedat quod not. ipse Ioan. And.in addit. ad Specu.in titu. de reb.eccles. & quod Barto.in dicta.l.si forte. de castren. pec. quod perpetuo nota pro concordia doctorum, quam nouissime concepi.
11 † Vnum tamen est, quòd constitò postea de contrario, scilicet, quòd contractus non fuit factus in casu licito, licet contractus valeat, vt dixi, datur tamen ecclesiæ in integrum restitutio, vt vult glo.in dicta summa.xij.q.ij. & in dicto.c.ad nostram. de reb. eccle. Quo præsupposito nunc maior insurgit dubitatio in.c. nostro. Si enim isti canonici poterant petere restitutionem in integrum vigore enormis læsionis, vt probat tex.in dicto c.ad nostram.de reb. eccel. & firmat Abb.hic.ij.colum.in prin. quare ergo mandatum factum per decanum de restituendo, non valuit? cum immò debuisset valere per supradicta, licet contractus tenuisset, posset pro resolutione dici, vt doctores sentiunt, quòd hic canonici tenuerunt viam communem, quam in dubio quis potius videtur eligere, quàm viam specialem.l.iij.C.de testa.mili. videntur ergo intentasse isti remedium.l.ij.de rescind. vendi. Sed iudicio meo solutio ista subsistere non potest, quia immò in dubio potius videtur electa via specialis, quando illa est vtilis, quàm communis, quando est inutilis, vt in casu nostro probatur in.l.si miles qui destinauerat.ff.de testam.milit. faciunt quę do.Alex.posuit.in.l. quanquam.de testa.milit. in.j. colum.& do.Fely.in.c.cum ex officij.de præscript. penul.fol. in.j.colum. cum ergo hæc petitio restitutionis ex via communi erat inutilis, ex via verò speciali vtilis, meritò petendo restitutionem potius visi sunt petere de iure speciali, quàm de iure communi, vnde falsum videtur quod dicunt docto. hic, libellum fuisse ineptum: quia præcisè petebatur rei restitutio ista præhabita consideratione.
12 † Quapropter dico pro concordia, & vera istius cap. intelligentia, quòd hic libellus non fuit ineptus in isto cap. ex eo, quod

quod præcisè rem restitui petebatur, vt communiter, & male, doctores hic sentiunt, quos refert, & sequitur And. in vj. col. reprehendendo Bald. in. l. ij. de rescind. vendi. in fi. pen. fol. qui tenuit hic ideò libellum fuisse ineptum, quia petijt pars canonicorum contractum nullum pronunciari: cuius dictum Bal. credo esse verissimum. quod etiam hic firmat Ant. de But. & refert Imo. in. viij. col. post medium. nec aliter dici potest pro resolutione istorum cõtrariorum, nisi quòd propterea hic libellus fuit ineptus, quia isti canonici petebant contractũ nullum pronunciari: & per consequens rem restitui: talia enim sunt subiecta, qualia prædicata demonstrant, vt est glo. not. in c. dudum. de deci. licet isto argumento vteretur Andr. ad reprehensionem Bal. in. d. l. ij. dicendo, quòd res hic præcisè petita fuerat, postquàm per iudicem restitui mãdatum fuit: eodem tamen & validius vtor cõtra eundem Andr. & alios qui ita tenent, & ex illo argumento defendo Bal. quia pronũtiauit decanus contractum, qui talis verisimiliter petitus erat ex duobus deductis. s. ex defectu formæ non seruatæ, & ex enormi læsione, & per consequentiam petebatur rei restitutio, quæ ex dicta nullitate sequebatur: & ipse decanus ita pronunciauit contractum nullum, ꝓp enormem læsionem, quam passi fuerant dicti canonici. Igitur 13 † non immeritò, si ex beneficio speciali dicta sententia valida non fuerit, quia ad id non agebatur, immò potius ad contrarium, quia restitutio contra cõtractum præsupponit contractum validum, sicut priuatio ꝓsupponit habitum, vulgata. l. decem. ff. de verbo. obligatio. facit. l. iij. rem rat. habe. Et si modo quæratur augendo difficultatem, quare ex officio suo Papa non fecit istam restiturionem, postquàm cognouit enormem læsionem ipsius ecclesiæ, & sibi constitit ex deductis in eodem iudicio ius, videlicet ecclesiæ competijsse, hoc dico ductus authoritate tex. in. c. Ranutius. de testa. vbi do. Abb. ij. col. not. ibi tex. probantem, ꝙ iudex appellationis supplet defectum partis, quando suppletio consistit in iure, etiam parte non allegante, quod exclamat ibi Abb. post Inno. Ad qđ iudicio meo respõderi potest, quòd. c. Raynutius. procedat in officio iudicis impartito circa ea, quæ de iure communi alicui ex partibus competere potest, secus circa ea, quæ de iure speciali veniunt, qualis fuisset ista restitutio, quæ de iure speciali concedi potuit interposita

partis

partis petitione,immo litis cõtestatione. c.ij. supra de offic. iudi. quod reputo summè notandum pro declaratione, & limitatione,d,c,Ranutius.& eorum quæ ibi Abb. Et si dicatur vltimo, quare Papa ad minus sententiam non reformauit, vt debuit, secundum not.in.c.cũ Ioannes.de fide instru. per tex, ibi,& per Bart.in.l.si expressũ. ff.de re iudi. Respondebo inferius post quartum nota. Abba. quia ĩ hoc discrepo ab Abbate, vt ibi dicemus: & sic per prædicta manet expeditum primum
14 not.Abb,hic. † Secundo noto sequendo eius ordinem vnum remedium competens vnicuique,nedum ecclesiæ, sed priuato contractus recisiuum.s.quãdo quis decipitur vltra dimidiã iusti pretij, quod procedit tam ex parte emptoris,quàm vendi toris. in emptore pone exemplum. valebat res decẽ,& emit vltra quindecim, in venditore si rem valentem decem, vendidit minus quinque, reperitur deceptus vltra dimidiam iusti pretij. si verò deceptio nõ esset vltra dimidiam, puta quia vendidit rem valentem decem pro quinque, non competit remedium ad rescindendum contractum, quia vsque ad dimidium iura tolerant deceptionem,l.in causæ,ff.de minor.l.ij.C.de rescind.vend. Elicio ex isto not. duas conclusiones. prima, ꝙ sufficit quantumcunque modica deceptio vltra dimidiam iusti pretij, vt contractus rescindatur,& requiritur iste excessus quantumcunque minimus, vt actus rescindatur,quia vbi vitiũ est potentius quàm ratio fauẽs contractui, actus denominatur à potentiori.arg.l.quæritur.ff. de sta. homi. Vnde contractus iste videtur vitiosus, extante qualicunque deceptione vltra dimidiam.Sed vbi ratio fauens contractui,est potentior, quia pretium est maius quàm deceptio, vel saltem ęqualis, tunc contractus sustinetur, quod est notandum pro similibus quæstionibus, quando aliquid participaret de duobus qualitatibus,à qua debeat denominari. quod facit ꝓ vniuersitate scholarium,in qua sunt & clerici, & laici,quia data maiori parte clericorum, vel saltem data æqualitate,dicetur ecclesiastica & nõ sæcularis, vt dicunt scribentes post glo. ibi in.c.i. infra de locato. Vbi me remitto ad ea,quę ibi dixi,vbi firmaui cõtra communem idem esse, etiam data minori parte clericorum, saltẽ
15 tertia. ¶ † Secundo colligo ex isto notabili, quod licitum est contrahentibus se adinuicẽ decipere vsque ad dimidiam iusti pretij. probat.d.l.in causæ. adducta hic per Abb. Addo optimum

mum tex.in.l.item si pretio.in .§. fina. ff.loca. meliorem in.l. si voluntatem. C.de rescinden. venditio. Adduco glo. quæ idem voluit in. c. in ciuitate. de vsur. & in.c.in causa. de testib. & in. c. nostro. in glo. fina. & applicando istam conclusionem Abba. & istam glos.c.nostro. infertur singulariter, non solum hoc licere priuato, verum etiam ecclesiæ, non solum contra priuatum, sed etiam contra aliam ecclesiam, quod videtur contra glo. in. c. hoc ius porrectum. x. questio.ij. quæ vult, quòd ecclesia non debeat aliquem decipere in contractum, immò si quid plus debito sibi offertur, recipere non debet. quam not. Abb. & Imo. in.c. primo.supra eod.& Abb. in.c. per tuas. de donatio. & in dicto.c.in ciuitate. melius in prꝫallegato.c.cum causa. de testib. vbi Anto. & Imo. extendunt glo. ad quascunque personas ecclesiasticas. Secundo videtur ista illatio contra gloss. communiter commendatam in. l. semper in contractibus. ff. de regu. iur. vbi dicit glo. quòd bono viro non licet facere istam deceptionem, quam extollit Ioan. de Anna. ix.col. in dicto .c.in ciuitate. dicens, quòd Ferrariæ consuluit propter illam glo. quòd quando volo, quòd illud plus existens intra dimidiam mihi restituatur, fiat positio, quòd ille cum quo contraxi, est bonus vir, quòd cum ipse non negabit, resultabit effectus illius gl. quia bono viro non licet decipere quenquam, quæ cautela licet glo.in se vera sit, reprehenditur per do. Fely. in.c.fina.de præsumpt.in.iiij.col.per tex.& glo.& quæ ibi not.per Bart. & Pau. de Cast.in.l.qui iurasse.§. si pater.ff.de iureiuran.vbi satis probatur, quòd quis tali positioni non teneatur respondere, quia non interest respondẽtis, vt bonus præsumatur, quo casu cessat præsumptio iuris, mediante qua, quis bonus prꝫsumitur, & eodem modo dicũt
16 ibi post glo. † quòd præsumptio. l. merito. ff. pro socio. non potest allegari contra aliquem, quando sua interest, vt ipse præsumatur deliquisse. & pro not. in dicta.l.qui iurasse. ego adduco optimam glo. in c.ij.de confess.li.b.vj. in ver.rationabili.post princ.ad propositum ergo redeundo ad istas glo. superius adductas, videtur limitandum dictum Abb.& iura illud probantia non procedere in ecclesia, vel ecclesiasticis personis, seu bono viro. quꝫ limitatio nunquam mihi placuit, quia esset diuisionem personarum facere, quia quòd liceat

ceat laicis, & non clericis, ma-
lis, & non bonis, est profecto
cõtra omnem rationem: con-
tractus enim qui licitus est lai-
cis, debet esse licitus clericis, &
ecclesiæ, aut non debet esse li-
citus laico, quia in peccatis ne-
mo priuilegiatur, neque priui-
legiari potest. c. super eo. cum
17 ibi not. de vsur. † Si igitur est
licitum laico, ergo cuicunque
si non licet ecclesiæ, vt bono
viro, vel bono viro laico, quia
illicitum, neque debet licere
alteri laico, postquàm in hoc
ratio aliqua specialitatis dari
non potest, & ne melioris cõ-
ditionis sit vilis, quàm hone-
sta persona. quod esset contra
.l. si patre vel domino. ff. de pe-
ti. hæred. & contra. c. eum qui.
de præbend. lib. sexto. & quan-
do illicitus contractus erit iu-
dicatus in vtroque foro, talis
debebit reputari, postquàm in
concernentibus peccatum ius
ciuile cedit iuri canonico. glo.
vulgata in regula possessor. de
regu. iur. lib. sexto & in. c. ij. de
arbitr. lib. sexto. Et quòd iste
talis contractus in quacunque
persona in se contineat pecca-
tum, firmauit Ioan. Cald. in. c.
nauiganti. infra de vsur. & do.
Abb. in. c. primo. supra eod. &
in præallegato. c. in ciuitate. &
in alijs locis infra allegandis,
in quibus variè loquitur ipse
do. Abb. id firmans aliquando
verum in foro conscientiæ tan-
tum: aliquando etiam in foro
iudiciali canonico, quasi ve-
lit secus in foro iudiciali ciui-
li, quòd esset contra illas glo.
proxime allegatas. vnde pro
declaratione istius practicabi-
lis, & difficilis articuli, pro
concordia, & vera consonan-
tia decreui hic quatuor face-
re casus, quibus mediantibus
cognoscetur veritas istius pas-
sus, nulla facta personarum di-
18 stinctione. ¶ † Primus ca-
sus sit, quando sciens quis iu
stum pretium offert aliquid
vltra, quia cum tunc esset de-
ceptio legitima, ille talis re-
tinet illud quod vltra dona-
tum est. argumento. l. campa-
nus. ff. de oper. libert. facit. l.
cum donationis. ff. de contra-
hen. emptio. vbi dicitur, quòd
si donationis causa quis ven-
didit pro modico pretio, non
auditur volens venire contra
voluntatem. ita firmant in. c.
primo. supra eodem. Imol. &
do. Abb. dicti solum. argumen
to. c. scienti. de reg. iur. libro
sexto. ex quo ego notabili-
ter infero, quòd respectu ven
dentis rem suam, si intra di-
midiam iusti pretij decipia-
tur, nullum est proditum re-
medium, etiam de iure cano-
nico: consequentia patet pro-
pter. l. quisquis. C. de rescin-
den. vendi. vbi probatur, quòd

quis præsumitur scire valorem rei suæ, coniuncto assumpto istius primi casus, quia sciens vi detur donare. ꝓcedit ergo ista distinctio sciet, vel ignoret in vendente rem alienam, vel in emente qui decipitur in pretio: quod puto diligenter notandum. Limito tamen istam conclusionem singulariter secundum Bald. in. l. ij. C. de rescind. vend. non habere locum in muliere minore, & rustico, in quibus etiam si detur scientia valoris rei non liberalitati, sed facilitati eorum imputandum est, ita fiat materiam Imo. in. c. cũ cõtingat. de iureiuran. & istam credo veritatem, intelligendo tamen & declarando, quando istæ personæ non essent sagaces, quia tunc in eis eodem modo præsumeretur donatio, ita firmat do. Anto. in. c. quia plerique. de immuni. eccle. vbi do. Abb. x. col. in fi. dum loquitur de iuuene parum sagace. & satis sentit Bald. in. d. l. ij. dum dicit idem in rustico, qui verè rusticus est opere, & conuersatione, licet do. Andr. in. c. raynaldus. de test. in. xiij. fol. in. ij. col. ꝓpter gl. l. iuris ignorantia. la. ij. ff. de iur. & fac. ignoran. dubitauerit de dicto Bal. in. d. l. ij.

19 ¶ † Secundo limito istam cõclusionem nõ procedere in eo qui ductus necessitate vendit, vel emit, licet sciat verum valorem rei, quia non esset tutus recipiens aliquid isto capite, ita sensit mirabiliter do. Anto. de Butr. in. d. c. quia plerique. & Abb. ibidem. x. col. ibi, dum dicit, donauit exactus. facit quod do. Fely. dicit in. c. dilectus. il. j. de simo. quod satis suadetur ratione cum in necessitatibus nemo liberalis existat. l. rem legatam. ff. de adimen. lega. glo. in verbo liberaliter. in. c. relatum. de præbend. facit tex. in. l. j. & quod ibi Barto. ff. de donatio.

20 ¶ † Tertio limito istam cõclusionem non procedere in prodigo vendente, ita do. Anto. de But. in dicto. c. quia plerique,

21 ¶ † Secundus casus principalis est, quando dolus daret causam deceptioni, vel incideret, quia tunc certum est, ꝙ contra talem deceptionem competit remedium. l. elegãter. & ibi no. ff. de dolo. & in glo. c. nostri, vbi dicam, tunc enim non potest præsumi donatio postquã dolosè inductus est: & isto casu dato quòd nulla exceptio inter fuisset, volente tamen inducto per dolum contractus rescinderetur, vt not. in. d. l. eleganter. nam nullitas, vel rescissio contractus causat in fauorem dolum passi. Abbas hic fi. colũ.

22 in princ. ¶ † Tertius est casus principalis, quando deceptio est facta re ipsa tantum sine aliquo dolo proposito contrahentium

tiū, quo casu intelligenda sunt omnia iura dicētia licitum esse contrahentibus se adinuicem decipere vsque ad dimidiam iusti pretij. & isto casu conseruantur iura ciuilia, quæ id firmabāt in deceptione consistente re ipsa tantum sine dolo, vel proposito ipsarum partium. & ita procedant glo. canonicæ, & c. nostrum. ex sensu contrario. & quod dicit do. Abb. in fi. istius secundi nota. nulla facta distinctione personarum, ita Ab. no. post Cald. in. d. c. in ciuitate. de vsur. & in. c. cum causa. de testi. vbi scribentes istam conclusionem, adeò putant veram, quòd etiam si iste talis re ipsa decipiens sciat, postea maiorem valorem rei ista superuenientia scientiæ non constituet eum in mala fide, ita Fran. de Are. not. in. d. c. cum causa. quia postquā semel dominium sine peccato translatum est, licet superueniat scientia rei alienę non obligatur restituere à simili præscriptionis semel completæ: quia superuenientia malæ fidei eam non vulnerat, vt est communis opin. canonistarum in. c. vigilanti. de præscript. post glo. ibi, licet contrarium, & male iudicio meo firmauerit. do. Abb. ꝓprie loquens in istā quæstio. in d. c. quia pleriq;. x. col. in prin. quia argumento præscriptionis, de quo supra responderi non potest. obstat tamen huic tertio casui tex. in. l. si quis cū aliter. ff. de verbo. obliga. & qđ ibi not. dicitur enim ibi, quòd deceptio re ipsa, & dolosa ęquiparātur, & per illum tex. ita firmat do. Abb. in. d. c. quia plerique. & in. c. quintauallis. de iureiuran. & in. c. per tuas. de donat. in. ij. col. ergo sicut dolosa rescinderet per dicta superius in secundo casu, eodē modo debe remus dicere in deceptione re ipsa intra dimidiam, & pro satisfactione eius dicendum est, quòd deceptio re ipsa, & dolosa æquiparantur, quando deceptio re ipsa consisteret vltra dimidiam iusti pretij, non autem citra, ita intelligitur, & declaratur. d. l. si qs cū aliter. & ita ibi ait Pau. de Cast. in prin. not. ita sentit clarè do. Abb. ij. colum. in prin. infra eod. in. c. cum causa. & ita intelligo quod multotiens solet dicere Abb. per d. l. si quis cum aliter. dum dicit deceptionem re ipsa, & dolosa ęquiparari. Non omitto etiam vnū alium not. casum, in quo non æquiparantur in præscriptione introducenda, quia qui re ipsa alium decipit vltra dimidiam, præscribere posset, secus verò si dolosè decepisset, quia tunc ꝑscribere non potuisset, ita firmat do. Abb. in. d. c. per tuas. in. ij. col. de dona. post Hostiē. ibi.

23 ¶ †Quartus casus princi-

palis est, in quo maior dubitatio consistit, quando re ipsa Iteruenit deceptio sine aliquo dolo ipsarum partium, cum proposito tamen earum faciendi lucrum, quo casu tenet do. Ab. in dicto. c. cum causa. de testib. talem decipientem in foro cõscientiæ esse obligatum, non autem in foro iudiciali: post Cal. in dicto. c. nauiganti. Idem firmat Abb. in dicto. c. quia plerique. Sed in. c. in ciuitate. de vsur. firmat in foro conscientię, & iudiciali canonico talem obligatum, quasi secus in foro ciuili. quod etiam satis sentit S. Thom. secunda secundæ. in tractatu de iustitia. Sed Franc. de Arc. in dicto. c. cum causa. de testib. firmat talem decipientem in vtroque foro securum, quia sibi semel dominium fuit acquisitum. argumento. c. non sanè. xiiij. q. v. quod cap. not. inducit ponderando, quòd ibi dicitur, quòd si officialis qui non habet salarium, permittente consuetudine exigit, siue extorquet pro ministerio suo immoderate, idest vltra debitum magis reprehendendus est, qui repetit, quàm qui accipit. & sic concluditur, quòd non tenetur ad restitutionem. præterea ponderat rationem tex. dum dicit ibi Augusti. quòd ista tolerantur, quia per tales personas multum subuenitur necessitatibus actuum humanorum, quod secus esset, si istud non permitteretur, quasi dicat, quãuis lucrum sui ratione sit turpe, quia lucrum, quòd plus iusto appetitur turpe est, vt in. c. primo. infra ne cler. vel mona. tamen propter bonum commune fit, vt turpiter agens non arctetur restituere, & hoc arbitratur sensisse iurisconsultos, & imperatores in legibus in principio adductis. pro cuius comprobatione posset optime adduci, quod prolixè dicit Pet. de Ancha. in. c. peccatũ. de reg. iu. lib. sexto. in quarta conclusione principali. posset etiam talis ratio allegari; propositum in mente retentum, nihil operatur. l. si repetendi. C. de condi. ob cau. l. quidam cum filium. ff. de hære. instit. cum similib⁹.

24 † Not. in. c. literaturam. de vo. & in. c. commissum. de sponsa. nihilominus isto casu firmandum est contra Franc. & sequaces, præsupponendo, vt ipse satis fatetur istud esse turpe lucrum, per. d. c. j. ne cler. vel mona. quia quòd plus iusto appetitur, turpe est. facit. c. quicunque. xiiij. quæst. iii. & c. eijciẽs. lv. distinct. ergo restituendum. argu. c. suam. de pœn. & not. in c. proxi. allega. Non obstat modo, quòd ipse Franc. dicit, quòd semel sibi dominium est acquisitum, quia vt ipse dicit in tertio

tio casu princip. requiritur, ꝙ legitimè, & sine peccato translatum fuerit dominium. quo casu bene fatendum est, quòd restituere nō teneatur. Sed hic transiuit dominium cum peccato postquàm fuit propositi, & intentionis decipiendi, licet dolum non adhibuit; Non obstat c.non sanè. allegatum, & ponderatum per Franc. vt supra, qa loquitur in casu suo speciali.s. in officiali, cui salarium non dabatur, cui de more licebat extorquere. quod tex. non vocat turpe lucrum, immò dicit, ꝙ nō insolenter accipiunt, credebant enim licere ratione consuetudinis postquàm eis salariū aliter non dabatur. Vel secundo dico, quòd loquitur ille tex. in persona sagace, vel discreta, quę præsumitur donare, quòd vltra debitum dat. ita do. Abb. post Ant. de But. declarat in.d. c.quia plerique. in.x.col. Vel 25 † tertio dico, quòd procedit ille tex. in iudicibus. qui valde necessarij sunt reb' humanis. quæ ratio cessat in contractibus qui communi partium vtilitate introducti sunt, vt.ͥ.si vt certo.§. nunc videndum. ff.commoda. Bar.in.l.quod nerua.ff.deposi. quod non esser ad partium vtilitatem, si vna partium lęderetur. Nec obst. ratio.d.c.non sanè. ponderata per do. Fran. per quem vult, ꝙ licet sit turpe lucrum, tamen pp vtilitatem totius generis humani toleratur, quia respondeo & dico cū supportatione tanti viri, ꝙ pro nulla re mundi licet turpiter agere. vulgato.c.super eo. de vsu. dixi copiosè in.c.bona fides. supra depo.pp glo. xiiij. distin. in sum. commendatam ibi p Abb. per quam concluditur per oēs, ꝙ quis etiam venialiter peccare non debet, vt alius mortaliter non peccet: q̄to ergo magis non erit curanda communis vtilitas. Procedet.n. inductio do. Franc. iure ciuili considerato à simili præscriptionis approbatę ab eodem iure, licet cum mala fide, cui tñ ius canonicum minime assentit.c.fi. de præscrip. Non obstat quod vltimo dicebatur de proposito in mente retento, quia fateor in foro iudiciali, ꝙ nihil opatur, sed in foro pnīali dico, ꝙ valde opatur. tex. est, & ibi Inn. in.c. cōsuluit. de vsur. vbi Io. de Ana. in.j.col. facit.c.cōmissum. & ꝙ ibi Abb. in prin. de spon. & isto modo saluo Abb. in locis, in q̄bus dicit in foro conscientię obligari, licet aliud senserit in.d. c.in ciuitate. quē ibi intelligo, qñ de suo proposito constaret. arg. notatorum in.c.literaturā. de vot. & tunc dico etiā in foro ciuili teneri, qa qñ in aliqua re versatur peccatū, puidet ius canonicū, nō solū in foro cōscien-

tiæ, sed etiam in vtroque foro iudiciali. c. fin. de præscript. ita Abb. in. c. cum causa. de testib. quo casu certum est legem ciui lem cedere canoni, vt superius tetigi, propter quod venit Abb. reprehendendus in. d. c. in ciuitate. dum voluit facere differētiam fori iudicialis canonici à ciuili, ex quibus manet discussus iste passus melius quàm alibi, & sustentabilis manet ista conclusio in isto vltimo casu, quòd deceptio re ipsa citra dimidiam, ex proposito tamē, est reparabilis in vtroq; foro, si de deceptione constat aliàs in fo-
26 ro conscientiæ solum. ¶ † Tertio not. do. Abb. quòd ineptitudo libelli potest opponi, etiam post sententiam, & in hoc dicit esse tex. notabilem. quod intelligit, quando talis est ineptitudo libelli, quæ non concludit ius agendi, nec super eo sententia recte firmari potest, secus dicit, quando libellus esset ineptus ex nimia generalitate, ad hoc quod legitur, & not. in. c. abbate. de re iudi. lib. vj. duo ex isto notabili eliciuntur. Primū, quòd ineptitudo, super qua sē tentia recte formari non potest quandocunque etiam post sententiam potest opponi. Secundum ineptitudo libelli, super qua sententia formari potest, non obstat parte non opponente. Veniendo ad primum, quod omnes scribentes firmant, vt singulare dicēdo, quod sententia talis, quæ sequeretur dictum libellum nunquam transiret in rem iudicatam, neque iudex appellationis posset eam reformare. ita hic Anto. de Bur. Pet. de Anch. & Abb. fi. not. ita Ange. de Are. in. §. appellantur. Insti. de except. in antepen. col. omnes per tex. in. c. nostro. de quo exclamat Ancha. in clem. cum à repulsione. de appell. qui dicit, quòd dominus suus Bal. multotiens istum tex. ad hoc not. vt hic etiam Andr. v. colum. & vt possum ex eorum dictis percipere, nulla alia ratio est, nisi quia processus est nullus, & sic iudicium nullum, quia vbi fundamentum deest, nihil potest boni ædificari. c. examinata. de iudi. Fely. in. c. quoniam contra. de probat. in. xiij. col. quod satis voluit glo. instit. de obliga. iudicium. esse nullum formatum per incompetentes actiones. ita videtur probare tex. secundum Bal. ibi in. l. fina. ff. de libe. & postu. ibi nihil agit, & in. l. fideiussor. in. §. frustra. ff. de neg. gest. vbi idem Bal. & in. l. nisi. ff. de tute. & rati. distra. & ita per ista firmat And. in. c. prudentiam. de off. deleg. v. col. &
27 Io. de Imo. † hic, licet ista non inducat, in vij. col. quòd si ita ē, quòd processus sit nullus, non est admiranda ista singularitas, quia

quia certum est quandocunque post sententiam nullitatis exceptionem opponi posse, secundum glo. magistrani. & not. in .l. j. C. de iur. & fac. igno. patet per totũ tit. si à nõ compet. iud. & in tit. quãdo provo. non est neces. & in .l. licet. C. de procu. Sed tenendo contrarium videtur, quòd processus, seu iudiciũ non sit nullum, & quòd sententia eodem modo sit aliqua, ꝑ ut statim probabo, erit difficile videre, quare potest ista exceptio proponi post sententiam obstãte secunda conclusione ex dictis Abba. habita in isto tertio notab. quod autem processus fuerit aliquis I cap. nostro, demonstro ratione sententiæ, q̃ fuit aliqua, ex processu enim nullo certè sententia aliqua validè formari non potest. c. at si clerici. cum. c. examinata. supra de iudi. quod autem hæc sententia valuerit, dupliciter demonstro. primo ponderando tex. nostrum, dum dicit sententiam ipsam, tanquam iuri contrariã irritantes; pondero verbum irritantes, quòd cum sit priuatiuum, præsupponit habitũ, hoc est validitatem. l. decem. de verbo. obliga. c. ad dissoluendum. de despon. impub. tex. est apertus cum glo. not. in versi. cassauimus. in. c. accedens. el. j. vt li.

48 non conte. tã. vbi dicit glo. † q illud propriè dicitur cassari, vel irritari, quod alias tenet, quam communiter doct. sequuntur, quod miror consideratum nõ fuisse. Secundo, quòd ista sententia valuerit, & per consequẽs processus ostendo clarè; præsupponendo quòd ista sententia solum habuit vitium erroris intelligentiæ. l. ij. C. de resc ind. vend. vt patet, quo stante succedit vna alia regula communiter ab omnibus approbata, quæ habet, quòd si iudex ferat sententiam, fundando se super aliqua lege; quæ non facit, sententia non est nullá, ex quo aliter non expressit errorem, ita voluit Innocen. in. c. cum ex officij. de præscript. vbi Abb. & Fely. xiiij. col. in fi. post Ludo. Ro. singulari. xlvij. & post Marianum in. c. illa. de accus. idem proprius firmat Abb. ij. colũ. in c. j. de reg. iu. & iij. col. in prin. vbi dicit, quòd quando sententia est lata contra ius habito respectu ad merita causæ, vt in casu nostro; valet sententia; nisi error fuerit insertus in ea; ponit exemplum in eo qui ꝓnuntiaret testamentum alicuius valere, de cuius ætate disputabatur, & diceret pro ratione, quia minor quatuordecim annis testari potuit, tunc non valeret sententia ꝓpter errorem exp̃ssum, sed si illud non dixisset bene valuisset, & sententia transituisset in rem iudicatam, vulgato.

to.c.cum in te. de re iudi. & l. cum prolatis.ff.eod. Idem dicit si disputaretur de alicuius electione, & iudex ꝓnuntiaret electionem validam, quia suspensi eligere poterant, sententia erit nulla propter istum errorem expressum non aliàs. ita ergo dicamus in ꝓposito nostro, qa cum iudex, de quo ĩ cap. nostro errando.circa.l.ij.C.de rescind. vend. compellendo præcisè ad rei restitutionem, quod erat in facultate ipsius emptoris, cum aliter errorem non expresserit in sententia processus valeat, & teneat. quod vt dixi satis aptè tex. hic hoc probat, qui in futurum adduci poterit, vt not. ad probandam illam doctrinã de iudice errante in legis, vel canonis intelligentia. fuisset enim hic sententia nulla, quando decanus condemnasset fratres ad restitutionem, dicendo, qa venditore patiente enorme damnum emptor compellitur rem restituere, quòd cum in proposito non fecit, sed solum condemnauit ad rei restitutionem male intelligendo, sentẽtia tenet mero iure. quod est singulariter not. contra istam communem opin. de qua supra, & fortè propter ea Papa dicit sententiam irritandam, tanquàm iura contraria. nõ enim simpliciter iuri contraria, sed tanquã postquàm error non fuit expressus, & per ista redditur difficilis ista conclusio Abba. & aliorum communiter confutata eorum ratione, scilicet nullitatis postquàm processus probatus ẽ ali quis, & sententia aliqua. † Nõ obstant iura superius adducta post Bald. pro communi opin. quia necessario non probant propterea de nullitate processus: dictiones enim illæ intelliguntur parte opponente. arg. c.abbate.de re iudi. iunctis not. in.c.ij. de lib. obla. facit glo. notab. in.c.j. de re iudi. lib. vj. idẽ sentiens in ver. frustra. Immò posset fortius attentari, quòd etiam si aliquo iure caueretur processum esse nullum formatum super inepto libello adhuc in istis concernentibus merum fauorem ipsarum partium, intelligeretur ipsis opponentibus, alias tacite renuntiasse viderentur iuri suo, ita firmat singulariter do. Abb. in.c. fina. in .§. j. in secundo not. supra de off. delega. cuius dictum pro nũc non affirmo, quia repugnantia est, & glo. & docto. vt facile videri potest per Domi. in.c. statutum. in. vi. & xij. col. de rescr. lib. vj. & per do. Fel. in fi. ij. col. in.c. tuis. de test. & per scribentes in.l. filio prçterito.ff. de iniust. rup. & irri. test. Satis mihi est, quòd in proposito nullibi reperitur, quòd ꝓcessus sit nullus, immò probatum est contrarium.

31 trarium. †Quare ergo ista exceptio potuit opponi post sententiam, si dicas fuit appellatũ, non constat, & dato quòd constaret, certum est, quod in causa appellationis opponi nõ potest, nisi quòd in causa principali opponi poterat post litis contestationem. not. in .l.ita demum. C.de procur. do. Abb. in.c.in nostra.eod.tit. Sed ista exceptio debuit opponi ante litis cõtestationem, vt probabo infra in declaratione secundæ conclusionis. augetur difficultas, quia non opponendo exceptionem contra istam ineptitudinem, quando petebatur præcisè rei restitutio, cũ istud principaliter respiciat fauorem ipsi* partis, videtur per ipsam partem de iure suo non opponentem renuntiatum iuri, vt proxime probatum fuit. Quid ergo dicendum in ista difficultate, dico aduertendum, quia credo, quòd alia fuerit singularitas istius cap. quam doctores hucusque crediderint: dico enim vt in alio ꝓposito in isto cap. dixi, quòd ineptitudo, de qua in isto cap. non fuit, eo quòd petebãt canonici rem restitui simpliciter, sed fuit, quia petebatur contractum pronuntiari nullum, & per consequentiam petebant rem restitui, quo habito præsupposito constat, ꝙ hic fuit ineptitudo per partes non remissibilis, quia eum petebant contractum pronuntiari nullum, quòd à potestate partium non pendebat, meritò taciturnitas in non opponendo, vel in non appellando ab oppositione non admissa, non est in consideratione. arg. l. nemo potest. ff. de lega. j. & tex. cum ibi not. in. l. ij. C. commu. vtri. iud. quam optime glossauit Fely. in c. significasti. de fo. competen. dum singulariter ꝓbat illa lex, quòd sententia nulla partium consensu, non potest aliqua effici, vt sententia: eodem modo dicamus in proposito nostro, quòd sententia aliqua consensu partium, non potest nulla effici, vt sñia; si contrariorũ eadẽ ẽ disciplina. vñ singularitas isti* cap. cognoscetur modo in hoc ꝙ ineptitudo ꝓcedens ex vitio non remissibili per partes, potest quandocunq; opponi etiã post sñiam. arg. notatorum ꝑ Abb. in. c. iurauit. de proba. vbi ad hoc, vt sententia transeat in rem iudicatam multum consideratur, vtrum quòd in iudicio deducitur, sit per partes remissibile. idem Abb. habet istam cõsiderationem, vt ꝓcessus valeat. in. c. fina. §. j. de offi. dele. col. j. & isto capite dico istam sententiam, licet validam nunquam tamen transiuisse in rem iudicatam, quia vt dixi, nõ erat ꝑ partes remissibilis exceptio, quarum

rum partium remissio sola operatur transitum in rem iudicatam.c.cum inter. &.c.quo ad consultationem.supra de re iudi.l.ad solutionem.C.eo. licet Fely.credo inaduertenter in.c. ex parte.el.ij.de offic.delega.in vij.col.dicat admittendam exceptionem ineptitudinis post sententiam etiam si transeat in
32 rem iudicatam. † Si enim in rē iudicatam transiret ius partes faceret.d.c.cum inter. quia tūc præsupponeretur exceptio remissibilis, quod est falsum, vt proxime probatum est. Et isto modo declaratur tex. in.c.abbate.de re iudi.in vj.vbi sponte fuit receptus libellus in re per partes remissibili, meritò iudicium valuit, & sententia quæ sequebatur.facit glo. ver.sed venire.in.c.cum ecclesia. de cau. pos.& proprie. manet ergo cōclusio perpetuo menti tenenda,quòd ineptitudo libelli potest super post sententiam opponi, quando erat per partes irremissibilis, alias secus q̄a vt dixi in secundā cōclusione istius notabilis, super ea potest sententia formari, postquàm pars se non opposuit, & dicto dictā conclusionem declarando, ꝙ debet se opponere ante litis contestationem,per tex.in.l.si quis stipulatus fuerit.x.in melle.ff.de solu.qui proprie loquitur,quando vnum est in obligatione,& aliud in solutione. facit etiam tex. in.d.c.abbate. cū ibi not.& in.l.fin.cum ibi not. de anna. except. & in.l.j.ff.de eden. & in.l.edita. C.eo.tit.de eden. ita Ange.de Are.in.§.appellantur. Instit.de except.antepen.col.do.Abb.in prin.c.ij.
33 de lib.obla. † Aduertatis tamē modo cum diligentiā, quia ista quæ de nouo proxime dixi,intelligo præsupponendo, quòd in isto cap.aliqua fuit ineptitudo libelli, vt simpliciter doctores credunt.Sed si tenere volumus, quòd hic nulla fuerit libelli ineptitudo nullum esset inconueniens, & tunc defendi posset alio capite opin.docto. volentium, quòd propterea in isto cap.fuerit vitium in sententia,quia decanus pronuntiauit vt res restitueretur,eam statim canonicis adiudicando, nō obstantibus in contrarium superius per me adductis, pro cuius intelligentia præsuppono, ꝙ quando vnum est in obligatione, & aliud in solutione ex legis dispositione,ꝑut est in cap. nostro, vt clarè in fi. demonstrabo,tunc durat facultas soluendi, etiam post sententiam, donec fuerit victus conuentus super actione iudicati, vt in.l. miles.in.§.decem.ff.de re iudi. & in.l.item veniunt.§.cū prædiximus.ff.de peti.hære.& voluit Bar.singul. in.l.stipulatio-

nes

nes non diuiduntur. vlti. fol. versi. nono restat videre ibi, iuxta prædicta de verbo. oblig. & istud credas non ratione ineptitudinis libelli, sed ex natura causæ, quia illa facultas soluendi durat donec exactus fuerit. vnde in isto cap. quia adiudicata fuit possessio siluæ canonicis, mittendo eos in possessionem, & per consequens fratres fuerunt priuati potestate supplendi pretium, fuit sententia irritata mediante eorum appellatione, aliàs transiuisset in rē iudicatam, per ea quæ supra dixi in exceptione remissibili per partes, secus quando vnum esset in obligatione, & aliud in solutione ex dispositione hominis, vt puta, debes mihi decem, & promittis ea mihi dare in melle, vel in frumēto, certe decem sunt ī obligatione, & mel, vel frumentum in potestate soluendi, nam tunc illa facultas soluendi durat vsq; ad litis cōtestationem, vt in. l. si quis stipulatus fuerit decem in melle, ff. de solu. & in. l. si insulam. ff. de verb. obli. ita firmat Bart. in d. l. stipulationes non diuidun tur. quem commendat Mathesil. suis not. in vlti. fol. & secundum istum vltimum casum ꝓcedere possent quæ in contrarium superius adduxi. & ista dico perpetuo menti tenenda ꝓ declaratione cap. nostri, quia apertè demonstrant sententiā hic non fuisse nullam, immò nec fuisset irritata isto capite, si simpliciter dixisset rem restitui, sed quia pronuntiando negabat in facultate fratrū esse supplere iustum pretium; nec est hoc diuinare, si ratio pontificis aduertatur, dum dicitur hic in tex. quia in arbitrio &c. nec alio modo posset iste intelle-
34 ctus defendi. ¶ † Vltimo no. Abb. quòd in causa appellationis, vel iudicio nullitatis superior iudex non reformat sententiam inferioris, sed simpliciter eam pronuntiat nullam constito de nullitate, nō reformando illam, dando emptori arbitrium, supplendi iustum pretium, vel rem restituere. qđ dicit esse contra ea quæ ipse dixit in. c. cum Ioannes. de fi. instru. & contra ea quæ Bar. in. l. si expressum. ff. de appella. Sed dicit istum tex. procedere, quando processus ex toto est null', sicut hic erat propter ineptitudinem libelli, dum petebatur alterum præcisè ex duobus alternatiue obligatis, secus vbi processus valuisset, & sententia fuisset tamen nulla, vel iniusta, quod dicit bene notandum, & infert, ꝓut hic per eum videas, infero ex eius dictis talem conclusionem, sententiam nullam ex processu nullo superior nō reformat, secus in sentētia nul-

la

la, processu tamen aliquo existente, ex ista conclusione manifestè colligitur intentio Abba. affirmantis processum nullum, & iudicium nullum in .c. nostro. & ita omnes firmant post Io. And. Sed vt dixi in superioribus falsum est, & notab. Abb. super falso fundamento formatum est. Quapropter eius difficultatem facillimè resoluo, qđ hic propterea Papa non reformauit sententiam Decani, quia nec reformasset, dato quòd canonici alternatiuè petijssent. quod est de directo contra illationem Abba. probo assumptum, quia reformatio fuisset inanis, & vacua, postquàm fratres petebant rem rem restitui, qua fuerant spoliati. constabat enim de eorum intentione, ꝙ volebant rem præcisè, & ꝑ consequens nolebant eam retrodare, & recuperare pretium, quòd dederant, sed immò potius supplere iustum pretium, ergo frustra Papa fecisset illam reformationem, non ergo reformauit, quia nullus fuit processus; sed quia fuisset inutilis reformatio postquàm constabat de intentione partis, vnam ex alternatiuis eligentis, quod tene menti, quia est veritas, cui nihil repugnat, immò concordat tex. nostier, dum circa finem reseruat canonicis ius circa deceptionē pretij, quia ipsi necessario petēt suppleri iustum pretium, neque in alio sensu bene illa clausula sonaret, quod menti est tenen-
35 dum. ¶†Capio glo. primam quam satis expediui in prima ratione dubitandi. ex vltima tamen solutione Abba. in quæstione, quare hic Papa non pronuntiauit contractum nullum ex defectu consensus capituli elicio vnum, quòd non sufficit aliquid allegare, nisi allegatum probetur, vt est tex. iuncta glo. in.c.i.de præscrip.lib.vj. & bona glo.fin.in clem.j.de resti.in integ. & in.l.j.ff.si quad.paup. fec.dica. & in.l.ij.in fi.C.quod met.cau. optima glo.in.c.post electionem. de concess.præbē. Io.de Anna.in.c.cum dilectus. de accu.do. Alex.pen.fol.j.col. in.l.si prius. post glo.ff.de no. ope.nun. Adduco pro hoc meliorem tex de iure cum glo.sua in.c.non est.de consuet. lib.vj. vbi dicit do. Domi. in tantum hoc est verum, quòd etiam si statutum diceret, quòd staretur allegationi alicuius deberet intelligi, & probatione. arg.tex. ibi, quod est bene notandum, circa quæ vidēdus est And.post Bal.in.c.quæ in ecclesiarum.supra de constitut. arg.tex.ibi, & Ang.de Are.in.§.eadem. Insti. qui.ex cau.ma.non lic. aduertendum tamen pro intelligentia, quia multotiens in iure facta allegatione, concurrit iuris

prę-

psumptio, qua mediate non est opus alia probatione, postquã ipsa est certa probatio .l.licet. de leg.j.l.de tutela.de in integ. restit.mino.exempli gratia, pbato dominio, vel possessione de præterito facta allegatione de præsenti sine alia probatione, sufficit. legitur, & not.in.l. siue possidetis.C.de probat. & in.l.certum. post glo.ibi no.in .§.j.ff.de confes. per Abb. post Ant. in.c.cum ad sedem. de restit.spol.& in.c.olim.el.iij.eo. tit.vel pone exemplum secundo in bona fide, quam allegare sufficit, regulariter loquendo, secundum Bal. in.l.si super. C. de longi. tempo. præ. & exclamat Fely. in.c.cum ordinem.de præscrip.in antepen.col ũ.& in c.afferte.de prę sumptio.col.ij. Tertio patet in legislatore aliquid allegante, quia sine alia probatione statur tali allegationi. Bart.in.l.admonendi.ff. de iureiuran. Ang.de Are.in fi. Instit.de legi.paren.tut. & do. Franc.v.col.in.c.ij. de probat. Et secundum istam aduertentiã intelligendam puta glo. not.licet vulgatam in cle.appellanti. de appella. & tex.in.l.si adulterium cum incestu.§.idem pollioni.ff.de adulte. dum dicunt satis esse allegare notorium, li-
36 cet non probetur. ¶ † Capio modo secundam glo.in ordine quæ licet per Abb.& alios communiter non legatur, tamẽ notanda est, quia probat, quòd ad cognoscendum verum valorẽ alicuius rei attenditur tempus contractus, ita probat tex. noster hic, ibi, dum dicit tunc. tex. in.l.ij.C.de rescinden.vend. & tex.in.l.si ea lege.C.de vsur.& in.l.sancimus in.§.fin.de don. & tex.quem ibi Abb.commendat in.c in ciuitate.de vsu.& in c.cum causa. supra de test.ib. ibi do.Fran. de Are. in princ.dicit non solum tempus contractus considerandum, sed aliquod tempus ante, & post, secũdum Barto.in.l.pretia rerum.ad leg. falc. nec sufficeret probare valorem de præterito, nisi eam probaret tempore contractus. Io. de Imo.multum not.in.c.cum causa.pen.fol.infra eod. Limitat tamen sing. Abb. istum tex. in ista parte, per tex. not.in.d. c.in ciuitate, videlicet, quando dilatata fuisset solutio pretij, & dubiũ esset solutionis tpe plus, minusúe res valitura esset, & vẽditor aliàs tpe contractus nõ erat venditurus p valore tunc currente istis ergo duob' concurrẽtibus, vt ibi habetur, & in c.fi.de vsu. nõ attenditur valor currẽs tpe contractus.qꝫ Ab.ibi
39 dicit sing notan.† cõsiderãdũ tñ in hoc ẽ, qꝫ licet vẽditore pfecta suo cõsideretur.f. [illegible] tus, & qꝫ aliter vẽditur nõ erat, in emptore tñ solũ petitur vnũ fili-

da est ipsius æstimatio. tex. est not. in c. olim causam. infra de censi. quod ibi reputat Ab. multum notandum, & menti tenẽdum, dicendo procedere generaliter ex quacunque dispositione contractum fuerit debitum, siue in sententijs, siue ratione statuti, siue arbitrij ratione quis fuisset cõdemnatus in certa quantitate, quia data mutatione valoris tenerentur ad quãtitatem, secundum tempus contracti debiti, quod etiam firmat do. Abb. in. c. quanto. de iureiuran. in pen. colũ. ex quo infert ipse do. Abb. in. d. c. olim causam. Old. quem ita dicit cõsuluisse, quòd si testator legauit, puta centum florenos demum superuixit, & mutata est iterum moneta, quòd soluendum est legatum ad æstimationem, quæ erat tempore testamenti, quia ita testator sentijt, pro hoc adducit bonum tex. in .l. vxorem. §. testamento. ff. de lega. iij. adduco meliorem in. l. fin. ff. de auro & arg. lega. contra quod multum facit tex. in .l. cum certum. ff. de auro & ar. lega. vbi propter illum tex. Bar.
59 dicit, ꝙ ille qui promisit quinquaginta ducatos iã sunt duo anni, soluet secundum præsentem ęstimationem, si valor mutatus est, & ita illum tex. singulariter not. Ro. singulari suo ccccccxxiij. qui videtur de directo contra illum tex. in. d. c. olim. & ibi no. p ter cum, pot- quàm ibi, non secundum præsentem æstimationem, sed secundum æstimationem tempore contracti debiti. Pro concordia puto distinguendum, quia aut moneta soluenda non reperitur, quę erat tempore contractus, vt puta, quia fuit mutatio facta in aliam, vel perpetuo est illius valor mutatus, & tunc procedat tex. in d. c. olim. & ibi not. per Abb. quia solum debebitur æstimatio secundum tempus contracti debiti, vel facti testamenti. arg. illius. l. vxorẽ. §. testamento. cum. d. l. fi. ff. de auro & arg. leg. aut moneta soluenda reperitur, cuius valor perpetuo mutatus non fuit, sed potius ad tempus, vt communiter contingere solet, & tunc procedat quod dicit Barto. in d. l. cum certum. per illum tex. ff. de auro & arg. lega. ad istam concordiam me inclinat do. Abb. in. c. quanto. de iureiuran. in pen. col. vbi melius intellexit, & declarauit. d. c. olim. & licet de supradicto contrario per me formato nullam fecerit mẽtionem: satis tamen ex eius dictis ista concordia elicitur post not. per Bart. in. l. paulus. ff. de solu. Quid autem in impetratione beneficiorum, an valor enuntiatus per ipsum impetrãtem si mutatus fuerit, debeat

considerari tempore datæ, vel tempore assecutionis ipsius beneficij. Dico quòd attenditur valor secundum tempus datæ literarum. ita Ioā. de Imo. post Anto. de But. in cle. fi. de rescri. pen. fol. post & contra glo. ibi, quod teneas menti perpetuò. Et in istis beneficialibus not. vnum alium casum singularē,
40 in. c. literis. de rescript. † quod dispositio, quæ potest attribui principio, vel fini, potius principio est tribuenda, licet principium non sit finis necessitatiuum, quod ibi magnifacit do. Abb. & facilè intelligere poteris hoc dictum, si consideres ꝑ ibi not. effectum literarum monitariarum, præceptoriarum, & executoriarum, quæ diuersitas literarum licet hodie non sit in vsu. pulchra tamen est earum intelligentia propter notabile
41 supradictum. † Quid autem in delictis, in quibus posset considerari principium, & finis. vtrū vnum, vel aliud debet esse in cōsideratione, videas tex. not. in c. fina. & ibi do. Abb. de sen. excom. vbi consideratur qualitas existens tempore delicti commissi, non autem existens tempore pœnæ iniungendæ, & in dictis delictis addo tex. valde notabilem in. l. quod ait. in. §. quod ait. ff. de adulte. & quod ibi Bart. vbi probatur, ꝙ quādo principium est licitum in delictis, illud solum est in consideratione: non autem finis, qui aliàs illicitus fuisset, quod intelligo data paritate terminorum, hoc est, idētitate territorij, aliàs potius finis esset in consideratione. Vnde bannitus ab ista ciuitate, si inuadatur in isto territorio, & interficiatur in alio nō impune interficitur, sentit Bar. in. l. si cui. §. fin. ff. de accus. Bal. in. l. id quod pauperibus. C. de episc. & cle. & in. l. quicunque. C. de ser. fug. & Ang. de Are. in lib. maleficiorū. fol. lxj. colū. j. vbi Ang. in addit. ibi sentit contrarium & male iudicio meo, quia extra territorium ius dicenti non daretur impune, ex quo soleo inferre ad iudicem sæcularem, volentem malefactorem capere in loco licito, nā si malefactor fugiendo ecclesiam intrauerit, non poterit ibi capi, licet principium fuerit habile ratione mutati territorij, si ecclesia dicatur habere territorium, quod voluit glo. in auth. item nulla communitas. C. de episco. & cler. vel ea ratione, ꝗa violenter trahendo aliquem ab ecclesia, satis concluditur eius iurisdictio, licet territorium nō habeat: quod voluit Abb. in. c. cum sit generale. de fo. compe. in. x. col. reprehendendo glo. in dicta auth. item nulla com-
42 munitas. ¶ † Capio glo. in ver. quæstionem. super qua q̄-

[illegible]

sit

rit do. Abb. quid poterant petere canonici de nouo, respondet, quòd poterant petere restitutionem in integrum, prætextu enormis læsionis, vt in. c. ad nostram. supra de reb. eccle. & putat quòd licet competat remedium de iure communi, nihilominus isto casu possunt ecclesia, vel minor petere restitutionem. Ex dictis cuius elicitur prima conclusio, quando ecclesia enormiter læditur, potest petere in integrum restitu. beneficio speciali, etiam si sibi competat aliquod remedium commune. Secunda conclusio, Ecclesia decepta in contractu, restituitur beneficio speciali, licet non probet se esse vltra dimidiam deceptam. Ex prima conclusione elicitur vna declaratio ad. l. in causę. la ij. ff. de minor. quia licet secundum eam non soleant concurrere remedium ordinarium, & extraordinarium, quia extraordinarium dicitur subsidiarium, tamen fallit vbi pinguius succurritur ꝑ extraordinarium, iuxta not. in c. ij. de in integ. restit. lib. vj. vbi glo. facit glo. in. l. fina. C. si aduer. rem iudi. quam not. d. Alexan. in. l. j. C. de carbo. edi. facit quod not. Abb. in. c. ex literis. & in. c. cum ex literis. de in integ. restitut. vj. col. in fi. melius tamen & singularius ipse do. Abb. locutus est i... c. ex parte. supra de rescript. vbi istam & multas alias posuit declarationes ad. d. l. in causæ. inter quas perpetuo teneas menti vnam, quòd non concurrunt remediũ ordinarium, & extraordinariũ, quando extraordinarium est remedium contra ius, vt est restitutio in integrum, secus in officio extraordinario secundum ius, quia tunc bene cõcurrant insimul, ponit exemplum in eo qui petit reuocari attẽtata post appellatione, q̃d est officium iudicis extraordinariũ, quia potest licet sibi competat remedium ordinarium; vnde allegat Ioan. And. singulariter probantem in. c. non solum. de appell. lib. vj. & isto modo credo intelligendum quod dicit Bar. in. l. in ꝓuinciali. in princ. ff. de ope. no. nun. & quod Alexan. in. l. j. §. nuntiatio. ff. eod. titu. dum dicunt, quòd remedium nuntiationis noui operis, quòd est subsidiarium, & ꝑ consequens extraordinarium concurrit cum ordinario remedio, quo mediante quis sua authoritate propria poterat impedire nuntiationem per iactum lapilli, quod non est alia ratione, nisi quia illud remedium nuntiationis, licet sit extraordinarium, non tamen contra ius: ideo meritò concurrit cum iure communi. argumento illius dicti Ioan. And.

43 † Et ideò isto modo considerando illud dictum domi. Alexan. non resoluitur ponderatio Cyn. & Bal. in. l. sed & si p prætorem. ff. ex quib. cau. ma. vbi per illum tex. dicunt, postq̃ datur restitutio ei, qui propter iudicis defectum agere non potuit: ergo non est verum simpliciter, quod quis possit propria authoritate in defectum iudicis ius sibi dicere, vt communiter dicitur, propter. l. ait prætor. §. si debitorem male intellectum. ff. de his quæ in frau. cred. quia debent concurrere qualitates dicti. §. alias non potest capere. defendebat do. Alexan. in. d. §. nuntiatio. communem opin. probando per ibi not. q̃ remedium ius dicēdi propria authoritate cōcurrit cum nuntiatione, quæ est subsidiaria, & per cōsequens extraordinaria. Sed cum supportatione non animaduertit ipse, quòd non est extraordinarium cōtra ius, sicut est restitutio in integrum. de qua loquitur tex. in. d. l. sed & si per pretorem. ex qua se fundant Cy. & Bal. Alias limitationes ad illam. l. in causæ, videas per Abb. in dicto. c. ex parte. vbi do. Fely. in fi. & vide vnam per eundem Abb. in. c. cū ex literis. in vj. col. circa fin. de in integ. restitu. vbi in personis priuilegiatis loquendo dicit, q̃ quando ipso iure sunt tutę vigore remedij ordinarij, nō possunt intentare extraordinariū, secus quando ipso iure nō sunt tutę, vt quia debent intentare aliud remedium. s. appellationis, quia tunc possunt intentare remedium extraordinariū. quod tamen si recte consideretur, concurrit cum prima limi-44 tatione. ¶ † Venio ad secundam conclusionem, ex qua videtur, quòd ecclesia intra dimidiam iusti pretij decepta, potest petere restitutionem in integrū ex beneficio speciali, quod expressè non legitur, nec simpliciter credo esse verum, postquā ecclesia non restituitur, nisi qñ enormiter leditur. c. ad nostrā. de reb. eccle. c. j. cum ibi not. de in integ. restit. vnde esset considerandum, vtrum intra dimidiam enormiter esset læsa. In quo videretur dicendum, quòd non, vt sentit Pau. de Castro. in prin. l. si quis cum aliter. de ver bo. obl. & do. Abb. infra. c. cum causa. in prima opposi. facit. l. quisquis. de rescind. vend. & §. fin. Institu. de hære. quæ ab intest. defe. ver. paulo. iūcta glo. nihilominus, cum in iure repertum non inueniatur, quod dicatur enorme damnum. ideò de iure, & ex sententia doctorū relinquitur arbitrarium, vt in d. c. ad nostram. per do. Abb. post alios, & in. c. j. de in integ. restitu. & in. c. fina. de dona. & ideò

ideò concludendum est, quòd in arbitrio ipsius iudicis erit. vtrum, & quando intra dimidiam iusti pretij sit ecclesia restituenda. In quo arbitrio animaduertere multum debet ipse iudex, quia aliquādo damnum contingens quinquagesimam, vel centesimam partem bonorum dicetur esse enorme, vt est tex. valde notab. in. c apostolicæ. de dona. vbi etiam do. Abb. Idem etiam animaduertere debet, quia damnum quod pateretur ipsa ecclesia, pateretur mediante imprudentia alterius. s. prælati, vel ipsorum clericorū, quo casu minor læsio sufficit ad restitutionem habendam, vt voluit Barto. singulariter, licet sub dubio forte in. l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc. de quo Abb. facit mentionem in. c. cum causa. infra eod. & in c. quintaualllis. in. xvj. col. de iureiur. licet Bar. in sua generalitate reprehendat, respectu tamē ipsius ecclesiæ vel minoris, q̄n læduntur mediantibus procuratoribus satis assentit, & secundum intellectum, quem ipse de nouo concepit in. d. c. quintauallis. ad. l. vnde si nerua. cum. l. seq. ff. pro soc. satis diceretur ecclesia enormiter læsa, quando in tertia parte esset læsa. quo casu satis posset petere restitutionem, vt puta, si res valeret triginta, & eam venderet pro viginti, licet sint distātes à dimidia iusti pretij per quinque. in minori autem damno iudicis arbitrium erit considerata paupertate ipsius ecclesiæ per supra dicta. ¶ † Capio modo vltimam glo. & in fine eiusdem dū dixit, quòd non valet contractus. eam not. Abb. in eo quòd ponit differentiam inter contractus bonæ fidei, & stricti iuris, vt si dolus dederit causam contractui bonæ fidei, sit ipso iure nullus; secus si dedit causam contractui stricti iuris, si autem dederit in contractu bonæ fidei valebit cōtractus: sed agetur ad supplemētū residui. l. iulianus. ff. de actio. empt. istam eandem opin. firmat glo. apud legistas in. l. ij. C. de rescin. ven. & in l. eleganter. ff. de dol. & ista est communis opin. vt hic refert Io. de Imo. in. iij. col. circa fi. quem sequitur do. Abb. ex fundamentis Barto. in. d. l. eleganter. fidelius tamen recitatis per Ange. de Are. in. §. actionū. in. ij. col. Instit. de actio. probat enim istam conclusionem Bar. inter alia vno singulari fundamento, dicendo; quòd si contractus bonæ fidei teneret dolo dante causam contractui, sequeretur quòd actio descendens ex eodem contractu, mediante qua dolus purgatur; daretur contra hæredes, vt. l. si hominem. in. §. datur. ff. depos. Sed

istud consequens est falsum, quia tali casu contra hæredes non datur actio, vt in §. aliquando. Institu. de perpe. & tempo. act. ergo clarè demonstratur contractum esse nullum, & istam etiam firmat do. Alexan. in. l. si quis cum aliter. ff. de verb. obl., post glo. ibi. contrariam tamen opinionem firmauerunt vltramontani, maxime Pet. de Bellapertica, vt refert Cyn. in. l. j. C de rescinden. vend. dicentes, quòd falsæ sunt glo. quæ faciũt istam differentiam, quia dolus nunquam annullat contractũ, siue bonæ fidei, siue stricti iuris, mouentur inter cætera, quia ex quo contractus habet sua substantialia, puta consensum contrahentium, & pretium, debet tenere. l. dolo. C. de inutil. stip. l. si quis cum aliter. ff. de verb.
46 oblig. †Nec verum esse dicunt quòd hoc casu dolus impediat consensum, quia si hoc esset verum, neque valeret contractus stricti iuris. l. inter stipulãtem. in princ. ff. de verb. oblig. cuius contrarium est expressum in iuribus præallegatis. pro quibus etiam facit. l. si dolo. C. de rescinden. vendi. & l. iulianus. §. & per contrarium. & §. ex vendito. ff. de actio. emp. vbi in cõtractibus bonę fidei dolo dante causam contractui, satis idem probatur, postquàm in illis legibus contractus rescinditur.

47 Tertio † pro ista opinione facit l. metum. §. volenti. ff. quod met. cau. vbi tenet contractus initus per metum, licet veniat rescindẽdus actione quod metus causa, vt legitur, & no. in. c. abbas. quod met. cau. & istam opinionem vltramontanorum apud nos sequitur Io. And. qui etiam suaderi posset eleganti fundamento. Si enim contractus bonæ fidei esset nullus dolo dante causam contractui, sequeretur, quòd ex eodem contractu dominium non transferretur. l. non dubium. C. de legi. Bart. in. l. j. §. si vir. ff. de acquir. possess. vbi etiam do. Alexand. sed consequens est falsum, quia immò transfertur dominium, etiam dolo dante causam contractui, vt in dicta. l. eleganter. in princ. ff. de do. ergo & antecedens. Quibus tamen non obstantibus, tenenda est communis opin. nec aliter dici potest, postquàm iura apertè hoc dicunt, vt probatur in dicta. l. elegãter. in princ. & apertè in. l. iij. ff. pro soc. & probatur singulari fundamento, & inconuincibili, præsupponendo, quòd liberatio regulatur secundum naturam contractus, cui adijcitur, quia si adijciatur cõtractui bonæ fidei dicitur contractus liberationis bonæ fidei, si contractui stricti iuris liberatio erit stricti iuris, leg. & not in-

in.l.de tutela.ff.de in integ.restitut.mino. probat tex.in.l.ab emptione.ff.de pact.& ita Bar. in dicta.l.eleganter. post prin. quem omnes docto. sequuntur.
48 † Modo dico, quòd liberatio adiecta contractui bonæ fidei dolo dante causam contractui est ipso iure nulla, secus si contractui stricti iuris, quia nihilominus valebit ipso iure, ex quo manifesta apparet differentia inter contractum, vel distractum bonæ fidei, & stricti iuris. primum probat tex. in.l. eleganter.§.non solum. ff. de dolo. secundum probat tex. in dicta.l.eleganter sed melius in .l.cum postea.C.de pact.& istã conductionem not. quia confirmat multum quod dicit Bar. in.d.l.eleganter.dum dicit, si liberatio dolo dante causam, annullatur, ergo multo fortius obligatio. argumento.l.arrianus.ff.de act.& obliga. & istud voluit hic Abb.dicere, quando dicit de dolo dante causam contractui manumissionis, quia voluit dicere liberationis, & aliter secundum quòd ipse loquitur male diceret, nec probaretur in.d.l.eleganter. immò ꝓbaret contrarium in princ.dum de manumissione tex. loquitur secundum quod communiter solet intelligi per Bar. & Alex. in.l.j.§. si vir. ff. de acqui. poss. de quo infra in vltimi contrarij resolutione. Non obstãt modo in contrarium adducta.
49 † Primum dum dicebat Pet. ꝙ propter dolum non impeditur consensus, quia constat quod falsum dicit, quia cum error sit in causa consensus, videtur consensus adhibitus sub conditione, si verum sit illud ꝓpter qđ inductus fuit ad contrahẽdum, quòd cum sit falsum, constat defuisse consensum, & sic substantiale: & si dicas modo eadẽ omnimoda ratione idem in cõtractibus stricti iuris dicẽdum, quia cum error sit in causa consensus, videatur sub conditione adhibitus. Barto. respondet in dicta.l.eleganter. iiij. colum. dicendo, quòd ibi adest consensus, licet adhibitus fuerit per causam, in qua errauit, quia tamen illa causa est extra contractum, ideò non attenditur in contractibus stricti iuris de iuris rigore, licet de æquitate secus; vt in dicta.l.si dolo. de inuti. stipulatio. Secus in contractibus bonæ fidei, quia in eis habetur ratio de eo, quod est æquum, licet in contractu non veniret. Sed ista ratio non satisfacit, quòd sit, vel non sit causa erroris extra contractum, quia si præsupponimus propter errorem, qui est in causa consensus, quod dicatur consensus conditionalis: eodem modo

videtur dicendum in contractu stricti iuris. & ita hic Io.n. de Imo.in.v.col.reprehendit Bar. & sic videtur, quod illa cã consensus sit ipsius contractus, nõ autem extra, propter quod neque placet ratio Abb.nec Imo. hic.v.colũ.quæ communis est, dum dicunt, quod ideò est ista differentia, quia contractus stricti iuris iudicantur strictè, & bonæ fidei, secundum maximam æquitatem, in quibus multa veniunt, de quibus expresse nõ est actu: quia dico, quòd licet sint stricte interpretanda, consensũ tamen petunt.d.l.inter stipulantem. & vbi adest conditionalis cessante conditione cessat consensus, & per consequens contractus non deberet valere.

50 †Quapropter pro ratione singulari, & aliàs non gustata, videndus est.Bal.in fi.c.j.de plus peti. vbi dicit multum not. ꝙ contractus bonæ fidei sunt iurisgentium, & in eis attenditur principaliter consensus. Sed in contractibus stricti iuris, cum procedãt à iure ciuili, à quo habent fomentum, ideò mero iure valent.quod declaro ideò nõ immeritò postquàm consistit ex suo principali substantiali.s. verborum, si dicamus quòd dolus qui dat causam contractui stricti iuris non annullet contractum de subtilitate iuris post quàm principalius verba, quã consensus in eo consideratur, vt apertè demõstrat tex. in.l.j. ff.de verb.obl. in prin. vbi plus verba quàm consensus operantur, per quod satis singulariter declarantur leges inductæ per glo.& vltramontanos, quæ loquuntur solum in contractu stricti iuris.s.stipulationis, vt patet in.l.si quis cum aliter.ff. de verbo.obliga. & in.l.dolo. C.de inuti.stip. & in.l.cum postea.C.de pact. de quibus in gl. nostra: hoc dico, vt consideres in alijs contractibus stricti iuris à stipulatione, de qua vt dixi solum loquuntur leges præallegatæ, quia ista ratio formalitatis verborum non concluderet, & per consequens nõ esset absurdum, in alijs idem præcludere, quòd in contractibus bone fidei, quicquid glo. dixerint simpliciter differentiam faciendo inter cõtractus bonæ fidei, & stricti iuris, quod esset dictũ nouum, & inauditum, in quo

51 relinquo cogitandum. † Qui autem sint alij contractus stricti iuris vltra stipulationem, patent ex præallegato singulari dicto Bal.& aliquid vide ꝑ glo. in.c.cum venerabilis. de excep. & per Ias.in.d.l.cum postea.C. de pact. argu.tex.ibi, vbi inuenies exemplum in actione, ex mutuo, & iudicato, & in arbitrio. quod tamen dixi de stipulatione, intelligo, nisi esset adie

cta contractui bonæ fidei, quia tunc dolus dans ei causam eam annullaret ipso iure. ita d. Alexan. post glo. & alios in.d.l.si quis cum aliter.in princ. Non obstat modo id, quod secundo loco pro vltramontanis adductum fuit.l.si dolo. &.d.l.iulianus.§.per contrarium. &.§. ex vendito. de quibus supra, qa dico inquantum in eis probatur, quòd dolus dabat causam contractui bonæ fidei, & quod rescinditur contractus, debet intelligi de facto, sicut de facto processit, postquam per alia iura constat contractum nullum, vt iura inibus concordentur, ita sentit glo. in.d.l.si dolo.facit in simili glo. in.l.si minor. ff.de euict.& in clem.ij.vt lit. pend.& videas multa in simili recollecta per Fely. in.c.qualiter & quando.el.j.de accusa. in iij.fol.iij.& iiij.colū. bonus est tex. & ibi Franc.in.c.j. de sup.

52 neg.prela.lib.vj.† Non obstat, quòd tertio loco dictum est de contractu metu inito, quia ibi satis adest consensus, quia voluntas coacta voluntas est, vt satis per docto.hoc declaratur. Nec obstat quod vltimo loco dicebam pro vltramontanorū comprobatione, dum dixi, ꝙ si contractus esset nullus, dominium non transferretur &c.qa respondeo negando in d.l elegant.in princ. fuisse contractum nullum, quia immò fuit aliquis, quia ibi fuit adhibitus dolus per tertium, non ꝑ ipsos contrahentes, quo casu certum est, quòd contractus valet, vt hic voluit glo.fin. pro hoc adducens tex. in.d.l.eleganter. quod Imo. magnifacit hic in iiij.colū.in fi. vnde mirandum est de Bart.& de Alex.in.d.l.j. in §.si vir.ff.de acqui.pos.dum dicunt, respondendo.d.l.eleganter. propter illud quòd ibi dicitur, quòd ex contractu nullo modo non transfertur dominium. quod tex. in.d.l.eleganter.vltra processit, licèt in princ.l.si quis aliter.idē Alexā. dixit, quòd fuit dolus incidens in dicta.l.ideò contractus valuit.

53 † Ego autem dico, vt supra dixi, quòd ibi contractus fuit validus, quia dolus qui dedit causam, fuit adhibitus ꝑ tertium, & non per contrahētes. modo dico etiam fortius præsupposito, quod in.d.l.eleganter.in princi. contractus fuisset nullus, adhuc facilis esset respōsio, quia si.d.l.eleganter. debet intelligi. opponente eo qui dolum passus est, vt ibi voluit glo. & Barto. in iiij.col.& sentit hic Abb.fi.col. tunc constat contractum nullum esse sub conditione si opponat, & non simpliciter, & tali casu transfertur dominium ex contractu nullo sub conditione, ita voluit Barr.

in dicto.§. si vir.circa fi.allegan do tex. in.l.sub conditione.ff. de donat. &.l.dotis fructus.ff. de iu.do. & isto modo tollitur contrarium.d.l elegantet. præ supposito vt dixi, contractum esse nullū, & quòd ex eo transfertur dominium. præterea in istis contractibus bonę fidei,& stricti iuris nō est omittendum vnum singulare dictum Bal. in d.c.de plus petitio.in fi vbi dicit omnes contractus de iure canonico esse bonæ fidei, aut sortiuntur naturam bonæ fidei quantum ad effectum. & ideò dolus dans causam cuicunque contractui esset nullus, & ibi di dit, quòd nō recordatur legisse de iure canonico differentiam inter contractus bonæ fidei, & stricti iuris, cui⁹ dictum Ias.magnifacit in.l.cum postea. C.de pact.in.j.col.& in.l.quod te. si cer.peta.in penul.col. vtrobiq; tamen damnat, licet vt solitarium notauerit, quia dicit, q̄ satis est,quòd de iure ciuili notetur differentia, postquàm non est materia peccati, seu spiritualis,per tex. & ibi not. in.c.j.de

54 ope.no.nun. †Sed ab ista impugnatione Bald. posset facilè defendi, quia quotiens lex ciuilis fouet rigorem quendam,licet expressè non reprobetur ꝑ canonem, tamen talis rigor nō seruatur in foro canonico. ita ꝓbat tex. & ibi Abb. not. in.c. filius noster. de testa.in princ. facit tex.in.c.dilecti.de iudi.sed in casu nostro est huiusmodi, quia in hoc lex fouet rigorem, vt probat tex. in.l.si quis cum aliter.ff.de verbo.obliga.ibi de iuris subtilitate. idem voluit Barto.in.d.l.eleganter. in.inj. colum. & ista defensio iudicio meo satisfaceret vnicuique legenti. Sed idem Iason in dicta .l.quod te.alio modo reprehēdit Bald. dicendo casum esse de iure canonico in.c.cum venerabilis.j. de except. ibi dum dicit tex.permutationem inter contractus bonæ fidei computari. Sed cum supportatione hoc ille tex.non probat,quia illa fuerunt verba partis allegantis,nō autem legis disponentis, & verba narratoria partis non faciūt iuris dispositionem, iuxta not. per glo. in.l.vni. C.quan. non peten.par.& in.c.oblatè. de re iudi.lib.vj.cum simi.& sic videtur dictum Bal.sustentabile, ex quo feci alias magnum capitale pro singulari, & incognita defensione. tex. communiter difficilis in.c.suam. de pœnis. propter tex.in.l.v.in.§. fi.ff.de verbo.oblig.cum alijs adductis in contrarium,per glo.& doct. in eod.c. Sed modo vehementer dubito dictum Bal. de iure non posse sustineri, quia videtur mihi esse tex. apertum in contrarium de iure canonico

in

in.c.cũ ecclesia sutrina. de cau. poss. & proprie. iuncta sua glo. ibi enim Papa approbat exp̃sse ius ciuile, quo cauetur omnia venire in iudicio, de quibus nominatim dictum non est, ne veniãt; quam regulam ius ciuile, intelligit in bonę fidei iudicijs, seu contractibus, secus in contractibus stricti iuris, vt in.l. quicquid astringendæ.ff.de verbo.oblig.facit.c.cum dilectus. de arbit. & ita glo. in.d.c.cum ecclesia. in versi.id venire.facit bona glo. in.c.inter corporalia. in versi. non inuenitur. de transla.præla.per quod videtur apertè confundi dictum Bal. si ab isto morsu aliquis eum non defendat.

55 ¶ † Item not.quòd omnis contractus factus coram principe, dicitur habere naturam bonæ fidei. ita dicit Bal. in.c.j.de pa. constan. in vsibus feud.quod not. Fran.de Crema. in singula.suis.in.ij.fol. vnum aliud non omitto, quod licet vltima voluntas sit stricti iuris, habet tamen instar bonæ fidei. ita Ange.de Are.in.§.loca. Instit.de verb.obliga. in.j.col.per .l.aliàs.ff.de in lit.iur.iuncta.l. in minorem. C.de in integ.restit. Redeundo modo ad Abba. circa inductum dolo ad cõtrahendum excipit do. Abb.inductum dolosè ad ingressum religionis, quia iste talis contract⁹ ratione doli non rescindatur ꝑ tex.in.c.dudum.de conuer.coniu. quod tu intelligas, quando esset dolus, qui non caderet in prudentem virum, & hoc modo intelligatur.d.c.dudum. secus si dolus caderet etiam in prudentem virum, quia tunc non teneret monachatus. ita Imo.in.c.cum dilectus. quod met.cau.Fely.in.c.iij.de appel. quod est famosum, & vnum etiam not. in isto passu, quòd bona inducti per dolum ad religionem, quando propter bona fuit inductus, reseruantur suis hæredibus, licet monachatus teneat. ita probat tex. in.c. constituit.xx.q.iij.quem commendat Abb.in.c.præterea. de offi.deleg. & in.c.in præsentia. de probatio. & in.c.in nostra. de sepul. & in dicto.c.dudum.

56 ¶ † Item limitat secundo ipse do. Abba. non habere locum, prædicta etiam in matrimonio carnali, in quo licet dolus det causam contractui, nõ vitiatur contractus. allegat glo. in.l.à diuo pio.ff.de ritu nup. & eum sequitur Alexan. in.d.l.eleganter, in suis apostill.addo glo.in c.cum dilectus. quod met.cau. quę hoc vult, & est similis in.c. ex parte.de restitu.spolia. & in c.per tuas. de condi. appo. vbi communiter docto. ita tenent. & Bal. in.l.cum arthemidorã. C.vt in poss. lega. & solum adducit hic Abb. similitudinem

ma-

matrimonij spiritualis, quæ cũ multis differant, vt per.R.do. Alexan.in.c.tua.de spons. alio vtor fundamento, & adduco .§.j.xxix.q.j. qui singulariter distinguit inter errorem personæ, fortunæ, conditionis, vel qualitatis, quibus mediantibus quis inducatur ad matrimoniũ contrahẽdum, quia si est error fortunæ, vel qualitatis, vt quia diues qui pauper est, vel bonus qui malus est, dolosè affirmatur, non vitiat matrimonium. facit qd dicit d.Alex. in fi.c.fi. de coniu.lepro.Hostié.in sum. de commo. secus si esset error personæ, vel conditionis, vt qa Virgilium pro Platone capiebat, vel seruum pro libero, quo casu matrimonium non teneret, ꝓ quo adduci posset quod singu.consuluit Pet.de Ancha. consil.ccxxviij. patet etiam in tit.de coniu. ser. per quæ constat doctrinam Abb.simpliciter
57 non esse veram. †Et si quispiã diceret, vbi erratur, ibi non est consensus.l.si ꝑ errorem.ff.de iurisd.om.iud. respondeo post Archidi.in.d.§.j. quòd non est cõsensus in eo, in quo erratur, scilicet in qualitate, vel in fortuna, secus si in persona, vel in conditione esset error, quia tunc talis error impediret consensum, quia talis consensus necessarius est ad matrimoniũ, & nõ alius.s.qualitatis, vel fortunæ, & hoc est, qđ voluit Bart. in.d.l.arthemidorum. dum dicit, quòd talis dolus non respicit essentialia matrimonij, & licet ab istis non esset recedendum, nec recedo. multum tamen repugnant quæ superius dixi post Barto. in.d.l.eleganter. iuncto.c. de illis.de condi. appo.dixit enim Bart.vbi supra communiter approbatus. qđ vbi error est in causa consensus ibi est idem, ac si contractus fuisset conditionalis, sed si cõditionaliter matrimoniũ contraxisset, si vxor mille ducatos haberet, vel sibi donaret, non valeret, nisi existente conditione.d.c.de illis.ergo idem si dolo ab altero contrahente inducatur, in hoc cogitabis, quia distinctio, de qua supra non est necessaria, sed solum probabilis, vtpote, quæ à Gratiano fuit
58 inuenta. ¶ †Non omitto famosum dictum Bald. in.l.j. in vlt.col.C.si quis ali.testa. ꝓhi. vbi dicit, quòd dolus bonus dans causam institutioni non vitiat institutionem, ponit exẽplum in eo qui volebat turpẽ personam instituere, cuius frater sibi persuasit, quòd illa turpis ꝑsona mortua erat, vt ipsũ institueret. dicit enim dolum istum esse irreprehensibilem. quid autem de inducto per dolum malum ad hæredem instituendum causa præiudicio descen-

scendentium, vel transuersaliũ. vide in d.l.j.singu. per Bald.in col.fina.vbi not.glo.in.l.quotiens.ff. de hæred.instit. quę de Iacob, & Esau facit mentionẽ. Inquantum Abb. hic ante vltimam oppo.dicit, quòd contractus dolo initus non est nullus volente, & valente dolum passo, postquàm in eius fauorem hoc introductum est, addas in simili quod ipse dicit in.c.quẽadmodum. de iureiuran. quarto not. vbi vult, quòd licet adulterium dissoluat sponsalia de futuro, etiam iurata, hoc tamẽ verum est sponso volente, non aliàs.facit glo.magna. in fi. in c.j.de coniu.ser. & in.c.si quis acceperit. xxxiij.quæst.ij. facit bene glo. in.l.ij. C.de testib. in fi. quę testem domesticum volente aduersario admittendum concludit.facit glo. fin. in ver. biennium.in.c.potuit. de loca. vbi Abb.in vlti.not. vult, quòd volente domino, non cadit emphiteoti carius à iure suo, licet non soluerit canonem per biennium, vel licet alienauerit irrequisito domino; & posset dici conclusiue, quòd generalis concessio in fauorem alicuius non operatur, si priuilegiatus velit; vnde deponens, potest, si si vult admittere compensationem, licet depositarius nõ possit, postquàm in fauorem depositi introductum est. Ita Ioan. And. & post eum Abb.in d.c.quemadmodum.de iureiuran.super glo.in ver.fortius. vide etiam multa alia, quæ in simili posuit do. Fely.in.c.fi. de iudi.in fi.vj.col. inter alia nor. dictum Io. And. in.c.series.de testi.refert, quòd in casu matrimoniali publicatis testibus possunt alij produci, nisi testes producantur contra matrimonium. item refert singulare dictum Pau. de Cast. consil.ccvj. vbi dicit, quòd iudæus non potest cogere quem ad vsuras post tempus, quo pignus poni potuit in sortem, & si iudæus excipiat quòd non posuit, quia nõ fuit seruata solita solemnitas, dicet debitor quòd non curat, quia fuit in fauorem eius indu-
59 cta. quæ bene not. ¶ †Capio modo vltimam oppositionem Abb.de.l. miles.in.§.decem. de re iud. vbi patet ꝙ cõtra dominum serui, qui damnum intulit possum agere præcisè petendo restitutionem damni, & sic potest dominus simpliciter condemnari. Sed tamen ipse habet potestatem resarciendi damnũ, vel dare seruum pro noxa. Ita ergo in proposito debuit dici. Respondet do.Abb. quòd argumentum procederet, tenendo opin. quorundam, qui tenuerunt rem restitui esse in obligatione, & suppletionẽ iusti pretij in facultate. Sed tenendo

con-

contrarium,quòd est verius, vt colligitur satis in hoc cap.& in d.l.ij.C.de rescind. vendi.procedit iste tex.quasi vtrunque sit in obligatione. Ex cuius dictis habetur ista conclusio, venditor deceptus vltra dimidiam iusti pretij, habet obligatum emptorem alternatiuè ad rem restituendam,vel iustum pretium supplendum. Ex qua secundũ eum sequitur alia cõclusio magis singularis. Quod perempta specie, in qua fuit deceptus vltra dimidiam iusti pretij agere possum ad supplementum iusti pretij,quod not. Franc.de Crema tanquàm dictum singulare & valoris centum ducatorum in singularibus suis fi. colum. quod esset, secus si res fuisset solum in obligatione. Et suppletio p̃tij in facultate,quia re perempta non posset agi ad supple
60 mentum. ¶ † Videamus modo quę istarum opi. sit verior, & primo dum dicit Abba. opi. fuisse quorũdam, quod solum rei restitutio est in obligatione, dicas quod ita tenuit glo.in d.l.ij.C.de rescind.vend.quam sequitur Cyn. Bal. & communiter legistæ, vt dicit Imo.in.c. cum causa. infra eod. pen.fol. ij.col.vbi etiam dicit per.c.nostrum, communem opinionẽ canonistarum esse in contrarium, scilicet,quòd vtrunq; sit in obligatione. ideò ibi dicit, ꝙ quæcunque istarum opin. seruaretur in foro suo.opinio canonistarum in foro canonico. legistarum vero in foro ciuili. & ita est reposita inter differentias,inter ius canonicum,& ciuile differentia. ccxxvj. de quibus in rub.feci mentionem, & sic de iure ciuili. ¶ Secunda conclusio Abb. de qua supra nõ procederet, & ita firmat Saly. in dicta.l.ij. Io.And.verò hic, & communiter canonistæ dicunt,quòd tex. noster venit ad declarationem illius difficultatis,quæ fuit apud legistas in dicta.l.ij. quia cum ibi dubitaretur per aliquos, an vtrunque sit in obligatione, hic determinatur vna illarum opin. videlicet,quòd vtrunque est in obligatione, & certè si vera esset ista communis opi. canonistarum,quam firmat Imo. vbi supra idem deberet dici de iure ciuili,per tex.& ibi not.in.c.raynutius.de testam. si apertè contrarium de iure ciuili non cautur, aut si non probatur hoc apertè de iure canonico, firmare idem debemus quod firmat communis opi.legistarum. nõ enim differentia inter ius canonicum, & ciuile, debet fieri ex doctorum opinio. sed potius ex authoritatibus necessarijs,vt constat, & not.in.c.j.de no.ope. nun. Quapropter videamus, si iste tex.noster probet

61 bet, † quòd vtrunque debeat esse in obligatione, vel quòd libellus fuerit nullus, eo quòd fuerit præcisè res petita, & sic quia donatio fuit facta ad rem restituendam. domi. And. dicit quòd sic, probat ex sententia iudicis, quia talis præsumitur petitio. c. dudum. de conuer. coniu. postquàm ergo iudex ita condemnauit ad restitutionem, ergo ita petitum fuit præcisè rem restitui in .c. verò cum causa, infra eod, in antepenul. colum. Do. And. per iura ciuilia, & communem opinionem legistarum nititur defendere sententiam Decani in isto cap. inquantum condemnauit ad rei restitutionem, à qua condemnatione dicit, quòd fuit appellatum, & tempore appellationis fuit facta promulgatio istius cap. in quo certè inconsideratè loquitur, quia constitutio non extenditur ad pendentia per appellationem, nisi quñ constitutio dat modum procedendi, tunc trahitur ad pendentia, quo ad facienda, vt not. in clemen. ij. de iudi. in glo. fi. communiter approbata. cum ergo hic non dabatur modus procedendi, sed iudicabitur de valore sententiæ, & processus, non secundum ius de nouo editum pronuntiari debuit, sed secundum iura ante edita. quãdo enim Papa respondet consultationi, vt hic fecit, respondet de iure glo. in. c. consultationi. de tempo. ordi. & in. c. ex tua. de fi. presby. & facit quod dicit Ab. in simili in. c. seq. & licet possit respondẽdo ius nouum condere. hoc non facit ad præiudicium litis pendentis. ita Abb. in princ. de except. vbi Felyn in princ. not. Igitur dicta do. And. non sunt vera.

62 † Quapropter dixi supra in principio istius cap. in penul. nota. quòd alia fuit ineptitudo in isto cap. quàm docto. crediderint, quia non ea ratione, quòd rem præcisè petierunt canonici, sed quia petierunt pronuntiari contractum nullum, & ita pronuntiatum fuit, & propterea sententia irritata est. & ita debet intelligi iste tex. prout solus Anto. de Bu. intellexit, videns hanc difficultatem, vt ita istum tex. euaderet, qui aliàs secundum eum obstaret communi opinioni legistarum, postquàm solum fundamentum canonistarum est de isto cap. quem Anto. satis sequitur hic Ioan. de Imol. viij. colum. in fine. Ego autem plus tibi dico, quòd dato quòd iste tex. loqueretur, prout communiter doctores dicunt, scilicet, quòd agebatur ad rei restitutionem, & sententia talis fuit: adhuc dico nihil probari per istum tex. sed communis

munis opinio legistarum, hoc
non obstāte debet teneri, quia
constat, quòd fuit hic sententia-
tum ad rei restitutionem cum
effectu, negando parti faculta-
tem supplendi iustum pretium,
vt superius declaraui, defenden
do istam communem opinio.
eo modo quo defendi potest.
tali modo enim procedere nō
licuit iudici, secundum opinio.
omnium. bene enim potuisset
condemnare ad rei restitutio-
nem simpliciter, & sententia va
luisset, quia optionem nihilo-
minus habuissent fratres sup-
plendi iustum pretium, donec
actione iudicati conuenirentur,
secundum Barto. in d.l. stipula
tiones non diuiduntur. & dixi
superius; sed quia præcisè coe-
git rem restituere eo modo, vt
supra dixi, sententia fuit irrita-
63 ta. †Et isto modo intelligen-
do cap. nostrum. vel etiam se-
cundum intellectum Anto. de
But. qui mihi semper plus pla-
cuit, prout est necessarium in-
telligere, nihil affert pontifex
ad decisionem antiquæ alterca
tionis. bene fateor tibi vnum,
quòd si hic Decanus simplici-
ter pronuntiasset rem restituen
dam, & eius sententia fuisset ir-
rita, ꝓut fuit tunc bene fuisset
hic tex. apertus pro opin. com-
muni canonistarum, tollendo
omnem altercationem, quia si
non poterat ꝓnuntiari simpli-
citer rem restitui. ergo nec pe-
ti: & per consequens non sola
res fuisset in obligatione, sed
vtrunque, quod tene perpetuo
menti: sed postquàm sic non
fecit, sed aliter, vt supra dixi,
constat istud cap. non posse ad-
duci ad aliquem nouam consi-
derationem in præsenti artic.
Et ideò tenenda est communis
opi. legistarum, postquàm ni-
64 hil est, quòd ei repugnet. †Est
verum, quòd colorate ꝓ opin.
canonistarum potuisset adduci
tex. in c. cum causa. infra eod.
vbi Papa in consideratione sua
vtrunque ponit, dicendo, ꝙ em
ptoris ē, aut vt rem restituat ꝑ-
tio recepto, aut suppleat iustū
pretium. ergo videtur, quòd v-
trunque sit in obligatione, qa
si solum res fuisset in obliga-
tione, & suppletio pretij in fa-
cultate, non erat opus, ꝙ Papa
vtrunque alternatiue poneret,
sed satis fuisset condemnare ad
rei restitutionem, & postea con
demnatus habuisset facultatem
supplendi iustum pretium, se-
cundum nota. in d. c. miles. in
§. decem. Coadiuuatur ista in-
ductio, quia Papa ibi in senten-
tia vtitur verbo decernimus.
quod est verbum sui natura nō
iuris editiuum. Abb. in c. pasto-
ralis. in prin. de except. quibus
tamen non obstantibus adhuc
adhæreo communi opinioni
ipsorum legistarum, postquàm
necess-

necessario nihil est in iure nostro, quod me cogat contrariũ
65 dicere. † Non obstat inductio de.d.c.cum causa.quia respondeo, ꝙ quando vnum tantum est in obligatione, & aliud in facultate procedere potest libellus alternatiuus,& eodem modo sententia. tex.est not. & ibi do.Abb.iij.not. & Io. de Imo. in princ.in.c.ex literis.infra de pigno. quasi illud fiat ad abundantem cautelam: quod teneas menti, quia seruit singulariter. Non obstat illa inductio verbi decernimus, quia secundum subiectam materiam considerando non solet inducere ius nouum. facit tex. & ibi not.c.decernimus. supra de iudi. vnde ex istis in puncto iuris conclusiones do. Abba. suprapositæ, subsistere non possunt,quia immò res sola erit in obligatione. & suppletio pretij in facultate, & per consequens re perempta non poterit agi ad supplementum. & sic.l.stichum aut pamphilum.ff.de solu. &.l.plerunque.ff.de iure dot. per quas se fundat do. Abb. nihil faciunt postquàm in eis vtrunque erat in obligatione.

CAP. PERVENIT.

SVMMARIVM.

1 *Maritus si vendiderit rem donatam uxori propter nuptias,eo mortuo, vxor non poterit inquietare emptorẽ super tali re. & nu.* 18.

2 *Bona mariti specialius obligantur pro donatione propter nuptias, quàm pro dote.*

3 *Maritus non potest alienare rem,quam dedit vxori ꝑpter nuptias, etiam consentiente vxore frequenter. nu.*4.

5 *Donatio propter nuptias solu. matrimo. reuertitur ad virum.*

6 *Ius aliquod vbicunque est deductum in iudicio, competit parti, & licet pars ignoret,debet iudex ex officio supplere.*

7 *Solemnitas extrinseca præsumitur ex cursu magni tẽporis. & nu.*9.*&* 17.

8 *Contradicere non valens,an possit consentire.*

10 *Distractio pretij dotalis valet,quando fit propter alẽdos, vel redimendos parentes.*

11 *Vxor non agit super rebus* pro-

propter nuptias donatis constante matrimonio.

12 *Maritus nunquid lucretur fructus donationis propter nuptias.*

13 *Donatio ꝑpter nuptias datur ad tutelam dotis. Et an debeat gaudere eodem priuilegio cum dote. nu.* 14.

15 *Vendere, & vendenti consentire, an æquiparentur? & nu.* 16.

19 *Error iuris nō excusat à mala fide. & nu.* 20. *&* 21.

22 *Præscriptione, an sit opus in his, in quibus omnis solemnitas iuris interuenit.*

23 *Hypotecariæ actioni inter præsentes præscribitur decem ann. per tertium possidētem cū titulo. et nu.* 24.

Quod est intricatū valde. Secundum do. Cardi. & Abb. necaliàs declaratur, & secundū do. And. caret spiritu, habet duos intel-
1 lectus principales. † Vnus quē posuit hic glo. ꝙ non interuenit pactum de lucranda donatione pp nuptias. Alius est, ꝙ interuenit pactum de lucranda dicta donatione, & istum etiam glo. tetigit. Secūdum primum intellectū potest sic summari. si vir vendiderit rem donatā vxori propter nuptias, eo mortuo, vxor emptorem, sup ista re inquietare non pōt. Sed secūdum alium intellectum pōt sic summari. Si vir habet alia bona vnde vxor sibi consulere possit, & consentiente vxore rem eidem donatam propter nuptias vendiderit, & in vsus suos, & vxoris pretium cōuerterit, emptorem, qui rē triginta annis possederit, super illa vxor inquietare non potest. h. d. secundum intellectum, quem sequitur Io. And. secundum vero Cardi. & Abb. ponitur dictio maxime, ibi, dum dixit, & in vsus suos, & vxoris pretium conuerterit, qđ Io. And. negat, quia vult, quod omnia concurrant, quæ in isto cap. posita sunt. Ego autem secundum intellectum, quē intēdo dare sic summo. si vir habebat alia bona vñ vxor sibi cōsulere potuisset tempore contractus, emptorem rei donatæ ꝑpter nuptias vxori, qui spatio legitimo bona fide, & iusto titulo possedit, nō potest vxor inquietare, etiam si tempore quo agit, non sit in bonis mariti vnde vxori consuli valeat, maxime quando pretium in amborum vtilitatem cōuersum fuit.
2 ¶ † Pro introductione notandū est, ꝙ licet omnia bona mariti

riti sint hypotecata pro dote ipsius vxoris, specialius tamen obligantur pro his, quæ donata sunt pp nuptias, vt hic dicit Abbas fi.col. & Card.in prima, qa licet mulier possit renuntiare iuri hypotecæ, ꝙ habet in alijs bonis, vt in.l.etiam.C.ad velleia. non tamen potest in rebus donatis pp nuptias, in quibus non valet uiri alienatio etiam de consensu mulieris sine solemnitate.auth.siue à me.C.ad velleia.de qua infra. Veniamus modo ad rationem dubitandi, quæ satis patet, vt ea mediante cum ratione decidēdi nobis pateat istius.c.verus intellectus, quem scio hucusq; docto.non

3 habuerunt. ¶ †Pro ratione igitur dubitandi capio primū not. Abb.hic, dum dicit, ꝙ res donata ppter nuptias à viro vxori, non potest alienari per maritū etiam consentiēte vxore, vt in d.authē.siue à me. nisi duobus concurrentibus.primo, ꝙ vxor cōsentiat secunda vice post bienniū.Item ꝙ tantum sit in viri facultatibus, vt indēnitati vxoris possit consuli, & requiritur ꝙ facultas sit in bonis mariti, non solum tempore contract⁹ vt quidam dixerunt, inter quos And.hic.v.col. sed etiam tempore quo vxor agit, vel agere potest, vt not.hic communiter per docto.& in.d.authen.siue à me.& sensit hic gl. nostra post medium. ad qđ allegat hic do. Card.fi.col. tex. clarū secundū cum in authē. vnde sumitur.d.

4 auth.siue à me.immò dicit colligi ex dicto corpore, non solū si bis cōsentiat ipsa mulier, verū ēt si frequēter, nisi tpe quo agit sit in bonis mariti, vñ sibi consuli possit, non pˀiudicat mulieri consensus suus, ex quo ipsa lęsionē incurrit: aliàs si sic non diceretur, non esset sufficienter consultū vxori. circa qđ aliqd dicā pˀ veritate in fi.c.ista igitur fuit rō dubitandi, quia nō interuenit secundus consensus post bieniū in ista alienatione.& rōnes allegatę in tex.non sunt veræ de per se, nec similiter iunctę secundū Abb.in.ij.col. ideò dicit difficilē videri rōnem decidēdi. Addo pˀ maiori rōne dubitandi, ꝙ tpe quo agebatur p vxorem, nō erat in bonis viri. vnde sibi cōsuli potuisset, ita ꝙ p supradicta etiā si binus consensus interuenisset ipsa vxor contra venditionem venire potuisset, qua pp dātur plures intellectus ad istū tex. In quo, nō obst. supradictis, Papa voluit emptricē non molestari, licet secundus cōsensus nō interuenerit.

5 †Primus intellect⁹ ē, ꝙ hic bene fuit iudicatum emptricē non molestandā, postq̃ ista donatio pp nuptias sol.mat. ad virū reuertitur.c.j.& ij. đ do.īter vi.& vx. quasi p hoc nō itererat

mulieris nunc agere pro re donata propter nuptias. ista solu: secundum omnes docto. non habet scrupulum, quia in se verissima est, sed tamen non conuenit huic literæ: frustra enim allegarentur rationes hic positæ, si ille fuisset intellectus. Ab. tamen antiquus, cui placet hæc lect. not. ex tex. iudicē posse moueri ad decidēdum ex rōne nō allegata per partem, quasi vellet dicere, quòd Papa non fuit motus principaliter propter allegationes, de quib⁹ in tex. sed propter rationem quam dixi. quod not. Abb. modernus tanquàm verum in se, licet nō cōgruat. c. nostro, in quo Papa vt dixi, decidendo habuit respectū ad contenta in tex. ego inciden ter pro isto dicto Abb. antiqui adduco tex. quē etiam hic in ij. col. And. adduxit. & quod ibi Abb. ij. col. post Inno. in. c. raynutius. de testa. vbi dixit generaliter, quòd † vbicunque ali-
6 quod ius est deductum in iudicio competit parti, licet pars ignoret, potest, & debet iudex ex officio supplere, quia illud ē sibi notum, vt notorium in iudicio, de quo dicto feci mētionem in. c. supra proxi. etiam in ratione dubitandi, ex quo soleo singulariter inferre ad probantem dominium, vel possessionem de preterito, licet de p̄senti per partem non allegetur supposito, quòd allegari debēt de præsenti, vt communiter tenetur in. l. siue possideris. C. de proba. & in. l. certum. vbi glo. & Bart. ff. de confess. §. j. & Ab. in. c. cum ad sedē. & in. c. olim. iij. de restit. spolia. iudex tamen posset allegare etiam ita pronuntiare, quòd probat. c. præterea. ij. de transact. vbi singulariter Ant. & Imo. quicquid sentit glo. in præalleg. l. certum. & docto. vbi supra idem volētes, quia per supradicta sine partis allegatiōe iudex ex officio suo potest se in eo fundare, & sententiare. quod teneas perpetuo menti, quia est noua consideratio incidenter habita ex isto intellectu Abb. antiqui ad declarationem, & intelligentiam præallega. c. præterea. de transactio. & eorum quæ Fely. dixit circa intelligentiam glo. in. d. l. certum. propter illud. c. præterea. in. c. scribam. de præsum. in vlti. col. vbi respondet alio mo do vulga. l. si adulterium cum incestu. §. idem pollioni. ff. de adult. vbi probatur exceptionē etiam notoriam proponēdam esse per ipsam partem, qa procedit quādo præsumptio, vel exceptio oritur ex facto proponentis, quia tunc per eadem est alleganda, secus aliàs per not. per Bar. in. l. cum quid. ff. si cer. pet. de quo Abb. & Fel. in. c. afferte. de præsumpt. quod etiam

not. pro intelligentia glo. vulgatę in cle. appellāti. de appell. & propter istud vltimum dictū manet dubium dictum Bald. in .l. si certis annis. C. de pact. dū voluit, quòd diuturnitas præstationis facit præsumere cām. si tamē allegata fuerit nō aliàs, de quo etiam dicto dubitauit, Fely. in. c. de quarta. de pręscri. in pen. col. quæ dicta sufficiant, incidenter circa primum intellectum.
7 ¶ † Secundus intellectus etiam glo. fuit, quòd vxor hic ex speciali pacto debebat lucrari donationem propter nuptias, & ponderatur cursus tanti temporis, non ad pręscriptionem complendam, sed ad consensum legitimum ipsius mulieris præsumendum ex mora tanti temporis. & hoc dictum dicit Abb. quòd communiter non valet reprobari, & est singu. & miro modo limitat præallega. authē. siue à me. & facit generaliter, quòd ex cursu magni temporis præsumatur solemnitas extrinseca, & in hoc ē semper menti tenēdum, secundum eum, quòd satis sequuntur canonistæ, & legistæ in. l. sciendum. ff. de verbo. sig. & in .l. si filius. de peti. hære. Faciūt multa copiosè posita per Fely. circa præsumptionem isti⁹ diuturnitatis in. c. sicut. de re iudi. in. iiij. & v. col. & aliquid hic p̄ do. Anto. & quòd si quispiam diceret in omnibus, in quibus solemnitas extrinseca requiritur, quando præsumitur ex diuturnitate temporis, sufficiunt decem anni pro ista diuturnitate, vt not. in. d. l. si filius. per scriben. in. d. l. sciendum. hic vero tex. vult. xxx. annos igitur male. Dicas cum Imo. hic singu. v. col. pro limitatione. l. si filius. & . l. qui in aliena. §. quod si non adierit. ff. de acqui. hære. quòd illa iura, & similia intelliguntur quotiens agitur de iure quęrendo, quia tūc solemnitas extrinseca p̄sumitur ex diuturnitate. x. anno. sec⁹ quotiēs agitur de solemnitate præsumenda prīcipaliter ad præiudicium alterius, quia tunc non sufficerent. x. anni, & isto casu intelligitur tex. noster, quod magnifacit do. Fely. in. d. c. sicut. post do. Alexan. consulentem secundum quod ipse eum ibi refert, sed vt videbitis in verā intelligentia. c. ista limitatio, quæ trahitur ex falso intellectu, redigetur ad somnium, seu fabulā. Contra istam secundam lecturam instat multum do. Abb. licet eam primo magnifecerit. dicit enim ipse, quòd cum ipsa vxor constāte matrimonio nō potuit agere. l. in rebus. C. de iure do. & sic contradictio sua p̄desse non poterat: ergo patientia eius non debuit operari ita item, & cōsensum cum eius est

 nolle

nolle cuius est velle, & ecôtra; sed vxor constâte matrimonio non potuit contradicere, quia non potuit agere, ergo tacêdo non videtur acquieuisse. Præterea dicit circa fi. c. ꝙ auth. vt immobi. antenupt. dona. colû. v. requirit secundum consensum post biennium, vt mulier interim possit maturè cogitare, & vt cautior veniat ad secundum consensum post biennium. quę quidem ratio secundum Abba. omnino cessat muliere tacente. Tertio & vltimo dicit, quòd vbi agitur de re onerosa tacens non habetur pro consentiente, immò pro contradicente. l. filiusfamilias. §. inuitû. ff. de pcura. in c. in genesi. de elec. post glo. in reg. xliij. qui tacet. de reg. iur. in vj. pp quæ omnia dicit, ꝙ videtur sibi, quòd intellectus huius. c. sit difficillimus. tû etiam quia tex. non côtentatur sola diuturnitate, sed petit tria, de quibus in tex. quapropter ipse Abb. dicit, ꝙ potest teneri absque scrupulo prima lectura.

8 ¶ † Aduertas rogo modo, quia primum fundamentum Abba. propter quòd ipse magis dubitat mihi nullo modo videtur concludere, dum dicit, non potest contradicere: ergo non potest consentire, quia sua argumêtatio in terminis nostris est falsa. patet in. d. auth. siue à me. potest consentire, bino tamen consensu interueniente, sed côtradicere, vel agere nullo modo potest constante matrimonio regulariter loquendo. d. l. in reb. C. de iure do. pcederet enim sua argumentatio, quâdo vxor nullo modo consentire posset, vnde postquàm potest consentire, licet agere, seu contradicere non valeat. non mirum si ex diuturnitate temporis præsumatur ille consensus, qui aliàs interuenire potuit. eodem modo nô obstat alia duo fundamêta Abb. in fi. c. posita, quia licet in se simpliciter vera sint, tamen propter temporis diuturnitatem nô est absonum quod præsumatur illa maturitas consilij, & consensus in re onerosa, sicut aliæ solemnitates extrinsecę præsumûtur. Intellectus tamen iste confutatis rationibus Abb. licet in se posset esse verus. c. tamen nostro nullo modo applicari potest, pôstquàm vltra diuturnitatem temporis multa alia requiruntur in tex. vnde esset opus in omnibus alijs supplere, maxime quòd non decet. vnde post glo. superuenit Hosti. qui nititur defendere, quòd quælibet ratio posita in tex. fuit sufficiês ad sic iudicandum. Prima dum loquitur de consensu, intelligêdo quòd consensit post biennium viro tunc habente vnde

9 ei consulere posset. ¶ † Secunda

da ratio, quia lapsi dicebantur triginta anni, intelligendo taliter, quòd computarentur à tẽpore quo marit⁹ cepit sua substantia male vti, secundum not. in. c. per vestras de donat. inter vir. & vxo. & tunc quod dicitur in tex. constante matrimonio dicit, ꝙ non erit contra ipsum allegantem, quòd aliàs videretur, nisi dicamus isto modo, ꝙ cępit vti male substantia sua, se-
10 cundum Hosti. ¶ † Tertia rō secundum eundem, dum dicitur, ꝙ in communes vsus &c. intelligitur propter alendos, vel redimendos communes parentes, quos viuos habebat, qa tunc bene valeret distractio et pretij dotalis. ff. sol. matri. l. q̃. uis. & idem si faceret, vt redimeret prædia dotalia maiora habentia redditus. ff. de iure dot. l. fi. do. Abb. tamen & bene nõ placet iste intellectus, quia ꝓcedit cum suppletione, diuinatione, & extẽsione. ideò communiter non recipitur; & quia laborat eodẽ morbo, quia si alterum istorum sufficiebat, frustra omnia similia Papa requisiuit, do. Io. And. & pro quarto intellectu dicit de directo contra Hosti. quòd immò omnes illæ tres causæ positæ in tex. cõcurrere debent, quibus concurrentibus dicit tex. nostrum ponere specialem casum. & auth. sitæ à me. recipiet istam nouam limitationem, quod non placet do. Cardi. nec do. Ab. quia Papa nõ intendit hic inducere ius nouũ, quod patet ex eo, quia respõdit consultationi. c. ex tua. de tem. ordi. & inter laicos non induxisset ius nouum, dicũt ipsi, ad diminutionem iuris mulieris. facit quod dixi supra. c. proxi. posset defendi Ioã. And. in sua generalitate, quia non esset in hoc ius nouum cõdere, sed potius antiquum declarare, vt patebit ex infra dicendis in meo nouo intellectu. Prudẽs enim fuit do. Io. And. ita generaliter loquendo, licet referendo se ad tria, quæ Host. & communiter doct. dicũt, male sensit, vt infra patebit. do. Ant. de But. quinto loco dicit pro intelligentia. c. quòd hic cursus tanti temporis potest dupliciter considerari. Primo ad præsumendum secundum consensum, vt glo. dixit. Secundo ad complendam præscriptionem, licet enim præscriptio secundum cùm nõ currat in rebus dotalibus cõstante matrimonio, secus in rebus donatis propter nuptias, quia illarũ rerum etiam constante matrimonio vxor est domina. quod dictum si verum esset, dicit do. Abb. esset valde singulare, sed tamen non credit verum.
11 † Primam propter malam fidem ipsius emptricis, quia sciebat rem esse donatam propter

 nu-

nuptias. ista impugnatio iudicio meo nihil valet, vt videbis infra in nouo intellectu, quia tex. prçsupponit bonã fidẽ. Secundo contra dictum do. Ant. adducit glo. in auth. vt immobilia ante nup. do. col. v. vbi ꝓbatur, quòd non agit mulier super rebus propter nuptias donatis constãte matrimonio, sic nec super rebus dotalibus. qđ probat optima ratione ipse do. Abb. quia eodem modo vtitur ipse maritus fructibus donationis propter nuptias: sic dotis; aliàs maritus non diceretur habere priuilegium in fructib⁹ rei dotalis cum tantundem ipse dat propter nuptias vxori, sicut in dotem recepit, vt voluit glo. singul. in auth. de non eli. secũdo nuben. in versi. perceperit. quam ipse dicit semper notandam, quia non credit, quòd de hoc sit tex. expressus, immò dicas, quòd est tex. in authen. dos data. C. de don. ante nup. secundum Imo. hic fi. col. mihi tamẽ non probat, sed iudicio meo probat tex. in authẽ. æqualitas.

12 C. de pac. conuen. † Et quòd lucretur fructus donationis ꝓpter nuptias, firmat glo. in. §. est & aliud. Instit. de dona. quã hic multum nor. ij. & vij. colũ. Jo. de Imo. de quo vide Abb. in c. fi. de donat. inter vir. & vxo. infra iij. & penul. col. & per ista concluditur, quòd iudicentur à pari dos, & donatio prop. nuptias. quod probat tex. in. l. cum multæ. C. de do. ante nup. & glo. in authẽ. dos data. quod etiam contra do. Anto. clarius firmat do. And. hic. vj. colũ. in fi. arguendo secũdum eum inconuincibiliter. Vbicunque nõ cadit negligẽtia, ibi non potest esse præscriptio. c. nos quidem. de testa. c. quia diuersitatem. de concess. præben. sed constante matrimonio mulier non potest agere pro rebus sibi donatis, ergo sequitur, quòd non patitur prçscriptionem in illis rebus. quod autem non possit agere pro illis constante matrimonio probat, & supra dictum

13 fuit. ¶ † Secundo adducit ꝓsupponendo, quòd donatio añ nuptias datur ad tutelam dotis, vt in princ. dictum fuit. qđ sicut doti præscribi non potest, ergo nec donationi propter nuptias, quia sicut est priuilegiata dos, ita erit priuilegiatum id, quod est introductum ad tutelam dotis, adducit solemnem glo. in. c. ex literis. de pign. quæ voluit, quòd patrimonialia clericorum gaudent eodem præmio, quo ecclesiarum bona, q̃ patrimonialia extant pro subsidio bonorum ecclesię, si rector male administrauit. Certè licet ista dicta Abb. & And. prima facie auditorib⁹ multum applaudere videantur. audeo tamen dice-

dicere, quod do. Anto. veritati fuit proximior, licet in consensu præsumendo ratione diuturnitatis cum communi errore trãsiuerit. Nec obstant ista dicta Abb. & And. dum reprehendũt do. Ant. quia licet in multis æquiparentur, vt ipsi dicunt in vno tamen valde sunt dissimilia, quia constãte matrimonio nullo modo potest dos alienari. quod nota tu canonista, ne erres. quod probat tex. not. in .§. & cum lex iulia. in l. vni. C. de rei vxo. actio. quod intelligo quando fuit datus fundus dotalis inæstimatus: aliàs idem esset, quòd in donatione propter nuptias: qui potest, vt dixi, matrimonio constante alienari bino existente consensu ipsius mulieris, secundum formam pręalleg. auth. siue à me, videas hic Imo. fi. col. multum no. vbi limitat prædictam conclusionẽ de rebus dotalibus inæstimatis, nisi iuramentum interueniat, per tex. vulgatum in c. cum contingat. de iureiur. vnde ad propositum modo postquam ex consensu ipsius mulieris alienari potest donatio propter nuptias. dos verò non per supradicta: non immeritò sic dicere valeamus cum Anto. de But. vt infe- ius latius dico, quòd in donatione propter nuptias currat præscriptio, & non in dote. vnmerito tex. in l. in rebus. C. de iure dot. vbi prohibuit præscriptionem quamcũq;, in rebus solum dotalibus loquutus fuit. de rebus donatis propter nuptias nullum verbum fecit.

14 † Non obstant modo quod Andr. dixit primo, dum fundat se in negligentia, quia infra in vero intellectu demonstrabitur negligentia. Nec obstat quod dixit, quod donatio propter nuptias datur ad tutelam dotis: & ideò debet eodem priuilegio gaudere cum dote, quia per supradicta manifestam videmus in hoc differentiam, postquàm donatio potest alienari constante matrimonio: dos autem nõ. est verum tamen, quòd iste intellectus Anto. de But. possit euitari, quasi videatur laborare eodem morbo cum alijs, cum Papa se fundet in tribus, de quibus supra non autem in præscriptione. Vel secundo & melius, quia in illis triginta annis secundum intellectum ipsius Anto. duplex concurreret specialitas. s. præsumptionis consensus, & complementum pręscriptionis. contra not. in l. i. C. de dot. promis. do. vero Cardi. hic post longam inuestigationem firmat quãtum ad præsumendum consensum sufficere cursum prædicti temporis: in alijs supplet, maxime in tex. nisi tempore quo agit mulier in bonis mariti, non esset vnde sibi

sibi cōsuli possit, quia tunc omnia contenta in tex. debet concurrere, quo casu tenet opinionem Io. And. de qua supra. do. And. vltimo loco postquàm in intelligentia istius. c. dixit omnes doctores febricitantes, & etiā corpore carere, & spū: admiratur de pontifice, quòd ad allegationes cuiusdam mulieris, voluit facere istam decisionem, nihilominus dat nouam intelligentiam ad istum tex. dicendo, quòd in istis allegationibus supplendum est, maxime propter tex. singu. in. l. si
16 cum iure. ff. de vsucap. † præsupponendo, quòd idem sit vēdere, vel vendenti consentire, seu alienare, vel alienanti consentire, vt in. c. si quis presbyterorum. de reb. eccle. & l. ii. C. si aduer. dona. modo allegat tex. singu. in. l. cum vir. ff. de vsuca. quæ ꝓbat, quòd obligatur maritus stare venditioni rei dotalis constante matrimonio, qñ ipse mansit in matrimonio muliere ꝓdecedente, cuius causa lucratus fuit dotem, ergo præsupposito supra habito, idem dicēdum est in muliere, quæ cōsensit alienationi, postquàm soluto matrimonio donatio propter nuptias ad eam ex pacto reuertebatur. quæ inductio prima facie sing. videtur nihilominus quòd ꝓcedere nullo modo potest, quantum ad intelligentiam. c. nostri. primo, quia non constat, quòd hic ista mulier lucrabatur donationem ex pacto, immò est diuinare istud dicere, vt demonstrabo statim in vera intelligentia. c. dum declarabo, quare ipsa mulier agebat post mortem ad illam rem donatam propter nuptias. & sic ex isto capite illa. l. cum vir.
16 non meretur allegari. † Vel secundo dic, dato quod cōstaret, quòd hic lucraretur mulier donationem propter nuptias, adhuc duabus rationibus non staret. Prima, quia non est verum simpliciter, quòd sit idem vendere, vel vendenti consentire. quod probant multa iura ista ponentia vt diuersa, vt. l. iubemus. C. de sacrosan. eccl. §. iconomos. & c. nō licet. xxij. q. ij. & facit tex. not. in. l. si pater. in fi. ff. de manu. vindic. quæ probat quòd aliud est actum facere, aliud facienti consentire, de qua in materia emptionis, & vēditionis festū fecit Bald. in. l. ij. C. de rescind. vend. in fi. ix. col. Secunda ratio contra And. est dato, quòd inductio sua. d. l. cū vir. vera esset, quia sicut primus intellectus glo. ad istud. c. qui in se verus est, tanq̄ non congruens. c. postquàm in aliis se fundat pontifex, ab omnibus reiicitur: ita eadem omnimoda ratione reiicietur iste postquā Pā. a se fundat in allegatis rationi-

17 tionibus in tex. ¶ † Quid ergo in tanta varietate dicendum est, certe cespitaret, quilibet etiã magni ingenij qui vellet ponere falcem suam inter tot excellentes doct. quasi ipsi non bene dixerint, seu senserint, nihilominus confisus dictis imperatoris in. l. ij. §. contra. C. de vet. iur. enuc. vbi dixit, quòd aliqua sunt in iure occultè opposita, vel de nouo inuenta, quæ discordiæ fines effugiunt. Dicam cum supportatione tamen dictorum patrum, quòd in vero intellectu hucusque omnes mutitauerunt, alij plus deuiantes à veritate, alij minus, & maxime intellectus communis, immò omnium quod diuturnitas tẽporis faciat præsumere solemnitatem interfuisse extrinsecã, minus conuenit veritati, & intelligentiæ istius capituli, vt statim probabo; per quod resultabit, quòd frustratorie in hoc deinceps allegabitur iste tex. quia nihil ista diuturnitas temporis facit præsumere solemnitatem, sed ipsa cum alijs requisitis in tex. facit quod ista vxor excludatur, ne emptricem
18 molestare valeat. ¶ † Primo enim pro principio veræ intelligentiæ, dico quòd ista vxor non agebat ad istam rem donatam propter nuptias vigore pacti de lucranda donatione, vt communiter doctores dicunt, quia non constat, & est diuinare, vt dixi, sed agebatur per ipsã vxorem hypotecaria actione, vt sensit solus do. Cardin. titubando tamen, quod tamen inconuincibiliter probatur ex vltima allegatione emptricis in .c. nostro, dum dixit, quòd tempore contractus erat in bonis mariti, vnde vxori consuli potuisset, quæ allegatio aliàs nihil operaretur, & superfluè posita esset, si intellectus docto. & glos. diuinatorius, dum de pacto præcedente de superlucranda donatione loquuntur, esset verus. ipsi enim docto. de ista vltima allegatione emptricis nullam faciunt mentionem, nec eam considerant. Ego autem magnifacio eam, quia ex eius intelligentia magna pars consistit intellectus capituli, vt statim demonstrabo.
19 ¶ † Item dico & secundo, & in hoc est bene aduertendum, quòd in isto capitulo nullus fuit defectus consensus in alienatione dictæ rei donatæ propter nuptias: immò sicut consentire debuit ipsa mulier, ita consensit, & in hoc consistit error scribentium. & quòd ipsa consenserit, vt debuit, probo per tex. apertum hic, dum dicit mulier, quòd bona fide, iustoq; titulo possedit triginta annis, ad quod Papa se in decisione refert

refert, vt iuxta dictum, qui iust' titulus aliter non potuit esse, nisi primo, & secundo consensu interposito secundum formam prædictæ auth. siue à me. cōstat enim si intercessisset primus consensus, & non secundus, quòd nō habuisset iustum titulum. immò esset iniustus, quia contra ius, postquàm sciebat rem datam vxori in donatione propter nuptias, nisi solemnitas illius authen. fuisset seruata. possessio enim contra ius iniusta præsumitur, & possessor malæfidei.l.quemadmodum.C.de agri.& censi.lib.xj. immò etiā dico, si in iure errasset credendo sufficere vnū consensum non diceretur habere iustum titulum, nec diceretur habere bonam fidem. Pau. de Cast.consi.lxxij. Fely.xiij.col. in.c.de quarta. de præscript. in tantum, quòd talis error iuris non proficeret in longissima præscriptione.c.dudum.de deci. facit glo. ordi. in.c.apostolicæ.de dona.& in.c.cura, de iure pat. & in.c.ij.de his quæ fi.à
20 præla. † quæ omnes volunt errorem iuris non excusare à mala fide, immò quòd impedit ꝓscriptionem etiam longissimā, quòd omnes canones affirmāt in dicto.c. de quarta. & legistæ in.l.celsus.ff.de vsucap. nec ꝓdesset dicere de errore iuris dubij, qui non solet impedire bonam fidem, vt copiosè per do. Felyn. in.d.c.de quarta.ix.col. post Abb. ibi, quia in casu nostro nulla est dubietas, postquā apertissimè, & clare loquitur authen.siue à me.nec prodesset dicere, quòd emptrix erat mulier, quæ solet excusari ab ignorantia iuris, quod licet verum sit, non tamen respectu præscriptionis, quæ cum sit introducta ad iuris rigorem seruādum, in eadem non iuuat etiam mulierem errare, secundum glo. not. xxxviij.distin. in.c.j.& in .§.notandum.j.quæst.iiij. quas not. Alexan.in.l.iuris ignorantia.C.qui admit. & ista si doct. animaduertissent, tex.non fuisset ita scabrosus, prout ipsi faciunt cum. non enim se refert Papa in isto.c.ad tria, quæ ipsi opinantur.s.quòd vxor consenserit venditioni, & tempus triginta anno. lapsum fuerit.& ꝙ in communes vsus versum pretium fuerit: sed potius ad illud quod allegabat mulier, videlicet, quòd bona fide, & iusto tit. per.xxx.annos possederat domum emptam, & quòd tempore emptionis erat in bonis mariti: vnde consuli poterat vxori quibus consideratis, & bene ruminatis resultat intellectus verus istius. quia defenditur mulier emptrix præscriptionis vigore. constat enim ex allegatis per eam, coniuncta Papæ deci-

decisione resultare vnam completam præscriptionem consistentem in suis substantialibus ex tempore.s.bona fide, & titulo, quæ omnia sunt necessaria in præscriptione, quando præscribitur contra ius etiam de iure canonico, per.c.si diligenti. supra de præscrip.&.c.j.de præscript. lib. vj. & illud quartum, de quo dixi, quòd tempore cõtractus erat in viri facultatibus &c. arguit dictam bonam fidem, quia si tunc temporis non fuisset in bona mariti. vnde vxor sibi consulere potuisset, non potuisset dicta emptrix bonã fidẽ allegare, quia esset contra not. in illa authẽ. siue à me. quòd etiam magis confirmatur ex illa allegatione, dum dicitur, quòd in cõmunes vsus pecunia versa fuerat. quis enim iam in capitulo isto dicere poterit, quòd temporis diuturnitas faciat præsumere consensum secũdum, certe nullus, nisi qui non intellexit superius dicta, quia statim ex tali dicto eliceretur, quòd illo medio tempore ipsa emptrix cum bona fide, & iusto titulo non præscripsisset, cuius contrariũ ipsamet allegabat. vnde meritò dixi tibi quòd Anto. de But. proximior fuit huic veritati, dum dixit, ꝙ tempus hic operabatur complementum præscriptionis, sed inquantum voluit, ꝙ diuturnitas operaretur præsumptionẽ consensus, male dixit, per ea quę supra dicta sunt, & quia repugnat proximo dicto per eum. de præscript. vt antea dixi, credebant forte docto. dum tex. hic facit mentionem de titulo iusto, ꝙ faceret mentionem de titulo venditionis tantum dictæ domus, quod est falsum, quia ille non fuisset iustus titulus non concurrentibus alijs, de quibus

21 in. d. auth. siue à me. † Et volo, quòd notes, & cõsideres, quòd alicubi in isto. c. non probatur, quòd mulier quę emerit, allegauit vxorem consensisse expressè, sed ipsamet vxor dicebat se consensisse. emptrix verò solum dixit, quòd bona fide, & iusto titulo triginta annis possedit &c. quod perpetuo teneas menti, quia per hoc manifestius elicitur, quòd Romanus Pontifex non habuit relationem ad allegationem consensus, vt omnes doctores opinantur, postq̃ illa allegatio consensus nõ fuit facta ab emptrice, sed ab vxore. emptrix vero, cuius allegationes Papa sequitur, se fundauit in bona fide, & iusto titulo &c. qui iustus titulus, vt audiuisti, aliter consistere nõ potest, nisi mediantibus duobus consensibus secundum formam dictæ auth. siue à me. & dum dico de duobus consensibus, intelligo verè interpositis, quia huic dicto

cto nihil repugnat, vt infra videbis, & si vis, quòd sint consensus putatiui, vt quia mulier emptrix putaret istos duos cõsensus interuenisse errore consistente in facto non curo, quia talis error non impediret bonã fidẽ, nec per consequens impediret præscriptionem secundũ not. in dicto. c. de quarta. cum glo. superius allegata. dum de errore iuris impediente præscriptionem locutus sum. † Et si tu dicas modo, & sapienter si interuenit omnis solemnitas, de qua in authẽ. siue à me. quid opus est præscriptione, quia verus titu. de se dat ius. in præscriptione autem petitur putatiuus, vt glo. in. c. j. de præscrip. lib. sexto. & glo. magna. in. c. si diligenti. supra eod. Istud dico intelligendo, quòd vere secundus consensus interuenit. Iterum & secundo si dicas impedito non currit præscriptio, vt per And. hic contra Anto. de But. ista vxor fuit impedita, igitur &c. Item tertio doti non præscribitur: ergo nec donationi secundum Abb. hic. Quarto, quia cum mala fide non procedit præscriptio. c. fina. de præscript. sed ista emptrix sciebat istam domum esse donatam vxori propter nuptias, quod patet ex eo quod allegabat mulierem consensisse, vt contra Ant. de But. Abb. insurgit in isto. c.

32

fin. col. in prin. Ad quæ omnia cum diligentia aduertas, quia in eorum resolutione consistit claritas. Dico ad primũ, quòd adhuc opus fuit auxilio dictæ emptrici, nec solemnitates, de quibus in. d. auth. siue à me. de quibus docto. hic faciunt mentionem, sufficiẽtes fuissent pro iure emptricis conseruando sine ista præscriptione, quia constat aperte ex allegatione eiusdem emptricis, dum dixit, ꝙ tpe emptionis erat in bonis mariti, vnde cõsuli poterat vxori, qđ tpe, quo agebatur, non erat in bonis mariti, vñ si nõ fuisset istud tempus, quod compleuit præscriptionem, ipsa vxor potuisset agere hypotecaria cõtra emptricem ad dictam domum sibi in donationem datam ꝑꝑ nuptias: sed quia bona fide, & iusto titulo per triginta annos possedit emptrix dictam domum vxor quæ nunc vult agere hypotecaria pro tuitione dotis excluditur, ꝙ solus iustus titulus non fuisset potens, postquàm vt superius dixi, requiritur solum, quòd tempore contractus sit in bonis mariti, vnde consuli possit vxori; sed etiã tempore, quo ipsa vxor agit. & ista fuit ratio dubitandi in isto notando, c. postquàm tempore contractus erat in bonis mariti: tempore vero quo agebatur non, an haberet hypotecariam ipsa

ipsa vxor, videbatur dicendum quòd sic ex not. in dicta auth. u e à me. & in corpore vnde su mitur. hic verò concurrentibus istis, de quibus per me determinatur contrarium ppter bonam fidem, & iustum titulum cum fomento temporis. quod perpetuo not. quia vides quòd non fuit ratio dubitandi defectus consensus, vt omnes opinantur, & sic resoluta est prima difficultas. non obstat quod secundo dixi post And. de impedito, vel non valente agere, cui non currit præscri-
23 ptio. † Ad quod respondeo, q quamprimum vidit non esse in facultatibus viri, vnde sibi consuli potuisset, debuit agere, quòd non faciendo constat negligentem fuisse, & si dicas est diuinare dicere, quod vidit, quod non erat in facultatibus viri &c. quia respondeo quòd immò probatur ex tex. dum di cit, quòd tempore contractus erat, vnde vxori consuli poterat. à contrario ergo negatur post contractum fuisse in bonis mariti, & maxime tempore quo agebatur, & si dicas modo fateor quòd nō fuit negligēs, non tamen constat quòd toto tempore requisito ad præscriptionem fuerit negligens. Ad quod aduertas pro satisfactione, quia debes scire, quòd inter præsentes præscribitur. hypotecariæ actioni decem annis per tertium possidentem cum titu. tex. est in .l.1.& ij.C.si aduersus credi.præscr.op. facit glo.ij. in .l.cū notissimi. de prescri.xxx. vel.xl.ann.& quod dicit Ang. de Are. pen. colum. in.§.item seruiana. Institu.de actio.vnde respondeo, quòd ex relatione triginta annorum constante matrimonio, quibus dixit emptrix se posedisse verisimiliter ad minus decem vltimis annis vxor negligens fuit, quòd demonstrat decisio pontificis, quæ vt sæpius dictum est in sola præscriptione fundatur, quæ necessario præsupponit negligentiam, ex quo notissime vnum audeo dicere, quòd alleg. triginta annorum, de qua in tex. ad quem pontifex etiam se refert, & eam approbat non ea intentione fuit allegata, & approbata, vt peteretur necessario in casu isto
24 mora.xxx.anno. † Sed ad hoc, qa ex mora tanti tpis ad minus negligentia temporis requisiti ad præscriptionem hypotecariæ eliceretur; aliàs repugnarent multum .l. prima, & secunda. præalleg. quæ in tertio possessore cum titu. ver. inter præsentes, decem annis contentantur, quod puto cum diligentia considerandum: quia propterea posui in summario meo spacio legitimo,

imp. non obstat quod tertio dicitur, quòd sicut non præscribitur doti, ita nec donationi. Ad quod respondeo negando assumptum, quia diuersa ratio est in isto casu donationis propter nuptias ad ipsam dotem, quia dos nullo modo potest alienari constante matrimonio, vt probat tex. in. l. vni. C. de rei vxo. act. in. §. cum lex. & donatio autē propter nuptias solemnitate interueniente potest alienari, ex qua differentia resultat ista conclusio, quòd donationi propter nuptias potest præscribi, nā res ꝓhibita alienari sine certa solēnitate, si solemnitate interueniente, potest alienari, ergo & potest præscribi. ita Barto. in. l. fi. C. in quib. cau. in integ. restit. non est necess. Bal. in. l. penul. C. de ser. fugi. Bart. & Alex. in. l. filiusfamilias. §. diui. de lega. i. do. Abb. in. c. cum nō liceat. de præscript. vnde cum donatio propter nuptias solēnitate interueniente auth. siue à me. possit alienari, ergo & præscribi per supradicta. quicquid communiter dixerint, reprehendendo Anto. de But. qui hoc voluit per istum tex. per quod etiam tollitur, quòd de rebus datis tuitionis causa. do. And. dixit. quia vt vides diuerso iure considerantur cum rebus, quas tuentur. nec obstat quod vltimo dixi secundum Abba. ga cum supportatione eius dixerim, dicit contra tex. nostrum, qui præsupponit bonā fidē, & iustum tit. p quod tollitur fundamentum suum, etiam du dicit, quòd sciebat emptrix rem esse donatam propter nuptias, licet in probatione deficiat do. Abb. dum dicit, pro ratione qđ patet, quia allegabat mulierem consensisse, quia vt superius dixi, emptrix nunquam istud allegauit, sed quòd bona fide, & iusto titulo possederat illam domum &c. Ex supradictis quatuor singulariter inferuntur. primum, quòd in rebus donatis propter nuptias, currit præscriptio, licet non in dote, & constante matrimonio. secundo, quòd qui allegat istum tex. quia ex diuturnitate temporis præsumitur solemnitas extrinseca, male allegat, quia vt vides nihil iste tex. probat. Tertio quod dico notandum, ꝙ frustratoria fuit dubitatio do. Fel. in. c. sicut. de re iudi. in. xx. col. dum dicit, quòd in isto. c. erat impossibile, ꝙ essent xxx. anni, licet pars ista allegauerit, sed xxviij. tantum, postquàm duo primi anni non computantur secundum auth. siue à me. quia expressè cōsentiēdo infra duos non fieret computatio: ergo nec tacitè, quia dico, quòd quādo dixit, quòd. xxx. annis bona fide, & iusto titulo possedit, intelle

tellexit post duos annos, postquàm ille, vt supra declaratum est etiam iustus titulus, & non alias, quod infertur cõsiderato isto intellectu hypotecariæ actionis est, quòd vera est illa opinio, quæ tenet tam de iure ciuili, quàm de iure canonico, licet iure aperto non probaretur, ꝙ etiam tempore quo agit mulier, oportet quòd in bonis viri sit vnde sibi consuli valeat, nec alias excluderetur etiã seruata solemnitate auth. siue à me. quia alias frustratoriè requisita in isto tex. posita fuissent, si alia opinio vera fuisset, quæ tenebat sufficere, quòd tempore contractus fuisset in bonis mariti, vnde vxor consuli potuisset, quem sequutus fuit hic And. & male, propter istum tex. in quo id præsupponit põtifex, scilicet quòd tempore contractus erat in bonis mariti, vnde vxori consuli potuit, vt patet in vlti. alleg. tex.

CAP. AD NOSTRAM.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de recuperanda re post certum tempus, si apponatur in venditione, & modicum sit constitutum pretium, pignus præsumitur, & non venditio. & nu. 4. & nu. 50.*

2 *Delictum non est præsumendum in dubio.*

3 *Legis authoritate aliquid faciens non peccat.*

5 *Præsumptio fortis, an superet aliquando instrumentalem probationem.*

6 *Constitutio pœnalis habet locum non solum contra directè venientem contra iuris dispositionem, sed etiã contra fictè, & indirectè venientẽ. & nu. 8. & 11.*

7 *Testamentum illius qui rem vendidit pro pluri in termino, quàm si de præsenti esset pecuniam recepturus, est nullum, si hoc sit publicum.*

9 *Rescriptum contra vsurariũ trahitur ad eius filium, uel hæredem.*

10 *Dispositio pœnalis, seu correctoria quæcunque, & qualiscunque extenditur fauore animæ.*

12 *Vendẽs rem carius propter dilationem, nunquid dicatur vsurarius. & num. 18. 20. 21. & 22.*

id contractus præsumatur feneratitius. & nume.40. & 41.

42 Res minus valet in secunda venditione propter onus annexum de retrouēdēdo.

43 Maioritas pretij cum pacto de retrouēdendo, an faciat præsumi contractum vsurarium. & nu.44.

45 Pretium legitimum conside ratur in retrouenditione. et nu.59.

46 Contractus in dubio nō præsumitur vsurarius.

47 Vsura est quicquid æstimabile, accedit sorti.

48 Vsurarius ad hoc, vt quis esse dicatur, an requiratur pactio, vel tantū intentio.

49 Dolus, & fraus non possunt probari, nisi per coniecturas.

51 Contractus aliquis quando dicatur locationis, vel emphyteoticus.

52 Contractus an dicatur emptionis, vel permutationis, quando in eo interuenit pecunia, & species.

53 Qualitas deceptionis in pretio facit iudicare de exceptione re ipsa.

54 Pactū de retrouendendo, quū fit non simpliciter, sed vsq; ad certum tempus, ante qđ non potest fieri retrouenditio, tunc contractus præsumitur feneratitius.

55 Cōtractus præsumitur feneratitius, quando in eo fuit appositum pactū de retrouendendo cariori pretio cū pacto quòd fructus in sortē debeant computari. & nu. 56.57.& 61.& 62.

58 Vsura esse non dicitur vbi nihil datur vltra sortem.

60 Pactum de retrouendendo nō habet translationē dñij, nisi à tempore oblationis.

63 Simulatio an præsumatur in contractu, in quo quis dicit non intendere se aliquid simulatè agere.

64 Contractus p̃sumitur pignoratitius probata certa mutui petitione secuta pro eodem pretio venditione.

65 Contractus simulati, per quas coniecturas probari debeant.

Quod hoc intendit in summa. Si in venditione apponitur pactum de recuperanda re post certum tempus modico constituto pretio, psumitur pignus, & non venditio. est singul. casus secundum Abb. Diuiditur in duas partes. Prima narrat factum. Secunda dat iudices, ibi, quia igitur.
1 † Condescendo ad rationem decidendi more solito, vt ea etiam mediante cum ratione decidendi veritas istius notandi. c. pateat. videbatur enim dicendum, quòd contractus non deberet iudicari pignoratitius, & sic simulatus: sed potius emptionis, & venditionis, vt verba instrumenti cantabant. in dubio. n. contractus non est præsumendus simulatus, secundum Bal. in. c. j. de notis feudo. in vsib. feudo. immò dicens contractum simulatum, & non probans speciem simulationis non auditur. Bart. in suo consilio incipiente Pet. Nicola. Bald. in. l. ab anastasio. C. manda. Felyn. in. c. si cautio. de fi. instru. vj. fol. fi. col. And. in. c. raynutius. de testa. xix. fol.
2 quod † etiam suadetur, quia delictum in dubio præsumendum non est, vulgata. l. merito. ff. pro soc. & in. l. ij. C. de peti. hæred. vbi glo not. delictura enim esset facere contractum simulatum, maximè vsurarum, vt per Abb. in consi. cxiij. vol. ij. patet ex. c. imperiali. §. scriba. de phibi. feu. alie. per Fede. & per Hostien. in sum. de vsur. §. in aliquo. ver. quid de notarijs. vbi notarius talem contractũ conficiens, remouetur vt infamis, & periurus ab officio, & aliqñ amputatur sibi manus. d. §. scriba. & aliquãdo criminaliter accusatur per Felyn. in. c. si aduersus. de hæreti. & per Ludo. suo singu. ccclxxxij. & ista fortius probantur, postquàm instrumentum confectum est de contractu emptionis, & venditionis: vnde talis omnino præsumendus est, quia constat instrumentalem probationem esse pbationem probatam; vt voluit Imo. ij. col. in princ. in cle. j. de procura. & glo. in. c. penult. de fo. comp. lib. vj. vbi Domi. antepenul. not. clarius Bal. in fi. l. quotiens. de iudi. & in. l. j. C. vbi fisc vel priua. & in. l. pupillus. C. de vsu. pup. & . l. imperator. ff. de sta. homi. aliquid per Felyn. in. c. significauerunt. de testib. in. ij. col. & in simili dicimus de confessione, quòd est probatio probata secundũ Bal. in. l. deo nobis. C. de epis. & cleri. & Ange. in. §. penul. Institu. de excep. penul. fol. ij. colum.
3 † Vltimo pro eadem parte adducitur vulgata regula. Nõ peccat qui legis authoritate aliqd facit. iura sunt vulga. c. qui pec-

peccat. xxiij. q. iiij. c. de viduis. xvii. dist. Sed deducta hic ad ꝓbandum contractum simulatũ, sunt à lege ꝑmissa, ergo contractus debet esse permissus, quia ex veris nõ sequitur, nisi verũ. secundum philos. quod autem sint permissa probatur. hic. n. interuenit pactum de retrouendendo, quòd licet apponere in contractibus. l. ij. C. de pac. inter empt. & vendi. Item interuenit minoritas in pretio, & sic deceptio, quæ potest interuenire vsque ad dimidiam iusti pretij, vt diximus in. c. cum dilecti. supra eod. & si vltra dimidiam iusti pretij fuit deceptio, quia dictio vix posita in tex. hoc etiam modo potest intelligi secundum Imo. hic. j. colũ. adhuc tali casu contractus teneret in forma sua emptionis, & venditionis, licet rescindi possent secundum formam. c. cum dilecti. supra eod. cum similibus.

4 † Istis tamen non obstan. hic determinatur cõtrarium, quòd immò ex deductis contractus, præsumatur simulatus, & in specie in fraudem vsurarum. & ꝓ ratione decidendi dici potest, quòd vnum adiũctum, vel subintellectum, vt inferius declarabo, istis duobus licitis de per se fecit præsumere vtrunque licitum, & tertium adiunctum fuit in ea parte, dum voluit, quòd de septennio vsque ad nouennium posset pro eodem pretio emere, quasi illo intermedio tẽpore volebat fructus lucrari: vnde quòd iste tacitè potuit ꝑcipere sine metu contractus illiciti, vt no. in. d. l. ij. C. de pac. inter emp. & vend. tamen in pacto, vel conditione ponendo, quòd certo tempore contractũ reuocare nõ liceat, induxit vsurarij contractus præsumptionem, pacto vero non apposito: emptor lucraretur fructus, q̃diu venditor, in cuius potestate erat cõtractum reuocare, cum non reuocauerit. Ista ratio decidendi clarè concludit secundum intellectum communem, & Abb. de quo per eum fi. col. ibi tertius casus: sed secundum intellectum, quem infra firmabo, dico illud tertium illicitum subintelligendum semper duobus illis concurrentibus, vnde verum erit dicere semper secundum communem opin. de qua infra, quòd licet de per se illa duo, de quibus supra, liceãt disiunctim, in contractu tamen emptionis, & vẽditionis simul iuncta faciunt vnum tertium orini, & subintelligi, cuius rõne non contractus emptionis, sed pignoratitius, & vsurarius iudicandus est. 5 † Ex quo elicitur resolutio adducta superius in contrarium pro ratione dubitandi, quia ista est fortior præsumptio ratione illius adiun-

cti,ideò non immeritò si superat aliam præsumptionem non ita fortem. argu.l.diuus. de in integ.restit.&c.literas.de præsumpt. Ex quo elicitur notandum,quòd fortis vna præsumptio superat probationem instrumentalem, & sic alias probationem probatam maxime in istis contractibus vsurarijs. facit quod dicit Abb.ii.col.pal-leg. cõsi.cxiij. ¶ † Not.primo do.Abb.quòd constitutio pœnalis habet locum non solum contra directè venientem contra iuris dispositionem,sed etiã contra fictè,& indirectè venientem, vnde pœna statuta contra vsurarios procedit cõtra fictos emptores, qui in veritate sunt vsurarij. facit.l.dubium. C. de legi.& reg.fi.de reg.iur. lib.vj. vbi dicitur, quòd is committit in.l.qui verba.l.amplectitur.& contra.l.nititur voluntatem. Ex quo & multis alijs. Abb.dicit se pridie consuluisse in not. & nouo artic. an testamentum illorum qui vendunt rem cari' propter solutionem pretij dilatam sit ipso iure nullum ꝑ dispositionem.c. quanquam. de vsur.lib.vj.præsupponendo,ꝙ hoc sit publicum, & indubitatum,& firmat se cõsuluisse,ꝙ testamentum sit nullum; quia tales sunt vsurarij, vt in.c.nauiganti.de vsu. & publici sunt ex quo publicè exercent, vt patet in libris eorundem, quod dicit bene notandum. Duo elicio ex

7 isto not.Abb. † Primum,quòd testamentum illius qui rē vendit pro pluri in termino, quàm si de præsenti esset pecuniam recepturus,est nullum, si hoc publicum sit. Secundum, quòd elicio est, quòd iura loquentia de publico vsurario verificantur, & intelliguntur in eo qui publicè se exercet in hoc. Circa primum est aduertendum,quia Fede.de Senis consi.lxij. quem refert, & laudat Abb. dubitãdo tamen,in.c.cum in diœcesi. de vsur. consuluit contrarium ei' quod hic dicit se consuluisse Abb. quòd immò iste talis non includatur in dispositione.c.q̃quam.præalleg.licet bene includatur in dispositione pœnali.c. quia in omnib'. de vsur. vt tanquam manifestus vsurarius arceatur à communione altaris, & ab ecclesiastica sepultura, & vt ab eo oblationes non recipiantur, quia hoc expedit animabus vsurariorum, & nõ agitur de magno præiudicio, secus dicet Fede.in.d.consil.si ageret ad irritationem testamenti. nã cum testamentum sit res fauorabilis. de reiudi.in.c.fi. &.l.in testamentis.de reg.iur.debet lõgior & strictior probatio requiri. istam tamen conclusionem Fed.licet vt dixi,laudauerit do. Abb.in dicto.c.cum in diœcesi. tamen

tamen in consi.suo.ij.in.ij.volu.in.iij.col. faciendo de Fede. mentionem, dicit sibi non placere restrictionem, seu differentiam.de qua supra per do.Fede. duab' rationibus. quia cum.c. in omnibus.loquatur simpliciter de manifesto vsurario, & reperiatur declaratū illud verbū in.d.c.cum ī diœcesi. debet trahi ad c.quanquam. quod eodē modo simpliciter loquitur de manifesto vsurario. arg.eorum quæ Bart. dixit in.l.omnes populi.ff.de iusti. & iur.ver.iuxta præmissa.vbi voluit,quòd propria verbi significatio sumatur ex authoritate iuris, vt si in aliqua iuris parte reperiatur illud vocabulum declaratum, vt per totum tit de verbo.signi. Item dicit,quòd non apparet sufficiens ratio inter pœnas.c.quāquam. &.c.quia in omnibus. quia in.c.quia in omnibus.agitur de pœna spirituali. at in.c. quanquam. de pœna temporali, & tamen magis est timenda pœna spiritualis,quàm temporalis.c.præcipimus.xij.q.j.ergo si in pœnis spiritualibus sufficiunt. vt dicto.c.quia in omnibus. iuncto.c.cum in diœcesi. idem dicēdum est à fortiori in temporalibus; & sic in pœnis

8 .c.quanquam. ¶ † Tertio vides modo inductum.c.nostrum, per eundem Abba. ponderando, quod indirectè veniens cōtra.c.quia in omnibus. punitur pœnis ibi contentis, & opinionem Abb. hic refert ipsemet Abb. in.d.c. cum in diœcesi. quosdam summos viros tenuisse, & consuluisse secundum eam, licet de Fede. nullam fecerint mentionē. Aduertas modo, quia rationes Abb.in.d.consi.ij.contra Fede. magis placent, quàm inductio facta de.c.nostro, quæ certè parum facit postquàm isti indirectè committentes vsuram, dicūtur veri vsurarij, vt hic Abb. satis declarat in primo no. Vnde non immeritò, si in istis habet locum dispositio. c.quanquam.sed in exemplo,quod ponit Abb. in quo dicit se consuluisse,& in quo etiam consuluit Fed. non sunt verè vsurarij,sed ficti, vt omnes affirmāt in.d.c. cum in diœcesi. quod patet cū fingimus,quando venditur propter dilationem cariori pretio, quod statim emptor soluit verum pretium,& quia breui manu sibi fuit statim mutuatum cum illo lucro, quibus præsuppositis constat fictione iuris eē vsurarios tales venditores, non autem in veritate; propter quod non obstantibus rationibus Abba.de quibus supra redditur consilium suum difficilis sustentationis, postquàm dispositio pœnalis concepta, in casu verò, non trahitur ad casum fictum. c. in nostra. de iniur.l.tertia.

 §.hæc

§. hæc verba. ff. de neg. gest. ita Abb. post Ioã. And. in c. Ioannes. de cleri. coniug. & si tñ dicas iam reperiuntur parificata in illa pœna. c. quia ab omnib⁹. per d. c. cum in diœcesi. respondeo, & not. quod intantum est verum, quòd dispositio loquẽs in casu vero in pœnalibus non trahitur ad fictum, quod etiam si in aliquo alias reperiantur illi casus æquiparati, quo ad certam speciem pœnæ non ꝓpter hoc fit extensio ad aliam pœnam de nouo inuentam, ita sin gu. dõ. Abb. post Ioan. And. in d. c. Ioannes, inducendo. c. debitum: de biga, coniuncto. c. j. de biga. lib. vj. per quod tollitur, quòd aliàs ego pro Abbate inducebam, quòd quando aliqua sunt æquiparata de iure, cõstitutio noua supueniẽs in vno etiã pœnali trahitur ad reliquum. l. non tantum. C. de ser. corrup. iuncta. l. si quis seruo. C. de fur. quia illud vt vides, non habet locum in fictione, & veritate de iure antiquo æquiparatis, vt probat illud singulare dictum Ioan. And. certè memoratũ dignum, per quod videntur tolli rationes Abb. in. d. consi. contra Fede. & eodem modo tolleretur inductio. c. tua nos. de
9 vsur. † dum probat, quòd rescriptum contra vsurarium trahitur ad eius filium, vel hæredẽ, quos cõstat iuris fictione idem esse, quia quo ad illas pœnas. c. quia in omnib⁹. admittetur ista æquiparatio fictionis, & veritatis: non autem quo ad nouã pœnam resultantem ex dispositione. d. c. quanquam. Duabus tamen rationibus defendi potest consi. Abb. & impugnari Fe
10 de. † prima animæ fauore, cui causa quæcunque, & qualiscunque dispositio pœnalis, seu correctoria extenditur, idem Io. And. in. c. ex tenore. qui fi. sint legit. idem in. c. pro humani. de homi. lib. vj. vtrobique Domi. & Philip. Franc. post Barto. in auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vend. sicut enim ista ratione extenditur. c. quia in omnibus. per. c. cum in diœcesi. vt ibidem per scriben. eadem rõne extenditur ad. c. quanquam. ꝑalleg. vbi eadem militat omnino ratio fauoris animæ.
11 ¶ † Secũda ratio est, quia alias redderetur delusoria dispositio prædicti. c. quanquam. quia indirecte vsurarij supradicto modo exercendo vsuram euitarent illam constitutionem, ꝙ esset contra glo. ibi sing. in simili ab omnibus approbatã, quæ vult extendi tex. ad codicillos, licet pontifex solum de testamentis loquutus fuisset sola illa ratione, ne reddatur constitutio delusoria: facit tex. not. in. l. si fundus qui locatus. cum. l. seq. ff. de fun. instruc. & c. si ciuitas. cum

cum aliis similibus. de sent. excom. lib. vj. quando enim ipsi vsurarij viderent, quòd testamẽta eorum valerent isto modo vsuras exercendo propter dilationes magis vendendo, ita sẽper facerent volentes euitare, vt dixi, pœnam illius. c. quod minime ferendi sunt. Ista quæ superius dixi, reducendo difficultatem consilio Abb. intelligo præsupposita communi ratione docto. vera, dum p fictionem affirmant istos vsurarios esse, quam tamen rationem infra in tertia limitatione reprobo, qua reprobatione vera existente dictum, & consi. Abb. audacius, & validius redderetur.

12 ¶ †Istam conclusionem Abb. quæ vera est, quæ habet, quòd vendẽs rem carius propter dilationem, dicatur vsurarius, per c. fina. de vsur. & c. in ciuitate. duobus modis hic do. And. limitat. primo in fi. pen. colũ. qñ pretium illud per vendentem non fuisset receptum, quia vt habeat locum dispositio. c. q̃q̃. oportet præsupponere, & articulare, quòd illud pretium vltra sortem fuerit receptum per eum, quẽ vsurarium dicimus. Vnde debet esse cautus aduocatus, quòd ponat in libello, ꝙ pretium, seu vsuras ille talis vsurarius receperit, alias succumberet agens: declaro propter iuuenes, quòd non sufficit probare aliquem dedisse ad vsuras, vel vendidisse carius propter dilationem, nisi probatum fuerit, quòd vsuras receperit mutuans, vel vendens modo, de quo supra receperit incrementum illud, quod posuerat rõne dilationis, ita firmat solemniter Io. And. per tex. ibidem in d. c. quanquam. in princ. dum dicit de vsuris, quas receperint &c. & ibi do. Ioã. And. ita de facto vidisse seruari, de quo fecit festum Pet. de Anch. consi. cclxxvij. incipien. de titulis. & Domi. in prealleg. c. quanquã. & ibi do. Bald. quòd in materia illius. c. non habet locum fictio, quæ dicit, quòd promissio & solu. sunt paria. l. fina. C. ad leg. fal. l. iij. ff. de calum. de isto dicto Io. And. fecit mẽtionem etiam do. Fely. vij. colũ. in. c. in præsentia. de proba. & firmauit illud dictum do. Lau. de Rodul. in suo tract. de vsur. q. lxxxvii.

13 †Modo aduertas, quia do. Io. de Ana. in. c. post miserabilem. de vsur. argum. tex. ibi probat illum esse vsurarium, cui facta est promissio. de vsu. soluen. dubitat vehementer de isto dicto Io. And. Secundo contra eum adducit, quia si in libello fuisset dictum illum manifestum vsurarium certum est, quòd intelligeretur non solum mutuasse, sed etiã recepisse, vt voluit do. Lau. vbi hic proxi. limitando illud

illud dictum Io. And. ergo eodem modo dicit ipse, quando 4 diceretur in libello, †quòd mutuauit publicè ad vsuras, intelligeretur, & recepit, quia libellus sustentari debet quomodocunque, & qualitercunque potest. ita Anto. & alij in.c. constitutus. de relig. domi. & in .c. examinata. de iudi. ita dixit Io. de Ana. in.c. quia in omnibus. de vsur. in.vij. colū. eodem modo dubitando de do. Io. And. Idē & tertio loco in eodem.c. quia in omnib⁹. in.vij. fol. & iij. col. in.xj.q. iterum insurgit contra Io. And. de eius dicto dubitando alia ratione, quia vsurarius habet actiones ad vsuras petendas, & qui actionem habet ad rem, ipsam habere videtur. vulgata.l. qui actionem. ff. de reg. iur. ista sunt quæ ego reperio contra illud dictum Ioā. And. communiter tamen approbatum. ideò aduertas rogo ꝓ intelligentia, quia non est negandum mutuantem ad vsuras dici vsurarium, ad hoc, vt iste talis compellatur remittere obligationem. quo casu intelligitur.c. post miserabilem. in quo Io. de Ana. fecit primum fundamentum, & eodem modo potest intelligi.c.j. de iureiuran. & quò i vltimo dixit proxime prædictus Ioā. de Ana. dum dixit, qui actionem habet ad rem &c. Sed quo ad dispositionem.c. quanquam. est impossibile, quod dicatur vsurari⁹, nisi qui receperit, vt ib. tex. in prin. demonstrat, & per totum.c. dū de cautione præstanda loquitur de restituendis vsuris. quomodo ergo posset applicari restitutio vsurarum in eo qui nō recepit, certè est impossibile, q̄a q̄bus verba legis nō adaptātur, nec eius dispositio adaptari potest.c. indemnitatibus. de elect. lib. vj. circa fi. & .l. hos accusare. in.§. omnibus. ff. de accusa. facit quod do. Felyn. in c. nonnulli. de rescript. viij. fol. ij. col. dixit, illud.c. indemnitatibus. melius esse de corpore iuris ad hoc proban. & istud est, quod voluit Bald in.d.c. quanquam. in apostil. quod ibidem non habet locum fictio, quæ vult, ꝙ promissio, & solutio sint idem, vt supra dixi, & eodem modo dicas contra Ioā. de Ana. quòd ibidem non habet locum fictio .l. qui actionem habet ad rem. ff. de regu. iur. nec obstat quod secundo loco dixerat prædictus Ioan. de Ana. de libello latè interpretando, quia dico, quòd quamuis latè interpretetur, nisi tamen probentur quæ in eo deducta sunt concludenter, libellus ipse non latè interpretabitur, postquàm necessario debet concludere, vulga o.c. in præsentia, de probatio. & per hæc manet defensatum dictum

ctum Ioan. melius quàm alibi. In vno tamen stat iudicio
15 meo difficultas, † circa istud dictum Io. And. pp an mutuum factum ad vsuras præsumatur vsurarius vsuras recepisse, quia quando constaret, quòd non recepit, vt dixi, quæstio non haberet dubium. pono exemplũ, vt intelligatis, constat aliquem mutuasse ad vsuras, ille, cui mutuauit, repetit vsuras ab eodem vsurarius negat sibi vsuras solutas, quæritur an iuris præsumptione præsumantur solutæ, ꝙ si præsumeretur, dictum Ioan. And. esset falsum, si autem non præsumatur, cõstat eius dictum esse verum: quod autem præsumatur vsuras recepisse. adduco glo. sing. in simili in. l. neq; naturales. C. de probat. quæ vult in materia probationum valere arg. à communiter accidentibus. sed communiter accidit, ꝙ mutuantes ad vsuras eas recipiunt, & secretè, ergo satis cõcluditur eos eas recepisse. contra tamen firmat Bal. post Cy. in. l. j. C. de probatio. & alleg. in apo. in. l. ij. ff. de fur. vbi firmãt, quòd vsurarius qui consueuit certum quid pro centenario accipere, nisi probetur, quòd receperit, non præsumitur. & ita ẽt firmat Anan. in. c. quàm pernitiosum. de vsu. in. iiij. col. post
16 Cal. consil. vj. dicentes, † quòd agens ad restitutionem vsurarum non probans solutionem, sed solum quòd ille erat solitus publicè vsuras exercere, nihil aget, & succumbet. ita firmat Archidi. in. c. j. de vsu. in sexto. Bal. tamen ibi in apostillis declarat Calde. & Archidi. verum dicere in alio contractu quàm mutui, quòd non probetur vsurarius ex illa probatione, quia consuetus est fœnerari, secus in contractu mutui. argum. notatorum in. l. rogasti. ff. ad trebel. quia tunc non solum in genere erit vsura probata, sed in specie, quo ad restitutionem quam petit, & ista recitat Ioan. de Ana. in. d. c. quàm pernitiosum. in v. col. aliter non declarando, nec approbando. & licet Bal. contradixerit in. d. l. j. C. de probat. de quo supra feci mentionem, semper tamen mihi placuit dictum ei' in. d. c. j. de vsu. in apostil. dum vult, quòd si probetur aliquẽ consuetum fœnerari, & recipere vsuras ex mutuo per eum facto, si postea per aliquem conueniatur, qui probet solum mutuum sub vsuris recepisse, licet non probet solutionem vsurarum, iuris tamen præsumptione præsumeretur soluisse, & pro eius comprobatione facit illud argumentum à communiter accidentibus, de quo
17 superius dixi, quòd † modo applico, & restringo verum con-

contra eum, contra quem agitur, quòd ipse consuetus fuerit recipere pecunias vsurarias, qa contra eundem omnino præsumetur dicta ratione, & etiam alia, quia semel malus in codē genere mali semper præsumitur malus, secundum Bart. in. l. cassius. ff. de sena. & Dy. in reg. semel malus. non autem volo, quòd ea ratione, quia alij communiter hoc faciunt, arguatur contra istum, si iste nunquam ꝓbaretur recepisse vsuras, quo casu procedere posset doctrina Io. And. & communis, quæ habet quod debeat articulari, ꝙ mutuauit, & recepit sub vsuris: sed quando ipse consuetus fuit mutuare, & recipere sub vsuris, non video quare contra eum non præsumatur: tum quia semel malus, tum quia consuetus mutuare, & recipere sub vsuris. quæ consuetudo multum operatur, iuxta. l. qui semisses. ff. de vsur. de qua per glo. in. c. illo vos. infra de pigno. & maxime ista conclusio esset vera, si ab isto qui ab eo repetit, tunc aliàs probaretur recepisse vsuras. quæ cum diligentia notabis, quia sunt singularia iudicio meo: & habent maximam iuris consonantiam, & magnam verisimilitudinem, & per consequēs imaginem veritatis. arg. eius quod dixit Bal. in. l. j. C. de ser. fugi. quicquid Bal. & Cyn. dixerint in. d. l. j. de probatio. & Alexan. in præalleg. l. ij. ff. de fur. nihilominus quia casus talem dubiꝰ iudicaretur, propter ea quæ superius adducta sunt, submitto me correctioni domini mei, cui hoc opus oblatum

18 est. ¶ † Secundam dat limitationem hic do. And. ad illud. c. fin. & c. in ciuitate. de vsur. circa istos vendentes rem carius propter dilatam solutionem, quia non procedunt illa iura quando venderetur domus, vel prædium, præsertim si interim fructus perciperētur ex eisdem quasi procedunt illa. c. quando quis vendit granum, vinum, oleum, & similia, quæ consistūt in pondere, numero, & mensura. ita voluit Bal. singul. in rub. C. de vsur. cum quo transit hic And. dicendo ita temperādum dictum Abb. hic. pro quo allegat etiam Ancha. in sua disputatione incipiente modernis temporibus. & secundum eum ꝓbat tex. formaliter in. c. fina. de vsur. Saly. vero in auth. ad hæc. C. de vsur. de quo alius mentionem hic non facit, reprehendit istam limitationem, & Lau. de Rodul. eodem modo in. d. c. fin. in sua repet. & Io. de Ana. in. c. in ciuitate. in. ij. col. vbi dicit istam esse communem opinionem scribentium eadē omnimoda ratione, quæ in mercibus consistentibus pondere, numero

mero, & mensura, quicquid Ancha. dixerit defendendo do. suũ Bal. de quo etiam idem Ana. in cod. c. in ciuitate. iiij. sol. fi. col. in consistentibus enim in pondere numero, & mensura dicimus, quod fingitur statim solutio facta ab ipso emptore, & p̄tium sibi restitutum, quasi contrahatur de nouo mutuum cũ lucro illius excessus. quæ ratio idem omnino concludit in vẽditione rei immob lis, secundũ eos. certè si ista fuit ratio illorum capitulorum, de qua aliter non constat, quàm ex relatione doctorum, aliter dici nõ potest, nisi quod Bal. male dixit, arguendo à ratione; sed si consideramus aliam rationem ad illa capitula, quæ magis verisimilis videtur, quam forte sensit Bal. dictum suum esset verum, & potest esse talis, in. d. c. venduntur res consistentes in pondere, vel numero, vel mensura: in quibus constat mutuum cõsistere, in quo mutuo proprie vsura committitur: merito qñ in istis fit venditio pro maiori pretio propter terminum, cõtractus est vsurarius, non propter fictionem, de qua supra, sed potius quia præsumitur cõtractus simulatus, quia volendo mutuum facere, fecerunt contractum emptionis, ne con uenirentur per canonem contra vsurarios editum. arg. sing. istius. c. vbi contractus emptionis fuit iudicatus pignoratitius propter coniecturas, de quibus in tex. ita in proposito quęstionis nostræ contractus emptionis istarum rerum propter istã præsumptionem dilationis dicetur, & iudicabitur cõtractus mutui, licet nõ proprie saltem considerata intentione ipsorũ vsurariorum, hoc dico, quia in isto casu solu. in alio consistebat declaro, quia intẽdebat mutuare res consistentes in pondere, numero, & mensura. & solutionem solum recipiebat in pecuniam, quod est contra naram mutui, vt in. l. ij. & quod

19 ibi Bar. ff. si cer. pet. † Sed vt dixi in istis magis consideratur intentio, quàm rei natura, vt probatur in. d. c. in ciuitate. & in. c. nostro. per quod concluditur, quòd siue fiat solum excessus veri valoris ĩ re mutuata, siue in eius valore à principio destinato non est facienda differentia quantum ad hoc, vt vsurarius conuincatur, quo casu limitandum puto tex. in. d. l. ij. cum ibi not. si cer. peta. Et ista mea ratione extante, quæ iudicio meo magis consona est, quòd fiat transitus ad alium contractum verisimilem, quàm quòd faciamus fictionem, de qua supra ab æquitate canonica, & eorum simplicitate valde alienam, vt infra tertia limitatione

tione apertius demonstrabo: dictum Bal. esset singul. & menti tenendum, quòd ille transitus ad alium contractum mutui s. nō potest fieri, postquàm subiectum rei immobilis possessionis. s. vel domus non est bene dispositum, quia in eo mutuū consistere non potest, sed solum in rebus consistentibus in pondere, numero, vel mensura, vt legitur, & notatur in præallega. l. ii. si cer. peta. in habentibus enim verisimilitudinem facilis est transitus de vno ad aliud. arg. not. in. l. quod nerua. ff. deposi. in. c. enim nostro fuit habitus transitus ad contractum pignoratitium, quia talis fuit verisimilitudo postquā contractus videbatur illicitus. ita in proposito quæst. nostræ de cōtractu emptionis istarum mercium fiet transitus ad earū mercium mutuū, quod est verisimile postquàm in eis consistere potest, quod quia nullo modo consistere potest in domo, possessione, vel similibus. meritò in eis non habebit locū dispositio dictorum. c. quod est singul. & singulariter notandū pro Bald. defensione, & Pet. de Ancha. & And. hic, qui nudè, & simpliciter sequebatur eorum dicta, de contraria communi opinione nullam faciēdo men-
20 tionem. † Tertiam modo do tibi limitationem ad illud. c. si. & c. in ciuitate. de vsur. & dictū Abb. hic, quia non procedunt quando sumus in loco, in quo portantes merces ad vendendum, non inueniunt ementes, nisi ad terminum, quia tunc si vendendo ad terminum nō est vsura, licet pro maiori pretio vendant dilationis ratione. ita voluit Saly. singu. in præalleg. authen. ad hæc. C. de vsur. quia in isto casu cessat ratio fictionis, de qua supra proxi. limita. dixi, quia pecunia non potest videri ab illis tradita, & postea illis mutuata, postquā illā promptam solutionem non habebat quod erat necessarium ad illam fictionem conficiendam, iuxta not. in. l. singularia. ff. si cer. pe. & isto modo ipse Saly. reprehendebat etiam Bal. in dicta rubri. C. de vsu. qui simpliciter in mercibus literam. c. fin. de vsu. comprobat, quia in mercibus hoc casu non procedet illa dispositio. & cum ista limitatione trāsit Io. de Ana. in dicto. c. in ciuitate. Aduertas rogo, quia ista limitatio nūquam mihi placuit, nec placet, quia talis consuetudo loci non potest facere contractum licitum, qui de se est illicitus, maxime in isto crimine vsurarum, vt legitur, & notatur in. c. quia in omnibus. de vsu. adeò quòd si totus mundus peccaret, non propter. hoc magis diceretur contractus licitus

citus. argumen. tex. in .c. flagitia. xxxij. quæst. v. iunctis not. in rub. de vsur. dum per omnes dicitur, & nota. vsuram esse crimen contra naturam. quicquid alias dixerit Bald. & male in .l. quid si fugitiuus. §. apud labeonem. ff. de edil. edic. dum argu. tex. ibi voluit, quòd excusaretur faciens contractum vsurarium, qui communi opinione licitus reputabatur. Præterea & secundo illud, quòd qs alias non esset venditurus, nisi cum dilatione, non facit contractum licitum, nisi concurrat vnum aliud quod dubitetur pl' minusúe tempore solutionis res sit valitura. tex. est in .c. fin. de vsur. sæpius alleg. alias si illud secundum non concurrat contractus est vsurarius. ergo Saly. cum supportatione malè

21 loquitur. † Veniamus modo ad rationem suam, dum dicit, quòd fictio non potest habere locum, quia pecunia non potest videri ab illis tradita postquàm non habebant illã promptam, quia nullo modo sustentabilis est iudicio meo, & ex ea enim absurdum vnum sequeretur, quòd quando emens secũdum modum .c. fin. & .c. in ciuitate. de vsu. pecuniam non haberet promptam, non diceretur committere vsuram, postquàm ibidem fictio locum habere non potest, quod esset destruere illa .c. & illa ad nihilum reducere, postquàm verisimile est, quòd qui haberet pecunias promptas de presenti, non vellet propter dilationem rem carius emere: vnde si rectè considero, propter defectum pecuniarium de præsenti in .d. c. ille contractus celebratur ma. iori pretio propter dilationem. & talis iudicatur contractus vsurarius: ergo de directo contra Salyce. & Ana. & nunc diligenter not. quia ista probant mirabiliter illam fictionem, in qua omnes doctores faciunt fundamentum, vt dixi in proxima limitatione nullo modo esse applicabilem .c. nostris, de quibus supra, & per consequens iuri canonico, quia not. est conclusio Barto. communiter approbata in .l. singularia. si cert. peta. in antepenul. colum. per .l. si pater. ff. de adopti. cum similib'. quod lex non fingit super impossibili, nec fingit super re, quæ non est .l. quotiens. ff. de noua. vnde si pecunia non esset prompta tempore istius contractus, non posset fingi data mihi, & à me ad te profecta. facit quod idẽ dicit Bar. in .l. sub conditione. ij. colum. ff. de solut. ergo manifestè demonstratur, si non volumus corrumpere illa capitula, quòd in eis illa fictio non est applicabilis, postquã esset necessarium præ-

præsupponere, quòd pecunia ementis esset prompta tempore emptionis, quia aliter fictio non posset habere locum, quia in se nullam habet verisimilitudinem, immò penitus contrariũ, quia ex eo quod pecunias prõptas non habent, emunt propter dilationem cariori pretio. quod perpetuo teneas menti, quia per hoc constat rationem, quã posui supra proxima limitatione ad defensam Bal. veram esse, & rationem communem falsam tanquàm deuiantem ab omni verisimilitudine. arg. eius quod dixit Bal. in. d. l. j. C. de ser. fug. dum voluit, quòd illud quod deuiat à verisimili, habet imaginem falsitatis. ¶ † Quartam

22 limitationem posuit Salyce. in dicta auth. ad hęc. dicendo non procedere. c. fin. & in ciuitate. de vsur. in mercibus venditis alteri mercatori, qui tenet in fundigo suo rem mercalẽ, tum quia talis cõtractus carius vendendo propter dilationem nõ esset vsurarius, quia in talibus quotidie crescit, & decrescit valor, tum quia ille qui recipit dilationem petit causa lucri sui faciendi, eodem modo reprehendendo Bal. in dicta rub. de vsur. qui simpliciter in mercibus literam. d. c. fi. comprobabat. Et sequitur istam limitationẽ Io. And. in. d. c. in ciuitate. in. iij. colu. mihi tamen ista limitatio non placet, quia in ratione sua Saly. dicit contra præalleg. iura, maximè cõtra. c. fin. dum dixit Saly. pro ratione quòd in talibus quotidie crescit, & decrescit, quod si esset verum frustra tex. in. d. l. fi. diceret, nisi sit dubium plus, vel minus solutionis tempore valebit &c. & tamen si consideras tex. loquitur ibi in mercatore, vt constat in prin. c. & postea in alijs ver. repetit per dictionem quoque, quo præsupposito dico fortius, quòd nec illa dubietas sola sufficeret mihi, & concurrat aliud quod vendens, aliàs non fuisset venditurus, vt probat ibi tex. apertè, quod vt dixi in mercatore loquitur. ergo de directo Saly. dixit contra illum tex. tertio eodem modo dico contra eundem Saly. quòd intentio, vel lucrum illius qui recipit sub vsuris nihil affert vsurario ad eius excusationem. facit. c. super eo. & c. cõsuluit. de vsur. & tex. & quod ibi Abb. secundo not. in. d. c. fi. de vsur. qui ponderat tex. loquentem in mercatore eunte ad nundinas lucri causa, quia posset euenire contrarium, quod perderet, & vsurarius maneret in tuto, quod est contra vltimã rationem Sal. de qua supra. tenenda sunt ergo illa capitula, vt iacent, & vt Bal. voluit in dicta rub. de vsur. reiectis limitationibus captiosis, & periculosis

loſis nullum in ſe fundamen-
23 tum verum habentes. † Expeditus de prima concluſione habita ex primo not. Ab. deuenio ad ſecundam, in qua dixi, quòd iura loquentia de publico vſurario intelligantur, & verificantur in eo qui publicè exercet vſuras. Pro cuius intelligentia videamus concluſiue quis dicatur manifeſtus vſurarius, poſtquàm iura canonica circa pœnas imponẽdas afficiunt ipſos manifeſtos vſurarios, vt in.c. quia in omnibus. & in.c. cum in diœceſi. de vſu. & in.c. quanquam. eod. tit. lib. vj. in quo dubio variè canoniſtarum reperiuntur opin. vt videri poſſunt per Abb. in.q. vlti. in.d.c. quia in omnibus. ybi per Io. de Ana. per quatuor colum. incipiendo à ſecunda, melius tamen & ſingularius per eundem do. Abba. in conſi. ſuo. ij. in. ij. vol. conſiliorum. quod rogo videat quicunque.q. iſtam attigerit, quia ibi refert octo opiniones, adaptando opiniones gl.c.j.&.c. quãquam. de vſu. lib. vj. in quo conſil. ipſe Abb. concluſiue te-
24 net, † quòd iura in iſta materia loquentia non requirunt facti neceſſitatem, nec tacitam, nec expreſſam, ſed exigunt duntaxat qualitatem manifeſtationis, vt patet in.d.c. quanquam. & ideò dicit, quòd ille dicitur manifeſtus vſurarius, contra quem eſt notorium iuris, vel facti, vel de quo eſt communis proclamatio, & inſinuatio procedens ex certa ſcientia, & certis authoribus, & qui probari poteſt, quòd eſt vſurarius, ex quo incidenter videtur, quòd male hic dixerit do. Abb. dum in fi. ſui notab. j. dixit, vt patet in libris eorundem, quia p præ dicta non videtur, quod ſolum libris conuinci poſſit, vt voluit glo. in.c. ſanè. ij. xxiiij. q. ij. in verbo librorum, quam Bal no. in.l. j. de ſac. ſan. eccle. quem ſatis ſequitur Abb. in.d. conſi. ſaluari poteſt Abb. hic, dum dixit, vt patet ex eorum libris. quod intelligendo. ſ. quòd publicè exercuerunt vſuras, alias nõ; ſed vt vel potius dixiſſet. Iſtam cõcluſionem Abb. vbi ſupra quæ fuit pro glo. quod manifeſtum hic debeat conſiderari tanquam infamia quædam, & non tanquam qualitas concomitatiua delicti tenuerunt communiter ſcribentes in locis ſuperi' annotatis, licet aliqui contrarium ſenſerint, dubitando ta-
25 men, & malè declarãdo, † ego vero ſaluo ſemper meliori iudicio, dico indubitanter iſtam qualitatem manifeſtationis debere eſſe concomitatiuam delicti, & ſi non fuerit nullo modo dicetur manifeſtus vſurarius, vt comprehendatur in diſpoſitione illorum. cc. iſtam qualitatẽ

petentium, & per consequens audeo dicere, quòd glo. & doc. quę hucusque contra dixerunt, malè dixerint, quia non ꝓbant artem exercuisse vsurarum manifestè, sed probant de præsenti rem manifestam, vel notoriam in quo magna est differentia, & pro ista mea conclusione adduco tex. apertum in.c.j. de vsur. in vj. ibi, dum tex. dicit publicè fęnebrem pecuniam exercētes, pòdero illa verba publicè exercentes, & tex. postea, dum dicit hmoi manifestos vsurarios: qs enim recti capitis diceret illa verba apertè non demonstrare qualitatē manifestationis debere adesse tempore perpetrati delicti; certè null⁹, facit in simili tex. in.c. inter dilectos. de excess. præla. Vbi tex. dicit clericū vnum vsurarium manifestum, vtpote, qui. xj. denarios ꝓ. xij. in ludo mutuauerat, pondero verbum in ludo à communiter accidentibus. quod sensit hic mirabiliter do. Abb. in fi. istius primi nota. dum dicit, publici sunt, ex quo publicè exercent, in quo melius hic Abb. quā alibi locutus est, licet in fi. dum dixit, vt patet ex eorum libris, destruxerit quod proxime dixerat, nisi intelligas, prout incidenter dixi supra in primo isti⁹ secundæ conclusionis. Adduco etiam tex. pro ista parte. in.c. super eo. de rapt. iuncto.c. si quis vsuram. xiiij.q.iiij. & in.c.j. de post. præla. vbi probatur, quòd manifestum constat ex actibus publicè, & palam gestis. facit quod Abb. in.j.q. in.d.c. quia in omnibus. de vsur. & quod. Bal. singu. in.c. in præsentia. de

26 probatio. † vbi voluit, quòd ille qui fatetur se à multis vsuras extorsisse, & non dixit publicè non dicitur, per hoc se publicū vsurarium confiteri, quod ibi Felv. vj. col. in fi. magnifacit. & penul. col. in.c. audiis. de præscript. & per hoc dicit, quòd testamentum illius non irritabitur. istud idem voluit Fede. cōsulendo, vt refert do. Abb. aliter consilium, non specificando in fi.d.c. quia in omnibus, immò si dixisset se teneri ad restitutionem vsurarum a multis publicè extortarum non diceretur ipse publicus vsurarius, nisi dixisset à se extortarum, qa potuit teneri vt hæres: Bald. in dicto.c. in præsentia. & Felyn, vtrobique, vbi proxime, & certè, si ista iura, & authoritates non fuissent, adhuc hoc ratione probaretur, quia quotiens in iure habetur mentio notorij, vel manifesti, intelligimus de notorio, vel manifesto, qđ consistit in facto, non autem quod consistit in iure, saltem in dispositione restringibili, tex. est no. cum glo. sua. vbi Domi. in.c. romana. §. si autem. de appel-

pellatio. lib. vj. & ita formaliter not. Abb. in. c. dudum. el. j. de electio. & per hoc tolluntur modi probandi inducti p glo. dum de confessione, vel sententia, & similibus loquuntur, aliàs certè sequeretur vnum absonum, quod dicere deberemus omnes vsurarios conuictos etiam post mortem debere pœnis puniri, de quibus in .c. quia in omnibus. & in. c. q̃quam. quod firmauerat Cardi. in. c. cum in diœcesi. de vsu. patet consequentia, quia per probationem factam in iudicio, vel confessionem, post conclusionem, vel sententiam res diceretur notoria. glo. in. c. significauerunt. in ver. liquere. de testi. & in. c. ex parte. in. x. col. de ver. sig. & p cõsequens talis diceretur vsurarius notorius, & manifestus, qd minime iura voluerunt, sed solũ manifestè vsuras exercẽtes punire, & castigare iura voluerunt: magis enim iura detestantur delicta publica, quàm occulta, licet probari possint, vt in. c. vestra. iuncto .c. fina. de cohabita. cle. & mulie. si voluissent enim simpliciter vsurarios castigare, dixissent simpliciter de vsurarijs. argumento. c. ad audientiam. de deci. & ideò meritò reprehenditur Cardin. proxime allega. in. c. cum in diœcesi. vt refert Ancha. in repetit. c. canonum. de constitutio. & Abb. in dicto suo consil. ij. in. ij. volum. quorum authoritas, & reprehensio multum valet pro ista mea conclusione, licet ipsi postea aliter teneant, pro qua conclusione mea bene facit qd voluit Bart. in. l. ij. ff. de furt. vbi voluit, q dicitur manifestus vsurarius, quando indifferenter quis in camera sua mutuat sub vsuris, cuilibet postulanti, licet nullum erexerit altare ad fenerandum. argum. l. palam. ff de ritu nupt. Postquàm ergo conclusũ est qualitatem manifestationis coniunctam esse debere exerci-

27 tio vsurarum. † Quæro modo quis dicetur notoriè, vel manifestè exercere crimen vsurarum, in quo aduertas, quia cognito quod dicatur notorium, & quod manifestum, statim cognoscetur notorius & manifestus vsurarius. dico igitur, q notorium facti, de quo loquimur, diffinitur isto modo, quia est factum sic exhibitum conspectui hominum, quòd nulla potest tergiuersatione celari, vt in. c. euidentia. de accusatio. & in. c. cum dilectus. de purg. canon. & ideò dicit ibi tex. quòd notoriũ dicitur quod fit teste vicinia, quod intelligunt doct. vel maiori parte viciniæ, dum tamen maior pars non sit, vel cõstat ex minori numero. x. ita debet intelligi glo. in. c. de

manifesta.ij.q.j. quæ voluit ad inducendum notorium sufficere scientiam.x. ex quo concluditur, quòd in loco vbi nō sunt decem, non potest notorium oriri, ita voluit Abb. singu. post Innoc. in fi. c. vestra. de cohabi. cle. & mu. & Spec. in tit. de noto. crimi §. sed iam de notorio. ver. porro notorium. cum pluribus ver. seq. & sentit do. Alexan. in addit. post Bal. iiij. colū. in. l. ea quidem. C. de accusa. facit quod Bald. in. l. ciues. C. de app. Ex quibus facile iam cognoscere poteris quis dicatur notorius vsurarius, manifestū autem prout differt à notorio diffinitur isto modo, qa est publica, seu clamosa insinuatio, vel proclamatio, & communis ex certa scientia certis authoribus proueniens, & quod probari potest. ita communiter ꝑ omnes diffinitur, vt per Io. An. & Io. Cald. in. d. c. vestra. & per Spec. in. d. tit. de noto. crimi. in §. sequitur de manifesto. & differt à fama, quia illa procedit ab incerto authore, & sola suspitione: manifestum vero ex certa scientia, & certis authoribus. ita Abb. in. d. consi. suo. ij. in fi. col. per hoc saluans illam communem opinionē, de qua supra dixi, sed cum supportatione nihil probat pro communi opin. & si rectè intelligatur diffinitio per eum adducta, nō repugnat cōclusioni meæ. pondero enim quod dixit in diffinitione ex certa scientia, & certis

28 authoribus. † Pro cuius intelligentia quæro quot numero debent esse isti certi authores ad inducendum manifestum, & si tu dicas duo, vel tres, prout sentiunt docto. cōmuniter, & Bal. voluit in. l. j. de sacros. eccl. præcedente fama contra eum, certè errares, qa ad minus authores à qbus procedit manifestum, debent esse septem contestes. ita dicit sing. Ange. de Are. in §. ex maleficijs. in. ij. col. Institu. de actio. per tex. in. l. hæredes palam. ff. de testa. ex quo sequitur clara, & noua conclusio à nemine quem viderim posita, qđ ille dicetur manifestus vsurarius qui septem ad minus præsentibus dedit ad vsuras. per confessionem vero, & sententiam bene fateor, quòd vnus efficitur notorius, vel manifestus, sed tñ per hoc non constat eum manifestè exercuisse, vt. c. voluit, nisi ipse confiteretur se publicè exercuisse, quo casu intelligo glo. de confessione loquentes. Obstare tamen videtur tex. in c. cum in diœcesi. de vsur. probat enim ille tex. secūdum omnes, quòd argumentis quis ꝓbari potest vsurarius manifestus. ergo non est opus septem testibus. Aduertas primo pro intelligentia, quia puto saluo me-

meliori iudicio alius sit intellectus illius c. quàm docto. crediderint. non enim dicit, q probetur manifestus vsurarius, per arg. sed dicit, quòd in modo procedendi, quia accusator nullus apparet propter timorem potentum, qui tuentur eos vsurarios: ideò si alijs argumentis constiterit eos vsurarios &c. quorum verborum dum dicit argu. est sensus iudicio meo, qd in odium istorum potentum, & manifestorum vsurariorum, testes qui recipientur ad probandum eos manifestos, recipientur sine partis citatione. ita dixit in similibus terminis Hostien. & post eum Domi. in. c. pro humani. de homici. lib. vj. in pen. colum. firmando, quòd quotiens lex contentatur solis argumentis, possunt testes recipi sine partis citatione, quod ē digito ligandum. & isto modo intelligendo tex. illum, non habet difficultatem, voluit enim ibi Roma. pontifex prouidere circa modum procedendi, post quàm accusator nullus apparebat propter timorem potentū, & etiam ille tex. demonstrat já princ. dum dixit, sunt quamplurimi vsurarij, de quib⁹ minime dubitatur quin sint manifesti &c. non enim est verisimile quòd statim voluerit corrigere se, volendo, quòd argumentis probaretur, de quo dixerat minime dubitari. quod tamen secundum aliam opinionem necessarium esset dicere, quòd esset absurdum. Vel secundo respondeo & dico, quòd dato q sustineatur ille intellectus, q argumentis probetur aliquis manifestus vsurarius, non repugnabitur intelligentię meæ, de qua supra dicam, quòd argumēta, mediantibus quibus manifestus vsurarius probatur, debent esse manifesta tempore exercitij, per ea quæ supra dixi. pono exemplum in eo quod doct. ponunt in. c. in ciuitate. &. c. cum in diœcesi. de vsu. & secundum quod Abb. hic loquitur in primo suo not. in vendente rem carius pter dilationem: istud vocant docto. vbi supra arg. Ego dico, quòd istud arg. vt pbet aliquem vsurarium manifestum, debet probari contra eum manifestè, hoc est, quòd istum modum vendendi publicè, & manifestè exercebat, vt sensit solus Abb. hic in fi. sui. j. nota. dum dicit, publici sunt, ex quo hoc publicè exercebant, p quo facit glo. singul. in. l. cum proponebatur. in ver. quæreretur. de lega. ij. de qua facit festum Fely. in. c. edoceri. de except. in v. col. & in. c. iij. de fi. instru. in v. col. facit etiam glo. in. l. fi. C. fami. hercis. quæ omnia perpetuo teneas menti: quia silet oē contra. & manet firma conclu

fio, & noua declarata melius q̃ alibi. ¶ Secundum not. Abb. hic aliter non expedio, postq̃ venit examinandum infra post glo. in versi. patet. ideò ibi me
29 remitto. ¶ † Ex tertio not. Abb. notanda est illa glo. l. iij. C. plus vale. quod agi. quæ vult iuramentum non firmare contractum simulatum, nec obligat iurantem, quasi simulatè videatur appositum, quam not. do. Alexā. post alios. in. l. si donatione. C. de colla. in. iiij. col. quam etiam commendat Abb. post Imo. in. c. cum contingat. de iureiuran. iiij. ver. ij. col. vbi omnino videas ne erres, quia debet intelligi, quando iuramē tum fuit simpliciter appositum & non apparet quid voluerunt circa iuramentum contrahentes, quo casu licet iuramentum non obliget ad totalem obseruantiam contractus simulati propter vitandam cōtradictionem eorum, quæ ipsi tacitè egerunt, tamen obligat tale iuramentum in foro iudiciali ad obseruantiam contractus in apparenti, donec seruetur, quòd tacitè fuit inter contrahentes actum, ne videatur iuramento abuti, & ꝓpter naturam quam habet iuramentum, si non valet quod ago vt ago, valet vt valere potest. vulgata. l. cum pater. de lega. ij. c. quanto. de iure iuran. sed si apparet, quòd partes voluerunt, quòd iuramentū intelligeretur interpositum fit per tali contractu, vt contract simulatus seruetur, & ne detegeretur simulatio, & isto casu obligat omnino iuramentum non obtenta prius absolutione. ita firmat Fede. cōs. cclxxix. quem sequitur Abb. in. d. c. cum contingat. d. iiij. fol. vbi etiam videbis quid quando iuramentum fuerit interpositum ex interuallo post contractum, de quo videas do. Felyn. vij. fol. in c. si cautio. de fi. instrumē. post Barto. in. l. nemo potest. ff. de lega. j. vbi concludunt tali casu contractum simulatum firmari iuramento, quod est notan-
30 dum. ¶ † Vltimo not. Abb. ex isto tex. hæredem debitoris posse allegare contractum factum per defunctum fœneratitium, & probare per præsumptiones, licet defunctus tacuerit in vita, quod ego extendo non solum verum, quādo nulla turpitudo ipsius defuncti allegaretur, vt in casu nostro; verum etiā qñ eius turpitudo allegaretur: exemplum de filio, qui potest impugnare testm̃ patris, allegando eum fuisse manifestum vsurarium, secundum formam. c. quanquam. de vsu. lib. vj. Ita voluit do. Signo. de Homod. in consilio suo. xiij. vbi singulariter prosequitur, an & quando quis possit allegare tur-

turpitudinem sui ꝓdecessoris: meminit Fel. de illo dicto excla mando in. c. lator. de re iudic. in. ij. col. Item dum Abb. in fi. istius vlti. nota. dicit per illum tex. ꝙ illud dicitur patere, qđ constat p præsumptiones, allegando in simili optimum tex. in. l. licet. de legat. j. quod not. ꝓpter statuta: tu allega. tex. & ibi do. Abb. in. c. cum. P. de cle. non resid. & glo. vulgatam in. l. si tutor. C. de peri. tuto. vbi Bal. singul. dicit hoc procedere etiam in criminalibus, vbi liquidissima probatio requiritur, allegan. casum singul. in. l. si qui adulterij. C. de adulte. iuncta. l. fi. C. de probat. circa quæ videas melius q̃ alibi do. Fely. in rub. de proba. in. j. col. & ij. cõclusio. & vide tex. in. l. talem. cum glo. ff. de hære. insti. &c. Domi. in. c. ij. de cogna. spirit.
31 lib vj. † Limita tñ istud dictũ, & similia secundum R. Alexan. singul. in. c. ecclesiasticarum. j. colum. xj. distin. quando istæ præsumptiones cõsistunt post conclusionem in causa, aliàs ante non diceretur ex eis aliquid patere cum possint impugnari. allegat glo. in. c. significauerunt. de testib. melius allegasset glo. fina. in. c. ex parte in christo. de verbo. significa. quæ illud in confessione dixit, quam bene not. quia singularis secundum Anto. non omitto vnum in isto vltimo not. Abb. in fi. verbis, quod aliàs non legi per eum, dum dicit, quòd facit ad statuta. infertur ex eius dicto singul. quòd appellatione euidentis probationis in statutis, comprehenditur probatio per præsumptiones, quod est verbum singularissimum, si verum cuius contrarium probat tex. in. c. forus. de verbo. sign. qui vult, quòd propriè, & verè illa dicitur probatio, quæ constat ex testibus, & fide tabularum, quòd reassumpsit tãquàm verum dictum Felyn. in princ. titu. de probat. ibi inferendo ad statuta, & allegando ad hoc Abb. in multis locis, maxime in. c. insinuatum. de simo. & c. inter solicitudines. de purgat. canon. & in. c. at si clerici. de iu di. do. Abb. tamẽ Fran. de Are. in dicta rub. de proba. in. ij. col. post Bald. in. l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. firmat, quòd appellatione probationis venit præsumptiua, etiam in materia statuti, cuius dictum credo verum, quando aliter ꝓbatio haberi non possit, quam præsumptiuè. quo casu etiam procederet doctrina Abb. hic. arg. eorum quæ multum singu. dixit Felyn. in. d. rub. de proba. ij. col. in fi. aliàs quando aliter. de proba. fieri potest, contrariã opin. puto veram per illud. c. forus. & alia superius inducta.

 Ca-

32 ¶ † Capio glo. istius not.c.& glo.in ver.patet.exponit.i.praesumitur, ex quo not. Abb.iuncto tex. quod vsurarius conuincitur per solas praesumptiones euidentes,adducit ad hoc bonũ tex.in.c.cum dioecesi. de vsur. de quo dixi in alia lectione. postea dicit do. Abb. quòd neque ex ista glo. neque ex sequenti colligitur clarè,ex quibus Papa hic colligit praesumptionem contra ipsum cõtractum in forma emptionis scriptum,& docto.hic sparsim,& vario modo loquuntur, & aliquid ponunt in.c.illo vos.de pigno.vnde qa materia est quotidiana, dicit Abb. expedire vellem intellectum istius. c. & quorundam aliorum,cum.c.illo vos. enumerando quinque casus.

33 † Primus est, quando venditio fit iusto pretio,& solum opponitur pactum de retrouendendo. quo casu contractus nullo modo p̄sumitur vsurarius,neq; pignoratitius, & tunc emptor lucretur fructus, donec retrouendatur,{nec restituendo computabit fructus in sortem. iste est tex. in.l.ij. C. de pact. inter empt.& vend. & istud procedit non solum iure ciuili, sed etiã iure canonico, vt apertè vult glo.hic,& clarius Archid.in.c. plerique. xiiij.q.iij. & dicit hic tex. per locum ab episcopali, postquàm non solum ponderatur pactum de retrouendendo, sed quòd non licebat quandocunque. Item quia hic interuenit modicitas pretij, vt infra clarius dicetur. ergo solum pactum non sufficeret ad praesumẽdum contractum vsurariũ, sed si contrahentes aliud egerint, tenẽtur de eis satisfacere. Ex isto primo casu minus dubitabili facio duas conclusiones. prima emptor cum pacto de retrouendendo,lucretur fructus, donec res retrouendatur, nec tunc computat fructus in sortem.secunda quę elicitur,supra dicta non valet consequentia titulus est reuocabilis, ergo cũ fructibus inde perceptis. Deueniẽdo ad primam conclusionẽ multũ obstat tex.in.l.qđ si nolit.in fi.coniuncta.l.cum ante. in.§.pen.ff.de ędil.edic. & tex. apertus.in.l.imperator.ff.de in diem adiec. praed. duae.ll.ꝓbãt contra propriè in pacto de retrouendendo.l.si vero imperator. probat, quòd facta venditione, donec alius meliorem attulerit conditionem, restituuntur fructus alio afferente meliorem conditionem,ergo falsa videtur prima conclusio. Pro resolutione dicas distinguendo quòd aliquando facultas resoluendi contractum, confertur in voluntatem venditoris,aliquando emptoris, aliquando alicuius tertij. primo casu procedit

cedit doctrina Abba. hic in isto cap. per tex. apertum in. l. ij. C. de pac. inter emp. & ven. secundo, & tertio casu procedunt iura allegata superius in contrarium, valet, quando facultas resoluendi confertur in voluntatem emptoris, vel tertij afferentis meliorem conditionem; quia tunc facta resolutione fiet restitutio fructuum, vel compu tatio in sortem. ita probant illa iura, & ratio diuersitatis istorũ casuum est, quia quando potestas resoluendi est in potestate emptoris, vel tertij, nihil est, ꝙ imputetur venditori; quare nõ fit resolutio. quod secus est, qũ residet illa facultas in voluntate venditoris, quia cum sit quid sibi imputetur non resoluendo lucratur ipse emptor fructus interim perceptos. ita sing. Io. And. in. c. illo vos. de pign. vbi etiam Abb. quod teneas perpetuo menti, ne erres cum dictis Abb. hic nude prolatis.

34 ¶ † Venio modo ad secundam conclusionem, quam dixi elici ex supra dictis, contra quã mul tum facit pdicta. l. imperator. d. l. quòd si nolit. vbi titulus re uocabilis reuocatur cum fructibus, & si respondeatur cum Io. And. in. d. c. illo vos. de culpa, quæ potest imputari vno casu, & alio non: obst. multum. l. cum quis. ff. de cond. ob cau. de quã fecit festum Franc. de camera suis singu. in. j. fol. in fi. post Bal. in. l. fin. C. de vsu. & fruct. lega. vbi per illum tex. firmat, quòd quotiens titulus est reuocabilis, est etiam cum fructibus inde perceptis, & tamen loquitur ille tex. in eo, cui culpa potuit imputari, antea non reuocando, quia loquitur de eo qui fecit actualem donationem causa mortis, quã potuit quandocunque ante mortem reuocare. l. nõ omnis. ff. si cer. peta. & tamen quando reuocat dictam donationem, reuocat cum fructibus prædict. l. cum

35 quis. ¶ † Præterea & secundo contra illam conclusionem, ꝙ immò valeat illa consequentia; facit tex. in. l. j. C. de his quib. vt indig. vbi Ange. Pau. de Cast. & do. Alex. tertio facit. l. prædonis. ff. de peti. hæred. & quod ꝑ eam not. Pau. de Ca. ibi, de quo & etiam de proximo fundamẽ to facit mentionem do. Felyn. in. c. de quarta. de præscript. in xij. col. in eleganti artic. clerici beneficiati priuandi beneficio suo aliqua ex causa, an in priua tione includantur fructus percepti à tempore quo priuari po tuit, in quo videtur dicendum; quòd sic, ꝑ proxime dicta postquàm titulus erat reuocabilis: & licet ibi Fely. firmat in beneficio contrarium, propter dictũ Inno. in. c. cum nostris. de concess. præben. vbi voluit, ꝙ talis licitè

licitè tenet beneficium, donec priuetur, ex quo dicit do. Fely. quòd sequitur bona consequentia, potest beneficium licitè retinere, ergo fructus ex eo percipere, quod ego aliàs comprobabam per.c.inquisitionis. de accusa. inducendo eum per locum ab episcopali, in princ. tamen nunc diligentius considerando video, quod licet illa cõsequentia sit bona, non tamen sequitur, quòd reuocato titulo non reuocentur illi fructus, licet aliàs licitè percepti, patent in.d.l.cum quis. patet in emptore, de quo supra dixi, in cuius potestate erat resoluere, & in tertio etiam afferente meliorem conditionem, quia anteq̃

36 † fiat reuocatio donationis, vel anteaquàm fiat secunda venditio, vel anteaquàm tertius afferat meliorem conditionẽ, constat fructus esse illius, referendo singula singulis, sed tamen resoluto titulo resoluitur cum fructibus; semper in istis dubitaui, sed nunc nouissime concepi pro veritate, & concordia p̄dictorum talem distinctionẽ, quia aut titulus est onerosus, prout est titu.emptionis, & vẽditionis, & tunc data culpa eius in cuius fauore reuocatur titulus, vera sit conclusio, quam feci ex dictis do. Abb. quia reuocato titulo, non reuocatur cum fructibus inde perceptis, & huic casui potest applicari exemplũ illius qui reuocare vult venditionem, ꝓpter deceptionem vltra dimidiam iusti pretij, quia dato quod ille qui decepit, velit rescindi contractum, hoc est rem restituere, non restitueret cum fructibus modo tempore perceptis, quia est imputandum agenti, qui incõtinenti non egit. vel secundo posset dici, ꝙ ibi titulus non posset dici simpliciter reuocabilis, sed secundum quid, eo q̃ decepit volente, aut titulus est lucratiuus, vel onerosus, & nulla culpa datur ex parte eius, cuius fauore reuocatur ex dicto titulo oneroso. & isto casu procedunt contraria superius formata, quia reuocato titulo, reuocatur cum fructibus. Primo casu.s.lucratiuo, procedet prædicta.l.cum quis. &.l.j.de quib. vt indi. & quod ibi Ange. & alij, nec repugnat dictum Innoc. in.d.c.cum nostris. vt superius sing. declaraui, quia licèt fateor fructus esse suos antequàm priuetur, sunt tamen sub cõditione, si titulus resolutus non fuerit, & sicut in isto titulo lucratiuo non video quòd aliquid repugnet, quicqd dixerit do. Fely. in.d.c.de quarta. xij. colum. qa nullo modo concludunt eius dicta, nisi dum allegat vnam decisionem Rotę de restit. spol. quarta. in nouis. cum seq. vbi volunt, quòd pri-

uatus beneficio, restituat solũ fructus perceptos, quando fuit inuasor beneficij: eodem modo allegat vnam aliam determinationem Abb. circa fin. in. c. j. de celeb. miss. vbi dixit, quod
37 †propter non residentiam priuatur clericus beneficio, non tamẽ reperitur dicit Abb. quòd arctetur ad fructuum restitutionem. vnde in. c. ex parte. de cle. non resid: ille qui non residebat per decennium, fuit priuatus, non tamen fuit cõpulsus ad fructuum restitutionem. facit quod idem Abb. in. c. cum dilectus. de iure pat. & in vlti. not. & in. c. cum super. ij. colũ. ver. ad primum. de cau. poss. & propri. quibus tamen non obstantibus puto, quòd proxime dixi de iure ꝓcedere; & primo non obstat quod dixerunt domini de Rota, quia eorum authoritas non est necessaria, & dicta per me non considerando poterant errare, eorum reuerentia semper salua, eodem modo dico de do. Abb. nec obstat inductio sua de. c. ex parte. de cle. non resid. quæ prima facie fuit ingeniosa, quia dico, quòd tempore absentiæ non fuit indign⁹ priuatione beneficij, sed solum postquàm monitus expectatus tempore legitimo noluit venite, tunc enim incepit esse dign⁹ priuatione: ideò non immeritò, si ad fructuum ꝑceptorum restitutionem absentiæ tempore non fuit compulsus, quia intelligitur, quòd quis debet fructus restituere ab eo tempore, quo beneficio priuari potuit. quod teneas menti ꝓ singulari intelligentia illius. c. ex parte. Non obstat quod Abb. vltimo dixit in. d. c. cum super. q̃a ibi loq̃tur in bonę fidei possessore, quę in casu nostro non ꝓsumitur, sed potius mala fides, quando dignus est priuatione, statim ab ea hora qua dignus fuit. doct. in. d. l. j. de his qui. vt indig. quo casu certum est fructus restituere, tenetur secundũ Abb. iiij. col. in. c. grauis. de restitu. spolia. posset ꝓcedere dictum Abb. in. d. c. cum super. casu quo dictus priuandus beneficio bona fide potuisset habere alia dicta, & inconuenientia. Fely. in. d. c. de quarta. ꝓ conseruatione dicti Inno. in. d. c. cum nostris. nihil valeret, quia ꝓcedunt ab illa sua falsa consequẽtia, per quam credebat, ꝙ ex eo
38 quòd fructus licitè aliquis †ꝑcipit, eos non obligetur restituere, quasi propterea obligetur quis restituere, quasi eos licitè non ꝑcepit, quod falsum ẽ, postq̃ etiam si fateamur, ꝙ licitè fructus ꝑcepti fuerint, postq̃ ꝑcepti sunt ex titulo reuocabili declarãdo, vt supra dixi, cõpelli tur cũ reuocatione titu. fructus restituere, & si tit. nõ reuocetur sed

sed ipse præmoriatur ante reuocationē, nullo modo erit obligatus fructus restituere, per qđ cessat quintum fundamentum Fel.in.d.c.de quarta. d.xij.col. dum dixit, quòd horrendum incōueniens sequeretur ex contraria opin.in ecclesia dei postquàm multi prælati committunt crimina digna priuatione dato quod de ipsis egerint pœnitentiam: tamen si morerentur, decederent in peccato mortali, postquàm fructus licitè nō perceperint, si contraria opin. vt dixi, esset vera, certè vt vidisti istud inconueniens, est falsum, & minime sequetur, quòd ipse credit, quia dixi eos licitos ꝑcipere fructus, donec priuetur, si non priuatur, prout nemo priuatur, post mortem ad nihilum obligatur. tene menti, quia est defensio singu. & vnica, doct. in prælleg.l.j.de his qui.vt indig. quicquid ibi Philip. Corn. tenuerit quam secutus fuerit Fely.in.d.c.de quarta.in titulo vero oneroso, quando nulla cecidit culpa eius, cuius fauore fit reuocatio tit. procedit tex. in.l.imperator. & in.l.quod si nolit.alleg.in prin.huius secun

39 dæ conclusionis. ¶ † Veniamus modo ad secundum magis dubitabilē, secundum Abb. videlicet quando interuenit pactum de retrouendendo ꝓ modico pretio, nunquid ex istis duobus debeat præsumi contractus fœneratitius, in quo relatis opinionibus cōcludit do. Abb. quod sic, cum gl. licet dicat, quòd expresse hoc iure non probatur, nec iste tex. probat secundum eum propter aliam præsumptionem magis vrgentem in eo concurrentē, & pro sua conclusione ipse ponderat quòd ex modicitate pretij præsumitur qualitas contractus, vt est gl.not.in.l.j.ff.de supfic.alleg.Bart.in.l.cotem.in.§.maximus.ff.de public.facit tex.in.l. cum hi.in.§.modus.ff.de transact.nemo enim suum præsumitur iactare.c.super hoc. de renun.l.cum indebito. ff.de probatio.putat tamen, quòd non sufficeret quælibet pretij iniustitia, sed debet esse pretium valde tenue respectu valoris rei duplici respectu.primo, quia contrahentes solēt se in pretio decipere.secundo minus valet propter illud onus retrouendendi in venditione positum.l.fundi partem.ff.de contrah.emp. maxime hoc procederet secūdum eum, si emptor esset vsurarius, Ex dictis Abb. facio tres cōclu-

40 siones. ¶ † Prima tenuitas maxima pretij cum pacto de retrouendendo, facit præsumi contractum fœneratitium, ex qua

41 sequitur. ¶ † Secunda, quòd propter pretij paruitatem præsumitur qualitas contractus.

Ter-

42 ¶ † Tertia conclusio, ꝙ ꝓpter onus annexum de retrouendendo minus res valet in secūda venditione. Antequàm examinem primam conclusionem oppono circa istam minoritatem pretij, vt cognoscas vnum principium in ista materia, qđ per docto. scriptum non legi. videretur enim per supradicta dicendum, quod si non esset p̄tij minoritas, sed maioritas contractus non diceretur vsurari*. consequens tamen est falsum per tex. in. c. illo vos. infra de pigno. de quo infra in quarto ca-
43 su. probatur ibi, quòd † maioritas p̄tij cum pacto de retrouendendo, facit p̄sumi contractum vsurarium, quæ videntur repugnare: tamen aduertas cum diligentia, quia nulla est repugnantia, sed diuersitas, quæ diuersis respectibus consideratis minoritas, & maioritas pretij idem concludunt, quo ad p̄sumendū contractum vsurarium. Diuersitas est ista, quia minoritas p̄tij consideratur in venditore, in cuius facultate pendebat secundo emere. quo casu ꝓcedat conclusio Abb. cum isto tex. de minoritate faciente mentionē, secus est quando facultas retro uendendi pendebat à potestate emptoris, quia tunc petitur maioritas p̄tij ad contractum vsurarum p̄sumendum. & isto casu ꝓcedit, c. illo vos. de pigno. qđ teneas perpetuo menti, licet aliter, & minus bene hic do. Flor. dixerit, quem hic. iij. colū. post prin. Imo. retulit. & ratio prædicti vltimi casus est, quia cum ipse emptor vult contractum rescindere, lucratur illud plus p̄tij, & sic illam maioritatem, sed quando venditor vellet rescindere, consideratur minoritas p̄tij, quia illa dat signum, ꝙ interim emptor fructus lucre-
44 tur, de quo infra latius. † Ad ipsam igitur quæstionem deueniendo ex Abb. relatione multi sunt, qui aliam opinionem tenuerunt, videlicet, quòd ista duo non sufficiant ad contractum p̄sumendum vsurarium, vt latius per Bar. Cepol. in suo tracta. simulationum. in vj. q. princip. vbi refert multos istam firmare opinionem, inter quos Inno. Ioan. And. Ancha. & do. Card, quorum aliqui ita asserūt se consuluisse, & legistarū multorum fuit opi. in. d. l. iij. quòd etiam si tertiū concurreret, videlicet, quòd esset vsurarius nō sufficeret ad. ꝓbandum contractum vsurarium, quia vsurarij solent etiam bonos contractus facere, ita refert Ang. de Are. & sequitur multum notanter. Insti. de except. in lect. tex. ix, fol. vlti. col, tollendo ibi contraria, quæ formari possunt ex isto. c. & illo. c. illo vos. dicendo, & probando alia interuenisse in istis

istis.cc.propter quę contractus fuit vsurarius iudicatus, quam ista duo, vt in eis patet. multorum tamen, & clarissimorum virorum fuit opin. contraria, quomodo ista duo sufficiant, sequendo glo.hic, & in.c.conquestus. de vsu. quem sequitur hic Abb. dicendo in se esse veram conclusionem, licet aperto iure secundum eum non ꝓbetur. & istam opinionem in isto articulo vocat in.j. & iij. colum.Imo.rationabilem post Archidiaco.in.c.plerique. xiiij. quæstio.iij. & Anto.hic, & eam sequitur do. And. ponderando solum verba tex. illa, quia fra⁹, & dolus, &c. postquàm ista est ratio pontificis, à qua secundū eum arguēdum est; iuribus vulgaribus. certè bene loquitur And.si probasset, quòd quando ista duo concurrunt pactū de retrouendendo, & minoritas pretij præsumatur dolus, quo nō probato petimus principium, nec obstat iste tex. in quo aliud interuenit, quàm illa duo, vt supra dictum est. Ab. rationes etiam possunt facillimè confundi, postquàm dicit istud iure aperto non probari: facit enim fundamentum in magna modicitate pretij, quasi per hoc præsumatur qualitas contractus, ex cuius dictis sequeretur, quòd venditio facta, in qua quis deceptus esset vltra dimidiam iusti preti præsumeretur simulata, & per cōsequens nulla ratione modicitatis pretij, consequens tamen est falsum, per tex. & ibi not. supra in.c.cum dilecti. & si dicas, quòd Abb. intelligit modicitatem pretij simul cum pacto de directo vendendo, dico, quòd referēdo eius dicta capitulo nostro, per eum confunduntur, postquàm hic erat minoritas consistens in deceptione venditionis, quæ & iuxta dimidiam iusti pretij tangebat cum pacto de retrouendendo: & tamen ꝓ hoc solum non iudicatur, non ꝓbatur in isto tex. contractum vsurarium secundum eum: nec obstat quod ipse dixit præsumi qualitatem contractus ratione paruitatis ꝑtij, quia fateor alio tamen respectu, quàm simulationis vsurarum, vt infra in secunda conclusione declarabo. non obstat quod dicit, quòd ratione oneris de retrouendendo res, minus valet: ita intelligantur nota. in.d.l.fundi partem. & per Abb. in.c.cum Ioannes, de fi.instrumen. in j.colū. secus in retrouenditione, hoc est in secunda venditione, quia tunc nullo modo minus valet secundo ementi, postquàm tūc non dicitur onus habere aliquod, sed immò potius liberatur ab onere imposito in prima venditione, quod de se patet,

tet, & habet rationem. licet Ab. idem, quod hic dixit in. c. j. aliquibus. infra de deci. j. colum. dicendo, ita plaries in facto re-
45 spondisse. † Et quòd multi in hoc errant, dubito tamen ne ipse erret, in hoc salua semper eius pace dixerim, pono exemplum, vt melius intelligatis, quis iustius loquatur. Vendis mihi rem pro decem, cum pacto, quòd tibi debeam iterum vendere ad voluntatem tuam infra annum aliter pretio non statuto in secunda venditione. Dico quòd intelligetur de legitimo, non autem de decem, si plus tunc valebat, quia propter illud onus de retrouendendo, minus valuit. quod tene menti, quia puto dicere veritatem. plus in hoc incidenter dico, quòd quando potestas retrouendendi residet in potestate emptoris, tunc adhuc in prima venditione non dicitur res minus valere, quasi ibi nullum sit onus, postquàm in eius potestate consistit retro emere, istud apertè probat tex. quem ego solus induxi in. c. illo vos. de pign. vbi res fuit vendita pro viginti tribus libris cum pacto de retrouendendo pro viginti sex, residente potestate retro emendi apud ipsum emptorem: & tamen iudicatur propter excessum illarum trium librarum contractus fœneratitius. constat enim, quòd in prima venditione tantum valuit res, sicut si alias fuisset vendita sine onere, postquàm excessus paruus trium librarum in retrouenditione fecit præsumere contractum vsurarium. quod teneas menti, quia est verbum valde singulare, & conforans rationi ad limitatio: em dicta. l. fundi partem. & notatorum per Abb. in. d. c. in aliquibus. & item in dico not. quia per alium ante me non inuenies scriptum. & per ista, vltima conclusio Abba. in isto secundo casu manet expedita, & confutata. ¶ Ad rem ergo ipsam deueniendo, dico,
46 quod † alijs rationibus est glo. opinio defendenda, si eam tenere volumus, quam firmat Albe. in. d. l. iij. C. plus valere quod agit. vbi dixit istam conclusionem glo. per istum nostrũ tex. probari, si rectè consideretur, aliter non inducendo, quod vt vidisti Abb. negat licet illam opinio. glo. teneat. quod etiam tenentes contrariam opinionem negant, vt superius dixi, dicentes plura alia hic cõcurrisse, quam minoritas pretij, & pactum de retrouendendo, vt est videre in petitione mutui, de qua in princ. c. fit mentio, & quòd retrouenditio non poterat fieri nisi a septennio vsq; ad nouennium. Ego autẽ dico vobis

bis ꝑ certo, quòd si iste tex. nihil probaret, ego tenerem contra glo. p̄dictas, quòd multi excellentes, vt audiuistis, tenuerunt, referente Cepol. vbi suprà maxime, postquàm ex forma contractus vsurarius non apparet, neque in dubio talis debet p̄sumi; vt dixi, in ratione dubitandi, maxime postquàm vtrũque licet, vt ibi dixi. ergo ex eis nisi licitum nasci posse non videtur secundum philos. tamen ego minimus inter iuris doct. dico glo. opinionem verissimã esse, vt statim demõstrabo. earum enim opinio omnes vincit authores, vt latè dixi in. c. ij. de deposi. post Bart. in suo cõs. incipiẽ. Andriolus. quam opi. sequitur Io. de Ana. in. d. c. conquestus. & Fely. in fi. vj. fol. in c. si cautio. de fi. instru. ad Imo. hic in. c. nostro se remittendo, licet contra earum opinionem sit maxima turba doctorũ, adeò quòd non dubitem communẽ opinionem esse in cõtrarium. & quia fundamentum glo. maxime in. c. conquestus. est in. c. nostro, & eodem modo fundamentum Albe. in dicta. l. iij.

47 † Ideò conabor totis viribus ex isto tex. & eius spiritu hoc elicere, quod pulchrum, & valdè notandum erit. ꝑ cuius intelligentia, & declaratione primo p̄suppono, quòd petitio mutui, de qua in principio cap. fit habetur mentio, nullo modo in ista quæst. habetur in consideratione, quia ipse allegans in ea non persistit, nec per consequẽs Papa qui se retulit ad partis allegationem, nam licet à principio allegauerit mutuum petijsse, postea tamen quando allegauit contractum fœneratitium solum fundat in pacto de retrouendendo, & in minoritate p̄tij, vt patet in tex. ibi, dum dixit, quòd patet ex eo &c. ĩ quo Papa postea se fundat, & ꝑ consequens somniant scribentes, qui istam qualitatem ponderãt in isto. c. de quibus fecit mentionem Ange. Institu. de excep. quem in princ. allegaui, postq̃ quando pars fecit fundamenta sua de illo mutuo nullam habuit mẽtionem, licet in se posset esse vera ista qualitas petitionis mutui, vt infra dicam in vltimo casu: tamen capitulo nostro nullo modo est applicabile, quia vt dixi in eo non est factum fundamentum, nec illud fuit probatum, quod tamẽ debet probari, quando petitio mutui est in consideratione, vt voluit Pau. de Cast. cons. xciiij. incip. visis. & Ancha. in reg. peccatum, quos sequitur Felyn. in vij. fol. j. col ũ. in. c. si cautio. de fi. instrum. vnde quia hoc fortè probare non potuit pars in eo non se fundauit. quod patet, dum dixit tex. quòd patet ex

co &c. ad quod, vt dixi, Papa se refert, dum dixit, si res ita se habet: & si modo tu dicas, prout communiter doct. dicunt, & etiam Abb. quòd non potest negari hic interuenisse tertium. s. quòd liceret à septennio vsque ad nouennium, quasi non liceret añ retro emere. ergo impossibile est, quòd tex. probet. de duobus tantummodo: aduertas, quia in hoc consistit difficultas, quia hoc non obstante dico tex. probare, vt dixi, conclusionem glo. pro cuius cognitione, & intelligentia præsuppono, quòd ita est vsurarius recipiens multum vltra sortem, sicut parum recipiens, certum sic incertum sperans per authoritatem euangelicam mutuum dantes, nihil inde sperantes, vnde quicquid accedit sorti, quod æstimabile sit, licet à principio incertum fuerit, constat vsurã esse. c. ij. &. iij. xiiij. q. iij. c. consuluit. de vsur. licet magis peccet, plus extollens, quàm min⁹, vterque tamen vsurarius est.

48 † Item not. ꝙ ad hoc, vt vnum dicamus vsurarium, non curamus pactionem, sed satis est habuisse intentionem. d. c. consuluit. ibi inde sperantes. & istã nos vocamus vsuram mentalẽ, in qua ita quis peccat, sicut si pactum fuisset appositum., & obligatur ad restitutionem obtentorum, ea mediante: not. in d. c. si de simo. & in. d. c. cõsuluit. quibus habitis præsuppositis, modo quòd hic pactum partium fecit mẽtionem de septennio ad nouennium, ad hoc, vt iste vsurarum nomine plus, & certius extorquere posset, nec propterea sequitur, quòd si de vno anno dixisset, imò de vno mense, quòd non fuisset idem, quia immò fuisset, dum tamen aliqua vtilitas ex dicto mense illi peruenire posset, cum ergo ista spe istius lucri, nullo etiam termino adiecto habere dicatur emptor, cum pacto de retrouẽdendo pro modico pretio, vt interim dum non retrouenditur, lucretur fructus, neque alia sua fuit spes, seu intentio emendo, q a si in pignus accepisset nõ fuisset lucratus; ergo cõcludendum. est istum tex. virtualiter hoc probare, quòd ista duo sufficiant expresse. s. pactum de retrouendendo cum minoritate pretij; quia tertium necessariũ habent subintellectum. s. spem illius lucri, medio tempore habendi, dum non retroemitur, quæ spes fuit illa, quæ iudicauit contractum vsurarium in. c. nostro, secũdum scriben. dum declarant illud pactum de septennio vsque ad nouennium, licet in. c. nostro fuit spes certa: in mea vero intelligentia, & declaratione est incerta, quæ non differunt, vt dixi in præsuppositis

sitis: quia vterque dicitur vsurarius, ergo meritò inconuincibiliter dici potest tex. istum virtualiter ꝓbare opinionem glo. quia semper verum est dicere tria concurrere, licet solum pactum de retrouendendo cum minoritate p̄tij, pateat, & istud est modo quod voluit Papa in sua ratione, dum dixit: q̄a fra⁹, & dolus alicui patrocinari non debent, à qua arguendo vt licet per iura vulgaria demonstrata intentione fraudulosa, vt modo dixi, constat iterum gl. bene dixisse, neque obstat illud de septennio ad nouẽnium, quia vt dixi, illud demonstrat certitudinem, & magnam exactionem ipsius vsurarij, quæ vt dixi, non sunt necessaria ad eum conuincendum: sed satis est probare exactionem qualẽcunque à principio certam, vel incertam, siue pactum interpositum fuerit, siue ex sola præsumpta intentione obtentum, per ea quę iam superius dixi: & si aliquis negare velit quæ dico in facto esse vera, dicendo, quòd ille qui emit cum pacto de retrouendendo cum paruo pretio, non sit hui⁹ intẽtionis, prout ego dixi: ego dicerem ꝙ ipse negaret sẽsum, quia aliud dicere, seu præsumere non possumus, si à verisimili 49 arguere licet, † ꝓut licet secundum. c. quia verisimile. de præsumpt. & l. fi. ff. quod met. cau. post Bald. in. l. j. C. de ser. fugi. de quo supra isto. c. feci mentionem, quando enim vnius emit rem cum pacto de retrouendendo pro paruo pretio, postquàm omnis verisimilitudo est, ꝙ q̄s potius pignoraret rem suam, q̄ vendat pro paruo pretio, & eodem modo vendendo pro dicto paruo pretio, est verisimile, ꝙ non dimittet rem propriam ꝑdere, immò eam recuperabit, quòd cum scit verisimiliter, aut scire debuit ipse emptor rem. s. apud ipsum non permã suram. ergo necessario conuincitur ex istius coniecturis ea sola intentione fecisse similẽ cõtractum. vt interim fructus lucraretur, donec retro ematur, quæ intentio dolosa, & fraudulenta est. & ideo per istum tex. ei patrocinari non debet: scis enim, quòd dolus, aut fraus nõ possunt ꝓbari aliter, quàm per coniecturas, vt in. c. ij. de renun. lib. vj. quarum aliæ sunt euidentiores, clariores, seu apertiores, vt in exemplo. c. nostri, aliæ non ita apertæ, sed tamen satis concludentes, vt in casu quæst. nostræ, postquàm vt dixi, plus, aut minus certum, vel incertum lucrũ à principio non faciunt differre vnum vsurarium ab alio, nisi quòd vnus altero improbior est. igitur constat glo. bene dicere, & pro clariori intelligentia, ne simus in ambiguo, conclu-

cludẽdo, dico circa paruitatem pretij, quòd debet esse talis, ex qua verisimiliter credatur rem venditam esse redimendam, vt consonent, quæ proxime dixi, & vt per hoc pessima intentio ementis eliciatur, reiectis alijs
50 cõsiderationibus Abb. & † pondero tex. nostrum, dum de pretio loquitur vix tangente dimidium valoris rei, & per consequens ista paruitate pretij isto modo considerata, contractus potius pignoratitius in veritate, quàm emptionis, & venditionis iudicabitur: & per hoc tollitur difficultas, quæ formari possit ex. c. illo vos. de pign. vbi illa duo tantum, scilicet maioritas pretij, cum pacto de retrouendendo non fuerunt sufficientia ad contractum præsumendum vsurarium, nisi tertiũ ibi concurrisset illius conditionis de fructibus in sortem computandis: & tamen eadem ratione, quæ hic diceret contrarium, quia dico ibi, ex maioritate pretij non potuit iudicari pignoratitius contractus, prout iudicatur in. c. nostro, ideò opus fuit ibi expectare tertium quòd faceret pignus præsumi, quo mediante statim contract⁹ reputatur vsurarius, aliàs ex hoc solo, quòd plus debito soluit, licet iudicetur deceptio in pretio, non tamen iudicatur vsura, postquàm nõ est qualitas aliqua, quæ id faciat præsume-
51 re, tene menti. ¶ † Capio secundam cõclusionem ex dictis Abb. in isto secundo casu, dum dixi, quòd propter pretij paruitatem præsumitur paruitas cõtractus, ex qua infero singu. ad ea quę doct. dicunt infra de loca. in. c. potuit. dubitando, an contractus aliquis dicatur locationis, vel emphyteoticus, qa secundum quantitatem pensionis soluendæ in dubio iudicatur, vnde si parum soluitur potius contractus emphyteoticus dicitur, quàm locationis, si multum hoc est, ad fructuum compensationem iudicatur locatio, & multum interest, hoc scire propter sterilitatem superuenientem, propter quam conductori fit remissio, non autẽ emphyteotæ, nisi emphyteota solueret, etiam ad recompensationem fructuum, quo casu contractus potius locationis iudicaretur ex pretij magnitudine, secundum Bald. in rub. & in. l. prima. iiij. oppo. C. de iure emphyteo. per Ancha. & Imo. in dicto. c. potuit. per do. And. in vltima quæstio. in rub. de loca. per do. Felyn. ij. colum. in medio. in. c. in tantum. de simon. post Bal. in. c. literæ. de dilatio. facit glo. in authen. perpetua.
52 de sacrosan. eccles. ¶ † Item & secundo infero ad dubium, quando in aliquo contractu

interuenit pecunia, & species, an dicatur contractus emptionis, an permutationis. nã secundum quantitatem pretij hoc determinatur, secundum Bart.in.l.aristo.ff.de dona. per Abb.in.c.ad quæstiones. de re. permuta.argumen.tex.ibi, nisi apparet de animo contrahentium vnum, vel aliud facere volentium, quia illud tenentur, vt per docto.vbi supra. circa quod vide quæ Ange. de Are.in.§.itẽ pretium. Institu.de emptio.& vend. & eodem in.§. item queritur. Institu.loca. & in.§. si tamen aliena.de re.diuisio.qui ꝑ illa distinctione hic in dubio de pretio allegat Barto.in.l.si in emptione.ff.de contrahen. empt.tertiam habes illationem de dictis supra proxime post glo. in.c.conquestus. de vsur. quia paruitas pretij cum pacto de retrouendendo, facit præsumi contractum vsurarium.

53 ¶ † Quarto inferas ad ea quæ dixi supra in.c.cum dilecti. in ij.nota.dum dixi, quòd qualitas deceptionis in pretio facit iudicare de exceptione re ipsa. & ex proposito eiusdem naturę, propter.l.si quis cum aliter. ff.de verbo.obliga. facit.c.& si quæstiones.cum ibi nota.de si.mo. c. statutum.§.insuper. de

54 rescrip.lib.vj. ¶ † Venio modo ad tertium casum Abb.quãdo pactum de retrouendendo fit nõ simpliciter, sed vsque ad certum tempus, ante quod nõ potest fieri retrouenditio. & isto casu dicit Abb. quòd talis contractus præsumitur fœneratitius.& istum dicit Abb.proprie casum istius.c. cum præsumptio sit, quòd interim voluit fructus lucrari, ego dico vobis, vt dixi in secundo casu, aliter non repetẽdo, quòd si verũ esset quod nunc Abb. dicit, & aliàs dixit in isto cap.certè non esset vera sua secunda conclusio, quæ nullum aliud habet fundamentum, quàm istius.c. vt satis abundè superius declaraui.ideò ad ibi dicta me remit-

55 to. ¶ † Quartus casus est, non parum dubitabilis, quando fuit appositum pactum de retrouẽdendo cariori pretio, cum pacto, quòd fructus in sortem deberent cõputari, quia talis contractus præsumitur fœneratitius, istum dicit Abb: proprium casum.c.illo vos. de pigno. & dicit, quòd oritur ista præsumptio ex pacto apposito contra naturam cõtractus, quia si erat vera venditio, debebat emptor fructus lucrari: illud ergo pactum competit magis naturæ contractus fœneratitij, quam emptionis, & venditionis, & illud quod voluit vltra primũ pretium præsumitur extortum

56 vsurarum causa. ¶ † Aduertas modo diligenter pro intelligen-

ligentia istius quarti casus, & reuoco in dubium, quare in illo. c. illo vos. fuit contractus præsumptus vsurarius, respondetur communiter vsque ad tempus Abb. quòd quia fuit appositum pactum de fructibus in sortem computandis contra naturam emptionis, & venditionis, ex vulgata. l. ij. C. de pac. inter empt. & vend. contra qđ instatur fortiter, quòd nõ posset stare. ¶ Primo, quia si hoc esset verum illud solũ debuisset sufficere ad contractum fœneratitium præsumendum sine il-
67 lo. ¶ † Secundo, quod Papa ibi ponderat de maioritate pretij, quod etiam voluit Anto. de But. in. c. illo vos. & ibi Abb. in fi. quando ista ratio doct. esset vera, quòd istud pactum esset contra naturam, potius enim debemus considerare pacta apposita ad cognitionem cõtractus, quàm nomen contractus, vt probat tex. singul. in. c. constitutus. de religio. domi. quem ad hoc exclamat Imo. ij. col, in c. ad audientiam. de re. eccle. facit. l. insulam. de præscrip. verb. & l. si vno. ff. loca. cum ergo istud pactum sit cõtra naturam contractus emptionis, & secundum naturam contractus pignoratitij. ergo iudicabitur secundum naturã suam. s. pignoris igitur per consequens videtur, quòd per se solum sufficit ista qualitas ad probandũ contractum fœneratitium, quod videtur contra illud. c. illo vos. quo non obstante dicendum ẽ, quòd licet verum sit, quòd dicatur pignoratitius, præsupposito quòd sit contra naturam emptionis, tamen per hoc non sequitur, ergo contractus est vsurarius, nisi aliquid vltra sortem in eodem contractu recipiatur, quòd hic computando in sortẽ nihil vltra percipiebat, & istud est, quod ille tex. voluit, dum maioritatem pretij considerauit. quod teneas semper menti contra Anto. & Abba. ibi, quia
58 † vbi non damus aliquid vltra sortem, est impossibile vsuram nominari. vocetur quomodo velis contractus, postquàm notum est recipere aliquid vltra sortem esse vsuram, aliud est, quod multum obstat huic conclusioni, quod nouissime concepit do. Abb. in. d. c. illo vos. vbi demonstrat contra sententiam omnium scribẽtium vsq; ad eum, quòd pactum, de quo in illo. c. non fuit contra naturam contractus, immò secundum naturam postquàm ibi potestas resoluendi contractum, non in potestate venditoris, sed emptoris erat. quo casu, vt dixi supra in princ. glo. emptor non lucratur fructus; igitur illud pactum de fructibus in sortem computandis, non contra natu-

naturam, ſed immò ſecundum naturam erat, quòd certè red dit difficillimum intellectum illius.c. pro cuius declaratione & intelligentia incidenter dico animaduertendum circa tria pa cta, quæ in contractibus emptionis, & venditionis, ſolent apponi, quæ ipſis emptoribus impediunt fructuum acquiſitio nem.primum pactum adiectionis in diem.ſecundum legis cõ-
59 miſſoriæ. † Tertium pactum de retrouendendo ad voluntatem emptoris. De primo eſt tex.in .l.ij. & in.l.imperator. ff.de in diem adiec. De ſecundo in.l.ſi fundus.cum.l.ſequen. ff.de le. commi. De tertio habetur in .l.quòd ſi nolit. in fi.iuncta.l. cum autem.§. penul. ff.de ædil. edic. Exemplum primi, ſi vendo fundum pro decem, niſi ali⁹ attulerit meliorem conditionẽ infra menſem, tunc intelligitur actum, quòd ſi alius maius pre tium dederit infra menſem res ſit inempta quo ad primum emptorem: & ſic reſoluitur titulus ipſo iure. exemplum ſecundi, quando vendo fundum pro decẽ hoc pacto, quòd ſi p̃tium non ſoluat infra menſem res ſit inempta, & ſic reſoluatur titul⁹ ipſo iure, & iſtud pactum ſecundum legis commiſſoriæ in pignoribus nõ habet locum regulariter: infra de pigno.c.ſignificante.Barto.& alij in.l.q̃-

uis.ff.de ſolu. declaro, quòd ſi aliqua res fuerit pignorata pro certo pretio, non poteſt tempus apponi redemptioni cum hac conditione, ſi redempta nõ fuerit illo tempore, maneat res empta pro eodem pretio.exemplum tertij pacti, de quo ſupra eſt in.l.quod ſi nolit.in fi.coniuncta.l.cum autẽ.§. penult. ff. de ædili. edic. & aliquos not. bene in.c.illo vos. infra de pigno.vbi videbis Imo.v.colum. iſta latius explicantem, vnde iura quæ volunt, quòd emptor cum pacto de retrouendendo lucretur fructus, debent intelligi, quando pactum reſpicit fauorem venditoris, quo caſu differt ab alijs pactis, de quibus
60 ſupra. ¶ † Item in alio, quia illa ſtatim habent trãſlationem dominij directi, ac ſi venditio facta non fuiſſet, pactum autem de retrouendendo quemcunq, reſpiciat, hoc non habet, niſi à tempore oblationis pretij: & tunc non habet tranſlationem directi, ſed vtilis tantum dominij. tex. eſt ſingu. & ibi Pau.de Ca. ſolus exclamat in.l.ſi cum venderet.ff.de pigno.act.quod eſt ſingu.& ſingulariter notandum ad declarationem glo. in dicta.l.ij.C.de pact. inter emp. & vendi.& eorum qui Imol. v.colum.in.d.c.illo vos.& eorum quæ communiter docto. in præalleg.l.ij. qui ſimpliciter tenc-

tenebant non transferri dominium in isto pacto de retrouendendo, nisi solum facta retrouenditione, quia vides modo secundum Pau. de Cast. quòd immò facta oblatione pretij, transfertur saltem vtile dominium, per illum tex. in. d. l. si cum vẽdat. quem multum not. Ange. de Are. in. §. item si. in xxviij. col. Instit. de exceptio.

61 ¶ † Ad propositum iam redeundo ex supradictis patet, ꝙ illud pactum de fructibus in sortem computandis appositum in. d. c. illo vos. non fuit contra naturam contractus, vt sibi solus Abb. inuehit contra omnes, licet contra hic voluerit, sequendo antiquorum opinionem: difficile est ergo videre rationem decisionis illius capituli volentis ex illis duobus contractum iudicari fœneratitium, postquàm pactum de cõputandis fructibus in sortem, fuit secundum naturam contractus emptionis, nec satisfacit quod Abb. ibi dicit pro defensione, quòd Papa ibi coniunxit vnam præsumptionem cum alia, scilicet, quòd aliquis vltra sortem capiebat cum pacto de computandis fructibus in sortem, quia dico, ꝙ expressio eorum quæ tacitè insunt, si exprimatur, nihil operatur, vulgata. l. iii. ff. de legat. i. sed istud de fructibus computandis in sortem tacitè inhæret, & si non fuisset expressum, cõstat, quòd contractus vsurarius non fuisset, ergo nec reputandus est, si

62 exprimatur. ¶ † Adeò mihi istud fuit visum difficile, quòd aliquando credidi codicem esse deprauatum, ibi, dum tex. dicit fructibus non computatis, quod debuisset dicere fructib⁹ non computatis, quasi tunc diceretur contra naturam contractus, sed neque istud mihi satisfaciebat, quia per hoc nullo modo adhærebat contractui pignoratitio, contra cuius naturam tale pactum fuisset, ideò vsurarius dici non poterat, quapropter postea aliquando credidi, quòd licet in veritate sit, sicut Abb. dicit in. d. c. illo vos. quòd illud pactum sit secundum naturam contractus, tamen partes contra credebant postquàm vsque ad tempus ipsius Abb. ita per omnes fuit tex. ipse intellectus. sed quia istud est diuinare, & quia iura sunt interpretanda, non secundum partium opinionem, sed secundum aliam iuris dispositionem. argumento. c. cum causam. de electio. vbi nõ quod factum sit, sed quid faciendũ sit, attendere debemus, maximè cum de intentione contrahentium non consistit. ideò nec iste intellectus placet.

93 ¶ † Iterum ductus anxietate

intelligentiæ illius tex. credebam, quòd in istis cõtractibus, & similibus, illud quod tacitè inest, si exprimatur, facit præsumptionem simulationis cõtractus multoties, vt patet in eo qui dixit, vendidi, & tradidi non in fraudem vsurarum. & idem de eo qui diceret in contractu se nihil intendere simulate agere, quia in istis casibus præsumitur simulatio secundũ Bald.in.l.iij.C.plus vale.quod agit. de quo Fely.vij.fol.ij.colum.in.c.si cautio. de fi.instru. & tamen ista tacitè inerant ex argumen.l.merito. ff.pro soc. &.c.fina.de præsumpt. facit in simili quod dixit Bal.in.l.j. de colluſ. detegen. de confitente ad istã creditoris, quod est instrumentum de vera sorte, quia potius fœneratitius propter hoc præsumitur, facit quod An cha, consi.cclij. & glo. vulgata in.l.quæ sub conditione. ff.de condi.insti.de qua per Fely.vbi proxime. Ita ergo in proposito illius.c.illo vos. esset dicendum, quòd esset verbum mirabile: & ita necessario dicendum putarem, si Abb.consultatio vera esset, nec aliter difficultas resolui posset. Sed tamẽ post longam inuestigationem deo duce, reperi veritatem, & inueni opinionem scribentium ante Abb.veram fuisse, & esse, & do. Abb.deceptum fuisse, licet inductio sua ingeniosa fuerit. dico igitur, quòd considerans tex.in c.illo vos. prout ego statim cõsiderabo, & videbis, quòd illud pactum de fructibus in sortem computandis fuit contra naturam contractus, pro euidentia cuius præsuppono, quòd tex. ille dicit, quòd fuit adiecta conditio inter contrahentes, quòd si à tempore contractus vsque ad duos proximos annos displiceret emptio, hoc est emptori, tunc venditor abinde vsque ad annum vigintiquinque libras fructibus computatis in sortem &c. pondero modo ab illa dictione abinde. vbi venditori infra annum post denuntiationem emptoris, datur facultas redimendi, an solum clausula defuncti his in sortem computandis coniungitur: & sicut illo casu redemptio, seu retrouenditio stat in libertate ipsius venditoris, ideò per consequens quandiu infra illum annum res non redimebatur secundum communem, vel pretium non afferebatur secundũ Pau.de Cast.emptor debuit fructus lucrari. argumen. tex. in d.l.ij.C.de pact. inter empt. & vendi. dominio penes eum manente altero prædictorum non facto & merito: quia in culpa erat ipse venditor in non redimendo, postquàm potuit. igitur luce clarius demonstratur, quòd

quòd pactum, quod fuit appositum in illo, ci intelligitur infra illum annum post denuntiationem emptoris; ad quem omnino habenda est relatio; postquàm vt dixi, eidem annectit pactum, & non ad duos primos, infra quos emptio displicere potuit, ad quos Abb. & male habuit relationem, quia ad illum, vt dixi, annum post denuntiationem emptoris, debet referri, ad quem referendo, vt iura iuribus concordentur, & absurditates vitentur; constat quòd pactum de fructibus computandis in sortem, fuit contra naturam contractus; quia debuit in illo anno emptor lucrari fructus, & dictum fuit, quòd deberet computare in sortem; meritò fuit iudicatum potius pignus; postquàm istud competit pignori, & propter incrementum maioris pretij vsura iudicatur, & per hoc communis opi. antiquorum, salua manet, & iura iuribus concordantur, & vitantur absurditates; quod tanquam nouissimum not. & nunquam exeat mentē
64 tuam. ¶ † Quintus & vltimus casus est, quando quis petebat mutuum offerēdo rerum suarum hypotecam, & alter dixit nolle mutuare, sed emere: & sic secutus fuit contractus emptionis. & isto casu Hostien. dicit ex hoc solo nostri vsurarij Moderni conuincuntur, quòd credit Abb. procedere, quando esset emptor vsurarius, aliàs nō, nisi quando venditio fuisset secuta pro illa pecunia, quam mutuo petebat; quasi tunc modicitas pretij cum præsumpta voluntate, quæ colligitur ex præcedēti requisitione faceret quod præsumeretur contractus pignoratitius, quod indubiè dicit Abba. procederet quando cum his concurreret pactum de retrouendendo. habetur ergo ex dictis Abb. talis cōclusio: probata certa mutui petitione, secuta pro eodem pretio venditione præsumitur contractus pignoratitius; maxime apposito pacto de retrouendendo. & istam conclusionem satis sequitur Pau. de Cast. consulendo consil. xciiij. incipien. visis his quæ supius. & consi. ccxxvi. incipien. in causam motam per dominam Dorotheam. & in consi. cccxxix. incipien. visa petitione. vbi dixit, quòd quidam egebat pecunia mutuata, & fuit probatum quod requisierat illum, cui postea vendidit rem pro paruo pretio: ibi determinat, quod est contractus vsurarius: ita firmat Felyn. in. d. c. si cautio. in vij. fol. in j. colum, dicendo post Laur. in tracta. de vsu. in secunda parte. quæst. lx. quòd cum hodie sit difficillimum probare † contractus simula-
66
mula-

mulatos, non sufficiunt coniecturæ iuris, quæ iam sunt notę, & per callidos contrahentes fraudatæ. ideò recurrendum est ad alias coniecturas illis similes, qualis videtur ista secundũ eos: mihi tamen nunquam placuit, quòd ista coniectura sit similis alijs à iure introductis, vt facile iste tex. demonstrat cum c. illo vos. de pign. iuncto. c. cũ dilecti. supra eod. quando enim vnus decipitur vltra dimidiam iusti p̃tij habet remedium, de qua in. d. c. cũ dilecti. & in. l. ij. C. de rescin. ven. & si dolo dante causam, vel incidente in contractu fuit inductus dantur remedia, de quibus in. d. c. cum dilecti. per glo. & nullibi tamen istud remedium dicendi contractum vsurarium datur, & tamen ex isto dicto doct. deberet dari istud remedium postquàm virtualiter concurrunt omnia quæ petunt doct. in isto casu. dixi virtualiter, quia verisimiliter quis potius pignorasset rem suam mutuum accipiendo, quã vendere pro tam vili pretio, sed quia non potuit obtinere mutuum, ideò taliter vendidit, & tamen non datur istud remedium, de quo hic per docto. sed remedia alia, de q̃bus supra. Et iterum ad probandum falsitatem huius conclusionis, adduco prædictum. c. cum dilecti. cũ c. cum causa. infra sequẽ. iuncta auth. hoc ius porrectum. x. q. ij. ꝓbatur in. d. auth. hoc ius porrectum. quod ecclesia potius debet pignorare, & hoc primo inuestigare si poterit q̃ veniat ad rerum distractionem. Et tñ hoc non obstante vendendo rẽ si decipiatur vltra dimidiam iusti p̃tij agit ecclesia communi remedio. d. l. ij. C. de rescin. vẽ. &. d. c. cum dilecti. non autem dicitur propterea contractus vsurarius, nisi defundatur istorum opin. in eo qui consueuit vsuras exercere, quo casu cessaret contra ipsius. c. cum dilecti. licet multi etiam istam qualitatem, quod consueuerit vsuras exercere non admittãt in. l. iij. C. plus vale. quod agi. dicentes vsurarios facere etiam bonos contractus, & licitos. vnde vera defensio istius dicti, & sine dubio esset, quando dictio maxime, posita in conclusione; extet improprie pro tanto, per istum tex. secundum quod eam declaraui, tene menti, & considera, quia ex istis reddũtur difficilis sustentationis dicta quæ superius supra in proximo quarto casu, circa clausulas insolitas, & maxime quæ insunt sui natura, quia nullibi probatur iure, ꝙ illa sufficiant ad contractum vsurarium præsumendũ, in quo cogitabis.

CAP.

CAP. CVM CAVSA.

SVMMARIVM.

1 *Superfluum esse, an dicatur id quod repetitur.*

2 *Lectio repetita probat.*

3 *Deceptio vltra dimidiam iusti pretij, quomodo sit determinanda in libello.*

4 *Probatio incerta, an, & quã releuet probantem.*

5 *De minimis non est curandum.*

6 *Testis deponens de valore rei, si dicat res valebat decem, & nihil vltra, quid importent ista verba, & nihil vltra.*

7 *Contractus omnes iurisgentium sunt contractus bonæ fidei.*

8 *Cõtractus permutationis est contractus bo. fi. innominatns.*

9 *Priuilegium competens primæ actioni nouatæ, intelligitur repetitum in stipulatione nouante.*

10 *Priuilegium prælationis ita est proportionabile stipulationi, sicut alteri contractui bonæ fidei.*

11 *Contractus bonæ fidei, & contractus stricti iuris, an, & quando differant. & nu. 12.*

13 *Dictio venditio largo modo comprehendit omnẽ contractum, per quem dominium transfertur.*

14 *Remissio propter sterilitatẽ, quando detur in contractu emphyteotico.*

15 *Remedium istius. c. cum causa. an, & quando habeat locum in contractibus stricti iuris. & nu. 16.*

17 *Renuntiatio generalis non sufficit, vbi ratione ignorantiæ prouidetur. & nu. 22. & 23.*

18 *Beneficium quod habetur à lege, an perdatur per lapsũ temporis.*

19 *Procurator generalis si fuerit deceptus vltra dimidiã iusti pretij, nunquid habebit remedia iuris.*

20 *Deceptus vltra dimidiam iusti ꝑtij, debet in libello asserere se ignorasse ꝑtium rei*

ven-

certo pretio, non habet auxilia iuris.

48 *Mulieri deceptæ in æstimatione rei dotalis, etiā infra dimidiam succurritur.*

49 *Deceptio non toleratur in vitijs, nisi minima.*

50 *Deceptio in quantitate rei non est ita perceptibilis, sicut deceptio in valore.*

51 *Taxatiuum quid dicatur. et quid demonstratiuum.*

52 *Venditio medico facta minus debito in infirmitate rescinditur officio iudicis.*

55 *Venditioni cōsentiens si fuerit deceptus, non habet auxilia iuris, licet pretium participauerit.*

56 *Venditor, si tandiu agere abstinuerit, donec cura, & solicitudine emptorum res est longe melior effecta, nō habebit remedia iuris, nisi offerat sumptus, & pretiū operarum.*

57 *Deceptus vltra dimidiam non potest agere post triginta annos.*

58 *Minorū administratores nō hñt potestatem donandi.*

59 *Beneficiatis deceptis in permutatione beneficiorum, non succurrit ius, quod datur deceptis vltra dimidiā iusti pretij. Et quid in minore renuntiante beneficio. nu. 60.*

61 *Deceptus in industria negatiua, an habeat remedia iuris.*

62 *Thesauri post venditionem inuenti, non habetur ratio.*

63 *Tempus consideratur in cōtractibus empt. & vendi. quando in eis consistit deceptio.*

Summa vt in. c. cum

dilecti. supra eod. Et est pars. c. cum cā. de testi. §. j. Pro ratione dubitandi in isto. c. opp. de superfluitate, quia illud idem qđ hic disponit, iam dispositum erat in. c. cum dilecti. quod est contra not. supra in prohe. vbi fuerunt multa resecata propter nimiam similitudinem: facit ꝓhemium. vj. lib. ibi supfluis resecatis. & si tu dicas non est mirandum, quia idem reperitur in c. significantibus. de appell. vbi de verbo ad verbum omnia repetuntur. & in. l. si quis in conscri-

ſcribendo.de epiſco. & cle. iuncta eadem.l.C.de pact. reſpondere poſſum, quòd multiplicare inconueniens non eſt ſoluere. Vel ſecundo quod ibi conſeruatur illa ſupfluitas ratione diuerſorum titulorum, vt doc. ibi dicunt, maxime Abb.in dictis.cc.ſignificãtibus. pro reſolutione iſtius difficultatis neceſſario dicendum eſt, quod hic altero de tribus modis ſaluetur ſuperfluitatis. Primo clarius exprimitur in iſto.c.quàm expreſſum fuerit in.c.cum dilecti. quo caſu certum eſt excuſari ſuperfluitatem, ita voluit glo. & doct.in.c.licet canon. de elect. in.vj. idem in prohem. Grego. vbi do.Fely.poſt Domi.ibi ponit ſex modos tollendi ſuperfluitatem. tex. eſt de hoc.& ibi Franc.de Are.in.l.gallus.§.nũc de lege velleia.ff.de libe.& poſtu. quod autem clarius hic exprimatur, quàm ibi conſtat, qa hic habemus modum, quem habere debet, iuxta in ſententiando, quem ibi non expreſſit, ſed ſolum caſſauit ſententiam, quia in arbitrio emptoris &c. ſecundo tollitur iſta ſupfluitas rõne diuerſitatis facti, licet ſit in iure identitatis, ita voluit Domi. poſt Io. Mona. in.c.ſtatutũ. in prin.de hæret.lib.vj.ĩ.j.col. ſen ſit Ab.in prin. c.fi.de homi.facit gl.in.c.ſi apoſtolicę.de pbẽ. lib.vj. & iſtũ modũ multũ not. & addas Fely.in ſupra dicto loco. Tertio poſſit ſingularius dici attenta communi opinione canoniſtarum, de qua dixi in fi. repetitionis.c.cum dilecti. quod hic repetijt quod ibi dixit, vt adderet; quo caſu eſt ſuperfluitatem tolli, vt probatur in.c.ſuper quæſtionum.iuncto.c.cum te conſulente. de of. delega. eſt opti. glo.in.l.librorum.§.quod ſi in codicibus. ff. de lega.iij.ibi, dum dicit, repetit vt addat, ita etiam voluit Ang. Inſtitu. de his qui ſunt ſui vel alie.iur.j.colum. & ſi dicas qd addatur in iſto.c.dico, quòd prima facie videtur velle conſiderata Papæ ſententia, quod vtrunque ſit in obligatione, ſcilicet rem reſtitui, vel iuſtum ptium ſuppleri: ſuadetur, quia ſufficiebat condemnare ad rei reſtitutionem, ſecundum opinionem legiſtarum. per tex.in.l.miles.in.§.decem. ff.de re iudic. & poſtea in electione condemnati erat ſupplere iuſtum pretium, quod etiam conſiderato verbo decernimus ibi poſito, quòd eſt noui iuris editiuum, ſecundum not. per Abb. in.c.paſtoralis. de exceptio. in princ. idem ſaluari poteſt, nec iudicio meo aliquis tex. eſt de iure noſtro, qui magis faciat pro opinione canoniſtarum, ſed quia contrarium firmaui in fi. repetitio. ad.c.cum dilecti.

cti. non ibi me remitto, & sufficiant proximi alij modi ad saluandum superfluitatem, de qua
1 posui. Et not. quòd nunquam dicitur aliquid superfluum, si reputatur, quia prius non obseruabatur. tex. est, & ibi Domi. in. c. primo. de religio. domi. lib. vj. tertio not. de quo non fecit mentionem Felyn. vbi supra. ¶ Item vltimo circa hoc non omitto quod nemini venit in dubium excusata superfluitate id satis esse validum, satisq; famosum,
2 † quòd repetita lectio probat, vt est tex. in. l. vnde. C. de emen. iusti. co. Ioã. And. in princ. arbo. consangui. aliter rationem dubitandi non pono, quia satis, ac satis posita fuit in simili in dicto. c. cum dilecti.
3 ¶ † Not. primo Abb. ex isto. c. casum, in quo procedit libellus incertus, & alternatiuus. nam sufficit in libello ponere, quòd res valebat longe plus, & quòd venditor fuit deceptus vltra dimidiam iusti pretij, nec est opus aliter deceptionem determinare. Item satis est concludere alternatiue, vt peto rem restitui, vel iustum ptium suppleri. & hoc est dictũ Abb. quia incertitudo non reddit rem dubiam, sed habetur pro certa isto casu, aliàs regulariter non. Procedit libellus alternatiuus, vt not. in. c. constitutus. de restitut. in integ. & ex istis verbis Abb. elicitur talis conclusio, procedit libellus alternatiuus, vel incertus, qñ ista in qualibet sui parte verificantur. facit qđ Abb. j. col. in. c. ex parte. b. de fo. compet. & p hoc singu. limitantur, not. per Io. And. in reg. in alternatiuis. de re iud. in vj. & not. p Bar. in. l. j. ff. de flumin. & in. l. titiæ. vbi Imol. & alij. ff. de legat. j. dum volunt alternatiuã parere obscuritatẽ, & eodẽ modo de incertitudine dicẽtes, cui⁹ rõne. s. obscuritatis exceptio, vel actio non procedunt d. l. j. de flumi. & ibi Bar. ff. de excep. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhiben. glo. in. l. veteribus. ff. de pac. procedunt. n. oĩa ista qñ in qualibet sui parte ista non verificarentur, quia tunc surgeret dicta obscuritas, secus quando verificantur, vt hic, & istud est, quòd Anto. de But. dixit in. c. tertio loco. de proba. per tex. ibi, quòd admittitur alternatiua exceptio, quãdo in aliqua eius parte concluditur intentio excipientis. facit tex. in. c. ex parte. de rescript. & in. c. raynaldus. de testa. & c. ex parte. B. de fo. cõpe. & istud quod concludat intentio ex qualibet eius parte pcedit generaliter, quando natura obligationis est alternatiua, siue hoc surgat ex hominis dispositione, vt in. c. j. de plus peti. siue ex legis dispositione. vt

vt in.c.nostro.&.l.ij.de rescin. vendi. Item & alio modo potest procedere libellus alternatiuus, quando de duobus alternatiuè positis vnū alteri inest: & isto modo saluatur: secundū quam communiter videmus ac cumulari in eodem libello nullitatem, & iniustitiā: inest enim nullitas iniustitię.c.cum cōtingat.de offic.delega.quæ not.ꝑ practica.l.penul.quando ꝓuo. non est neces.&.l.si expressim. ff.de appella.&.c.dilecto. infra de appel. item procedit libellus alternatiuus generaliter, vbi qs probabiliter dubitat de actione sibi competenti, tunc pōtest accumulare plura remedia alternatiuè, quod ꝓcedit, siue quis dubitet ex facto proprio, vel ex facto alieno, ita probat tex. & ibi Innocē.in.c.constitutus. de restit.in integ.vbi Abb.& Imo. facit.l.j.ff.quo.lega. si vero est certus de remedio competenti, tenetur eligere alterum, ex quo ambo se non compatiuntur. not.in.d.l.j.quorum leg.& per supra dicta, vt dixit Innocen.in d.c.constitutus, quod procedit iste libellus, dico rem pertinere ad me iure dominij, vel quasi quod bene no.quia sentit quòd iste libellus procedit de iure ꝓpter incertitudinem: glo.tamē singul.in.c.abbate. de re iudi. lib.vj.in ver.dominij. dicit, ꝙ procedit talis libellus de consuetudine.& illā glo. not.Abb. in.c.ij. de libel.obla. iij.&.iiij. col.in.c.cum contingat.de off. delega. ista sufficiant quantum ad alternatiuam. videamus modo ad aliqua circa incertitudinem, de qua supra in isto nota. feci mentionem, & reuoco in dubiū pro intelligentia cap. an dicens se deceptum vltra dimidiam iusti pretij, aliter non declarans per probationes, illud vltra dicatur concludenter ꝓbare ꝑ supra dicta: videretur dicēdum, quòd sic, postquàm ista incertitudo verificāda venit in quocunque minimo excessu, q sub illa clausula, & vltra potest intelligi: vt etiam colligitur ex primo & secundo not. Abb. & Io. Imo.hic, coniuncta.l.hæc adiectio.de verbo. sig. pro qua opin.ego adduco duas glo.singu.prima in.c.pia.de exceptio. lib.vj.secunda in.c.ex parte. in princ.de offic.delega. quam ibi cōmendat do.Abb. prima vult, quòd dispositio nunquam dicitur generalis, seu incerta, quæ concludit in qualibet specie sub genere contenta; quòd proposito nostro bene est applicabile postquàm in quolibet excessu vltra dimidiam verificatur dispositio. secunda gl.vult, quòd dispositio nō est generalis, sed specialis, licet verbis generalibꝰ concepta, dum tamen veniat verificanda in vna re tantū, quòd

ibi

ibi Abb. magnifacit, & inducit in simile, l. si hæres. ff. de actio. lega. Ad propositum igitur cum ista deceptio verificetur in quacunque particula, dicendũ est, quòd concludat libellus cũ illa dictione & vltra, istud est, quòd hic voluit Ioan. de Imo. secundo nota. dum dixit, quòd
4 probatio † incerta releuat probantem quando est certa saltem respectu conclusionis intentionis agentis, licet in aliquo particulari non sit certa. Ex qua concludit ipse Imol. ꝙ aliquando valet sententia incerta pro parte, quando est certa, saltem respectu illius quod requiritur ad concludendum. ¶ Aduertas modo, & sis attentus, quia quòd iste libellus, vel ista probatio non concludat. firmat Bal. in. l. ii. C. de rescin. vend. in penul. colũ. idem in. c. cum causa, de testib. per tex. ibi, quem ad hoc exclamat pro singul. quòd etiam hic visus fuit sentire Anto. de But. dum dixit sine alia declaratione, quòd contra practicam, qua dicitur, & probatur quem esse deceptũ vltra dimidiam iusti pretij. facit tex. in. d. c. cum causa. & istam opinio. Bal. in. d. l. ij. hic approbat Imo. in penul. colũ. licet in fi. primæ colum. reprehenderit Anto. de But. quod dixerat dictum. c. cum causa. obstare practicę, de qua supra; sic aperta est Imo. contrarietas. do. And. hic j. & ij. col. firmat dictum Bald. in. d. l. ij. Salyce. ibi firmat contrarium, quòd immò sufficiat probare, quòd deceptus est vltra dimidiam, quem sequitur do. Felyn. in. d. c. cum causa. de testib. attento secundum eos, quòd sufficit vnus denarius vltra dimidiam iusti pretij, vt sit locus remedio. d. l. ij. Et ad istã partem inclinat Fely. in. d. c. cũ causa. Anto. & Abb. licet Ant. hic dubitauerit propter illud capitulum. quod in veritate nihil facit, quia ibi volebat emptor iustum pretium supplere. quo casu certum est, quod illa probatio nihil concludebat; sed quo ad rescindendam venditionem emptore nolente supplere iustum pretium, satis concludenter diceretur probatum per supradicta, nec tex. in. d. c. cum causa. probat cõtra. Est verum tamen quod do. Fely. in. c. licet causam. de probatio. in. v. colũ. in fi. firmat do. Io. de Imo. hic, dum in pen. col. comprobauit Bal. in. d. l. ij. vnde negari non potest confusio scribentium in
5 isto articulo. ¶ † Pro prima opinione faciunt rationes meæ supra positæ, dum allegaui illas duas glo. Pro secunda opinio. scilicet Bald. facit illud vulgatũ de minimis non curandum, secundum glo. in prohe. Grego. ver. iudicis. & glo. in. §. necessa-

rie.lxxvj.distin. cum dicit propter vnum diem, neque plus, neque minus, eodem modo in proposito posset dici propter vnum, in quo potest verificari illa dictio vltra, neque plus, neque minus, hoc est, non esset curandum; huic rationi bene & optime potest satisfieri, postq̃ de minimo ad maximum non sit differentia, quãdo est eadem ratio.c.de appellatio. supra de appell. sed in proposito nostro est eadem ratio, quia propter illud minimum prępondera tvitium deceptionis, & efficitur potentius quàm ratio fauens contractui: ideò actus denominari debet à potentiori. argu.l. quæritur. ff. de stat. homi. non potest enim negari propter illud minimum excessum dimidij iusti pretij, quòd res pro ea parte efficiatur potentior, sicut si multum fuisset in deceptione: ergo eadem debet esse iuris dispositio. Vnum tamen est singu. valde, & non vulgatum, nec cognitum canonistis, licet valde notum theologistis, quòd defendit singu. Bal. opinio. & sequacium: Præsupponitur.n. per theologos, quòd per canonistas scriptum non vidi, quòd valor alicuius rei non dicitur, nec potest aliquo modo consistere in puncto indiuisibili: sed habet in se aliquam latitudinẽ, declaro, quòd res non potest valere decem præcisè, sed aliquod minus à parte ante, seu plus à parte post, vt si diceremus rem aliquam valere nouẽ, & etiam decem, & aliquid vltra: verus ergo valor diceretur qui consisteret ex ista latitudine, in qua latitudine, vt asserũt theologi, contrahẽtes, possunt se decipere: ita dixit Scotus, quem vt audio, sequuntur Modernio. iiij. sententiarum. dist. xviij. quæstio.j. artic.iij. quod est pulchrum propter not.in.c. cum dilecti. supra eod. & aliqua in simili dixi in .c.j. supra eod. dum dixi, quod pęna debita pro peccatis, non est in puncto diuisibilis, sed habet suam latitudinem. qua opinio. theologorum pro vera habita necessario, concluditur, quòd per illam dictionem & vltra, verificabile in minimo non conclu dat intentio proponentis, nec testium probatio, postquam verificari potest illud vltra in illa latitudine, in qua vt dixi, etiam consistit verus valor. pono exemplum pro intelligentia, est aliqua res, vt dixi, quæ valet decem, & aliquid vltra, seu minus pro latitudine, postquã vt dixi, non est dare punctum indiuisibilem, vnde si testis diceret, quòd res valebat decem, & eam vendidit pro.xv. & vltra: illud vltra certè nihil operaretur, quia posset illud minimum.

mum, quòd per illam dictionē vltra posset intelligi, & verificari in valoris latitudine, de qua dixi, dictum necessario nō concludere; & sic non esset verum, quòd esset deceptus vltra dimidiam iusti pretij, meritò illa probatio tanquàm incerta, & nihil cōcludens reijceretur. quod rogo in æternum non exeat mentem tuam. pro defensione Bal. nouissima, aliàs per alium non considerata, quę defensio tollit omnia fundamenta partis contrariæ, si diligenter animaduertatur. pro conseruatione tamen communis
6 opinio. gustabis † nunc nouam practicam, quando testis q dicit de valore rei, asserendo fuisse, & esse rem valoris decem, facias quod subiungat, & nihil vltra, & postea dicat, & vendita fuit pro quindecim, & vltra: tunc probatio esset certa, & satis concluderet, quasi latitudo valoris manserit à parte ante postquàm ipse dixit, quòd valebat decem, & nihil vltra. quod liga digito pro singu. & noua practica, qa satis constat tunc vltra dimidiam iusti pretij deceptum esse. Pro introductione dicendorū, & faciliori expeditione notatorum in isto. c. facio talem cōclusionem: Deceptus citra dimidiam iusti pretij nullum habet remedium. deceptus vero vltra dimidiam iusti pretij, habet remedium istius. c. & supra eo. c. cum dilecti. & l. ij. de rescind. vendi. quo remedio mediante potest agere deceptus ad rescindendam venditionem, in qua actione inest quòd aduersarius habet facultatem supplendi iustum pretium, secundum veram, & communem opinionē in præallega. iuribus. istam conclusionem ordinabo, declarando per multas extensiones: & etiam per multas limitationes, sequendo per ordinem Abb. vt materia ista, quæ quotidiana est, facilius isto modo percipi, & intelligi valeat. præsuppono tamen vnum pro intelligentia, quòd ista conclusio habet duo capita. vnum est deceptionis citra dimidiam, & istud est primum. aliud est deceptionis vltra dimidiam, & istud est secundum. istud dico, quia inferius dicenda, maxime in limitationibus aliquando directè tangunt primum caput, aliquando secundum.

7 ¶ † Prima igitur sit extensio, quòd conclusio, & iura, per quę fundatur, licet loquantur in contractu emptionis, & venditionis, nihilominus vendicant sibi locum in omnibus contractibus bonæ fidei, quos habes numeratos. Instit. de act. §. actionum. quos melius declaraui supra in. c. cū dilecti. su-

per glo.fi.vbi post Bal.in.c.j.in fi.de plus peti. Conclusum est omnes cōtractus iurisgentium esse contractus bo.fi in quibus in ista extensione habebit locū dispositio præhabitæ conclusionis. ita voluit Bal in.v.col. in dicta.l.ij.de rescinden.vend. post quàm omnium contractuū bo.fi. eadem est æquitas. ergo idem ius debet esse.l.sciendum. .§.deinde.ff.de ædili.edic. facit .l.item si pretio.§.fina.ff.loca. facit glo.in.l.in venditione.§.j. fi.de bon.autho.iudi.post.quæ de contractu locationis loquitur, in quo ita firmat Ange. de Are.Institu.loca. in.j.col. allegando glo. in.l.si olei.C.loca. firmat idem Pau. de Cast. pen. colum. & in.d.l.ij. & hic Io.de Imo.in pen.col. & do. Abb.eodem modo hic penul.col.dicēdo, quòd conclusio habet locū in omnibus contractibus bonæ fid. quod cōmune est omnium scribentium,licet ratio Abb.nō placet, dum dixit, nam verbum venditio largo modo sumēdo, comprehendit omnem contractum,per quem transfertur dominium, per tex.in.l.statuliberi.ff.de statulibe. quia secundū istam rationem contractus locationis,non comprehenderetur, quod est contra communem, & cōtra id quod ipsemet Abb.dixerat in eadem pen.col. loquendo in contractu loca-

8 tionis. ¶ †Secundo extendo dictam conclusionem veram, intelligendo non solum in contractibus bonæ fidei nominatis,sed etiam in innominatis,vt in contractu permutationis, q. est contractus bonæ fidei innominatus.ita firmat Bal.in dicta .l.ij. in.v.colum. quod firmat etiam Ioā.de Imo.in clem.j.de reb.eccl.vij.col. dicendo,quòd .l.ij.de rescind. vend. habet locum in omnibus quæ sunt loco emptionis. vt.ff.ex qui.cau.in poss.ea.in.l.fi. & talis est contractus locationis,& permutationis secundum eum. allegat .l.qui autē.ff.de his qui in frau. patro. idem firmat Imo.antep. col.in.c.cum dilecti. supra eo. & incidenter not. in isto contractu permutationis, quòd in eodem habet locum actio redhibitoria, & quanti minoris. ita probat tex.fortè sing.in.l.sciēdum.j.in.§.deinde.versi.si emptor.ff.de ædil.edic. quod commendauit Franc.de Crema suis singula. in fi.penulti. fol.

9 ¶ †Tertio extendo, & intelligo conclusionem procedere in contractibus stricti iuris interpositis super contractibus bonæ fidei, secundum glo.singa. in.l.si quis cum aliter. de verb. obliga. quem commendat Io. de Imo.penul.colum. supra in c.cum dilecti. & Ange. de Are. Institu.loca.in.j.col. & Alex.

&

& alij in dicta.l.si quis cum aliter. & ita communiter per omnes tenetur, quod tūc demum habeat locum remedium dictæ .l.ij. in contractu stricti iuris, quando fuit interpositum super contractu bonæ fidei, vt in stipulatione interposita super contractu bonæ fidei, immò fortius concludunt scriben. in dicta.l.si quis cum aliter. post Barto. ibi, quòd si fuerit interposita stipulatio animo nouandi ipsum contractum bo.fi. adhuc habebit locum remedium dictæ.l.ij. quia priuilegium competens primæ actioni nouatæ, intelligitur repetitum in stipulatione nouantè, per id quod habetur in.l.aliam. ff.de noua. Io.de Imo.tamen in.c.cum dilecti.supra eod.in penult. colū. reprehendit Bar. in hoc vltimo in.d.l.si quis cum aliter. dicendo, quòd.l.aliam. ex qua se fundat Barto. loquitur in priuilegio prælationis, quòd priuile-
10 gium † ita est proportionabile stipulationi, sicut alteri contractui bonæ fi.idest, quòd mediātę stipulatione quis præferatur alijs creditoribus, sed in quæstione nostra, quando nouatus est contractus bonæ fidei, remanente stipulatione, & sic remanente contractu stricti iuris, videtur impossibile quod videatur repetitum beneficium.l.ij. quia tale priuilegium non est proportionabile stipulationi cū sit stricti iuris, in quo non habet locum beneficium.l.ij. defenditur tamen Bar. ab ista impugnatione per Aret. in.d.l.si quis cum aliter. vbi etiam nouissimi dicentes, quòd licet contractus bonæ fidei sit nouatus per stipulationem: tamen cum stipulatio subrogetur loco contractus bo.fi. assumit eius naturam, ideo proportionatur remedium .l.ij. quòd & fortius defendetur Barto. vera existente mea opin. de qua statim infra, in qua firmo remedium.d. .l.ij. & c. nostri. habere locum in cōtractibus stricti iuris, quia tunc verum erit dicere, quòd proportionabile sit istud remedium stipulationi. ex supra dictis facilè elicitur secundum communem opin. quod remedium.l.ij. & .c. nostrum non vendicant sibi locum in contractibus stricti iuris, ita do. Imo. in.c.nostro. in penult. colum. ita Ias. in.d.l.si quis cum aliter. etiam in penul. colum. & sic in omnibus contractibus introductis à iure ciuili, postquàm illi dicuntur contractus stricti iuris ex doctrina Bald. de qua supra in princ. conclusionis non poterit intentari remedium istorum iurium, sed intentabitur remedium prædictæ .l.si quis cū aliter. ex quo infertur ad cōtractum emphyteoticum, quia si

in eodem detur deceptio vltra dimidiam iusti pretij, non erit locus remedio istorum iurium, & eodem modo in contractu feudali, postquàm isti contractus non iurisgentium: sed iuris ciuilis, & sic stricti iuris iudicantur, & eodem modo in similibus est dicendum eadem ratione, ita firmat Spec. in tit. de empt. & vendi. §. nunc dicendum. & ver. nunquid. & versi. ibi sequen. & ita in istis contractibus proxime dictis firmat Io. Imol. in. c. cum dilecti. antepen. colū. supra eod. licet hic in c. nostro. penult. col. titubat in istis contractibus. s. emphyteosis, & feudi, quando vnum, & quando aliud dicendo. contrariam tamen opin. quòd immò in istis contractibus habet locum remediū. l. ij. & c. nostri. firmat idem Spec. in titu. de loca. in. §. nunc vero aliqua. versi. nonagesimo. & sic est sibi contrarius, & istam vltimam partē tenet Anto. de But. in. d. c. cum dilecti. & apertius Pau. de Ca. in. d. l. ij. de rescind. vend. & Io. de Imo. in. c. ad nostram. de re. eccle. pen. col. & hic Abb. eodē modo penult. colū. in emphyteosi, loquendo, licet in contractibus stricti iuris dubitet: & tamen constat emphyteosim talem esse, & istorum opin. comprobatur, quia isti contractus sunt similes venditioni, & locationi, vt colligitur ex. §. adeò. Instit. loca. & propter istam rationem, Bal. in dicta. l. ij. de rescind. vend. vbi contrarium tenuerat, & istam rationem satis hic sensit Ioan. de Imo. penult. col. & ista pars mihi de iure videtur verior, & sustentabilior ex eadem istorum cōtractuum ad alios bo. fi. ratione, ex qua elicio latiorem conclusionem, quòd in contractibus stricti iuris, in quibus est eadem ratio,
11 † sicut in contractibus bo. fidei deceptus vltra dimidiam iusti
12 pretij possit † intentare remedium. l. ij. & istius. c. postquàm nullibi contrarium reperitur, quòd in hoc differant contractus bonæ fidei, & stricti iuris: vbi enim inter istos contractus non datur ratio diuersitatis, debet idem ius esse. argumen. c. ij. de transla. prælat. & l. illud. ff. ad leg. aquil. vidistis enim quanta fuit difficultas in. c. cum dilecti. supra eod. in danda ratione diuersitatis, & quare in dolo dante causam contractui diuersum ius statuitur in contractib⁹ bonæ fidei, & stricti iuris, quasi vbi nulla fuisset ratio diuersitatis eadem deberet dici iuris dispositio, vt ibi scripsi. probari posset etiam ista conclusio pōderando tex. in. l. statuliberi. §. quoniam lex. ibi dūm dicit tex. nec interest quo genere dominus fuerit. ff. de sta. liber. vbi pro-

25 probatur, † quòd verbum venditio comprehendit largo modo omnem contractum, per quem dominium transfertur, coniuncto modo illo versi. nec interest quo genere dominus fit, cum. c. nostro. & .l. ij. loquẽtibus de empt. & vendi. probari videtur, quòd habeant locum illa iura in quocunque contractu, ex quo dominium qualecunque transfertur, maxime postquàm materia est fauorabilis. quo casu domini appellatione quodcunque comprehenditur, vt per scribentes in. c. nulli. de rebus eccle. post glo. ibi, quæ dum de alienatione loquuntur satis de dominio loquuntur: secundum .l. j. C. de fun. dota. & latè dixi isto anno in rub. de reb. eccle. ista dixi, quia constat, quòd in emphyteoticarium, & feudatariũ transit vtile dominium directo apud dominum manente, vt per Abb. in rub. de feud. & per glo. iiij. in. c. fina. de pigno. & per Pau. de Ca. cõsi. ccclxxxvij. in. ij. volum. per Felyn. vij. fol. iij. colum. in. c. quæ in ecclesiarum. & per consequens eadem ratione, vt dixi, idem erit dicendum in alijs contractibus stricti iuris, quòd etiam patebit inferius in limitationibus, dum glo. exponunt de transactione loquente, licet contrarium voluerit communis opinio in. d. .l. si quis cum aliter. & aduertas dum dixi, quãdo est eadem ratio in istis contractibus emphyteosis, & feudi, multotiens immò vt plurimum videbis q͂d est diuersa ratio ab alijs contractibus, neque tunc mirandum si non habeat in eis locum remedium. l. ij. propter diuersam rationem. pono exemplum in feudo franco, vel feudo libero, de quo per Io. And. in addi. Specu. in rub. de præscript. circa fi. quia in eo non procederet aliquo pacto remediũ. l. ij. seu istius. c. postquàm nihil. ibi soluitur, quia magis præstatur gratia, & amore, quàm pretio. & est quædam remuneratio inæstimabilis fidei, quia tenetur dominum adiuuare, secundum Bald. in dicta. l. ij. in vj. col. pro quo facit capitulum primum de feudo dato in vic. leg. commisso. & capitulum primum. de forma fidelita. & isto casu bene loquitur Specu. in dicto titu. de empt. & vendi. si ante certum pretium feudatari⁹ deberet soluere, seu certum seruitium quolibet anno esset secus: quia tunc eadem ratione possit idem considerari, sicut in alijs contractibus, quia considerato quod reperiri potuissent alia seruitia, quorum æstimatio excederet æstimationem istius seruitij, præstandi vltra dimidiam iusti

pretii, non video quare non habeat locum remedium. d.l.ij. ita firmat Imol.in.d.c. ad nostram. de reb. eccle. Dico clarius & melius, quòd in istis contractibus emphyteosis, vel feudi, vel similibus aliquando prestatur seruitium, vel pensio solum ad recognitionem domini, vt regulariter fit, aliquando præstatur, vel soluitur solum ad compensationem fructuum percipiendo. ¶ Primo casu dico vobis veram esse doctrinã Spe. in.d.titu.de empt. & vendi. de qua supra, quia ibi nullo modo possumus dicere, quòd debeat esse eadem ratio, sicut in alijs contractibus, postquàm ptium ibi non soluitur in recompensationem valoris rei: quod tamẽ in alijs contractibus bonæ fid. constat pretium solui.

14 ¶ † Secundo vero casu procedit quod dixit secundo loco Specu. in tit. de loca. cum tunc penitus sit eadem ratio, sicut in locatione, & cõductione, & in emptione & venditione. quod teneas perpetuo mẽti, quia distinctio ista habet saporem, & intelligentiam, quam facio in simili eorum quæ Bal. sensit in .l.j.iiij.oppo. & in rub. de iure emphyt. & eorum quæ Imo. & Ancha. in.c. potuit. de loca. & eorum quæ do. And. in rub. de loca. in vltima quæst. dum sentiunt ad habendam remissionẽ propter sterilitatem in contractu emphyteotico, vel afflictus habendã considerationem pensionis, quia si soluitur ad recõpensationem fructuum, eadem omnimoda ratione, qua in locatione firmandum esset quòd sic, in dubio tamen quando aliter non appareret de intentione contrahentium iste contractus potius iudicaretur locationis propter talem pensionem quam emphyteoticus. Bald. in c. literę. de dilatio. quem infra proxime allego: secus autem si solueretur modica pensio ad recognitionem dominij. s. qa tunc non fieret remissio ex diuersa ratione. facit in simili qđ Bal. singulariter dixit in. c. literæ. de dilatio. in. iij. col. de quo habui mentionem supra. c. proximo. post Fel. in. c. intantum. de simonia. ij. col.

15 ¶ † Vnum tamen dico tibi, quòd dato qđ in istis contractibus stricti iuris non haberet locum remedium istius. c. & illius. l. ij. secundum omnes, tamen habet locum remedium. l. si quis cum aliter. de verbo. obligat. quod in effectu in nullo, vel minimo differt à remedio. d. l. ij. & c. nostri. post quàm ante traditionem deceptus vltra dimidiam habet exceptionem doli contra agentẽ, vt in dicta. l. si quis cum aliter. legitur, & notatur, & si rem iam tradiderit, habet cõdictionem

fiem indebiti, vel incerti ad rē traditam recuperādam, & tam retinebit, donec sibi suppleatur iustum pretium, ita voluit Bar. in dicta. l. si quis cum aliter. vnde si quis promisit animo donandi rem valentem decem, putans solum valere quatuor, & hoc constat, poterit rem retinere donec sibi suppleatur pretium vltra quatuor, vel condicere si tradidit ad eundem effectum, & si dicatur tutus doli exceptione ante traditionem, non potest repetere per ea quæ habentur in d. l. qui exceptionē. ff. de condi. indeb. vbi si aliquis est tutus exceptione odiosa, & soluit licet per ignorantiam, non repetit. quod etiam tenuit Azo in sum. de rescinden. ven. & videntur sensisse glo. in d. l. si quis cum aliter. & in d. l. nihilominus. hoc non obstante tenenda est præcedens conclusio. nec obstant quæ proxime dicta sunt, quia licet iste deceptus sit tutus exceptione odiosa nō tamen est odiosa sui prin. vel in ipso minor contractus. quo casu loquitur. d. l. qui exceptionem. secus quando ex post facto oritur, sicut in casu nostro, in quo solum censetur dolus committi tempore, quo petitur res, in qua quis est deceptus vltra dimidiam. ideò tunc non habet locum. d. l. qui exceptionem. per id quod not. glo. valde not. in l. qui se debere. ff. de cond. ob cau. facit quod habetur in d. l. indebiti. & in d. l. sed & si me. §. fina. ff. de condi. indebi. ita singulariter Alexan. in d. l. si quis cum aliter. ij. column. post Barto. ibi, & idem Pau. de Castr. iiij. colum. in d. l. ij. & Io. de Imo. hic penul. col. per quæ vides, vt dixi, non multum interesse competat vnum remedium, vel aliud, maxime attenta communi opinione, quæ tenet vtroque iure, quem non compelli actionem, vel remedium proponere, sed satis est factum proponere, ex quo actio elicitur, vt per Io. And. & Abb. in vulga. c. dilecti. supra de iudi. licet aliqui voluerunt, & male in eo c. post glo. ibi, quòd hoc solum de iure canonico sit

16 speciale. ¶ † Quinta sit extensio, quia procedet conclusio regulæ, etiam decreto superioris interueniente in contractu emptionis. Item eodem modo facta venditione in subhastatione, quia etiam si istis casibus datur deceptis vltra dimidiam iusti pretij, competeret remedium d. l. ij. & c. cum dilecti. de quo remitto me ad latius dicenda per me circa hoc infra in sexta limitatione.

17 ¶ † Sexta sit, & notabilis extensio, quia procederet conclusio regulæ, etiam si deceptus renuntiaret omnibus benefi-

tijs, quia per istam generalem renuntiationem non videtur renuntiatum beneficio. l.ij.& huic.c.ita Bal.voluit sing. post Nico.de Matarelis.in.d.l.ij. de resc ind.vend. in.v.col. &.v.q. ratio est, quia generalis renuntiatio non sufficit, vbi ratione ignorantiæ prouidetur, vt in.l. cum aquiliana. ff.de transact. Istam conclusionem sequitur Pau.de Cast.in.d l.ij.in quinta
18 conclusione. ¶ † Septimo extēdo dictam regulam, etiam si venditor fecisset pactum emptori, quòd reddendo pretium vsque ad certum terminum res sibi redderetur, quia dato quòd venditor non reddat pretium infra terminum, post terminū potest vti beneficio istius legis, quia per lapsum temporis remisit speciale auxilium, quod habebat ex pacto: non tamen beneficium quod habebat à lege, ita firmat sing. Bal.post Odof. & Nico.de Mat. in dicta.l ij.in viij.quęstio.princip.vj.colum. ¶ Item octauo extendo conclusionem regulæ veram esse, etiam in spe vendita, quia quando emptor dedisset vltra dimidium eius, quod communiter fuisset datum, haberet remediū huius.c.ita voluit Pet. de Ancha. hic, quem sequitur Ioan. de Imo.in fi. quod not.pro.l.si iactum retis.ff.de actio.empt. ¶ Nono extendo conclusionem regulæ non solum habere locum in priuatis personis, sed etiam in ecclesijs, & pijs locis sibi adinuicem vendentibus, vt patet in.c.nostro. & in.c.cum dilecti. supra eod. intelligendo seruata forma, prout ibi in ratione dubitandi intellexi. istam extēsionem posuit etiam Bal.in.d.l.ij.in.iiij.quæstio. ¶ Decimo extendo conclusionem regulæ veram esse, non solum in domino vendente deceptو vltra dimidiam, verum etiā in non domino vendente, quia talis deceptus habebit remedia superius allegata, ita singulariter voluit Bald. in princip.l.ij. in.xviij.quæstione. ¶ Vndecimo extendo conclusionem regulæ intantum esse veram, quòd etiam si iuramentum interpositum fuerit de seruando contractum, adhuc potest rescindi ratione enormis læsionis, per ea quæ singulariter not. Alexan.consi.xxviij.j.volum. licet in isto.c.contrarium communiter teneatur, nisi petita fuerit absolutio, & eodem modo Pau. de Cast. dixit in septima conclusione.in.d.l.ij. tamen quod proxime dixi defendere intendo infra in expositione glo. quæ de iuramento
19 loquitur. ¶ Duodecimo, & vltimo extendo conclusionem regulæ veram esse, siue venditio facta fuerit per seipsum, siue

per

p curatorem generalem, quia si deceptus fuerit citra dimidiā, nullum habebit remedium, si vltra dimidiam habebit remedia præallegata: ita clarè do. Abb. hic in secūda oppo. q̃d in eadem latius declarabo. & voluit do. Alexā. penul. colum. in d.l. si quis cum aliter. contra Barto. in.l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc. qui tenebat primum caput conclusionis regulæ præhabitæ non habere locum in eo qui per procuratorem generalem deceptus esset. Pro principio limitationū infra dicendarum intro primo ordinem Abbā. & capio primam opposi. ex resolutione cuius aliquæ limitationes elicientur. Opponit igitur primo contra tex. dictæ.l. quisquis. C. de rescind. vend. coniuncta.l. campanus. ff. de ope. lib. & .l. si q̃s donationis. ff. de contrah. empt. prima.l. probat, quòd quis præsumitur scire valorem rei suæ, ex quo elicitur cum secunda .l. quòd vendendo pro minori pretio videtur donasse residuū. ergo concluditur cum tertia, quòd non esset audiendus veniens contra venditionem. soluit, & bene ipse do. Abb. ex dictis cuius resultant tres conclusiones. Prima sciens verum valorem rei suæ, & vendens minus iusti pretij, eo ipso intelligitur renuntiare iuri suo. Secunda conclusio in dubio vendens minùs dimidia iusti pretij præsumitur ignorasse verum valorem rei suæ, ideò ei succurritur. Tertia conclusio ignorans verum valorem rei suæ, vendens minus dimidia iusti pretij, excluditur à iure suo, si adiecit in venditione, quòd donabat quod plus valebat, siue in magna, siue in parua quantitate, secus si solum dixisset, ꝙ donabat quod plus valebat, quia tunc non excluderetur. vides iam ex supradictis duas limitationes ad regulam supra positam. Prima, quando constat venditorem sciuisse valorem rei suæ, quia tali casu deceptus nullùm habet remedium. Secunda, quando adiecisset q̃d donabat q̃d plus valebat ēt in magna quantitate. quas declaro statim secundum ordinem istarùm conclusionum Abba,

20 ¶ † Primam conclusionem, & sic primam limitationē approbant cōiter docto. in. d.l. si quis cum aliter. & in præallega.l.ii. de rescind. vend. & eam firmat Spec. in tit. de empt. & vend. §. nunc restat. ver. quid si aliquis sciens. facit.l. vēditor. C. de rescin. ven. & ideò dicunt Bart. & Bal. in præalleg.l.ij. quod agēs remedio eiusdē.l. debet ī formatione libelli asserere se fuisse deceptū, & ignorasse verū p̄tiū rei venditæ, ad hoc, vt libell⁹ con-

clu-

cludat, quia aliàs non concluderet, ita Pau. de Cast. in.d.l.ij. in secunda conclusione. sed cũ suppositatione ipsorum videtur quod male dicant, postquã ex secunda conclusione supra posita, communiter approbata præsumitur ignorasse pretium rei. ergo satis est libellum concludere præsumptiuè, per tex. & ibi not. in.l.omnes.in.§.lucius.ff.de his qui in frau. credi. posset defendi eorum dictum ex singul. doctrina Barto.in.l. cum quid. ff.si cert. peta. dum vult pro intelligentia.l.si adulterium.quòd notorietas, seu iuris præsumptio, quæ surgit ex facto agentis, vel excipientis, debet allegari per eum, aliàs nõ præsumetur, de quo Felyn. & Abb.exclamant in.c.afferte. de præsumpt. quod satis est quæstio. nostræ applicabile, quia ista præsumptio ignorantiæ oritur ex facto agentis cum non præsumatur vendendo velle suũ iactare: ideò non immeritò, si per eum debeat allegari.

¶ Venio ad secundam conclusionem ex dictis Abb. quæ vera est, & communiter approbata, pro qua.iij.glos. valde not. in dicta.l.quisquis. C. de rescind. ven. & Imo.hic antepenul.præallega. col. aliàs si vera non esset conclusio taro, aut nũquam haberet locum præallega.l.ii. & .c. nostrum. postquàm si vendens rem suam, præsumeretur scire, semper præsumeretur donare. argumen. illius.l. quisquis. quod non est dicendum, ne ludibrio iura illa facta esse dicantur, aliquid dixi circa hoc.in.c.cum dilecti. in secundo nota. in primo casu, ibi me remitto, quando autem non fuisset tanta læsio, quia non vltra dimidiam, sed citra aliquis esset deceptus, procederet præallega.l.quisquis. quia præsumeretur scire valorem rei suæ. & ideo tanquàm donasse videatur residuum, ei non succurritur: quod voluit Cyn. in dicta

21 .l.quisquis. ¶ † Circa vltimã conclusionem Abb. in qua subintro secundam limitationem regulæ, pro qua videas Bald.in d.l.ij. C.de rescinden. vendi. in vij.quæstio. qui eodem modo firmat, quòd per illam adiectionem, quòd donabat, quòd plus vltra valebat, siue in parua, siue magna quantitate, excluditur à beneficio.d.l.ij. dicit tamen ibi Bald. quòd cautela esset, vt in instrumento ponantur, & subiungantur ista verba, non per errorem, sed ex certa scientia, ita quòd hoc confiteatur venditor: ego etiam puto pro maiori cautela subiungendum, etiam si excederet dimidiam iusti pretii, vel quòd dicatur renuntiando beneficio.l. ij. ita moderniores in.d.l.si quis cũ ali-

aliter. ita Barto. & Pau. de Cast. in. l. si quis donationis. C. de contrahen. empt. & Salycc. in d. l. ij. & Ange. de Are. xij. colū. in. §. actionum. Instit. de actio. quæ bene cum diligentia not. quia dicendo solum, prout Ab. dixit, posset merito dubitari an ratione enormissimę læsionis possit contractus rescindi, non obstantibus illis verbis. argum. eorum quæ in simili Pau. de Cast. dixit in. l. pretia rerum. ff. ad leg. fal. quem Alexan. penul. col. in prin. refert in. d. l. si quis cum aliter. licet eum non sequatur. & argumen. eorum quæ in simili Ioan. de Imo. dixit de eo qui iurauit non contrauenire ratione enormis læsionis, quia poterit ratione enormissimæ. Ita dixit in. c. cum contingat. xxvij. colū. de iureiuran. quem sequitur Philip. Fran. iiij. col. in c. quamuis. de pact. lib. vj. facit quod Abb. in fi. istius. c. dum loquitur de maiore enormissime læso, cui succurritur habita absolutione à iuramento, quando iurauit non contrauenire. Non omitto vnum circa tertiam cōclusionem Abb. pro eius declaratione, quia nō procedet eius cautela in minore vendente, asserente se velle donare, quòd plus res valebat etiam in magna quantitate, quia in minore præsumitur deceptio. argū. l. si quis cum sciret. ff. pro empt. ita voluit singu. do. Abb. circa fin. istius. c. quod not. cum diligentia pro limitatione istius conclusionis.

22 ¶ † Ex supradictis in ista tertia conclusione satis resultat, tertia limit. conclusionis regulæ primo habitæ, quia non habent locum remedia p̄dicta quotiens quis contrahendo renuntiat beneficio. d. l. ij. potest enim qs expresse renuntiare, vel tacitè dicendo, prout Abb. hic dixit, maxime cùm additione suprapposita. arg. l. si qs in conscribendo. C. de pact. & c. ad apostolicam. de reg. ita firmat Bal. & Pau. de Cast. in pręallega. l. ij. in. ij. colū. in prima conclusione. per. l. quæritur. §. si venditor. ff. de ædil. edic. consideres modo, quòd in calce dixi istius. iij. conclusionis Abb. dum dixi, secus si dixisset simpliciter, quòd donabat quod plus valebat, quia vlterius non adijciendo in parua, vel magna quantitate non excludetur à beneficio. d. l. ij. quia licet ista fuerit conclusio Barto. in. d. l. si quis cum aliter. quem ibi communiter docto. sequuntur. Ludo. tamen Ro. in eadem. l. si qs cum aliter. ex quibusdam fundamentis qui aliàs fuerunt Io. de Imo. in eadem. l. & etiam in c. nostro. insurgit contra Bart. eum reprehendendo, dicendo, quòd immò sola illa clausula, dicendo, quòd donabat quod

plus

plus valebat, importat de se magnam læsionem, etiam si non exprimatur, quia aliàs clausula illa videretur superfluè posita, postquàm sine illa potuit vsque ad dimidiam decipere, intelligere ergo, quòd clausula esset superfluè posita est contra.l.si quando. de lega.j. & contra.c. si papa.de priuile.lib.vj. immò & secundo intelligenda secundum quod Bar.intelligit, videretur clausula illa posita potius in fauorem venditoris, quàm emptoris, cuius tãtum constat fauore posita, erat contra.l.legata inutiliter. de leg.j.&.ff.de adimen.lega. quibus tamen, & alijs non obstan. Alexan.& alij moderniores defendunt Bart. ab his impugnationibus, dicendo quo ad primum quòd satis est clausulam aliquid operari in fauorem emptoris sine eo quod ad magnum dãnum trahatur, quia habet in illo modico quod plus valet, volũtatem venditoris, quod multum valet in foro conscientiæ, secundum Aret.in.d.l.si quis cum aliter.quia aliàs in foro conscientiæ teneretur de deceptione, etiam citra dimidiam.quæ solutio mihi non placet, quia etiam sine ista voluntate venditoris in foro conscientiæ potuit esse tutus secundum ea quæ dixi in c.cum dilecti. supra eod. in.ij. not.& in tertio casu prin. vnde pro vera solutione istius primi contrarij, responde melius secundum Alex. in.d.l.si quis cũ aliter. quòd illa clausula operabitur, quia istud modicum donatum poterit impedire remedium.d.l.ij. quia ad hoc, vt habeat locum dictum remedium, requiritur, ꝙ illud modicum sit vltra dimidiam iusti pretij. Nõ obstat modo secunda opp.quæ fortior videbatur, dum dixit, quòd inducta ad vnum finem operabantur contra effectum, postq̃ si nõ esset apposita, licet venditori decipere emptorem vsque ad dimidiam, & cum illa clausula non licet, nisi in modica quantitate. Ad quod respondeo, licet per doct.non resoluatur: & dico, ꝙ per prouisionem hominis non tollitur iuris ꝓuisio, hoc est, ꝙ non obstante illa clausula potest ipse vti legis dispositione in decipiẽdo vsq; ad dimidiam, ita in simili sing. dixit Inno.in.c.potuit.de loca. in.iij.fol.iij.col.in prin. dicendo, quòd.l.fi.C.de pac.cõuen. quæ sentit contra.debet intelligi in iure speciali, ita quòd per ꝓuisionem hominis tollatur ius speciale: secus autem de iure communi: pro rõne est, quia facilius tollitur ius speciale, quã ius commune, l.eius militis.in .§. si militia missus. ff.de milit. testa. quod teneas menti, quia satis fuit de mẽte Bar. in.d.l.fi.

de

23 de pac. conuen. ¶ † Ex supra dictis in tertia extensione resultat quartã limitatio ad conclusionem regulæ supra positę, quia procedet nisi in contractibus stricti iuris secundum communem opin. quia in eis non haberet locum remedium. d.l.ij. seu c. nostri. quod tu declarabis limitãdo dupliciter, vt in p̃dicta tertia extensione videbis; secundum autem aliam opi. quam ibi firmaui, non esset limitatio, sed
24 potius extensio. ¶ † Capio secundam oppo. Abb. & videtur secundum eum, q̃ minor deceptio citra dimidiam iusti pretij sufficeret. arg. l. si libertus. ff. de ope. lib. vbi si arbitrator qui est compositor inter partes lædit nimium aliam partem, põt peti reductio ad arbitrium boni viri. c. veniens. & c. quintauallis. de iureiur. soluit ipse Abb. ex cuius solutione talis elicitur conclusio. decepto etiam citra dimidiam iusti pretij per tertiam personam, si non est quid decepto imputetur, succurritur, nõ obstante. l. ij. de rescin. ven. ex quo eliciũtur tria. Primum, q̃ decepto mediãte arbitratore, in quo quis confidit tanq̃ in bono viro succurritur, & citra dimidiã iusti pretij. arg. tex. in. l. vnde si neruę. cum. l. seq. ff. pro soc. de cuius intellectu Abb. singu. in c. quintauallis. de iureiuran. in xvj. col. Secũdo elicitur, q̃ decepto mediante speciali procuratore qui excessit fines mandati, succurritur etiam citra dimidiã iusti pretij propter. l. diligẽter. ff. manda. quia sibi non est quid imputetur. Tertio elicitur, q̃ decepto mediante procuratore generali citra dimidiam iusti p̃tij non succurritur, quia esset quid sibi imputetur negligentem procuratorem, constituẽdo qcquid aliter & male. Bart. senserit in. l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro soc. licet eum secutus fuerit Pau. de Ca. in prin. ij. col. in. d. l. ij. de rescin. vend. arguendo de arbitratore ad pro-
25 curatorem, † quos communiter scriben. reprehendunt, vt p Alex. post Ro. & alios in. d. l. si voluntate. C. de rescinden. vendi. per quem etiam idem tenuit Imo. in. c. quintauallis. vj. quęstione. de iureiuran. nec argumentatio arbitratoris ad procuratorem valet, quia procuratorem potuit instruere. vt sic faceret, non autem ipsum arbitratorem, ideò ex diuersis male infertur. l. age cum geminiano. C. de transactio.
26 ¶ † Ex supradictis resultat quinta limitatio ad regulam supra positam in primo eius capite, dum citra dimidiam iusti pretij non dabatur remedium decepto, quia non procederet in eo qui mediante tertia persona esset deceptus: & decepto

nihil

27 nihil posset imputari. † Sextam limitationem ponit hic Abb. post opposi. quam dicit singul. Barto. in. l. j. C. de præd. decu. lib. x. vbi dicit, quòd si in contractu interuenit decretum iudicis non auditur pars prætextu læsionis, quasi decretum iudicis excludit omnem præsumptionem fraudis. istam tamen limitationem non putat veram do. Abb. quia licet sit p̄sumptio, quòd non interuenit deceptio, non tamen est sufficiens ad repellandam probatio nem in contrarium. ita videm⁹ in minore, qui vendit cum decreto iudicis, & tutoris authoritate, qui auditur petens beneficium restitutionis, vt in. l. j. & ij. & l. magis puto. de reb. eo. in. §. pen. & in. c. j. de reb. eccle. nō alienan. lib. vj. Ista ratio reprehensionis, quę videtur esse communis scribentium in dicta. l. si quis cum aliter, nunquam mihi placuit, immò per eam si rectè consideretur, & aliud non adducatur, probaretur doctrina Bart. quia postquàm minor auditur per viam restitutionis, & sic beneficio speciali: demonstratur, quod de iure communi non audiretur. argumen. l. iii. ff. rem rat. ha. p quam satis dicitur ratum haberi de iure communi per minorem, quod factum est per tutorem, quando petit restitutionem beneficio speciali. esto tamen dictæ reprehensioni, non tam dictis authoritatibus, quàm propter. c. nostrum, & c. cum dilecti. supra cod. in quibus probatur, quod licet in rebus alienan. requiratur magna solemnitas cum authoritate superioris. c. abbatibus, & c. sine exceptione. xij. quæst. ij. c. j. de reb. eccle. lib. vj. tamen cōpetit remedium istorum iurium, quando decepta est vltra dimidiam iusti pretij, & ista fuit inductio do. Alexan. in. d. l. si quis cum aliter, melior quàm inductio Abb. hic, licet ibi etiam eandem inductionem Abba. comprobauerit, & videas eundem Alexan. in. l. pretia rerum. ad leg. falci. in. iij. colum. vbi idem firmat contra Barto. & adducitur bonus tex. contra eum in. l. ij. de fi. instru. & iure hast. fisc. lib. x. nec obstat tex. inductus per Barto. in præallega. l. j. quæ in veritate non probat id quod ipse dicit, sed bene probat, quod quando facta est venditio cum decreto iudicis propter necessitatem rei familiaris, de qua constat, non potest venditor allegare se dolo inductum ad vendendum, nec oppressum per potentiam emptoris, ita Ange. de Are. in. §. si quis agens. Institu. de act. in. iij. colum. post Ioā. de Imo. in præallega. l. pretia rerum. & ista eadem inductione, de qua

supra, istorum capitulorũ iuncta authen. hoc ius porrectum. de sacrosanc. eccle. dum de subhastatione rerum ecclesiæ alienandarũ loquitur do. And. in. c. cum dilecti. supra eodem. in princip. reprehendit Ange. in repetitione. l. sciendum. ff. de verbo. obliga. qui. in. vj. colum. dixerat, ꝙ non haberet locum. l. ij. seu. c. nostrum. in re vendita in subhastatione, & idẽ firmauerat in dicta. l. precia rerum. per tex. in dicta. l. j. de prędijs decur. lib. x. quæ in veritate nihil probat. & licet Ange. sententia falsa sit, vt cõiter docto. in dicta. l. si quis cum aliter. volunt; vbi do. Alexan. iiij. col. post Barto. in. l. j. de præscrip. xxx. vel xl. anno. non tamen ex inductione And. falsa est: quia constat secundum nota. in. c. nulli. supra de rebus eccle. & in. c. j. eo. titu. lib. vj. in glo. ꝙ solenitas authẽ. hoc ius porectum. cum non seruatur de iure Canonico, probatur tantũ falsitas conclusionis Aug. per tex. in. l. si quos. C. de rescin. ven. literã non violando. immo fortius dicunt scriben. in. d. l. si quis cum aliter. quòd etiam si statuto caueretur quòd res deberet subhastari, & dari plus offerenti quòd etiam tunc non cessaret remedium. d. l. ij. ita firmat sin. Alex. in. d. l. si quis cũ aliter. reprehẽdẽdo Pau. de Cas.

28 in. l. precia rerum. ad. l. fal. † qui volebat, quòd tunc vt statutum aliqd operaretur cessaret remedium. d. l. ij. quia dato, quòd statutum nihil operaretur, erit tolerabilius quàm vt operetur, & quis indebite damno afficiatur vt voluit glo. quam ipsemet Pau. commendauit in. l. fi. §. in computatione. de iure delib. C. Facit, quod singu. dixit. Bal. in. l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. idem sentiens in statuto quo cauetur vt vict⁹ victori cõdemnetur in expensis, quia intelligetur nisi iustam, habuerit causam litigandi, ex dicta ratione, ne victor indebite dãno afficeretur, quæ teneas menti, quia sing. & si inductio And. de qua. supra proxi. dixi contra Ang. vera fuisset, optima esset ad cõuicendum istud dictum Pau. de Cast. postquam subhastatio necessario requirebatur in rebus ecclesiæ alienandis, secundum authen. hoc ius porrectum. vnũ tamen dico tibi pro saluandis, doctrinis proximè reprobatis maximè pro doctrina Bar. & Ang. de quibus supra, posset attentari vno sing. casu. eos verum dixisse, videlicet quotiens superioris autoritas interuenisset magna cum solemnitate, & cum magna indagatione valoris rei venditæ, quia tunc puto non esse locum remedio. l. ij. præal. nec. c. nostro. hoc pro-

L bo arg.

bo arg. glo. fin. & vnicę. Insti. de iure persona. in ver. maior. ibi dum dicit glo. sed nunquid habet in integrum restitutionē cum sit minor. xxv. an licet ma ior. xx. respondit quòd non, qa non est mutanda tāta solemnitas. & ibi. d. Ange. not. glo. ꝙ quando contrahitur cum mino re cum magna solemnitate, nō est restituendus. Facit, ꝙ in simi li tradit Bar. de filio cōtrahente cum patre in. l. frater à fratre. ff. de condi. inde. ver. tertio quæro quid in contractibus. Secundo adduco glo. not. in .§. semel. instit. qui & ex qui. causis manu non licet. ver. retractetur. vbi di cit glo. nihil facile mutandum est, ex solemnibus. Tertio, & melius adduco glo. sing. in cle. fi. de appella. in versi. diffiniti ua, vbi ait ꝙ illud, ꝙ sui natura est reuocabile vt sententia inter locutoria, efficitur irreuocabile, quando solemniter discussum est de qua glo. Abb. & Perusin⁹ faciunt festum. iij. còl. in. c. cum cessante. supra de appella. vbi Fely. vj. colum. ex quo satis sen tiūt, ex ista solemni discussione oriri præsumptionem iuris, & de iure; postquam interlocutoriam trāsire in rem iuudicatam, asserunt, ex dicta discussione. ergo non erit admittenda probatio in contrarium iuribus vulgaribus. licet aliqui cōtra voluerunt. vt videbitis per Fely. in fin. iuj. so. in. c. qualiter, quando primo in fi. de accusa. & volo scias in ista solemni indagatione, quod interuenire debet superioris autoritas, vel personæ publicę in valore perquiren do ipsius rei vendendæ, seu subhastandæ; per quod cessant omnia, quæ superius contra Bar. adducta sunt, quia licet interueniat autoritas superioris in re vendenda ecclesiæ, vel in re minoris, non tamen reperitur alicubi, quòd in decernendo valore rei, interuenire debuisset dicta authoritas, & ꝙ tūc daretur remedium. l. ij igitur non repugnant huic opinioni superius adductæ, & conclusiuè ductus sum ad ita firmandum ista ratio ne; quia ille, qui aliàs ratione officij tenetur ex mala venditio ne facta de re minoris, vt puta, quia minori pretio vendidit ex cusatur quando res vendita est ęstimata publica authoritate. tex. est sing. quē ibi Barto. dicit bis perpetuo menti tenendum in. l. fi. C. de magis. conue. est vltimus titu. quinti li. C. exclamat etiam Ludo. Roma. singu. 81. ꝙ facit pro p̄latis, & similibus personis, & pro limitatione. l. cum mandato .§. fin. ff. de mino. est verbū sing. & cor-

29 di figendum. ¶ † Capio nūc glo. & ex principio glo. fi. colligitur alia, & est septima limitatio regulæ, supra positæ, quia

quia non habet locum in tran-
sactione, cuius ratione, capio
ipsam glo. fin. quam diuido
in tres partes. In prima quæ-
rit in transactione habeat lo-
cum .c. nostrum. In secunda,
quo iure agitur ad rescissionem
illius contractus. In tertia
quærit, quid, quando maior iu-
rauit non contrauenire, & quid
etiam de minore, an agant re-
medio istorum iurium. Se-
cunda pars ibi, sed quo iure a-
gitur, tertia, ibi, Sed quid di-
30 ces si maior. † Vendo ad pri-
mam partem, cuius pro intro-
ductione quæro, an habeat lo-
cum tex. in transactione. &c. d.
glo. quòd non, ibi, dum dicit,
secus in transactione. idem te-
nuerunt Vincen. & Tancre. &
Ioan. And. & aliqui legistæ in.
l. Lucius. ff. ad trebel. sed glo.
in. d. l. Lucius. & Bart. in. d. l.
ij. & .l. si quis cum aliter fir-
mant contrarium, dicentes,
quòd etiam in transactione ha-
bebit locum remedium isto-
rum iurium. Dicit tamen. Bar.
quòd in consideranda dece-
ptione vltra dimidiam iusti pre-
tij. non debemus considerare
tantum verum valorem rei pe-
titæ, sicut in alijs rebus sed du-
bium euentum litis, & ita re-
spondit. l. lucius. præalle. Bal.
vero in. d. l. ij. sequut⁹ fuit glo.
c. nostri dicens, quòd in actu
liberatorio vt est transactio
non habet locum remedium.
l. ij. arg. l. si inter. ff. de pactis.
Item quia non dicitur læsus is,
qui renuit contractum incer-
tum in conditionis euentum.
nam forte iste succubuisset Abb.
tamen placet opi. glo. l. lucius.
& Barto. vbi supra; quam vo-
cat primam opinionem, quòd
intellige respectu opinionis
Bal. quam proxime recitaui,
vel considerata origine ipsa-
rum opi. quia constat primam
fuisse glo. l. lucius. quā glo. no-
31 stræ. † Et quod ista sit veritas,
patet ex dictis sequentibus eius-
dem Abb. dum dixit nam satis
est hunc esse deceptum vltra
dimidiam habito respectu ad
dubium litis euentum. Item, is,
qui est ita enormiter deceptus,
non videtur habuisse animum
liberandi. arg. l. tres fratres. ff.
de pactis. Item quia ex parte
rei conuenti non procederet
opi. Bal. quia reus deceptus
non liberat actorem sed ab eo
liberatur ista omnia manife-
stant intentionem ipsius Abb.
quia fuit firmare glo. in. d. l.
Lucius. hæc dico quia aliqui in-
considerate loquentes, dicunt
Abba. in. c. nostro. tene-
re contra opi. inter quos Ias.
vij. col. in dicta .l. si quis
cum aliter. vbi audacter di-
cit Alexan. male intellexis-
se Abba. dum ad aliud pro-
positum allegauit firman-

do eum tenere, glo. in. d. l. lucius. Sed certe, vt audiuisti, longe melius intellexit Abb. do. Alex. quã Ias. & ista difficultas intelligentiæ Ab. processit forte, quia vbi in fi. Abba. facit mẽtionem Bal. in. d. l. ij. voluit allegare Bal. in ea. l. ij. vel processit dicta mala intelligentia, quia Abb. dixit, & mihi plus placet prima opi. & non legentes sequentia verba Abb. putauerunt eum habuisse relationẽ ad opinionem nostræ glo. quæ fuit in relatione prima. Sed vt superi' dixi in veritate alia fuit eius relatio, & eius intentio, quod patet etiam ex dictis eiusdem. in. c. ij. de aliena. iudi. mu. cau. fac. in. iiij. col. vbi istud aperte firmat idem etiam dicendo in actione vendita, quia debet considerari in eadem dubius euentus litis, & labor expensarum. Et sic ex
32 supradictis facio † istam conclusionem ex mente Abb. In transactione, habito etiam respectu dubij euentus litis, si quis fuerit deceptus vltra dimidiam iusti pretij. aget remedio. l. ij. prçalleg. &. c. nostri. est verum tamen, quòd idem Abb. consulendo tenuit cõtrariam opi. in consilio. xij. j. colum. in fi. ij. volu. consi. quòd immo in transactione non habeat locum remedium dictç. l. ij. quasi sit magnum commodum, eo ipso, ꝙ à lite receditur, & sic firmat opi. glo. c. nostri. quç hoc voluit, & istam opi. dicunt scriben. in. d. l. si quis cum aliter esse communem, & per cõsequens veriorẽ, vt ibi. Fran. Alexan. & Ias. vltimo loco. vij. colum. vbi dicit inconuincibiliter facere contra Bart. d. l. lucius. §. fi. ad trebel. ff. postquam ibi tex. absolutè, & simpliciter vult transactionem non posse rescindi prçtextu lçsionis consistentis, in quadruplum. ergo videtur probare etiã considerato dubio euentu litis secundo allegat tex. in. l. sub prçtextu. C. de trãsactio vbi. trãsactio nõ rescinditur prætextu instrumẽtorũ nouiter repertorũ nisi dol' interuenerit in occultando instrumenta, & tñ instrumenta ostendunt, ꝙ dolus est in toto, & nihilominus propter transactionem non admittitur rescissio. Facit. iij. l. in summa. ff. de condic. indebi. Item iiij. quia transactio, & sententia çquiparãtur. l. ij. ff. de iureiuran. quia vtrunq; est remedium finiendarum litium. l. fratris. C. de transac. sed sententia non retractatur, licet lata vltra dimidiam iusti precij. l. sub specie. C. de re. iudi. &. l. ij. C. quando prouo. non est necesse. ergo nec transactio. Istæ etiã fuerunt inductiones do. Alex. in. d. l. si qs cum aliter, & primò Ioan. de Imo. ibi & hic. iiij. & v. colum. à quò omnes habuerunt, quod licet

licet videantur multum vrgere, tamen pro opi. glo. in. dicta. l. lucius, & Abb. hic & Barto. in dicta. l. si quis cũ aliter. est tex. apertus iudicio meo in dicta. l. in summa. ff. de condi. inde. quē licet ipsi allegent pro contraria parte ponderando tex. in prin. ego autem adduco pro ista parte ponderãdo tex. in exceptione, in prin. posita ibi, sin autem euidens calumnia, &c. coniuncta. l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obli. probat inconuincibiliter istam conclusionem. dixit enim tex. in dicta. l. in summa. in prin. quòd illud, quòd transactionis nomine datur, nõ repetitur, nam hoc ipso quòd à lite disceditur causa esse videtur istud facit pro cõmuni, postea dicit tex. si ante euidens calumnia detegitur, & transactio imperfecta est, & repititio dabitur. Põdero. d. verba, iuncta. l. si q̃s cum aliter. qua probatur reipsa dolum inesse quando quis decepitur vltra dimidiam iusti precij, quod constat euidens esse postquã legis p̃sumptione hoc colligitur, vulgata. l. licet imperator. de leg. j. ergo ineuitabiliter demonstratur, ꝙ propter deceptionem vltra dimidiam iusti
33 pretij † rescindetur transactio dubio euentu litis computato in dicto iusto precio, & ita firmat hic. Car. j. colum in fi. nec obstant iura in contrarium superius adducta, quibus primo generaliter potest responderi, quòd procedunt inspecta, & cõsiderata vera ęstimatione rei super qua facta est trãsactio, secus inspecto dubio euentu. Vel secundo, quòd prædicta iura intelligãtur secundum terminos l. ij. de resciu. ven. ita dixit dominus. Alex. iij. colum in dicta. l. si quis cum aliter. dicendo, ꝙ isto modo posset responderi si quis vellet Bar. defendere, & sic glo. in dicta. l. lucius. Licet ipse contrarium firmauerit. Et omnia ista habuit ab Imo. hic. iiij. colum. qui eodem modo dixit ad vltimum cõtrarium. sup. inductũ responderi posse, quòd verum est, quòd ęquiparantur transactio, & sentẽtia data idẽtitate rationis; sed in proposito nostro est diuersa, quia à sententia potest appellari, & si non appellatur sibi imputet pars; secus est in transactione, contra quam nullum aliud est remedium. Ideò nõ immerito si cõpetat istud remedium. ita hic Imo. in præal. iiij, colũ. An autem quæ dicta sunt in trãsactione, habeant locum in arbitramento cum videatur quædam transactio, vt in authen. si verò. C. de iudi. hoc est an in reducendo arbitramentum ad arbitriũ boni viri vt ad detegendam iniquitatem eius sit opus considerare dubium euentum. Bar. in.

d.l.si quis cum aliter. voluit, ꝙ sic, & in .§. arbitrorum. l. societatem. ff. pro so. quam multi sequuntur, & hic imo. in. 1. col.Bal.vero in.l.ij. C.de resci. ven.iij.col.firmat contrarium. dicendo doctrinam Barto. erroneam esse, quam & multi sequuntur, vt Sal.Ro.Raph. in. d.l.si quis cum aliter. & Saly. in.d.§.arbitrorum. & Ioan. de Imo.in.c.quintauallis.de iureiuran. concluditur tamen per Moderniores in.d.l. si quis cũ aliter, quòd præsupposita vera doctrina Barto. in casu transactionis,de quo supra, idem in arbitramẽto firmari posset, ꝓpter similitudinem, quam habet transactio cum arbitramento, dubito in eorũ fundamento dum dicunt, quòd est quædam transactio
24 † quia constat impropriè esse transactionem, vt voluit glo.in.c.si quando.de offic.delegati quàm summè notauit Iason in fin. ij. folij in dicta.l.si quis cum aliter. ¶ Adeò quòd post Abba. ibi, statutum loquens de transactione non comprehenderet amicabilem compositionem; & licet Abba. contrarium firmauit.ij.colum. in prin. c. exposi. de arbi. argumento eiusdem glo.ibi,dicẽdo, quòd statutum loquens in vno verificaretur in alio, quòd multum faceret pro doctrina Bar.si verum esset,nihilominus firmandum est contrarium, vt voluit Alexan. in.d.l. si quis cũ aliter. post Bar. in .l. quòd si ephesi. in.§.j.ff.de eo quòd certo loco.& fortius,audeo dicere contra communiter scriben. ꝙ etiam data vera opi. Bar. in. q. transactionis. de qua sup̃ quam ego supra comprobaui; tamen dico, quòd est impossibile, ꝙ idem dicamus in arbitramento propter tex. in.l.vnde si neruę. cum.l.se.ff.pro so. iuncta.l.lucius.§.fi.ff.ad trebel.probatur in ista vltima.l.quòd deceptio cõsistens in quadruplo in transactione non facit vt cassetur trãsactio, & tamen in arbitramentis,ex læsione sextę partis secundũ Bar.in. d.§. arbitrorũ.sic de quo hic Abba. fecit mentionẽ in.ij.oppo. Vel secundum aliã opinionem, ex læsione tertiæ partis rescinditur transactio, vt nouissimè declaratur per do. Abba.melius quam alibi, in.c. quintaualis. sup̃. de iureiur.xvj. col.ita declarando,& intelligẽdo prædictam. l.vnde si neruę. ergo impossibile est conuenientiam de vno ad aliud; postquam in transactione, damnum non dico.iij. vel iiij.partis, sed quadruplici non fuit sufficiens ad eam rescindendum; tene menti, quia per hoc cõstat Bal. melius dixisse in.d.l. ij. dum vocauit erroneam doctrinã Bar. quòd constat per supra dicta, & per

ta, quæ firmatas sunt post eundem Bar. supra in. v. limi. quæ magis obstare non posset dictis proximè per Bar. & alios se-
35 quaces. ¶ † Alia posset limitatio ad regulam, supra positā dari, quòd non habeat locum quotiens super contractu appositum est iuramentum, quia tūc virtus iuramenti facit, ꝙ non habeat locū remediū. d. l. ij. ita firmat Pau. de Cast. in eadem. l. iij. col. vij. conclu. post Archi. & Ioan. An. in. c. ij. de pac. lib. vj. ita firmat glo. nostra in vlti. sui parte; quę facit duas sing. cōclusiones. Prima, quòd maior iurans in contractu excluditur à beneficio. d. l. ij. Secunda, quòd minor iurans non contrauenire, excluditur vigore iuramēti à beneficio ætatis, non autem à beneficio communi, quia poterit intentare remediū. d. l. ij. videamus primam conclusionem de maiore, & deinde secundam de minore iurante. Circa primā conclusionem de maiore. Dico ꝙ eandem firmat glo. in. d. l. iij. & in corpore vnde sumitur. authen. sacramenta puberū. C. si aduer. vendi. & doc. hic cōiter vt refert Imo. xij. col. pro opi. quorū optimè facit, quia, sicut iuramentum præstitum à minore de non contraueniendo, simpliciter præiudicat sibi in beneficio ætatis, vt patet in. d. authen. sacramenta puberum, & voluit hic glo. & in. d. l. ij. Ita videtur, ꝙ si maior iurat nō cō-
36 trauenire p̄iudicet † sibi in beneficio, quòd sibi competit ratione deceptionis vltra dimidiā cum eadem ratio videatur, & ꝑ consequens idem ius. c. ij. de tran. prælat. & vulg. l. illud. ad. l. aquil. ff. tetigit ibi. But. Et facit, ꝙ not. in. l. si duo patroni. §. marcell⁹. & §. si qs iurauerit ff. de iureiuran. vbi traditur. ꝙ vbi qs iurat sing. sup facto de nō cōtraueniendo videtur, ꝙ p tale iuramentū excludatur omne remedium tendens ad contrauentionem, & sic per hoc videtur, quòd dictum iuramentum excludat remedium. d. l. ij. ad ꝙ facit ꝙ not. do. Alex. cōsi. xxvij. in. j. vol. cōsi. Præterea, & secūdo ꝑ ista parte adducitur, qa iuramentū vbi ponitur habet vim specialis dispositionis, vt in. l. cū pater. §. fili⁹ matreē. de. leg. ij. vbi etiam probatur, ꝙ habet naturā istā si nō valet, ꝙ ago vt ago, valeat eo modo quo valere potest igitur in maiore cōueniens est ꝙ excludatur ab illo remedio, vt dispositio, valeat eo modo quo valere potest in isto casu speciali postq̄ habet vim specialis dispositionis, & expressi cōsensus, sm Bal. in. l. j. c. cōmo. Et vim certiorationis. c. ex rescripto. de iureiurā. Barto. in l. sciā dum. de verbo. oblig. Alexan. in prædicto consi. xxvij. qui-

bus tamen non obstanribus sẽper credidi, & tenui contrariam opi. esse veriorem, quæ fuit Pla. glossato. in. d. l. ij. quòd maior iurans non excludatur à beneficio prçalleg. l. Pro fundamento allegatur. l. fi. §. idẽ quæsiit. ff. de cõdi. inde. vbi patet, quòd quando quis ex errore inducitur ad aliquem actum, licet promittat non contrauenire, non tamen propterea facit sibi præiudicium: vt est ibi casus singu. vnde si quis per ignorantiam soluit indebitum, & promittit nullam controuersiam mouere, & sic non contrauenire non prçiudicat sibi quominus possit solutum repetere per condictione indebiti. & est ratio secundũ Barto. ibi, quia eodem errore quò inducitur ad soluendum indebitum, videtur induci ad faciendam dictam promissionem. Facit quod not. Barto. in. l. qui romç. §. duo fratres. de verb. obli. ff. & quod idem in. d. §. idem quæsijt. vbi voluit idẽ si renunciaret condictioni indebiti, & sine causa, & omni alteri auxilio, quia non præiudicaret talis renunciatio per rationem prædictam; quod non affirmo: nec. Io. de Imo. placet hic. hoc vlrimum, quia renunciando condictioni indebiti, satis patet quòd cogitat de indebiti condictione, & sic in specie sibi præiudicare debet, sed renũciatione simplici quod prædictum est valde sustentabile contra communem, licet Imo. hic. xij. col. velit facere differentiam promissionis, & iuramenti. vt sic euadat tex. in. d. l. fi. §. idem quæsijt. quod tamen miminime placet postquam est eadem ratio promissionis, & iuramenti. xxij. q. v. c. iuramenti, & pro conclusione ista contra cõmunem in similibus terminis adduco Barto. Bal. & Ange. in. l. sed & si. §. quæsitum. ff. si qs cautio. vbi volunt, quòd renunciatio casuum fortuitorum cũ adiectione iuramenti non operatur in casu incogitato, quia iuramentum non trahitur ad incogitata, vt probatur in. c. veniens. de iureiuran. & in. c. cum inter. P. de Renun. sed iste casus noster est huiusmodi, quia conclusum est per omnes supra, ꝙ quando quis decipitur vltra dimidiã iusti precij, dicitur ignorere precium rei suæ, & credere quòd tanti valoris est sicut vendidit. igitur iuramentum non excedit illum casum. Et ita in similibus terminis proprie consuluit Alex. consi. xxvij. j. vol. vbi adducit doctrinam sing. Io.
37 An. in. c. vno. de commo. † & ibi omnium cano. & Abb. si col. quòd renunciatio generalis casuum cum iuramento non valet ex defectu consensus, quia non videtur, quòd ille sensit de

casibus non expressis, & dicunt, quòd iuramentum non obligat vltra cõsensum, iurib' superius adductis; si nõ obligat vltra cõsensum, non video quare velint hic doc. quòd iuramentum dicatur in casu nostro afferre cõsensum, postquã vt dixi omnes præsupponunt quòd sine iuramento præsumitur ignorare, & non cogitare aliquo pacto de tanta deceptione, non enim video rationẽ diuersitatis in istis casibus. ergo necessario dicere debemus eandem esse iuris dispositionẽ. Aut dicere, quòd iuramentum trahitur ad incogitata, quod esset contra superius dicta. non obstant modo in cõtrarium superius adducta, & primo inquantum dixi ex identitate rationis; sicut minor iurans repellitur à beneficio ætatis, eodem modo, & eadem ratione maior à remedio .d.l.ij. quia respondeo primo, quòd non est simpliciter verũ, quòd ipse minor perdat beneficium nisi fuerit certiorat', vt pleriq; autoritatis voluerunt, vt videbitis in sequẽtibus, cõsuluit enim Dy. quem sequitur hic Io. An. quòd vt perdat beneficium etatis, est opus, quòd certioretur, minor enim præsumitur ignorare beneficium sibi à.l. concessum.l. regula. in prin. ff. de iur. & fac. ign. & iuri, quod quis ignorat in dubio non præsumitur renunciare.l. mater. ff. de in offi. testa. nec est præsumenda certioratio, quia esset præsumere solemnitatem extrinsecam contra.l. quæcunq; .§. fi. ff. de publi. & .l. eum. qui ff. de ꝓba. & ista firmat hic in fi. do. Car. Si tamen volumus tenere contrarium, quòd renunciet beneficio ętatis minor iurans aliter nõ certioratus, vt firmat Alex. iij. col. in. d. cõsi. xxvij. in. j. vo. post Ant. de But. & communiter omnes in. c. ex restricto. de iureiur. vbi. tex. secundum communem probat, quòd mulier quæ debuit aliàs certiorari de beneficio velleiani, si iurauit habetur perinde, ac si certiorata fuisset, quia vt supra dixi iuramentum habet vim certiorationis, tunc & eo casu respõdet, & dico ꝙ nec istud obstaret coclusioni supradictę, quia facilius tollitur ius speciale, quàm tol-
38 latur ius commune † vulgata. l. eius militis. .§. si militia missus. ff. de mili. testa. probat glo. nostra communiter approbata postquam minor non excluditur à beneficio. l. ij. licet ꝓpter iuramentum excludatur à beneficio ętatis, vt ꝓbat. l. j. cũ glo. C. si minor fac. sm̃ Pa. de Cast. in d. l. ij. vbi. Bal. in fi. v. col. & est iste ti. pe. in. v. li. C. & sic vides quòd est diuersa ratio ꝑdere beneficiũ speciale, vel ꝑdere beneficiũ. cõe & ita sing. possit declarari.

clarari.c. ex rescripto. de iure-iuran. quod habet vim certiorationis iuramentum in beneficijs specialitus quę facili⁹ tollũtur, secus in beneficijs cõpetentibus à iure cõmuni, ꝙ est nouum, & per hoc tollitur grandis mea dubitatio aliàs, quia mihi videbãtur ista repugnantia, & contra-
39 ria, quòd † iuramentum non extendatur ad incogitata per. c. venien. vbi glo. cũ.c.fi, &.c.q̃n tauallis. de iureiur. & tã ꝓ .c. ex rescripto. de iureiur. cõter dicitur, quod habet vim certiorationis; quę vt dixi, dicuntur cõtraria vt postea inueni Ange. de Are. ita dicentem.§. itẽ si. insti. de excep. xxj. col. post Saly. in. l. fi.§. fi.ff. de exce. ꝑpter, quòd ausus fuit dicere dictũ capitulũ ex rescripto. ꝓbarei, ad ꝙ cõmuniter allegatur. Ego vero nunc meliũs dico tibi, vt proxi mè dixi, quòd iuramentũ habebit istam virtutẽ certiorationis in beneficijs specialibus, vt ꝓbat authen. sacramẽta puberũ. aliter non subaudiendo. & c. quamuis pactum. de pac. lib. vj. quæ adduxit Bar. in .l. sciendũ. de ver. ob.ff. & Abba. hoc fi. col. in prin. post Archi. in.d.c. ij. de pac. dicentes per ista iura, ꝙ minor nõ est certiorãdus; secus autẽ q̃n esset ali ꝙ beneficiũ cõe, ꝙ aliquis ignoraret sibi de facto cõpetere, quia nullibi reperitur in iure, quòd iuramentum habeat vim isti⁹ certiorationis, quia esset cõtra capitulũ q̃n tauallis, & alia iura superius alleg. quòd teneas ꝑpetuo mẽti, quia nouissime concepi istã distinctionẽ; fret⁹. arg. eorũ, quę Pau. de Cast. dixit in pe. col. in. d.l. ij. dũ dixit, quòd iuramentũ in minore tollit auxilium ætatis, quòd est debile; non autem auxilium.l. cõis quòd per. supra dicta; satis patet postq̃ facilius vnum ius, quàm aliud tollitur. præalleg.l. eius militis. facit .c. si clericus.§. verum. de pręben. lib. vj. facit quòd Imol. iiij. fol. ij. col. dixit in.c. potuit. de loca. limitãdo .l. fi. de pac. cõuen. C. vbi pacto partiũ recedi videtur à iure speciali, de quo ibiquo nõ obstãte ius cõmune firmũ manet. Non ob. modo, ꝙ superius dixi ꝙ iuramẽtũ habet vim speciaIis dispositionis, quia dico, quòd debet intelligi in eo, ꝙ cõsentitur non autem in aliijs. iud .§. filius matrẽ. facit. l. fin. C. de nõ nu. pecu. ita do. Alecx. dicto consi. xxviij. fi. col. in .j. vol. & do. Franc. de Curte cõsil. 85. col. v. cum ergo in ꝓposito, in eo, quòd ignorat; scilicet læsionem non consentit contrahens; ergo in eo non habebit vim specialis dispositionis. Non ob. quòd Imol. hic dixit. xiij. col. quòd iuramentũ habet vires donec absolutio fiat, quia licet iuramentum sit per errorem

errorem præstitum tamen obligat ante absolutionem sic si per mentum præstitum fuisset. c. si vero extra de iureiuran. ad quòd dico cum supportatione, quòd nulla est opus absolutione isto casu; quia vbi nõ est consensus, iuramentũ non est obligatoriũ. Ioan. An. in. c. vno de commo. firmat Abb. in. c. cum contingat. de iureiur. ij. col. iij. not. licet hic in fi. capituli nostri aliter sensi. ꝓ quo multũ facit glo. fi. & ꝙ ibi not. Anto. & Imol. in. c. veniens. de iureiur. sed si diligenter consideretur glo. illa dum dicit, obtinebit relaxationem iuramenti, probat per illud de relaxatione; iuramentum nõ ligasse, & sic non fuisse obligatorium. ita voluit Ioan. An. in eodem. c. veniens. ponendo differentiã relaxationis, & absolutionis, quòd commendat. d. Fely. in. c. de testi. cogen. fi. colum. & pro ista opi. videas Abba. xiiij. col. in d. c. cum. cõ-
40 tingat. † vbi dicit, quòd in enormi iactura non præsumitur cõsensus. & isto casu re ipsa ad minꝰ inest dolꝰ, & iura in iuramentis semper excipiunt dolum, vt in. c. cũ contingat, & in. c. ij. de pac. in. vj. vnde tenendũ est, non esse obligatorium tale iuramentũ licet secꝰ in pręstito per metũ diuersa ratione; quia ibi adest obligatio, quia coacta voluntas, volũtas est. c. meritò. xv. q. j. per quæ manet firma cõclusio, quòd maior iurans non venire cõtra cõtractũ vẽditionis non excluditur à remedio. l. ij. seu istiꝰ capituli etiã absolutione nõ obtẽta cõtra cõem; saluo ẽt tñ cõi opi. vno singulari modo, & erit declaratio sing. meæ cõclusionis; videlicet, qñ ipsæ ageret remedio. d. l. ij petẽdo rẽ restitui, vel ꝑtiũ suppleri tali casu dico, ꝙ istæ periurꝰ iudicaretur eo ipso, ꝙ alternatiuè ipse peteret, sicut si ꝑcisse peteret cõtractum rescindi. arg. tex. in. l. quæ sub cõditione. in. §. j. ff. de cõdi. instit. quã allegat glo. in. d. l. ij. C. de. rescin. vendi. & ibi Pau. de Cast. iiij. col. no. declaro. scis bñ, quòd iuramentũ habet illam naturã si nõ valeat, ꝙ ago valet vt valere põt, dicto. §. filiꝰ matrẽ. d. l. cũ pater. de leg. ij cũ ergo iste cõtrahens, & iurans põt obseruare cõtractum, sine eo, quòd rescindatur cõtractus, ergo non obseruando, vel contrariũ petẽdo erit periurus, postq̃ iuramentum potest seruari secundũ intẽtionẽ suam, quæ fuit vendere ꝓ iusto pretio; procedet ergo conclusio mea ꝓximè posita, qñ istæ qui iurauit nõ venire contra contractũ, ageret solum ad supplemẽtũ iusti ꝑtij; quo casu excludi non põt virtute iuramenti, postq̃ non cogitauit tm̃ damnum; nec efficiatur periurus, postquam vult seruare con-

re con•

re contractum eo modo quo ipse potest, & intelligebat vendēs scilicet rem ꝓ iusto prętio. Iia dicit Bal. valde sing. in.l. quæ sub conditione. præalleg. quod dixit in eternū menti tenendum.do.Fely. in fi. c. inter cętera.de excep. aliter nō declarando, nec gustando.sed eo modo quo vides declarando, & intelligendo, valde est sin.hoc dictum.ideò tene menti, quia erit casus sing.insolitus, in quo procedit libellus sine alternatione; in i a materia petendo quòd est in facultate, taceo illud ꝙ erat in obligatione. scilicet rem restitui, & hoc est ratione iuramenti, si tamen emptor vellet restituere rē posset, nec tūc qui iurauit efficietur periurus postquam ipse nō venit contra contractum rescindendo, nec eum petendo rescindi, ꝙ nunquam exeat mentem tuam.

41 ❡ † Ex supradictis satis resultat resolutio secundę quæstionis glo. nostrę.in qua quæritur quid de minore iurante non cō trauenire cōtractui emptionis, & venditionis, quia concludendum est glo.bene dicere scilicet minorem exclusum propter iuramētum a beneficio ętatis, nō autem à beneficio iuris cōmunis, licet Abba.circa istā. q. magnifaciens scribentium recitationem aliter sentiat, ex cuius dictis talis elicitur. j. conclusio. Minor, vel maior iurans super contractu, licet certioratus excluditur ab omni facultate contrauenienti.

42 ❡ † Secunda conclusio minor, vel maior, iurantes super contractu enormiter tamen decepti obtentā absolutione à iuramēto possunt cōtra contractum venire. circa istas conclusio. aliter non insisto postquam superius dum de maiore locut⁹ sum, cōclusum fuit, quòd nullo modo excludatur à remedio.l.ij. præalleg. propter ignorantiā deceptionis, ad quā iura non se extendunt, vt ibi dixi: immo de beneficio ętatis nō absurde idem dici posset nisi fuisset certioratus, tamen quia in hoc videtur communis opinio in contrarium, quòd non sit opus certiorationis, ideò resideo cū distinctione quam nouissime.supra dedi. Quòd licet iuramentum habeat vim certiorationis in beneficio speciali, quod quis ignorat, non autem in beneficio communi, ꝙ quis iuste ignoraret ratione læsionis sibi factæ. pro ratione vide. supra proxime dicta. nec obstat authen. sacramenta puberum. C.si.aduersus venditio, quam aliàs adducebām pro opinio. Petri de Bellapertica. & Saly. ibidē in eadē authē. & sic ꝓ opinione Abb. hic pōderando tex. dum dixit talia iuramenta puberum inuiolabiliter obseruādo,

ergo

ergo cum effectu, quia respondeo, quòd respectu ętatis procedet inuiolabiliter auten. secus respectu alterius remedij communis, Et si dicas cum quid vna via prohibetur non debet alia permitti, respondeo, quòd hic prohibetur attento modo. s. beneficio ętatis quo casu non procedit. d. regula iuris. procedit enim quando quid prohibetur attento effectu, ita Dy. in eadem regula. & Abba. in. c. tuę. de procu. Vel secundo & melius respondeo, & dico, ꝙ inuiolabiliter est obseruandum beneficium minoris, sicut & maioris in eo in quo consentitur. in eo, autem in quo non datur consensus, nec minor, nec maior obligatur. d. c. veniens. &. c. quintauallis. de iureiur. cũ si. ergo nec vnꝰ nec aliꝰ obligatur
43 tene mẽti. ℭ † Nota tñ ex secunda conclusione Abb. & semper teneas menti, quòd iuramẽtum appositum in contractu obligat personaliter ipsum iurantem, non autem firmat cõtractũ, vel si firmat tandiu durat quandiu iuramentum manet, postquam videmus, quòd habita absolutione potest contra contractum venire: ita specialiter in casu. l. ij. de rescin. vẽ. voluit Abb. in. c. cum cõtingat. de iureiur. vij. col. contrarium tamen dixerat idem Abb. in. c. j. de iureiur. in. vj. colum. post Ang. in consi. suo. incipien. do. Chaterina. ꝙ immò talis contractus firmetur iuramento, & data absolutione adhuc maneat firmus contractus. operaretur tamen absolutio, quòd agẽdo periurus non efficeretur. vnde vides magnam contarietatem in Abb. sed tamen tenendum est eius dictum in. d. c. cum contingat, quia vltimo, & melius examinatum vbi fecit mentionem de dicto Ang. & ibi reprehendit eum. Et quòd ideò firmetur contractus iuramen-
44 to. † adduco glo. quæ non solet allegari in. c. cum non deceat. de elec. lib. vj. ver. effectus ibi tolle instantiam de. c. cum contingat. sed quòd iuramentũ firmet cõtractum, tenuit Frãc. & Anch. & Do. in. c. licet mulieres. de iureiur. in. vj. propter tex. ibi. & Bar. & Ang. in. l. si quis per eo. ff. de fideius. & per Corn. in repeti. authen. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. & per Imo. in. c. cum cõtingat. præalleg. & per Feli. iij. fol. iij. col. in. c. j. de iureiur. ex quorum dictis satis colligi potest, quòd licet dicamus contractum firmari iuramento, data tamen absolutione à iuramẽto resoluitur contractus qui solum pendebat, seu firmabatur virtute iuramenti. aliàs absolutio videretur nullius momenti,
45 quòd tene menti. ℭ † Expeditus de

ditus de dictis per Abba. in isto. c. & eius limitationibus pro cōplemento materiæ condescendo ad aliàs limitationes per scribentes hic, vel alibi datas, & sit nona in ordine; quia, conclusio regulæ; in princ. positæ non habet locum, in adiudicatione in solutum facta creditori per Iudicem quæ adiudicatio habet vim transactionis. l. à diuo pio .§. si pignora. ff. de re. iud. & ita voluit Bal. in. l. ordo. C. de execu. rei iudi. contrarium voluit Old. consi. xxxvij. vbi voluit, quòd talis adiudicatio habeat vim venditionis, & in ea habet locum. d. l. ij. C. de euic. & ita voluit Ioan. An. in tit. de iudi. in .§. sequitur in ad di. incip. sequitur. in .fi. dicas pro concordia secundum Alex. in. d. l. si quis cum aliter. in pe. col. quòd aut loquimur in adiudicatione iudiciali. & procedit doc. Bal. quia cum illa transiuerit in rem iudicatam, non videtur audiendus cupiens illam rescindi. c. quòd ad consultationem. de re. iudi. l. ij. C. quando prouo. non est neces. Alia vera opinio procedat in extraiudiciali adiudicatione quæ cum nō transeat in rem iudicatam. c. cōcertationis. de app. lib. vj. poterit rescindi, & ita procedat prędicta. l. ij.

46 ℭ † Decimo limita regulā nō procedere quando venditio facta est minus dimidia iusti pretij, cum hoc, quod si pretium conuentum non solueretur in paschate, suppleretur iustum pretium, tunc enim non haberent locum remedia. supra dicta. ita voluit Bal. in domi. ꝑpr. priue. ī vsi. feu. ita do. Alex. ī. c. quali.

47 cta. l. si quis cū aliter. ℭ † Vndecimo limita regulam procedere in sing. dicto Bar. in. l. Imperator. §. si centum. de leg. ij. vbi per illum tex. dicit, quòd grauatus á testatore de vēdendo fundum Sempronio certo pretio, non habēt remediū, de quo supra. ita Imo. in ea. l. imperator. & do. Alexan. in. d. l. si quis cum aliter. & do. And. in rub. de reb. eccle. xxij. fol. in fi. pro quo allegat ipse tex. in. l. si fideiussor. §. fi. ff. de leg. j. licet dubitauerit idem ibi in antepeñ.

48 fol. in prin. ℭ † Duodecimo limito regulam non procedere in primo capite, in muliere deceptain ęstimatione rei dotalis; etiā si infra dimidiam sit decepta, quia dotis fauore ei succuritur. tex. est in. l. iure succursum. §. fi. & in. l. si res. in. §. j. & ibi not. per glo. ff. de iure do. quòd dixit menti tenendum Imo. supra in. c. cum dilecti. in.

49 vj. col. ℭ † Decimotertio limito regulam supradictam in primo capite, non procedere in deceptione consistente in vitijs rerum,

rerum, quia in eis non est tolleranda læsio, vel deceptio nisi minima. vt in. l. j. ff. de ędil. ędic. §. proinde. & ff. loca. §. j. sed adest in. §. j. ff. de act. emp. l. iulianus. §. qui tamen, vbi videbis glo. magnam quæ hoc vult. quam not. Bal. in. ij. q. in. d. l. ij. in. iiij. col. & Ioan. de Ana. multum. vj. col. in. c. in ciuitate. de vsu. quòd bene not. quia si res vendita contineat aliquod vitium latens non toleratur læsio, licet intra dimidiam iusti precij. procedit ergo regula in deceptione consistente in precijs rerum vt in iuribus
50 in regula allegatis. ¶ † Decimoquarto limito regulam non procedere in suo primo capite in deceptione consistente. in quantitate rei, quia quamuis citra dimidiam quantitatis succurritur læso, quia potest agere ad supplementum iure communi iste est tex. & ibi do. Abba. pe. col. multum not. in. c. per tuas. de dona. quòd secus esset, si deceptus esset citra dimidiam iusti precij, qa scis ꝙ tūc per regulam non daretur remedium aliquod, & potest esse diuersitatis ratio, quia deceptio in quantitate, rei non est ita perceptibilis sicut deceptio in valore vnde non immerito si dolus re ipsa, vel ex proposito adhibitus, in primo casu pl9 operetur, quam in secundo. ita Abba. in dicto. c. per tuas, & vt intelligas pono exemplum. vēdo tibi fundum, in quo dixi esse decem iugera, si sunt duodecim erunt etiam vendita, & supplebitur pretium in illis duobus iugeribus, quòd tu sing. intelligas, quando pro quolibet iugere statutum erat certum pretium secus si fuisset simpliciter ager venditus totus pro certo pretio non imposito precio iugeribus, quia tunc emptor non teneretur pretiū supplere. ita voluit Pau. de Cast. in. l. si seruo. §. j. ff. de actio. empt. dicendo, hoc esse quotidianum, & pluries se vidisse dubitare. quòd extollit Fely. in pen. col. in. c. significante. de rescrip. Abba. vero in. d. c. per tuas. post Old. consi. xxxij. aliter videtur concludere, non faciēdo vim an pretium fuerit, statutum, vel non sed solum, an iugera terræ fuerint apposita taxatiuè, vel demonstratiuè. primo casu, procedit dispositio tex. in. d. c. per tuas secundo vero casu non procederet. capias exemplum taxationis. vendo tibi talem fundum qui est trium, vel quatuor modiorum, tunc isto vltimo casu, quia numerus fuerit appositus demonstratiuè, licet plus ibi esset, cedit lucro ipsius emptoris, postquam falsa demonstratio non vitiat vulgata. l. falsa. ff.

sa. ff. de condi. & demon. Facit tex. in. l. si venditor. in prin. ff. de actio. empt. & glo. in. l. pe. in. §. fi. ff. eo. tit. & quod Old. consi. 197. & sic videas quòd Old. & Abb. non faciunt vim in pretio sed solum vt dixi, an taxatiuè, vel demonstratiuè res fuerit posita, & istorum dictum credo verius, quicquid Pau. de Cast. cum suppor. dixerit, quia si taxatiue fuerit numerus positus, licet de pretio pro vno quoq; iugere dictum non fuerit, agetur tamen ad supplemen tum iudicio meo, ꝓbat hoc tex. in. d. c. per tuas, vbi de pretio nihil fuit dictum, & tamen fuit actum ad supplementum, quia taxatiuè numerus positus. Facit tex. inl. quidam testamento. in prin. ff. de leg. j. allegatus per Oldra. consi. 197. de quo Fely. fecit mentionem in. d. c. significante. in pe. col. de quo etiam vide Alex. consi. 127. in prin. in. ij. vol. ꝓcederet forte deter minatio Pau. de Cast. in iugeribus, vel modijs terrę demonstratiuè positis quando pro vno quoq; tertij quid erat statutum, quia tunc obligaretur supplere pretium, quod esset singulare aliàs non declaratum, & esset valde consonum rationi, ad limitationem eorum, quæ dixit do. Abb. post Old. in. d. c. per tuas. dum de iugeribus positis demonstratiuè loquuntur.

51 ¶ † Not. tamen, & semper teneas menti quòd incidenter ex sup. dictis exemplis colligitur, quando quid dicatur taxatiuè, vel demõstratiuè positum, quia taxatium dicitur, quod vnica oratione complectitur, demõstratiuum, quod diuersis. Ita isto anno tibi dixi post d. Card. j. col. in. c. ij. de ꝑca. ita dixit singu. Pau. de. Cast. cõsi. li. iiij. col. ꝙ sing. not. Fel. in. vj. col. in. c. ad audietiã. de rescrip. ꝑ istis ꝗ soluũt pẽsiones de fructibus beneficiorũ si nõ ꝑcipiunt aliquo anno fruct⁹, an sint obligati ad solutionẽ, & concludit, quòd non, si beneficium sit taxatiuè positum, secus si demõstratiuè quod bene not. quia quotidie posset accidere, & habebis ho-

52 norem. ¶ † Decimoquinto limito regulam sing. respectu primi capitis, quia non procederet in infirmo vendente medico aliquam rem minus debito, quia datur sibi officium iudicis ad rescindendum dictam venditionem factam durante infirmitate, tex. est valde notandus in. l. si medicus. ff. de var. & extraor. cogni. quasi videatur hoc fecisse propter sanitatem recuperandam, & timore vitę perdendæ, & per consequens illud non videtur dari ex aliqua liberalitate, licet regulariter contra dicatur in deceptione citra dimidiam, vt superi⁹ isto. c. dixi: istã limita-

limitationem ponit sing. do. Abb. post Inno. in. c. pleriq; de immuni. eccle. pe. col. & est secundum exemplum ad limitationem quam dedi. sup. in. c. cũ lecti. in. ij. no. in primo ex quatuor casibus principalibus dum dixi quod non procedebat regula in eo qui exactus do

53 nabat. ¶ † Decimosexto limito prædictam regulam in. d. l. capite, & generaliter dico nõ procedere in personis in quib' excessus pretij non liberalitati donationis; sed potius facilitati suæ attribueretur quo casu citra dimidiam locus est remedio dictis personis, nisi certificatæ fuissent de beneficio. d. l. ij. ex quo infertur ad rusticum, ino rem, & mulierem, quia isti haberent remedium non obstante. d. l. ij. ita Bal. in ea. l. ij. in. v. col. in. iiij. q. circa quæ vide quæ dixi. sup. in. c. cum dile. in. ij. no. dic. vt ibi, & addere potes quod ibi dico de prodigo.

54 ¶ Decimoseptimo declaro regulam. sup. dictam in secundo capite non habere locũ in quasi contractu qui perficitur consensu vnius tantum, vt in quasi contractũ aditionis hęreditatis qui perficitur volontate hæredis tantum adeuntis. insti. de hære. quã. & diffe. §. fi. tali enim casu non esset locus remedio istorum iurium quæ solum habent locum in actu qui perficitur consensu duorum. ita dixit hic Pet. de Ancha. quem circa fi. sequitur Imo. quod est verbũ

55 notandum. ¶ † Decimo octauo dico regulam supra dictam non militare, nec procedere in eo, qui consentit alteri vendenti rem suam licet precium participauerit, quia iste talis consentiens non potest agere remedio istorum iurium, quia solus venditor est qui habet dictum remedium, non autem ille qui idem consentit. arg. tex. not. in. l. si pater. ff. de manumiss. vindi. & . l. aliud est vendere. ff. de reg. iur. istam firmat Bal. in.

56 d. l. ij. in. xx. quæsti. ¶ † Decimonono dico dictam regulã non procedere quando venditor tandiu abstinuit agere donec cura, & solicitudine emptorum res est longe melior effecta, licet præscripta non sit, nisi offerat ipse venditor sumptus; & pretium operarum. vt. ff. de mino. in. l. intra vtile. in. §. pendentibus. qui est tex. sing. secundum Bal. qui ita dixit in. d. l. ij.

57 in. xij. q. ¶ † Vigesimo dico dictam regulam non procedere. xxx. annis elapsis, quia obstante præscriptione excluderetur agens prædictis remedijs. vnde siue propter iura de quib' in regula dicamus competere officium iudicis, siue conditionem ex. l. siue actionẽ ex codẽ contractu poterit solum agere

M deceptus

deceptus vsq; ad. xxx. annos. quia tantum durat istorum remediorũ vita sm̃ ius ciuile. ita dixit do. Abb. in. c. nostro. in penul. col. post gl. fi. ex quo ipse sing. infert referrẽdo gl. ad tex. ꝙ licet regulariter contra ecclesiã nõ currat pscri. nisi. 40. ann. c. de quarta. de præscrip. tamen in istis actionibus personalibus non dabitur tantum tempus; sed finiunt vitam suam secundũ dispositionẽ iuris ciuilis, à quo cum limitatione illa inuenta sunt, & idẽ dicit de alijs actionibus, quarum aliqua clauditur semestri, vel anno, vel biennio vt in actione quanto minoris, vel redhibitoria, & in actiõe de dolo, & similibus ptoriis actionibus; quæ dicit notanda do. Abb. ꝑ limitatione ferè totius tit. de præscrip. quod exclamat Fely. fi. col. in. d. c. de quarta. quem omnino vide in fi. fina. col. dum dicit, quando autem actiones non habent à. l. speciale, & appropriatum tempus. sed generaliter includuntur in præscriptione. xxx. ann. tũc in reb⁹ ecclesiasticis habẽt passiuè solã pscriptionẽ, 40. anno. per authen. quas actiones. C. de sacrosanc. eccle. quia repugnare videtur Abb. hic, & glo. nostre quę propterea dat tempus. xxx. an. qa actio personalis erat, & ipse Fely. primo vt dixi magnificeerat dictum Abb. pro limitatione titu. de præscrip. &. c. de quarta, eiusdem titu. cogita.

58 † ¶ Vigesimo primo nõ procedet regula supra posita respectu primi capitis in administrationib⁹ minorum, vel ecclesiæ, vel aliarum personarum venditionis contractũ celebrantibus cum tales non habeant potestatem donandi, & ꝑ consequens cessat ratio regulæ in primo capite, vt supra dixi, declarando primam limitationẽ in fi. post Bal. in. d. l. ij. in fi. xiiij. q. quod not. secundum Bal. ibi, pro tutoribus, curatoribus, procuratorib⁹, & cõmissarijs. hæc enim oĩa otħ ia similia sunt, & de similibus idem est iudicium: ita firmãt hic in fi. Ancha. & Imo.

59 ¶ † Vigesimosecundo non procedit regula supra posita in permutatione beneficiorum, quia quamuis aliquis ipsorum deceptus fuerit in valore beneficij vltra dimidiam iusti pretij, non haberet locum remedium istorum iurium; fuit solemnis doctrina Pet. de Ancha. hic, quẽ sequitur Io. de Imol. circa. c. fi. sustentatur ista specialitas duabus rationibus. Prima, quia titulus habetur à superiore, & non à parte, ideò non immeritò si non habeat contra partem remediũ. ita dixerũt prȩalleg. s. Ancha. & Imo. Secunda est ratio domi. de Rota decisione. 130. in antiquis, incip. Itẽ not.

vbi dicunt, ꝙ in spiritualib⁹, seu beneficialibus attenditur solus ꝓfectus animarũ, & non lucri cupiditas, & propterea dicunt, ꝙ non vitiatur permutatio, nec præsumitur fraudulosa, licet vnum beneficium sit maioris valoris altero, & licet istę rationes videantur prima facie vrgẽtes, nihilomin⁹ iudicio meo non concludunt. præsupponit enim primò, quod titulus habetur à superiore, ideò non est locus remedio, &c. Negari tamen non potest licet tit. habeatur á superiore, quòd requiratur pratium consensus, & earũdem renunci. beneficiorũ, qbus præcedentibus superiorum alteri titulũ dare non potest quẽ permutare volenti, cle. j. de renun. & in. c. j. eo. ti. lib. vj. quo habito præsupposito, nõ video in quo differat vẽditio facta rei ecclesię cum authoritate superioris, & vendito facta rei minoris cum authoritate, & decreto ꝑtoris, in qbus cõstat locũ esse remedio prædictorum iuriũ, vt patet in. c. nostro. & in. c. cũ dilecti. Si velis modo dicere in dictis casibus cõsensus adest tẽpore solutionis cõtractus, in casu autem collationis beneficiorum cõsensus solũ affuit tẽpore renunciationis, non autem tẽpore collationis beneficiorũ; dicam primo, ꝙ per hoc cõsensus adsit ante vel post nõ refert aliq̃.

rationẽ diuersitatis, maximè qa negari nõ pōt semꝑ adesse cõsensum ipsorũ ꝑmutãtiũ, postq̃, vt dixi, alijs q̃ ipsis ꝑmutare volentibus ipsis inuitis cõferi nõ possunt beneficia ex causa ꝑmutationis renunciata secundo. & fortius pro ista parte, quã puto sustẽtabilem, adduco quod diximus, sup. circa fi. glo. dũ dixi debili⁹ esse eius minoris iurãtis in cõtractu, volentis postea petere restitutionẽ ratione minoris ętatis; q̃ sit remediũ istorũ iuriũ, postq̃ talẽ remediũ cõpetit
60 de iure cõi. † Ad propositũ mo mo videm⁹, ꝙ minor renũcians beneficio suo lęsus grauiter petens ꝑsonæ beneficio restitutionẽ, quia læsus ex renũciatione eã obtinet etiã si alteri sit collatum, ita voluit Vincen. in. c. ex literis, & in. c. cõstitut⁹, de in integ. rest, quẽ seqtur Archi. in. c. certũ. xvj. q. vj. & satis hoc sentit do. Car. in. c. ex parte. de restitu. spoliato. in ratione sui sequẽdo ibi, glo. quæ vult, ꝙ si beneficiũ est alteri collatũ nõ pōt restitutio cõpetere nisi à principio, primo ratione dicit postq̃ non est qd imputetur cui facta fuit colla. ergo si esset qd sibi imputaretur, vt puta, qa fuisset ꝑticeps deceptionis, posset minor vigore restitutionis, & minorũ ętatis à quocunq; iuuari; ergo multo fortius decpt⁹ vltra dimidiã fructuũ, seu valoris beneficiorũ

possiet agere remedio istorum iurium cum sit fortius quàm, quod habet minor ratione minoris ætatis, nullibi enim cautum videtur, quòd in istis spiritualibus nõ subueniatur deceptis immò forti° in ipsis quàm in alijs sub ueniendum esset deceptis, quia ecclesia non debet fraudes tolerare in istis contractibus, arg. c. cum vniuersorum, de rerum permu; &c. c. per tuas. de dona. Ita firmat Abb. vj. col. in. d. c. ex parte. de restit. spol. in minore tantum loquendo, sed rationes eius bene concludunt etiam in maiore, qui deceptus fuisset, & certe tex. in. d. c. cum vniuersorum. in ratione sua si consideretur aperte probat istã conclusionem, dum dicit postquam ibi refert dolum, & fraudem ex parte vnius ex permutantibus beneficia sua interuenisse, cum igitur deceptis, & non decipientibus iura subueniant, &c. propter quam rationem ibi tertius beneficio renũciato sibi collato priuatur quẽ non constabat fraudem participasse, multo ergo forti° ille priuabitur qui fraudem fecerit dicendo, & affirmando, quòd suum beneficium erat valoris. 200. aureorum quòd tamen in veritate non erat quinquaginta. nec obstat secunda ratio dominorum de Rota, quia iudicio meo salua semper eorum reuerentia dicunt contrarium, c. quæsitum de rerum permuta. vbi ex expedientia personarum fit etiam permutatio, & non solum ex profectu animarum, ita ibi Abba. in. j. col. & idẽ. vj. col. in. d. c. ex parte. M. de resti. spol. contra Host. ibi in simili, & facit tex. in. c. cum vniuersorum. præalleg. vbi vtilitatem vtriusq; imminere, & contra illationem quam faciũt prædicti do. de Rota. Fely. facit. tex. in. c. quæ verisimile. de præsumptio. in. ij. col.

61 ¶ † Vigesimotertio dico regulam. supra positam procedere in deceptione consistente in industria negatiua, secus si fuerit industria deceptiua, hoc est dolosa, quia succurritur etiam citra dimidiã iuxta no. in. l. elegãter. in prin. & in. §. j. ff. de dolo videas Bal. multum sing. declarantem istã industriã deceptam in præalleg. l. ij. de rescin. vendi. in. iij. oppo.

62 posi. ¶ † Vigesimoquarto dico dictam regulam non procedere quando tempore contractus res vendita tantum communiter reputaretur valere, licet ex postfacto habita fuerit notitia alicuius seruitutis debitę dictæ rei propter quam res plus valet, quia istud non est attendendum, quia non videtur habitus respectus ad quod non apparebat tempore contractus. arg. notatorũ in. l. rutilia po la. ff. de

ff. de contrahen. empt. sicut nec habetur consideratio thesauri postea inuenti, ita dixit hic valde sing. Pet. de Ancha. quem se quitur Io. de Imo. in fi. istius. c. allegant Bal. in .d. l. ij. communiter tamen in lectura quæ modo habetur non reperitur secundum eos, quod teneas per petuo menti pro sing. limitatione eorum quæ diximus. sup. in. xiij. limitatione seruata natura cōtrariorum in quibus est eadem disciplina iuribus vulgaribus. Et istam limitationem admitterem in deceptione citra dimidiam, & sic respectu primi capitis, sed si esset vltra dimidiā non video quomodo iure sustentetur, postquam tali casu re ipsa deceptio, & dolus æquiparantur. d. l. si quis cum aliter. de verb. ob. ff. igitur idem dicendū isto casu; sicut & not. fuisset ser uitus. non obstat, quòd de thesauro dixit, quia propterea domus, nec plus, nec minus valet vt constat, quòd secus est in ser-
63 uitute cogitabis. ¶ † Vigesimoquinto dic dictam regulam procedere, quādo deceptio quę consistit vltra dimidiam habet relationem ad tempus contractus, secus autem si referatur ad aliquod tempus ante, vel post cōtractum in quo res plus minusuè valuit, quia tunc non diceretur deceptio, nec per consequens remedium aliquod cō-
peteret probat tex. supra in. c. cum dilecti. in versi. tunc, & ibi glo. ij. ad quam, & ibi ad per me dicta me remitto.

CAP. SI VENDITORI.

SVMMARIVM.

1 *Denunciatio, an sit necessasario facienda venditori in primordio iudicij. et nu. 3. & 6. Et quomodo debeat fieri. nu. 4.*
2 *Postea dictio significat interuallum temporis.*
5 *Denuncians mulieri se velle eam accusare de adulterio licet aliud non dicat videtur dixisse mulieri ne nubat.*
7 *In facto notorio in quo nulla potest defensio competere pceditur sine citatione.*
8 *Emptor si non denunciauerit uēditori nunquid onus pbādi trsāferatur in ipsū.*
9 *Iura ciuilia loquentia de euictione seruantur in foro ecclesiastico.*
10 *Fiscus, an constituat suum debitorem in mora re ipsa sine*

sine interpellatione.

11 *Debitor dicitur esse in mora sine interpellatione virtute iuramenti.*

12 *Argumentum de casu feudali ad alium casum non feudalem, an valeat.*

13 *Vēditor pōt meli⁹ rē vēddi tā defēdere, quàm emptor.*

14 *Emptor potest vti iure venditoris.*

15 *Emptor, qui prorogauit iurisdictionem non sui iudicis si superatus fuerit, nō aget de euictione cōtra vēditorē.*

16 *Vēditor clericus, an teneatur defendere rem venditam laico in foro seculari. & nu. 20. Et an admittatur vt necessarius defensor. nu. 18.*

17 *Clericus vocatus testis corā iudice seculari in aliqua causa, potest puniri incidēter per ipsum iudicem secularem, si falsum testimonium dixerit.*

19 *Cleric⁹ an gaudeat priuilegijs fisci.*

21 *Clerici causa dicitur spiritualis propter clericum.*

22 *Donator, an teneatur de euictione, quando res data fuit euicta ab ipso donatorio. Et quid in dante dotem. nu. 23.*

24 *Legatum, si fuerit euictum à legatario, an hæres teneatur de euictione ipsi legatario.*

25 *Euictio an debeatur in cōtractu permutationis. Et quid de contractu transactionis. nu. 26.*

27 *Contra venditorem regulariter agi non potest, nisi secuta euictione.*

28 *Vendere volenti rem aliquam, si quis malo animo mouerit quæstionem, propter quam emptor cessauit ab emptione, ipse vendens agere poterit ad intereße contra impedientem.*

Quod hoc intendit. Euictare tenetur venditor de euictione nisi in casibus hic expressis. Vel aliter sic, ponit quatuor casis, in quibus re euicta non tenetur venditor emptori de euictione,

1 & est Gregoriana. ℂ + Not. Abba.

Abba. primò, quòd denunciatio non est neccessario fienda venditori in primordo iudicij; sed satis, est quòd fiat post institutum iudicium, & sic post litem contest. de quo dicit latius infra cum glo. in qua certe nihil dicit not. tamen in se verum, & clarum est, quia nec immediate post institutum iudicium obligatur denunciationem facere emptori,
2 † vt patet ex isto tex. in dictione postea, quæ sui natura significat interuallum temporis, vt volunt Domi. in. c. j. de consti. lib. vj. allego. glo. in. c. cum vintoniensis, de elec. q inducit ad testes dicentes talem possidere post talē, quia per hoc non ꝓbatur immediata possessio, & licet idē Domi. cōtrariū dixerit. in. c. j. ij. co. de restit. spo. lib. vj. arg. tex. ibi, eodē modo in cōtrariū inducendo ad testes de quib⁹ supra & sic sibi manifeste contrarius. Et postea idem Domi. cōfuse in. c. ij. de cōfes. lib. vj. & in. c. non solū. & in. c. cum appellationibus. de appel. lib. vj. attestatur istā dictionem verificari posse & mediate, & immediate; nihilomin⁹ tene, q primo dixi sui natura, scilicet, verificari in interuallo, vt ꝓbat glo. not. insti. de auto. tut. in. §. tutor. & est alia si. in. l. si q̄s ita subscripserit. ff. de manu. testa. alia in. c. accusatus. in. §. licet. de hæreti. lib. vj. melior in. l. cū fundū. ff. de vi, & vi arma. opti. glo. in. l. pacta conuenta, ff. de contrahen. emp. probat tex. coniuncta sua glo. in. l. ab hostibus, in. §. sed quòd simpliciter. ff. ex quibus cau. ma. & tex. in. l. ī bonæ fidei. C. de pact. melior in. l. illud. ad fi. ad. l. aquil. & videas etiam de natura istius dictionis postea, Fely. vj. col. in prin. in. c. licet causam. de proba. And. xxij. fo. pre. & ij. col. in repe. rub. de reb. eccle. eundem notabiliter pre. & ij. col. in. c. pe. & de fo. compe. & Alexan. in prin. xxvj. dist. quæ omnes in istam conueniunt sententiam, quòd sui natura interuallum significat, & sic, quòd secundo loco Domini. dixit inferendo constat iure non subsistere, quæ teneas menti, quia alibi ante me non inuenies ita simul accumulata. Pulchrum erit modo videre istud interuallum respectu. c. nostri: quantum se extendet, glo. j. hic tetigit. & vno verbo se absoluit, dicit enim, quòd quolibet tempore potest fieri ista denunciatio, dum tamen non nimis prope sententiam vt. ff. de euict. l. si rem. §. quolibet. per quod non constat ad hoc de certa doctrina, quia petetur statim, quando dicetur quis nimis prope sententiam esse; ideò dicas conclusiuè, q ista denunci.

nūci quo actio debet fieri tēpore, ius vēditoris sit saluū videlicet, quòd ipse possit facere defensiones suas. vt.l.si rem.§.fi. vbi glo. & Bar. ff. de eui.& plus vult, ibi, glo. quòd poterit fieri dicta denūcia. in causa appel. dum modo vt dixi iura sint salua venditori; quam Imo hic.iij. col.& And.vj.cōmēdāt,Nec obstat. l.qui concubinam.§.si hęres.ff.de lega.iij. qui vult denunciationem faciendam antequam iudicium accipiat, quia doct. intelligunt secundū glo. ibi, quæ exponit iudicium pro sententia; vel secundo quòd intelligatur ille tex. in euictione quæ debetur ex causa lucratiua tex. autem noster, in causa onerosa.quasi non sit par ratio amittere debita, vel lucra non capere; vulgata.l.fi.C. de cōdil. ita Bar.in dicto.§.si hæres. post Dy. ibi, ita Car. hic,& alij scriben.& not.quòd debet fieri denunci.isto modo secūdum doc. denuncio tibi per titium mihi talem litem fuisse motam super tali fundo,quem vēdidisti,quate non venias ad defendendum me,& dictam causam in iudicio & ad suscipiendam in te litem prædictam; Aliàs autē, nisi modo prædicto renuncietur non haberet regressum de euictione contra venditorem. vt no.Bar. in.l.j.C. de peric. & commo. rei vend. & in.l.non solum. & ibi, doct.ff.de no. opi. nun. & licet ista denunciatione ipsum venditorem plenarie instruere de dicta lite, quod fit mittendo copiam libelli actoris in denunciatione, ita dixit Bar. Bal. & Saly. in.l. empti. C. de euictio. licet Roma. contra voluerit in. d.l. non solum.§. morte, quòd immò non requiratur libelli traditio,propter glo. fi. in cle. causam.de elect. in fi.dum dixit tutum esse, quòd in denunciatione ista seruetur. practica illius cle.cōtra quā Roma. dō. Alex. in.d.§. morte. in pe. col. pro opinione Bar. ponderat tex. in dicta cle.causam. iungēdo principium cū fi. quicquid glo. ibi, senserit,dum dixit tutū esse,&c. quia immo necessarium est secundum prædictos, & procedunt prædicta, quando denunciatur venditori viuo; si autem eo mortuo pluribus hæredibus denunciandum est, dic quòd vnicuiq; hæredum insolidum denunciandum est, vt in.l. in executione. in.§. insolidum. ff. de ver. obl. nec sufficeret,quòd quisq; hęredum defendat partem suam nisi omnes simul defendant, quia vno non defendente contra omnes pœna apposita committeretur. vt in.l. cum ex causa.& ibi,glo.& doc. ff.de ver. obli. nisi aliquis præsens pro absente susciperet defensionem.l.pe.ff.si ex noxa. causa

aga

aga. ita. d. Bar. & alij, sequuntur in d. l. cum ex causa. & in. l. iiij. §. fi. ff. de ver. obli. & Ang. de are. multum not. in §. fi. instit. de emp. & vendi. melius per eundem in. §. actionum. insti. de actio. xiiij. col. aliquid in. §. pe. instit. ma. & in. d. §. actionum. instruit quid agendũ quando pupillus est venditor, vel successor venditoris, quia si tutor eius non apparet poterit fieri sibi denunci. ad effectum tantum vt ipse pupillus teneatur de euictione, per tex. not. & ibi glo. & doct. in. l. si dictum. ff. de euict. & not. doct. in. l. si ex legati causa. ff. de verb. oblig. quid autem, quando debitor est absens, ita quòd non reperitur & sine dolo dicas, quòd denunci. fieri debet domui, & familiæ, vel procuratori suo, si habet, Ang. de Are. in. d. §. actionum, vel fideiussori præsenti glo. est singu. in. c. nostro. quã hic do. Andr. vj. exclamauit. facit quòd infra dicetur. in. vj. limitatione, & omnibus istis deficientibus saltem amicis vẽditoris denunci. fieri debet, vt emptor de euictione agere possit, ita Ang. in præalle. §. actionum, vbi, allegat glo. valde not. in. l. aut qui aliter. §. si forte. ff. quòd vi, aut clam., & forte ista obseruetur in casu. supra proxi. dum de pupillo dixi, saltem quando non esset doli capax, eadem ratione, qua in casu nostro, quia pupillus talis similis est absenti. tex. est in. l. si pupillus. ff. quibus ex causis in possess. ea. dicit enim ibi, tex. pupillum sine tutore loco absentis haberi, facit etiam tex. in. l. ij. circa fi. ff. de iure codicil. iuncto. §. pupillus. instit. de inutil. stipul. vbi, furiosus, & absens, & pupillus non doli capax æquiparantur, tene menti, & cogita. Item, vnum dixit menti tenendum Angel. in prealleg. §. actionum. ꝙ si res vendita transiuit ad plures manus propter plures venditiones, & vltimo emptori, & possessori mouetur quæstio, vt in. l. j. cũ materia. C. vbi, in rem act. quòd ad hoc vt primus venditor teneatur de euictione, non solum vltimus emptor tenetur denunciare suo venditori immediato, sed etiam opꝰ est vt eius author suo authori denunciet, vsque in infinitum, quousque ad primũ venditorem deueniatur, aliàs autem ille venditor cui non esset denunciatum non teneretur licet alijs fuisset denunciatum ita dixit glo. sing. in. l. si pro re pupilli. §. 1. in glo. in verbo agere. ff. de euict. quam tene perpetuo menti, quia sing. est.

3 † Item, not. pro declaratione & extensione supra dictorum quòd ista denunci. debet fieri venditori, vel his quibus, supra etiam

etiam si notorium sit ius euincentis. vt est glo. sing. in. l. emptorē. in prin. ff. de actio emp. quem ibi sequitur Bal. vt refert Alexan. in. l. ij. in pe. col. fo. ma. & Ang. magnifacit in. §. fi. insti. de emptio. & ven. fi. col. in quo multum dubito attestante ratione limitationum isti⁹ tex. & eorum quæ Abb. declarando dictas limitationes .j. col. vlti. not. facit quod infra clarius in præ. limitatione, & facit ꝙ infra sequen. notabi. dico. Item not. vnum aliud circa istā materiam, quòd donec venditor veniat ad defensam, necesse est quòd ipse venditor conducat procuratores defensores, & aduocatos pro defendendo, & nō quemlibet; sed bonum, aliàs si ista non faceret de euictione regressum non haberet. ita dixit glo. singu. in. l. quod si nolit. §. si mancipium. ff. de ędil. edi. quòd non est propter aliud, nisi, quia imputatur negligentia emptoris, potius quam iniustitia ipsius venditoris, per quod satis demonstratur, quòd proximè dixi attestante ratione; quod quando constaret notorium esse ius euincentis, quod non esset opus ista denunciatione, de quo videas hic And. iiij. col. & dicā aliquod infra not. post Imol. hic. & not. bene, quòd quando emptori mouetur lis. eo se legitimè defendere taliter, quòd quando nihil est, ꝙ sibi imputetur, repetit sumptus, quos facit ab ipso venditore, si non potest eos recuperare ab illo, qui contra eū egit, quãuis clarissimum sit venditorem vendidisse rē propriam. vt. l. venditores, & ibi, glo. Bar. & alij. ff. de verb. obli. ita Ange. de Are. fi. col. in. §. fi. insti. de empt. & ven. & ita intelligas quæ hic. in. fi. do. Abba. circa hoc dixit, circa, quòd melius videas quę immo hic ante pe. col. dum quærit an, & quando mota. q. contra emptorem possit agere ad expensas, post glo. in. l.
4 j. C. de euic. ¶ † Not. secundo Abba. ex isto. c. illud. quòd debet emptor denunciare venditori, quia non sufficit simpliciter sibi intimare litem inceptā contra eum; sed debet dicere vt veniat ad eum defendendum. istam cōclusionem firmat Bar. in. l. denunciasse. ff. de adul. & Bar. & alij. in. l. non solum. in. §. morte. ff. de noui. ope. nun. & Ioan. And. in addi. ad Specu. in tit. de emp. & ven. in fi. post Spec. ibi, facit glo. in cle. causam. de elec. circa fi. ex dictis in isto not. infertur, quòd licet ipse venditor sciat litem esse motam, nihilominus adhuc emptor debet dictam denunciationem facere, si vult contra venditorem de euictione agere, quòd voluerunt

runt supradicti omnes postquam non solum denunciare, sed etiam requirere tenetur. & ita firmat hic Abba. ij. colum. in medio. glo. tamen in. l. emptor. C. de. euictio. firmat contra. opi. quòd immo si venditor sciuerit litem motam emptori, emptor non debeat sibi aliter denunciare, quia isto casu cum solum requiratur denunciatio ad finem certioraionis satis est, quòd ipse sciat. qui enim certus est certiorari non debet, vt in reg. eum qui. de reg. iur. lib. vj. & sic videtur, quòd sola denuncia. in hoc requiratur, nec cogitur dicere, quòd veniat ad eum defendendum. & istam opi. sequitur hic Ioan. de Imol. in. ij. col. post Pau. de Leaza. hic. & idem Imol. in. d. §. morte. & in. c. cum. M. fer. de consti. & do. And. hic fundamenta. j. partis quæ est communis secundum Felv. vj. fol. iij. col. in. c. cum. M. fer. & secundũ Alexã. in. l. 2. solu. ma. in. pe. col. & Car. in ij. col. est de tex. nostro inducendo vt per Abba. fuit inductus. facit tex. in simili. in. l. si rem quam. §. fi. ff. de euic. & in. l. si parentes. & . l. successiones. C. eo. in quibus omnibus. ll. idem probatur, quòd in. c. nostro. pro alia tamen parte allegatur tex. in. l. si cum quæstio. C. de. euic. & in regula eum qui. de reg. iur. in. vj. cum. l. j. C. de actib. emp. aperte enim d. l. si cum quæstio. vult. satis esse, quòd emptor denunciet venditori litem solum motam sine alia denunciatione, & sic videtur, quòd fiat denunciatio solum vt sciat propter quod procedit dispositio. d. regulæ eum qui. & quòd ibi, Dy. nec ob. l. denunciasse. ff. de adul. ex qua etiam docto. alterius conclusionis fundant in simili; dum ibi, probatur non obstante scientia litis motæ contra adulterum, fuit opus intimare mulieri, ne contraheret, aliàs non impediebatur matrimonium per eam contrahendum, quia respondet hic Imol. quòd hoc fuit fauore matrimonij ne impediretur, prout multos etiam alios habet fauores, vt probatur in. c. fi. de re. iudi. in simi. Bal. verò in præ. l. j. C. de peri. & commo. rei. ven. videns istam dissensionem, pro concordia dixit, quòd aut venditor sciuit litem motam ex relatione alicuius tertij, & tunc procedat prima opi. aut ex nunciatione emptoris, & tunc sufficit simpliciter nunciatio lites motæ ita procedit tex. in præ. l. si cum quæstio. quam distinctionem sequi videtur Alexan. in. d. l. non solum. §. morte, post Saly. in prædi. l. j. de pericu.

pericu. & commo. rei vendi. licet idem Alexan. in additio. d. l. j. de pericu. & commo. rei ven. dixerat illam distinctionē iure non probari, & eodem mo do domi. Fely eam impugnat in. d. c. cum. M. ferra. dicto. vj. folio. Sed modo bene aduertas, quia gustando bene illā doctrinam Bald. cum illa dist. est ipsa veritas, nec in substantia re pugnat communi opinioni, de qua supra; intelligendo, quòd ille tertius, ex se ipso fecisset denunciationem dicendo sibi, ꝙ lis erat mota contra eum, cui ipse vendiderat domum, vel possessionem, quia si nomine emptoris fecisset idem deberet dici vtroq; casu; propter regulā qui per alium, de reg. iur. lib. vj. quando enim ipse emptor facit denunciationem litis motę, vel alterius nomine tacite in ista de nunciatione videtur dixisse venias si vis ad me defendendum, ita declarat ipsemet Bal. istum casum in pręalleg. l. j. de pericu. & commo. rei vendi. de quo vide, ibi, Alexan. in addi. & probat in simili in præalleg. l. denunciasse. de adul. & ibi, per

5 Bar. † quia denuncians mulieri se velle eam accusare de adulterio, licet aliud non dicat satis vi detur dixisse mulieri ne nubat, quia constat per denunciationem illam nihil aliud voluisse. ita, & eodem modo dicendum est in emptorem, & nunciantē per se, vel alium, quia constat, quòd non propter aliud denunciat, nisi vt veniat ad defendendum, & sic concordat. d. l. si cū quæstio. C. de euict. cum isto. c. & alijs iuribus in simili superius allegatis, quasi nō differant istę leges nisi tanquam tacitū & expressum. l. si cum quæstio. loquitur de requisitione tacita. c. verò, nostrum, cum simil. de re quisitione expressa. scis enim de iure regulariter taciti, & expressi nullam esse differentiam. vt le. & not. in. l. cum quid. si cer. pe. ex quibus manifeste concluditur primam opinionem verā esse, dum dixi scienti aliundè debeat denunciari per emptorem, vel alium eius nomine, qua denunciatione facta litis motę cō tra eum obligatus est venditor venire, licet aliud sibi dictū non fuisset, postquam ad nullum alium effectum nūciauit, nisi vt veniret ad eum defendendum; per quòd castigari possunt doc. volentes hic, & supra in primo not. quòd duo expresse in denunciatione deduci debeant, vt fuit hic Abba. & Are. in dicto. §. actionum. & Fely. in. d. c. cum. M. Fer. vbi, propterea Bal. reprehendebat in sua distinctione, & male vt vidisti. & sic intelligendo dictam. l. si cum quæstio. vt proximè dixi nullo modo facit pro opinione glo. in. l.

in.l.emptor.de euictio.nec pro opinione Io. de Imo. hic postquam illa denuncia. emptoris continet in se illud secundum quòd veniat ad eum defendendum, quod secundum Saly. nō habet simpliciter scientia venditoris, voco simplicem aliūdè habitam quàm ab ipso emptore, per quod etiam cōstat. quòd denuncia. non fit simpliciter. vt sciat quia tūc procederet, quod Dy. & alij dicunt per regulam, cum qui certus; sed fit vt sciat, & veniat ad defendendū, quòd aliter ipse venditor cum ista qualitate non scit, nisi emptore per se, vel alium denunciante, quòd teneas perpetuò menti, quia singul. est pro intelligentia, & declaratione istius disceptationis antiquæ, quandoq; propter ista proximè dicta, & propter dictam.l.denunciasse. & ibi, notata, & in regu. eum qui. præalleg. vbi Dy. vocat formalem solennitatem.l. denunciasse.cogitaui, quòd denuncia. quæ fit venditori requireretur pro forma, item, propter not.in.l. j.ff. de libe. & posthu. & per Bal. in.l.j. C.ne liceat tertio prouocare. quòd si verum fuisset cōseruaretur illa glo. superius reprehensa. in. l. emptorem. in prin.ff.de actio. empt.arg.eorū quæ Ange. v.tolū.§.triplici. de actio. insti. post docto. in. l.j. de libe. & posthu. præalle. & Barto. in.l. libellorum. ff. de accu. & in.l. forma.ff. de censi. sed istis non obstantibus firmanda est contraria opinio per est quæ superius dixi circam illam glo. in dicta.l. emptorem. per ea quæ Barto. in. l. hac qui. .§. cum me absente. ff. de rei vēdi. vbi, post glo. firmat, quòd si emptor sciat rem esse agentis potest cognoscere bonam fidē, & illam restituere agenti absq; sentētia, grauat tamen se ipsum emptor, secundum Barto. ibi, onere probandi rem fuisse agētis. ita hic firmat penul. col. Imo. & And.iiij.immo fortius

6 dixit Imol. † quòd si venditor nullam causam rationabilem ostendat contra ius illius cui facta fuit restitutio, quia tunc nō videtur interfuisse ipsius venditoris denunciationem sibi factam fuisse, ideò se excusare nō posset postquam apparet eum non habuisse aliquam defensionem contra iura illius cui facta est restitutio; & sic si excipit de denunciatione non facta potest replicari per emptorem, quòd sua non intereat, ex quo ille cui facta est restitutio habebat ius, & venditor nullam cōtra eum habebat defensionem. adducit in simili Imo. quòd dicitur de discussione prius habēda in bonis debitoris, quàm cōtra fideiussorem agatur, quia si constat debitorem nō esse soluendo

uendo, & fideiussor excipiat non esse discussa bona debitoris, replicabitur, quod sua non interest, quia debitor non est soluendo. ita Ang, in. l. decem. ff. de verb. obli. istud dictum Imo, hic magnifacit, do. Alexan. in. l. non solum. §. morte. in penulti. colum. ff. de noui ope. nuncia, ideò menti teneas, quia est maxima limi, c. nostri. & aliorum iurium similium, quòd suaderi potest singulari ratione, quia quando alicui debet fieri intimatio, vt de iure suo doceat, si constat eum ius non habere, non curatur de intimatione, seu citatione, ita voluit Barto, communiter approbatus in. l. ij. §. quod si de frumentaria. ff. de administra. rerum ad ciui. pertinentium. de quo Abb. in. c. ad nostram. il 3. de iureiurando. & in. c. cũ olim. de re iudicata, quòd est singul. applicabile casui nostro, quia si hoc est in citatione iudiciali quam certum est de substantia iudicij esse vt not. in. c. j. de lib. obl. & c. de causis. de offi. delega. eodem modo dicẽdum est in proposito nostro, quando cõstaret venditori nullum ius competere, ex quo si bene consideras parum affert tali casu, quod denuncia. de qua in isto. c. sit formalis. vel non postquam isto casu dato, quòd esset formalis constituto, quòd ius sibi non competeret, non esset curandum postquam intimatio fit ad solum effectum vt de iure suo doceat. arg. illius di cti sing. Barto. de quo videtur tex. in. d. c. cum olim. & facit tex. in. c. venerabilem. de elec.

7 & bene eo. tit. vbi. † sine citatione proceditur in facto notorio, in quo nulla poterat defensio competere, ita Abb. in. d. c. cum olim. in. viij. col. & isto modo intelligo quæ proximè dixi circa citationẽ iudicialem ne obstent iura quę etiam in notorijs requirunt citationem, de quibus per Abba. in. d. c. cum olim. & per glo. in. d. c. ad nostram. in vno tamen debito de præalleg. Ioan. de Imol. hic, dũ onerat venditorem ad probandum de iure suo contra illũ cui facta fuit restitutio cum nullibi hoc iure probetur, immò potius contrarium suadeat ratio, & præsumptio illius tex. & aliorũ iurium propter negligentiam emptoris non denunciantis, quod in eum onus transferatur probandi de iure illius, cui facta fuit restitutio, arg. notatorum. in. c. vnico. vt ecclesi. benefi. & ideò teneo cum Bar. in. d. §. cũ me absente, quòd non denunciando, vel non expectando

8 † sentẽtiam on⁹ probandi trãsferatur in ipsum emptorẽ de iure euincẽtis cõtra venditorem. Nec obstat simile Imo. fideiussoris.

foris. de quo supra quia dico, quòd per illud simile non infertur, quod Imol. vult, quia non dicitur ibi, ꝙ fideiussor debeat probare debitorem in bonis habuisse, immo potius ad eũ excludendũ probatur debitore in bonis non habuisse. ita in proposito dicere debemus, si in simili arguere volumus, quòd ipse emptor probare debeat defectum iuris ipsius venditoris propter præsumptionem quam habet contra se emptor propter denunciationem non factam, quę teneas menti si vis intelligere. Ex supra dictis habemus vnũ casum in quo denun. nõ petitur de necessitate, quòd fiat venditori, videlicet quãdo constat, vel constare potest illũ nullum ius habuisse in re vendita. ita firmat do. Alexã. in.l.nõ solum.in.§.morte. præalleg.reprehendẽdo glo. illã. in. l. emptorem.ff. de act.emp. licet idẽ dubitauerit de eius veritate. pe. col.post medium in.l.ij.ff.solu. matri.eodẽ modo eã reprehendit Ange. de Are. in.§.actionũ. instit. de actio. in. xvj. col licet eam vt sing.commendauerit in .§. si de emp. & vendi· quę in superiorib' allegaui. Secundus casus est in minore, & ecclesia qui re ipsa constituunt suos debitores in mora. l. in minorũ. C. in quibus causis in integ.restitu. nõ est nec'. ita dicit Bal. in.d.l. j. C. de pericu. & commo. rei vendi. & Roma. in.d.l. non solum.§. morte. ff. de no. ope. nun. sed do. And. non placet ista inductio dictæ. l. in minorum, quia non loquitur in ecclesia sed loquitur in minore, ideò ipse allegat glo. not. in.§. item mixta. instit. de actio. secundum Bal.in.l.j. C.de sacrosanct.eccle. quem vt sing. commendauit Roma.singu. 118.reprehensio And.fragilis est, quia constat ecclesiam iure minoris illæsam seruari. vulgato. c.j. de in integ. restitu. nec inductio glo. in.§. item mixta. concludit, vt inferius videbitis, quod forte ipse Andr. sentiens dicit, quòd istud non videtur bene dictum, quia iste tex. ligat ecclesias, & ecclesiasticas personas, & requirit, quòd emptor denunciet; ergo includit ecclesiam. aliter non probat, sed pro

9 † ista sua opi. bene facit quod Abbas hic dixit suo pe.no.dum dixit, quòd iura ciuilia loquentia de euictione seruantur in foro ecclesiastico, & infert Abb. ꝙ si ecclesia emerit, & nõ denũnciauit, venditori non habebit regressum de euictione. sed certe ista illatio Abba. non trahitur necessario ex isto not. quia possunt iura ciuilia seruari in foro ecclesiastico, & quòd ecclesia non ligetur, sicut in foro ciuili non ligatur minor

minor ista denunciatione post-quam reipsa constituit suum debitorem in mora. ergo idem in ecclesia quæ eodem iure fungitur: vt proximè dixi. & facit illa glo. in. d. §. item, mixta. ad quam nō respondit ipse Andr. Soleo in hoc dicere, quod illa glo. non est vera simpliciter sed solum respectu relictorum in testamento. ita not. eam Bal. in. d. l. j. præalleg. de sacrosanct. eccle. quasi in illis relictis constitutis dicatur in mora debitor re ipsa sine alia interpellatione, secus in alijs debitoribus. ita apte sensit Feli. n. c. licet. hely. de simo. in. iiij. col. & quod istud sit verum, quòd regulariter ecclesia nō constituat suum debitorē in mora sine interpellatione, soleo probare per tex. in. c. potuit. de loca. vbi, propterea fuit debitor constitus in mora, quia dies interpellauit. ergo satis probat ille tex. per locum à speciali. Item, adduco eo modo inducendo glo. in. c. cum homines. de deci. & in. c. j. in glo. ij. in fi. eo. tit. lib. vj. quam not. Abba. in. c. peruenit. circa fi. eo. tit. dum vult, quòd in dicimis soluendis ipsa ecclesia constituit debitorem suum re ipsa in mora. constat enim decimis multa alia priuilegia competetere. vt per Abb. in. c. tua nobis. eo. tit. Post; & contra glo. primam, ibi, tertio induco tex. in. c. breui. de iureiuran. vbi, in ecclesia loquendo ponderatur interpellatio etiam interposito iuramento de quo dicetur in sequenti casu, & per ista videtur, quòd differant in isto casu ecclesia, & minor, licet regula minorum soleat illę sa seruari præalleg. c. j. de in integ. resti. quicquid dixerit do. Allexan. in. l. quòd te. in. iiij. col. si cer. peta. post Io. Imo. in. c. breui. de iureiuran. notando simpliciter illā glo. in. d. §. ex maleficijs. comprobando in hoc similitudinē minorum, & ecclesiæ, quòd teneas perpetuo menti.

10 † Quid autem, de fisco an constituat suum debitorē in mora re ipsa sine interpellatione. vide Alex. in. d. l. quòd te. in. iiij. col. qui idem firmat, quòd in minore, & in ecclesia proximè dixi. Ter-

11 tiꝰ casus est, in quo non † requiritur denunci. seu interpellatio, quando iuramentum interuenit. nam in virtute iuramenti diceretur esse in mora sine interpellatione. ita est de mente Ioan. Andr. in. c. breui. de iureiuran. & ita ponderat Ioan. de Imo. in. d. l. quòd te. illud dictum tanquam valde notandum, quod tamen, ibi, non placet. do. Alexan. adducendo per locum à speciali in contra. tex. in. c. licet. si de feu. contro. inter do. & agna. in vsi. feu. iuncto.

iuncto.c.j. de fo. fide. vbi specialiter in vasallo est prouisum quòd quando scit domino suo imminere magnum periculum nisi præstet sibi subsidium, ad quod tenetur ex iuramento fidelitatis, dicitur esse in mora, & non aliter. vt ibi. & not. in. c. j. in ver. requisitus. de noua forma fide. quod suadetur secundum eundem Alexan. not. in.l. ij. .§.fin.pen. col. ff. solu. ma. quia iuramentum sortitur naturam contractus, cui adijcitur, vulgata. l. fi.C.de non nu. pe. sed natura emptionis, & venditionis est ista. igitur.etiã Do. Alexan. in præallega. l.j.C. de peri. & commo. rei vendi. Ias. vero in. d.l. quod te. in.9. col. aliter non resoluendo rationes. do.Alexan. firmat aliam opin. Ioan. Andr. dicendo, quòd ista sit virtus iuramenti. licet in fi. se remittendo ad Bar.de quo .j. mentionem faciam, multum se restringat. Adduxerat, tamen ipse Ias. aliquas rationes ad istã conclusionem probandam quas tu videas, inter quas vna magis placet, quia per eã videtur conuinci do. Alexan. ex suis met dictis, dicit Ias.quòd iuramẽtũ habet vim, & virtutẽ, quia per eum quis obligat se facturum, & curaturum. alle.tex. cum gl. fi. in. c. ex literis. de spon. &. c. ex rescripto. de iureiu.& Bal. in .l.fi. de non num.pecun. sed quãdo quis promittit se facturum, & curaturum non requiritur interpellatio, quia intelligitur quàmprimum potest, vt sing. voluit Bal. in.c.j.in. §.ad hęc.in tit.hic finitur lex.in vsi. feu. quem sequitur simpliciter Alexan. in.d.l. quòd te. immediate post illud, quod dixerat de iuramento. sed potest ad hoc de fendi. do. Alexa. quia iuramẽtum habet illam vim, quando interponitur sup facto alteri⁹. ita procedit tex. cum glo. in.d. c. ex literis. sed in facto proprio, quòd habeat illã vim, nego. sed immo potius ad factum compellitur præcisè, vt dixi. s. istam rub. & probat tex.in.c.ad nostram.el. j. supra de iureiur. vnde pro conclusione istius no. passus putarem dici posse, quòd obligatus iuramento ad aliquid faciendum instante necessitate ex parte eius cui iurauit, quam scit iurans obligatur facere sine aliqua requisitione. moueor.ar. illius .§. licet inducti per do. Alexan. quia eadem est omnino ratio; possumus enim arguere
12 † de casu feudali ad aliũ casum non feudalem non decisum de iure communi, quando ius feudale fundatum est in ratione naturali, & iusta, prout in casu nostro. ita firmat singu. Roma. consi.212. de quo meminit do. Ias. in.l.j. de iu.emphi.vj.fo.j. col. vbi in simili multa notanda dicit post Bar. in.l. si mihi. & titio.ff. de ver. ob.& Bal. in.

c.j. de inuest. de reb. alie. fac. in vsi. feu. facit quod Ana. in. c.j. de vsu. vlti. fo. j. col. cum ergo eadem ratio sit in iurante defendere emptorem in causa euictionis, sicut in iurante auxilium præstare domiuo suo. ergo instante necessitate eadem ratio ne qua constituitur vnus in mora, constituetur & alius, & istã credo fuisse intentionem. Ioã. And. Anto. & Imo. in. d. c. breui. de iureiur. facit quod Abba. in fi. c. fi. de feu. & per hoc tollitur iam quod primo induxit. do. Alexan. per locum à speciali, quia per .§. dicta constat nõ esse specialitatem, postquam non datur ratio diuersitatis vnius casus ad alium. nec ob. quod secundo dixit iuramentum intelligẽdum secundã naturã cõtractus, &c. quia dico, quòd est verum concurrente intentione iurantis, ita intelligitur tex. in. d. l. fi. de nõ nu. pec. secundum Io. de Imol. in. c. j. de iud. quem etiã allegaui. §. in in rub. sed quando inest necessitas ex parte illius in cuius fauorem præstitum est iuramentum, non concurrit intentio iurantis verisimiliter cũ natura ipsius contractus, quia nõ est verisimile, quòd iurabat defendere eum constitutum in necessitate, si interpellatus fuisset, & non aliàs, hoc dico. arg. illius. §. licet. secus esset, quando talis necessitas non instaret, quia tali casu intelligo conclusionem. do. Alexan. quia non obligatur iurans venire nisi interpellatus. tene menti, quia ista distinctio est melior, & rationabilior, quam distin. Bar. in l. eum qui. §. si iurauero. ff. de iureiur. ad quem in totum se retulit Ias. in. d. l. quod te. in. 9. col. quia secundum Bar. & per consequens Ias. quando esset iuramentum interpositum tempore contractus non constitueretur quis in mora, quia secundum eos incõueniens esset eodem tempore quem obligari, & in mora constitui, quia cum supportatione eorum dixerim intelligeretur in mora ratione iuramenti non tempore cõtractus, sed quamprimum commode potuit, arg. vulgatæ glo. §. omnis. insti. de verb. obli. quòd teneas menti. Quartus est casus in quo non requiritur intimatio, quando emptor, & vẽditor in eodẽ iudi. essent simul conuenti ab eo, qui rem euincit, quia absque alia denunciatione poterit emptor superatus agere de euictione cõtra vẽditorem, vt est glo. reputata. sing. in. l. si dictum. §. quæ incipit si pſente. ff. de euictio. Quintus est casus, quando venditor esset in mala fide, eo quòd habet instrumẽta per quæ emptor potest vincere, & ea non notificat emptori, quia sine intimatione ageretur contra eum. arg. l. iulianus. §. idem iulianus. ff. de act.

de act. empt. ita firmat Bal. in. l.j. ij. col. de peric. & commo. rei vendi. idem dicendum vbi scienter venditor rem alienam vendiderit. & isto vltimo casu ageret ratione doli. arg. l. seru⁹. quem. §. si sciens. ff. de actio. emp. Sextus posset esse casus generalis in quo nō requireretur intimatio in omni casu in quo q̃uis sine interpellatione cōstitueretur in mora, quos videas per scriben. in. d. l. quòd te. si cer. pe. & maximè applicabilis esset casus ille, quando venditor dixisset emptori sine aliqua interpellatione, quòd non vult eū defendere in iudicio, quod intentatum est, vel intentabitur cōtra eum re vendita. quia alia non facta nunciatione victus poterit agere de euictione, quia iste casus equipollet interpellationi, vt ꝓbatur in. c. j. §. ad hoc in. titu. hic finitur lex. vbi ille qui dixit se nolle ad causam venire, nō est de necessitate postea citandus, vel requirendus. facit. c. eum qui. de do. & contu. lib. vj. & glo. in. l. tres denunciaciationes. C. quomo. & quando iudex. Alexan. in fi. iiij. col. in. d. l. quod te. Septim⁹ casus erit, quando venditor renunciaret iuri denunciandi, vt communiter in instrumentis fieri solet, in quibus venditor releuat emptorem ab isto onere denunciandi tex. est. in. l. hęrennius. ff. de euic. Bal. & Saly. in. d. l. j. de peric. & commo. rei vendi. do. And. hic. iiij. col. adducens in simili glo. c. 1. de offi. dele. per quē pōt quis renūciare per pactum vt sing. feratur sententia in enm, isto tamen casu quo vēditor renunciat huic iuri, si ipse veniret sponte ad causam, debet admitti ad instructionem pro suo interesse, Bal. in. d. l. j. de peri. & commo. rei. vēdi. Octauus est casus in quo sine denunciatione agitur de euictione, quando per venditorem steut quo minus sibi denunciatio fieret eius culpa latitando, immò idem si sine eius culpa, dumtamen fieri nō potuit glo. est hic notanda. præ. & super ea do. Car. si col. post. Ioā. Andr. hic. facit in. l. si ideò. §. præsenti. ff. de euic. & istis casibus maxime vltimo secundum Ioan. Andr. seruabitur practica cle. causam. de elec. vel denunciatio fiet ad domū, in qua cōsueuit habitare circa quæ aliqua superius dixi dum de venditore absente lo-
15 cutus fui. ¶ † Vltimo Abb. no. regulam hic positam in textu cum tribus casibus exceptis. regula est, quod vt emptor habeat regressum de euictione contra venditorem re euicta, quia tenebatur rem tradere cū effectu. l. ex empto. ff. de act. emp. quod intellige etiam si iure speciali fuerit euicta vt si benefici. restitutionis ĩ integ. vel alio quocunque iure speciali tex. est no.

& ibi Bar. in prin. in.l. minor. 25. ann. ff. de euict. quod intellige, quòd aget de euictione quo ad simplum; stipulatio vero duplæ tali casu nullo modo committitur, glo. est singu. in ver restitui. in eadem.l. minor. vbi Bar. etiam in prin. ꝙ bene no. propter.l. dudum. de contrahen. emp. & not. in. c. constitutus. de in integ. rest. & propter dominorum hispanorũ vulgarem.l.quæ, vel tanto por tanto nuncupatur; cum illa sit via specialis euincendi rem ab alio emptam, excipit tres casus, & cuilibet eorum do. Abba. adaptat rationem. Primi casus ratio est, quia venditor potest melius rem venditam defendere cũ magis sit certus, & instructus de iure suo. vnde præsumitur, quòd emptor perdiderit causam propter ignorãtiam iuris venditoris. nam emptor potest
14 vti iure † venditoris. l. emptor. C. de euic. Ratio secundi casus est, quia data contumacia emptoris sententia videtur data contra eum, non propter defectum iuris, sed propter negligentiam suam, ideò imputari sibi debet, & non venditori, tex. est in. l. & ideo. ff. de euic. quẽ glo. pe. hic alleg. ad cuius dicti corroboratioẽ vide rogo quæ singulariter Fely. in. c. cũ bertoldus. de re iud. 10. & 11. col. Ratio tertij casus est, quia iniuria facta emptori reputatur quidam casus fortuitus qui nõ imputatur venditori, immo statim post factam emptionem res vendita perijt emptori.l. necessario. ff. de peri. & commo. rei. ven. circa istum casum cum diligentia est aduertendum, quia glo. in.l. si per imprudentiã. ff. de euic. intelligit hoc, quando emptor fuit causa istius iniustitiæ. aliàs posset agere de euictione. idem ibi, sequitur Iac. de Are. glo. tamen in. l. exceptione. ff. de fideiuss. & ibi Bar. & idem præalleg. l. si per imprudentiã. ff. de euict. & Imo. vj. col. concludunt communiter, quòd siue sit culpa emptoris in sententia lata per iniuriam iudicis, siue non, imputetur sibi tanquam fuerit casus fortuitus, non autem ipsi venditori, quod est contra glo. in præallg. l. si per imprudentiam. & ita firmat do. Abb. hic in præalleg. sua. q. secus dicunt in sententia lata contra fideiussorem pro iniuriam iudicis sine culpa fideiussoris, quia imputaretur domino, & non fideiussori pro ratione principali dicunt, quia in causa euictionis res ꝑtinet principaliter ad emptorem. vt in. d. l. necessario. non immeritò si omne periculum sibi emptori imputatur, sed in alio casu negocium pertinet principaliter ad dominum, & non ad fideiussorem, ideò iniuria illata sine culpa eius non sibi sed domino

imputatur

imputatur, quòd teneas menti, quia pulchrum. Addo nūc iſtis caſibus vnum alium ſimilem, quandó ſuperatus eſſet emptor per compromiſſum, vel tranſactionem, aut alio ſimili modo, quia contra venditorem regreſſum de euictione non haberet, vt eſt caſus not. in.l.ſi dictum. ff. de euic.de quo per glo. primam hic. in fi. quod tamen intelligas, niſi fuerit in ipſum vēditorem compromiſſum, quia tunc poſſet contra eum agi ſi ipſemet iudicauit contra emptorem, ita ſingu. dixit Spe. in tit. de arbi. in. §. poteſt. verſi. ſed pone.& Ange.in.d.l.ſi dictum. in.§. ſi compromiſſero. & Ro. ſing. ſuo. 467. Secundo intelligas iſtud de compromiſſo dixi niſi factum ex neceſſitate, vt puta propter ſtatutum, quod compellit cōſanguineos, vel affines ad compromittendum, quia tali caſu nō procedit diſpoſitio.d. l. ſi dictum.in.§. ſi compromiſſero. ita dixit hic ſing. do. Car. fi. col.& ita refert ſe conſuluiſſe & eum ſequitur hic Io. de Imo. in.iiij.col. arg. notatorum. in. c. ab arbitris. de offi. deleg. lib. vj. & iſto caſu venditor citari debet, quando electio ſit arbitrorum, quia ſua intereſt. ita Bal.in.l.j.de per &.cōm.rei vē. & Ange.hic.Item,& lim.iij.no. in.d.§.ſi compromiſſero. ſi fuerit per vēditorem dictum, quod vult teneri ad defenſam quomodocunq;, & qualitercunq; res euincatur, quia tunc etiam ſi per arbitros fuerit ſententiatū, tenetur venditor de euictione, glo. eſt ſing.in:l.cum pęna. ff. de arbi. & ibi do. Flo. quem Ange. de Are.notat in.§.fi.inſtitu.de emptio. & vendi. in. 6. col. quod no.pro declaratione, & limitatione ſequentium caſuū; Addo & ſecundo loco vnū alium caſum ſimilem tribus. c. noſtri. quando emptor detulit iuramentum euincēti, quia poterit agere de euictione contra venditorem. ita dicit Bal. ſing. in.l. manifeſti.ff. de iureiuran. quod magni facit Crema. vij.

15 fo. ij.col. ſuis ſing. ¶ † Addas tertium caſum ſimilē in eo qui prorogauit iuriſdictionem non ſui iudicis, quia ſi ibi ſuperatus fuerit non aget de euictione cōtra venditorem. ita dixit glo. ſing. in.d.§. ſi compromiſſero. quam exclamant Ro. ſing.13. facit quod hic dicit Anto. de But. pro extenſione notatorum in.d.§. ſi compromiſſero. quòd compromittens in arbitrum vt de iure cognoſcat tantū ſuperatus ibidem non ageret de euict. quod eſt notandum, vt dixi pro extenſione illius. §. quid autē. ſi de facto extra iudicium emptor rem perderet, quia compelleretur ab eadem. An haberet regreſſum contra venditorē præſuppoſito, quòd venditor dixiſſet, quòd volebat teneri quo-

modocunq;, & qualitercunque res euinceretur dicas, quòd nõ, etiam si diceret, quòd se obligabat ad eum defendendum de iure, & facto, quia illud de facto, debet intelligi, quando lis de facto moueretur, non autem intelligetur de violentia extra iudiciali, quia illa non venit secundum naturam contractus. per tex. in.l.fin. C. de euic. & quod ibi not. & per Bart. in. l. stipulatio. ista. de verb. obl. ita voluit sing. Ioan. de Imo. hic.9.col. quid autemècontra, quando venditor dicit in instrumento, quòd nullo modo vult teneri de euictione, an sit aliquod remedium emptori si res fuerit euicta legitimè. dic quod tenetur saltem ad restitutionem pretij recepti. tex. est not. in.l. emptorem.§. pe.ff.de act. emp. not. Ang. in. §. in actionum. 16.col. insti. de actio. in. §.fi. præalleg. de emptio. & ven. ꝙ declarat sing. in præalleg. §. actionum. hoc esse verum quãdo in genere est factum pactũ, videlicet, à quocunq; euinceretur, quòd non vult teneri. secus si specificaretur certa persona, puta si euincatur à Sempronio, vel Gaio nolo teneri, quia tunc si ab illo euinceretur, nec pretium obligaretur venditor restituere. iste est tex. cum sua glo. sing. in.l.qui.libertatis.in prin.ff.de euict.ita Bal. & Saly. in præalleg.l.j. C. de pericu. & commo.rei ven. exclamat vt ꝑ sing. Lud. Ro. sing. suo. 383. Quid autem, quando dicit ipse venditor in instrumento venditionis solum se velle teneri de euictione ex suo facto, & dato tantum, quòd postea euincitur ex facto sui actoris vide an teneatur ipse venditor de euictione, videtur dicendum, quòd nõ propter dictionem taxatiuã; dico contrarium, quia tenebitur ex facto sui authoris, quia per illam dictionem taxatiuam nõ videtur excludi factũ sui authoris. ita sing. dicit Barto.in.l. si seruus. ij. ff. de condi. fur. refert, & sequitur Roma. in.l.stipulatio ista. in prin.ff. de verb. obli. & licet Bal.videatur vacillando inclinare in partem contrariam in.c.j.in tit. qui succe. teneantur.in vsi.feu. tamen dictum Barto. est commune vt Moderniores volunt in.d.l. stipulatio. intelligas tamen sing. istam doctrinam Bart. verã esse in authore vniuersali, secus si fuisset author meꝰ particularis, vt quia ipse mihi vendidisset, & postea ego tibi vendidi, & dixi me velle teneri ex meo dato, & facto tantum, quia tunc non ero obligatus si euincatur ex facto mei authoris, puta, quia ipse fuisset qui alienasset, vel seruitutem imposuisset. ista est glo. sing. relata ad tex. in. l. si cum fundum. ff. de verb. oblig. secundum Franc. de Crema. suis

sing.

ſing. pe. fo. ad fi. quod teneas perpetuo menti, quia iſto modo poſſet reduci ad concordiam doctrina Bart. ſuperius relata. ¶ Quid autem, quando mouetur quæſtio emptori poſt rem ſibi traditam ante pretium tamẽ ſolutum, an, vel quomodo compellatur pretium ſoluere. dic, ꝙ niſi ſibi ſatiſdetur de euictione non compellitur pretium ſoluere. vt eſt tex. in.l. ſi poſt perfectam. C.de euict. nec ſufficeret ſatiſdare pro illa lite quæ mota eſt tantum, ſed pro quacunque euictione in futurum habenda tex. eſt not. in.l.fi. ff. de reſcin. ven. & ita tenet ibi Bar. & Ioã. de Imo. hic in.iiij.col. licet gl. dubitauerit.in.l.pe.§.j. de peri.
16 & commo. rei. vendi. ¶ † Supereſt dubium nota. ſecundum Abb. hic nunquid venditor clericus teneatur defendere rẽ venditam laico in foro ſeculari, & ſecundum eum glo. in. c.clericũ nullus.11. q.j. bene intellecta, tenet quòd ſic, quòd probat ratione. iudicium eſt inſtitutũ contra emptorem tanquã poſſeſſorem, venditor venit ſolum ad aſſiſtendum emptori, & eũ defendendo. vt in.l.j..C.vbi in rem actio. vnde iudicium inſtitutum contra emptorem non transfertur in venditorem: vt in.l. vẽditor.ff.de iudi. nõ ergo dicitur hoc caſu cleric⁹ conueniri coram ſeculari, quia ſolum præſtat authoritatem, & defenſionem ipſi emptori, & hoc voluit glo. in.d.c.clericum. ſecus dicit vbi laicus poſſeſſor nomine clerici clericũ nominaret in iudicium, quia tunc clericus declinat iudicium ſeculare, & aduocat eum ad forũ ſuum, quia hoc caſu verus eſt reus domin⁹, & iudicium eſt inſtituendum contra eum. alleg. quæ leguntur & notantur.in.c. quoniam. in.§. quòd ſi ſuper. vt lit. non conteſt. vlti. ſe remittendo ad Specu. in tit. de ſecundo decreto in. §. reſtat. ver. quid ſi dominus eſt clericus. Iſtam concluſionem Abba. hic firmauerant antea Saly.& Bal. in.d.l.j. C. vbi in rem act & Ang. in.l. non ſolum.§.quòd vulgo.ff.de vſucap. qui dicebat huic opinioni non obſtare.c. ſi diligẽti. de fo. compe. quia dicit, quòd ibi loquitur tex. quando cleric⁹ conuenitur ad ſui vtilitatem, vel damnum principaliter actione perſonali, vel reali, quando ipſe poſſidet per ſe, vel per aliũ, ſecus eſt quando, nec poſſidet per ſe, nec per alium vt in caſu noſtro, quia iudicium eſt fundatum ſuper poſſeſſione emptoris poſſidentis ſuo nomine ad ſui vtilitatem, merito non debet dictum iudicium iam inceptum mutari ex perſona defenſoris etiam neceſſarij. arg.l.vbi cęptum. ff. de iudi. & pro iſta parte in ſimili adduci poteſt, ꝙ dicit glo. in .l. nullum. C. de

17 testi. quæ vult † quòd clericus adductus testis coram iudice seculari in aliqua causa possit puniri incidenter per ipsum iudicem secularem si vacillat, vel falsum testimoniũ dicat. Spec. tamen in tit. de primo,& secun do decreto. ad quem se retulit Abba. in fi. istius quæstionis firmare videtur contrarium ei⁹ quod Abb.conclusit, quia tenet quòd clericus, vel ecclesia venditrix non possit comparere coram iudice seculari etiam volẽs per.c.si diligenti.de fo.compe. & in hoc videtur inclinare Ioã. de Imo. in.d.§. quòd vulgo. l. non solum. ff. de vsuca. dum dicit, quòd.l. venditor. ff. de iud. loquitur in eo qui poterat suo præiudicio renunciare, & istud dixit Ang. de Are. quòd obseruatur,in.§. actionum. insti. de actio. in.14. colum. in prin. pro quo dicit, quòd facit quod notant doc.in. d.l.nullũ. de test.dum reprehendunt glo. ibi superius alleg. licet pro alia parte dicant, quòd multum facit argumentatio Ang. de qua supra. Idem tamen. Ange. de Are. insti. de excep. super rub. longe melius reassumpsit istã. q.14.&.15.col.vbi refert Fulg. in .d.l. venditor.ff.de iudi. firmantẽ, quòd clericus non potest isto casu vti declaratoria per eandem. l. venditor. nec obstat glo. in.c. clericum nullus. quã secundum eum aliqui in cõtrarium adducunt, quia ipse dicit, quòd glo. non dicit cõtrarium, sed potius opponendo de.d .l. venditor. respondet, non ꝓpter hoc clericus efficiatur de foro emptoris licet defendat, & ita intellixit hic Abba. dum dixit bene intellecta glo. & etiam dicit, quòd Spe. in.d.ver. quid.si

18 dominus.voluit quòd † ecclesia,siue clericus non admittantur in foro seculari vt necessarij defensores,per.l. placet. C. de epi. & cle. sed dicit quòd per hoc non dicit, quòd posset reuocare iudicium, quia esset iniuriosum petitori. vnde conclu dit Fulgo. quòd licet vt principalis coram laico clericus conueniri non possit etiam volens, tamen vt defensor necessarius in iudicio stare poterit. allegat. l. filusfa.§. veterani.ff.de ꝓcu. quod vltimum videtur contra illud quod Spec. relatus per eũ proximè dixerat Ideò forte propter hoc Ange. de Are.vbi proximè allegaui dicit attentamen te Ange. in. d. §. vulgo. in. d. l.venditor.sic distingui posse ꝓ concordia, quia aut iudicium nondum erat inchoatũ, & fundatum contra emptorem, quia quàm primum emptor fuit cita tus,& ei datus libell⁹,iux.auth. offerat. de lit.cõ testatio. & per cõsequẽs antequã dicatur, vel dic possit iudiciũ iux.l.Iudiciũ soluitur.cum glo. de iudi. &.l. properandũ. eo. tit. C.in prin.

itatim

ſtatim ipſe emptor denunciauit clerico venditori, vel clericus ſciens emptorem ſuum eſſe citatum, & libellum contra eum porrectum ſine alia notificatione facta per emptorem cõparuit iuxta. l. parentes. & .l. emptor. C.de euict. & opponit declinatoriam à tali caſu, credit Ang. de Are. quòd poſſit cum ſimus ante inchoatum iudiciũ in perſonã ipſius emptoris.ergo non poteſt dici clericum transſmutaſſe iudicium de laico in clericum, cum coram laico iudiciũ non eſſet cæptum, aut poſt iudicium incæptum clericus comparuit per ſe, vel per denunciationem emptoris, & tunc nullo modo poterit iudicium iam incæptum coram iudice laico reducere ad iudicium eccleſiaſticum. arg. d.l.fi. C. vbi in rem act. vbi venditor erat alterius prouinciæ. nec etiam poterit coram iudice laico in dicto iudicio iam cæpto, vt defenſor neceſſarium ſuſcipere in ſe iudiciũ, quia aliquo modo coram laico, vt inſtantia dicatur ſua, conueniri non poteſt etiam volens. d.c.ſi diligenti. nec obſt. ſecundum eum, quod dixit Bald. & Ful. in.d.l.venditor. per dictũ. §. veterani. quia ibi miles in totum non erat prohibitus cõparere vt procurator, quia patiente aduerſario poteſt, vt ibi. & etiam quando agit cauſam propriam vt procurator in rem ſuam, vt ibi no. & in.l. ſtipendia. C.de procur. ſed clericus, nec per ſe, nec pro alio defenſorio nomine neceſſario & ſicut procurator in rem ſuam coram laico conueniri poteſt. vt. d. c. ſi diligenti, poterit tamen dict⁹ cleric⁹ adeſſe dicto iudicio, cauſam ſolicitare, & proſpicere, ne emptor aliquam defenſionẽ ammittat, & teſtes inducere, & alia facere dummodo inſtantia nec nonet, nec alio modo iudicium in eo fundetur, iuxta .l. ſi ſuſcepta.in. §.j. & ibi Ange. de inoffi. te. ff.& .l. ſi perluſorio. in.§.j. & quod ibi Bar.ff. de ap. poſt ea tamen idem Ange. alleg. Ancha. in regu. ea quæ.de regu.iur.libr.vj.vij.car.vij. fo. verſi. vij. quæro, quia licet tenuerit per. d.l. venditor, quòd clericus non habet facultatem reuocandi forum, quia licet ad eum ſpectet incommodum reſpectu effectus, non tamen reſpectu rei principalis in iudiciũ deductæ, tamen primo ipſe in contrarium allegauerat tex.no. in.l.iij.& quòd ibi glo. magna. in ver. ſi autem contra emptorem.C.de.iure fiſ. lrb. 10. vbi fiſcus venditor reuocat cauſam ad forum ſuum. ergo, & eccleſia, poſtquam æquiparatur fiſcus & eccleſia.l. ſi procurator.cum glo. de iure fiſci. & per conſequens clericus, & hoc ibi videtur ſentire Barto. & huic motiuo Pe. de Ancha. nõ reſpõdet licet

licet alijs ibi per eum factis responderit tenendo, quod dixi. Ange. tamen ver. supra, respondit huic specialitati dando aliquos intellectus ad dictam. l. iij. pro conseruatione suæ opinionis de qua dixi, & multum laborat. & iudicio meo in vanũ laborat, quantum ad clericum venditorem, de quo nos loquimur, quia. d. l. iij. de iure fisc. nullo modo clerico opitulatur. dato, ꝙ de fisco aperte loqueretur, quia licet fiscus, & ecclesia æquiparentur. vt not. in. d. l. si procurator. & dixi melius quã alibi fuerit dictum in. c. ij. de preca. post Abb. ibi, tamen nullibi de clerico cautum reperitur
19 quòd † gaudeat priuilegijs fisci seu ecclesiæ nisi in casibus in iure expressis. vt legitur, & not. in. c. fin. de vita & hone. cleri. & in. c. ex literis. de pigno. & in. c. quanquam. de censi. lib. vj. post glo. per Anto. & alios in. c. si diligenti. de præscrip. vnde quãtum ad ecclesiam cõcludamus si est aliqua specialitas in fisco propter dictam. l. iij. idem omnino dicendum in ecclesia, per glo. in. d. l. si procurator. & per ea quæ dixi in. d. c. ij. de preca. dixi si est aliqua specialitas, quia Bal. in eadem. l. iij. dicit nullam esse specialitatem, quem refert, & sequitur Are. in. d. tit. de excep. 17. col.
20 † Veniamus igitur ad clericum in quo fundatur quæstio nostra & in eo dico, quòd mihi aliquo pacto nõ placet distinctio Ang. de qua. s. dum distinguit fuerit inchoatum iudicium, vel non quia quando ipse fatetur citationem præcessisse quantum ad præueniendam, vel perpetuandam iurisdictionẽ iudicis à quo emanauit tantum valet sicut si litis cõtestatio emanasset, iuxta glo. in cle. j. de iudi. in ver. citationis. & not. in. c. fi. de offi. deleg. & in. c. proposuisti. de fo. compe. per iura; falsum dixit præalleg. Ange. dicendo quantum ad hoc per citationẽ non dicatur inchoatum coram iudice laico, quia immo est ꝑpetuatũ per. s. dicta, & per glo. in cle. j. vt lite pen. facit tex. in. §. fi. insti. de pęna teme. liti & sic per consequens dixit contra. l. si venditor. ff. de iudi. quæ vult, quòd venditor emptoris iudicem sequi debet, postquam per citationem constat iudicem fuisse, nec in hoc credat aliquis diuersitatem aliquã inter ius canonicum, & ciuile in terminis in quibus. do. Ange. de Are. loquitur, videlicet, quando citatio emanauit à iudice, & peruenit ad partem vt legitur, & no. in. l. & quia. ff. de iurisd. om. iud. licet antequam citatio ad partẽ perueniat per aliquos notetur differentia inter ius canonicum & ciuile, quia licet de iure canonico dicatur perpetuata ex eo solo, quòd emanauit citatio.

tatio. de iure tamen ciuili secus, quia esset opus ad partem citatam peruenire, vt voluerunt ali qui in. d. l. & quia post Io. An. in. c. fi. de offi. lega. Abb. tamen ibi tenet idem esse vtroq; iure quantum ad perpetuandã iurisdictionẽ sufficere emanasse citationem, & bene probat. vide per te in reg. cum quid. ergo dicendum in. q. nostra; præsuppoſita distinctione Ange. frustatoria dubium facit contra Abbatem. & alios quia ista sententia iudicis secularis effectualiter condemnat ipsum clericũ; igitur videtur quòd eum declinare possit, & debeat cum omnino prohibeatur à iure id facere. c. qualiter. de iudi. cum vulg. & quòd effectualiter eum condemnet, constat postquam statim tenetur de euictione, & ita firmat Ancha. in. d. regu. ea quę. de reg. iur. & sensit Ange. in. d. l. non solum. in. §. quod vulgo. dum dixit, quòd incidenter clericus hoc casu iudicatur per laicum. quod minimè videtur posse fieri, vulgata regula cum quid. de reg. iur. lib. vj. maximè si cõsideremus causam clerici spiritualem propter personam clerici, vt voluit Anto. quem ibi refert Abb. viij. colũ. in. c. at si clerici. de iudi. quo casu constat, nec principaliter, nec incidenter posse iudicem secularem cognoscere, tex. cum sua glo. in. c. tuam. de ordi. cogni. nihilominus adhereo opinioni Abba. his non obstantibus videlicet, quòd ipse clericus declinare non posset illud iudicium seculare, vt optimè ipse Abba. melius quàm hic. 12. col. in. c. quoniam frequenter. §. in alijs. vt lite nõ contestata. postquam ipse non est reus principalis, cum iudicium nõ contra eum, sed contra possidentem nomine proprio dirigatur, licet clericus ibi veniat vt assistat, & causa bene tractetur contra eũ, tamen nihil agitur. merito si iura loquentia de laicis cognoscentibus de causis clericorum non possunt in hoc applicari, quia nullo modo hoc casu causam clerici, sed laici cognoscit. nec obstat, quòd indirecte per quandam consequentiã condemnat ipsum clericum, quia dico, quòd hoc non debet esse in cõsideratione, vt videmus multoties in alijs partib' iuris, quia licet per consequentiam, quòd non licet principaliter. l. j. ff. de auto. tuto. l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. iuncta. l. solemnius. ff. de iudi. quod manifeste demonstratur in. c. cum sit generale. & ibi not. de foro compe. quia absoluto reo laico conuento per clericum coram iudice seculari, satis constat clericum actorem effectualiter cõdemnatum, & nemo dubitat talem effectualem condemnationem valere. nec ob. illa regula

gula cum quid.de reg.iur.quia debet intelligi inspecto fine, se cus autẽ si inspiciatur modus, quia quod vna via prohibetur alia permittitur.ita ibi Domi.& Abb. in.c.tuę.de ꝓcu.ad ꝓpositũ iura prohibent laicum iudicem clericum condemnare quando traheretur vel vocaretur tanquam reus ad iudicium. secus quando ipse non vocatur principaliter,sed alius cuius ratione clericus sperare posset cõmodum,vel incommodum per consequentiam,vel accessoriũ, quia tunc licet effectualiter condemnetur clericus,non est curãdum, postquam in consequentiam,seu accessorie venit per. s; dicta. nec est verum ꝙ † causa clerici propter clericum dicatur spiritualis, quia sequeretur si esset spiritualis ꝙ seculari nullo modo concederetur cognitio.c. tuam.de ordi.cog.c. inquisitionis;§.prohibemus.de hęret.lib. 6.consequens est falsum.c.cum sit generale. de foro compe.ergo & antecedens. vel secũdo dicam vt in simili dixi. in.c. literis;de iurepa;ꝙ ista condemnatio secularis iudicis per consequentiam,vel accessoriè est naturalis,& non accidentalis, quo casu etiam res spiritualis accedit rei temporali, vt voluit in simili Bal.multum sing.in. c.dispendia.de rescrip.lib. 6. quod dictum reassumpsi in materia reconuentionis in.c.atsi clerici. de iud.de quo Abb. 7;&.8. col. secus si fuisset accessio accidentalis, quia tunc esset admittenda coram iudice seculari, & propterea reconuentio,quę est quędam accessio vt dixit glos.2.in. c.1;de rescrip.lib.6. non posset fieri coram iudice seculari quãdo esset vt dixi accessio, accidentalis,secus si eẽt naturalis, vt puta si super eadem re,qualis videtur esse in casu nostro, quia ex eodem facto oritur,accidentalis ex diuersis factis oritur vt latius dixi in dicto.c.ex literis. quæ teneas menti, quia melius quam alibi iudicio meo discussa est ista.q.Pro complemento eiusdẽ dico vnum verbum sing. per scribentes non tactum in locis communibus, quòd licet venditor veniens ad defensam emptoris non possit mutare forum ipsius emptoris conuenti per tertium, tamen si tertius est consanguineus,vel affinis venditoris compelleretur in eodem iudicio compromittere de dicta causa, si secundum formam statutorum causæ affinium vel cõsanguineorum compromittendæ essent,quia per tale compromissum non dicitur fieri mutatio fori,nec iudicis. Scitis enim ꝙ sententia arbitratoria dicitur transactio magis quam sententia. vt in aut;de diffe. iudi.§. si vero.col. 10 sed si ego implorarem a iudice ꝙ cogitarem aliquem mecum transigere, vel

pacisci nõ est dubiũ ꝙ nõ esset declinare iudicẽ, immo tũc pro prie ipse cognosceret, vt. ff. de vsufruc. l. æquissimum, vbi etiã glo. Præterea ille qui de iudice compromittit in arbitros, non dicetur iudicem declinare, vt est tex. cum glo. in aut. si vero. C. de iudi. ergo nec iste venditor compromissum petẽdo per hoc videretur declinare iurisdictionem iudicis, ita solemniter dixit Bar. in sua disputatione in cip. pisane ciuitatis consilium, in. 8. col succincte firmauit, in. l. si procurator. in. 1. colũ. ff. rẽ ra. ha. quod est pulchrum, ideo

22 bene no. † Subsequenter querit Abb. an donator teneatur de euictione si res fuerit euicta ab ipso, donatario de quo remittit ad no. in l. 2. C. de euic. & in. l. aristo. ff. de dona. vbi est conclusio Cy. & aliorum ꝙ quãdo donator solenni stipulatione promisit de euictione, tunc clarum est ꝙ tenetur, tex. in. d. l. 2. aut non promisit, & tunc quando donatio incepit à promissione, vt quia primo promisit, postea donauit, & hodie tenetur per si quis argumentum. C. de dona. licet olim non teneretur nisi promissio fuisset solemnis, puta stipulatione interueniente si autem incipit a traditione, quia simul donauit & promisit, & tunc si vult agere ad particulare interesse, puta ad sumptus factos occasione donationis, & tunc potest, & donator teneretur, duntamen fuerit in dolo donando, aliàs nõ teneretur, vt in d. l. Aristo. Ad totale vero interesse nullo modo teneretur; vt in d. l. 2. & facit. l. ad res. ff. de adil. edic. & per hæc vides an & quando habeat locum euictio in contractu lucratiuo donatio

23 nis. † Quid autem de contractu dotis si res data in dotem euincatur, recurre ad. l. 1. C. de iure do. cum ibi not. quia debetur euictio sicut in donatione si quis stipulatus est de euictione vel si dos incepit a conuentione vel promissione, aut pollicatione, secus si a traditione, nisi dolus interuenisset, ita hic Inno.

24 in 10. col. † Quid autem in legato si fuerit euictum; dic concludendo ꝙ si legatur res in genere debetur euictio, vt habetur in. l. qui concubina. §. si hares. de leg. 3. secus si legatur res in specie, quia regulariter euictio non debetur, immo tunc sufficit tradere rem, qualis est. l. si ex substituto. §. 1. de leg. 1. ꝙ limita quando testator scienter legat rem alienam & si ignorãter coniunctæ personæ legasset cui verisimiliter legasset si emisset rem alienam. C. de leg. vbi de materia. l. si res obligata. ff. de leg. 1. ita hic notabiliter do. Ioan. de Imo. in. 10. colum. quę in donatione eodem modo concludit. vt supra dixi post Abb.

25 † Quid autem in contractibus

onerosis

onerosis alijs q̃ emptionis, & venditionis vt in contractu per mutationis, actionis insolutum & similibus dic cũ Ancha. hic. & Io. de Imo. 10. col. ꝙ in eis debetur euictio sicut in contractu emptionis & venditionis. l. si pretium. C. de euic. l. 1. ff. de rerum permu. l. liberã. C. de sen; vbi voluit Bar. ꝙ in omni casu in quo quis tenetur de euictione, debet fieri denunciatio actori sicut in contractu venditionis p. d. l. libera. quod est notãdũ & hic applicabilis est. l. illa statuliberi. ff. de statuli. de qua feci mentionẽ. s. c. cum causam. pro extensione eiusdem. c. post Abb. penul. col. de quo etiam dixi circa fi. istius Rubri. ꝙ appellatione emptionis & venditionis comprehenditur omnis contractus per quem dominiũ trãsfertur ꝙ non pro comprobatione eorum quæ in ista quæstione firmauit Ancha. & Ioan. de

26 Imo. † Quid autem in contractu transactionis an in eo debeatur euictio, remittunt Ancha. & Imo. ad nota; in. l. si pro fundo. C. de transac. vbi concluditur ꝙ pro re quæ dimittitur ex causa transactionis non debetur euictio, secus in illa quæ traditur transactionis nomine. ¶ † Vltimo supradicta euictionẽ, not. ꝙ regulariter non põt agi cõtra venditorem nisi secuta euictione. l. qui rem. C. de euic. & l. euicta. ff. eo. Fallit in aliquibus casibus notatis in glo. in d. l. qui rem, quos hic refert Io. Imol. antepe. col. Primus est si ita conuentum est ꝙ mota lite etiam ante euictionẽ secutã possit agi. l. siue in libertate. C. de euictio. Secundus est quando quis scienter vendidit rem alienam ignoranti, vt est tex. valde no. in. l. seruus. §. fi. ff. de actio. emp. ibi tamen non dicitur ꝙ agitur de euictione, sed ꝙ agi potest ad interesse quanti intererat emptori rem alienam non fuisse sibi venditam. Tertius casus est cum glo. illa quando emineret euictio in limine contractus, hoc est quando ante pretium solutum mouetur quæstio. l. si post perfectam. C. de euic. sed certe vt Imo. hic dicit ibi dum agitur de euictione, sed dicitur ꝙ non tenetur emptor soluere pretium nisi detur sibi fideiussor per euictione de quo superius dixi firmando non solum debere dare fideiussorem pro illa lite quæ mota est sed pro quacunque futura, per tex. & Bar. in. l. fi. ff. de rescin. vẽd. & ex ista declaratione istius casus dicere soleo ꝙ venditor non compelletur dare emptori fideiussorem de euic. per denegationem solutionis pretij si inter eos non fuit conuentum in contractu postquam per. d. l. si post perfectam, compellitur dare fideiussorem. eo quia mota est sibi. q. sup re empta. Quartus

tus casus est, quando venditur res alteri obligata ẽptore ignorãte. l. ex prędijs. C. de euic. qui casus laborat eodẽ morbo quo præcedentes, quia ibi non dicitur euictio, sed vt ipsa res liberetur ab obligatione, vt ibidem
28 patet. ¶ † Item no. & tene menti ꝙ si aliquis malo animo mouet mihi quæstionem in re quã volebam vendere, propter quod emptor cessauit ab emptione, ꝙ agere possum contra eum impedientẽ ad interesse, tex; est sing. in. l. rem quãdam. ff. de dolo. Per quæ sit expedita ista solemnis decretalis cum glossis suis quæ satis in superioribus expeditæ fuerunt, licet non secundum meum ordinem consuetum. Et hoc quia scripsi in ista vltima decretali non in conflictu lectionum, sed potius iam factis vacationibus.

FINIS.

Registrum.

* * A B C D E F G H I K L M N.

Omnes Quaterniores.

